

*0: EK
*1: 2008-2009
*2: 15
*3: WordXP
*4: 15de vergadering
*5: Dinsdag 16 december 2008
*6: 09.30 uur
**

Voorzitter: De Vries

Tegenwoordig zijn 66 leden, te weten:

Asscher, Van de Beeten, Bemelmans-Videc, Van den Berg, Biermans, Van Bijsterveld, De Boer, Broekers-Knol, Doek, Dölle, Dupuis, Duthler, Elzinga, Engels, Essers, Franken, Goyert, De Graaf, Haubrich-Gooskens, Hendrixx, Hermans, Ten Hoeve, Hofstra, Holdijk, Ten Horn, Huijbregts-Schiedon, Janse de Jonge, Van Kappen, Klein Breteler, Kneppers-Heijnert, Koffeman, Kox, Kuiper, Laurier, Leijnse, Leunissen, Van der Linden, Meindertsma, Meulenbelt, Meurs, Noten, Peters, Putters, Quik-Schuijt, Rehwinkel, Reuten, Rosenthal, Schaap, Schouw, Schuurman, Slager, Slagter-Roukema, Smaling, Swenker, Sylvester, Tan, Terpstra, Thissen, Timmerman-Buck, Vedder-Wubben, Vliegthart, De Vries, Werner, Westerveld, Willems en Yildirim,

en de heer Plasterk, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de heer Donner, minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Van der Laan, minister voor Wonen, Wijken en Integratie, de heer De Jager, staatssecretaris van Financiën, en mevrouw Bussemaker, staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

**

*N

De **voorzitter**: Ik deel aan de Kamer mede dat zijn ingekomen berichten van verhindering van de leden:

Van Driel, wegens verblijf buitenslands in verband met het bijwonen van de NAVO-Assemblee;

Böhler, wegens ziekte.

**

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen.

De **voorzitter**: De ingekomen stukken staan op een lijst, die in de zaal ter inzage ligt. Op die lijst heb ik voorstellen gedaan over de wijze van behandeling. Als aan het einde van de vergadering daartegen geen bezwaren zijn ingekomen, neem ik aan dat de Kamer zich met de voorstellen heeft verenigd.

**

(Deze lijst is, met de lijst van besluiten, opgenomen aan het einde van deze editie.)

*B

!Tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Regeling van een tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten (Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten) (31706).

De **voorzitter**: Ten overvloede maak ik de leden erop attent dat het volgens het schema een buitengewoon lange dag belooft te worden. Uiteraard moeten wij elke minuut consciëntieus ons werk doen, maar het is van belang om daarbij in de gaten te houden dat wij ons bondig uitdrukken. Ik hoop dat u iedere keer voordat u een interruptie wilt plaatsen, eerst wilt overwegen of die in een tweede termijn wellicht niet tot een goede vraag zou kunnen leiden. Anders zitten wij hier vannacht na 0.30 uur nog en dat is misschien toch niet zo verstandig.

Vervolgens heet ik natuurlijk de vertegenwoordigers van de regering van harte welkom, de staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport, mevrouw Bussemaker, de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, de heer Donner, en de staatssecretaris van Financiën, de heer De Jager.

Als de tijd het toelaat, wil ik na de beantwoording van de regering ten hoogste vijf minuten te schorsen om u in de gelegenheid te stellen, u nog enige tijd te concentreren op uw tweede termijn.

**

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **Bussemaker**: Voorzitter. Allereerst wil ik uw Kamer, mede namens de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de staatssecretaris van Financiën, van harte danken en aangeven dat wij u zeer erkentelijk zijn dat dit wetsvoorstel zo voortvarend kon worden behandeld. Er zijn in korte tijd zeer veel vragen geformuleerd en ook veel antwoorden tot u genomen. Ik ben dus blij met deze voortvarende behandeling.

Ik dank uw leden ook voor hun inbreng in eerste termijn. In mijn beantwoording zal ik ingaan op vragen die betrekking hebben op onderdelen die tot mijn verantwoordelijkheid behoren en dat wil zeggen de doelgroepgerichte forfaitaire tegemoetkoming, de verlaging van de eigen bijdrage en de uitvoering via het CAK. De staatssecretaris van Financiën zal daarna de vragen over de nieuwe fiscale regeling beantwoorden en de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid zal in zijn beantwoording ingaan op de

inkomenseffecten die uit de voorstellen voortvloeien.

Voorzitter. Ik wil eerst nog iets zeggen over het waarom van de nieuwe regeling. Ik kan dat kort doen, want er is al heel veel over gewisseld, ook schriftelijk, dus ik wil op dat punt niet in herhaling vervallen. Het lijkt mij toch goed om nog even in herinnering te roepen waarom wij deze hele operatie ondernemen. Ik kies daarbij het perspectief van de chronisch zieken en gehandicapten. De buitengewone-uitgavenregeling heeft een groot probleem, namelijk dat je alleen op eigen initiatief en met een flinke inspanning -- zo wordt het invullen van een belastingformulier en het verzamelen van alle bonnetjes toch wel gezien - - een compensatie kan krijgen voor de extra kosten waarmee je als chronisch zieke of gehandicapte wordt geconfronteerd. Van jaar op jaar zijn de gebreken van dat systeem in Kamerdebatten gesignaleerd. Van jaar op jaar klonk dan ook steeds de roep om een simpeler en rechtvaardiger systeem met name voor de mensen die dat het hardst nodig hebben. De memorie van antwoord bevat een overigens niet uitputtend overzicht van de talrijke wijzigingen die sinds 1998 in de buitengewone-uitgavenregeling zijn aangebracht. De SP gaf daar ook nog een voorbeeld van. Ondanks al die aanpassingen van zeer verschillende snit en van zeer verschillende politieke kleur zijn wij er toch niet in geslaagd om die regeling beter toegespitst te krijgen op de groep waarvoor die was bedoeld; chronisch zieken en gehandicapten. Met mevrouw Dupuis zeg ik dan ook dat er inderdaad veel pogingen zijn gedaan, ook vanuit de Tweede Kamer, maar niet met het gewenste resultaat. Uiteindelijk zijn wij tot de conclusie gekomen dat via de belastingen met zo'n generieke regeling simpelweg geen maatwerk kan worden geleverd voor deze kwetsbare groep.

Daar kwam nog bij dat het gebruik van de buitengewone-uitgavenregeling wel hand over hand toenam. Dat maakte de urgentie om er iets aan te doen alleen nog maar groter. De buitengewone-uitgavenregeling werd niet of onvoldoende gebruikt door de groep waarvoor zij eigenlijk is bedoeld, maar werd wel gevonden door groepen waarvoor zij niet is bedoeld. De regeling is dus uit de hand gelopen en bereikt niet degenen die zij moet bereiken. Het kabinet heeft aan deze paradox een eind willen maken.

Wij hebben nu een regeling ontworpen die misschien ingewikkeld oogt, maar die vanuit het perspectief van de burger gemakkelijker en toegankelijker is dan de huidige BU-regeling. Verschillende sprekers hebben onze uitgangspunten gememoreerd bij het maken van deze nieuwe wet. De heer Laurier heeft daar nog het kenmerk van transparantie aan toegevoegd. Misschien is het goed om die punten even na te lopen en de buitengewone-uitgavenregeling te vergelijken met de Wtcg.

Inderdaad moet er een beter bereik komen en moet de regeling meer gericht worden. Daar waren ook alle verbetervoorstellen van de BU-regeling op gericht. Als je nu kijkt naar die BU-regeling, dan zie je dat daar nog steeds een heel

grote mate van niet-gebruik is, zo'n 33%. Bij de Wtcg gaan wij ervoor zorgen dat iedereen die AWBZ-zorg gebruikt een korting krijgt in de eigen bijdrage. Men hoeft daar niets voor te doen. Als men ervoor in aanmerking komt, krijgt men automatisch een forfait. Ook daarvoor hoeft men niets meer te doen. Zo denken wij dat wij zowel de groep chronisch zieken en gehandicapten beter bereiken, alsook dat wij de regeling beter kunnen richten, omdat degenen die volgens de criteria, waarover ik straks nog uitgebreid zal spreken, niet voor dat forfait in aanmerking komen, daar verder geen pogingen meer toe hoeven te doen: men krijgt het op grond van de gestelde criteria of niet. De verlaging van de eigen bijdrage is voor mensen die AWBZ-zorg gebruiken. Kortom, beter gericht op de doelgroep van chronisch zieken en gehandicapten.

Dan zou de regeling eenvoudiger moeten zijn. De buitengewone-uitgavenregeling is zowel ingewikkeld voor burgers -- ik heb dat net al gememoreerd -- als voor de overheid in de uitvoering. Ik ben de laatste om te ontkennen dat ook de Wtcg technisch gezien ingewikkeld is, maar dan alleen voor ons. Voor de burger wordt het er eenvoudiger op, omdat hij dat forfait en de korting bij de eigenbijdrageregeling automatisch krijgt. In vergelijking tot de BU-regeling is de Wtcg redelijk moeilijk voor de overheid, maar gemakkelijker voor de burger.

Dan het criterium van de financiële onbeheersbaarheid. Ik heb net al aangegeven dat de BU-regeling onbeheersbaar is geworden, omdat er ontzettend veel mensen gebruik van maken, soms ook op een manier die niet bedoeld is, en omdat de middelen die daarmee gemoeid zijn de spuigaten uitlopen. De Wtcg is veel beter beheersbaar, omdat wij het veel meer afkaderen via de forfaits.

Dan het criterium van de rechtszekerheid. Je zou kunnen zeggen dat bij de buitengewone-uitgavenregeling en de Wtcg de rechtszekerheid op vergelijkbare wijze is geborgd, maar ik denk dat het amendement-Omtzigt dat in de Tweede Kamer is aangenomen, de rechtszekerheid van burgers bij de Wtcg verder heeft versterkt. Ook als het gaat om de transparantie -- waarop de GroenLinksfractie heeft gewezen -- zou je kunnen zeggen dat dit amendement eraan heeft bijgedragen dat de Wtcg nog transparanter is geworden. Ik durf dus te zeggen dat de Wtcg op al deze criteria die wij onszelf hebben opgelegd, beter voldoet dan de buitengewone-uitgavenregeling. Laten wij dat nog eens even bekijken vanuit het perspectief van de chronisch zieken en gehandicapten.

Wat merken chronisch zieken en gehandicapten die recht hadden op een buitengewone-uitgavenregeling van het wegvallen van die regeling en de overgang naar de Wtcg? Daarbij moeten wij onderscheid maken tussen chronisch zieken en gehandicapten die geen gebruik maakten van de BU-regeling en de chronisch zieken en gehandicapten die daar wel gebruik van maakten. Eerst maar de eerste groep, degenen die de regeling niet wisten te vinden. Zonder dat die persoon iets hoeft te doen, zal worden beoordeeld

of hij/zij in aanmerking komt voor die nieuwe forfaitaire tegemoetkoming. Als dat het geval is, zal automatisch het bijbehorende forfait worden uitgekeerd. De korting op de eigen bijdrage voor AWBZ en Wmo wordt eveneens automatisch toegepast. Alleen daarom al meent het kabinet dat de nieuwe regeling een enorme verbetering is. Met de PvdA ben ik van mening dat het inderdaad simpeler wordt voor de burger.

Vervolgens degenen die wel van de BU-regeling gebruik maakten. Sommigen menen dat voor hen een gat valt, omdat er in 2009 geen BU-regeling meer is, terwijl de forfaits pas in de loop van 2010 worden uitgekeerd. Dat ligt echter genuanceerder, want als de BU-regeling in 2009 zou zijn voortgezet, dan zouden mensen daar pas in de eerste helft van 2010 van profiteren. Bij de Wtcg ziet het beeld er als volgt uit. Als het wetsvoorstel wordt aangenomen, profiteren mensen al met ingang van 1 januari 2009 van de korting op de eigen bijdrage voor intramurale AWBZ-zorg en van de generieke inkomenscompensatie. Vanaf 1 januari 2010 wordt de korting op de extramurale AWBZ- en Wmo-zorg maandelijks toegepast en in mei 2010 zal de eigen bijdrage voor die extramurale AWBZ- en Wmo-zorg over 2009 ook in een keer worden uitgekeerd. Mensen profiteren vervolgens in de eerste helft van 2010 van de aftrek van de nieuwe fiscale regeling over het jaar 2009. Op die nieuwe regeling zal de staatssecretaris van Financiën straks nog ingaan. De uitkering van de forfaits zal in november 2010 plaatsvinden. Ik wijs erop dat wij daarmee ook nog tijd hebben om desgewenst verbeteringen aan te brengen. Het is dus een getrapte invoering. Ik ben mij ervan bewust dat dit, zoals de PvdA-fractie dat heeft ingebracht, ook een keerzijde kan hebben die vraagt om een heel goede communicatie van onze kant. Het is een feit dat het enige tijd duurt, namelijk tot eind 2010, voordat mensen zicht hebben op de betekenis van deze maatregelen voor hun eigen situatie. Maar, zoals u weet -- want ook dat is al schriftelijk gewisseld -- onderzoeken wij de mogelijkheid om een rekentool in te voeren waarmee mensen zelf kunnen zien of zij wel of niet in aanmerking komen voor een forfait, gegeven hun gebruik van zorg. Een prototype van dat model is gereed en wordt onder andere op gebruiksvriendelijkheid getest. Als de testresultaten positief zijn, zal die tool zo snel mogelijk op de site www.veranderingenindezorg.nl worden geplaatst, zodat mensen zelf kunnen kijken waar ze aan toe zijn.

Voorzitter. Het kabinet meent dat de nieuwe regeling al met al een grote verbetering betekent in de tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten en echt beter is dan de oude. Misschien is het goed om dat eens in cijfers aan te duiden. Van de buitengewone-uitgavenregeling maakten zo'n 6 miljoen mensen gebruik en dat kostte ongeveer 2,4 mld. Dat is een enorme groep mensen en een enorm bedrag en dan wordt nog steeds niet iedereen bereikt. Doorgaan met zo'n uit de hand gelopen regeling is wat ons betreft geen optie. De Wtcg daarentegen maakt het mogelijk om 3,2 miljoen mensen af te bakenen als chronisch

ziek of gehandicapt en om aan 1,8 miljoen mensen een tegemoetkoming uit te keren. Dat zijn er overigens ook nogal wat, want die 3,2 miljoen mensen vormen zo'n 20% van onze bevolking. Men kan dan toch niet zeggen dat het geen ruimhartige afbakening is als 20% van de bevolking wordt gerekend tot de chronisch zieken en gehandicapten? Zij krijgen niet allemaal een forfait, want wij hebben gesteld dat de mensen met lichte beperkingen en weinig meerkosten geen forfait krijgen, juist om de middelen te kunnen reserveren voor de mensen met de grootste beperkingen. Niet iedereen die onder de afbakening valt, zal iets krijgen, maar ik denk dat wij binnen de grenzen van het aanvaardbare en ook het financieel verantwoorde een goede keuze hebben gemaakt; 1,8 miljoen mensen krijgen uiteindelijk een tegemoetkoming en als je alles bij elkaar optelt, gaat er nog steeds een enorm bedrag van ongeveer 2,3 mld. naar deze regeling.

Dan is de vraag gesteld hoe de burger en wij de samenhang der dingen moeten zien. Ik merk in sommige discussies dat ook wel heel erg veel aan de Wtcg wordt gekoppeld, alsof dit het instrument is om zowel chronisch zieken en gehandicapten in hun inkomenspositie tegemoet te komen als voor allerlei vormen van maatschappelijke participatie. Het is wellicht goed om nog eens te benadrukken dat het dat allemaal niet is. De Wtcg is een wet waarmee wij een deel van de meerkosten van chronisch zieken en gehandicapten willen compenseren, omdat die ook belemmerend kunnen zijn voor de maatschappelijke participatie, maar die staat naast allerlei andere voorzieningen die wij hebben, zoals de Zorgverzekeringswet, waarin een heel groot deel van het medisch pakket zit en de AWBZ. Daarin wordt de langdurige zorg geregeld. De Wmo is er om de participatie van burgers te bevorderen. Daarnaast is er nog de compensatie voor ouderen in de AOW en de compensatie voor arbeidsongeschikten via het UWV, et cetera, waarvoor wij al maatregelen hebben genomen. Kortom, de Wtcg is een regeling die naast alle bestaande wetten en voorzieningen moet worden geplaatst en daar niet voor in de plaats komt!

De heer **Klein Breteler** (CDA): Voorzitter. De staatssecretaris zei net dat onder de Wtcg 3,2 miljoen chronisch zieken en gehandicapten vallen, dat 1,8 miljoen mensen een tegemoetkoming krijgen en dat daar 2,3 mld. mee gemoeid zou zijn. Ik neem aan dat die 2,3 mld. exclusief dat deel is dat nog in de vernieuwde BU-regeling blijft. Kan zij aangeven wat daar dan nog in omgaat?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Nee, die 2,3 mld. is inclusief, dat is het totale bedrag dat bestaat uit de forfaits, de korting op de eigenbijdrageregeling, uit de nieuwe fiscale regeling en generieke maatregelen voor ouderen en arbeidsongeschikten! De nieuwe fiscale regeling valt er ook onder. Er wordt wel eens gesuggereerd dat dit een enorme bezuinigingsoperatie is, maar dat is het dus niet, want er blijft een zeer, zeer substantieel bedrag

over, maar dat wordt wel op een andere manier ingezet.

Voorzitter. Er zijn veel vragen gesteld over de verbetering van de afbakening, een van de kernvragen van dit debat. Wat gaat wij in 2009 doen om tot een verbetering van de afbakening van die forfaits te komen?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Nu wordt de suggestie gewekt alsof het helemaal geen bezuiniging is, maar volgens mij heeft de staatssecretaris hiermee bereikt wat de coalitie wil, namelijk een bezuiniging!

Staatssecretaris **Bussemaker**: Niet alsof het miljarden euro's minder zijn! Wij hebben het onbedoelde gebruik eruit gehaald, zeg maar de beruchte Armanibrillen, en het is toch goed dat de rijksoverheid zo meer geld heeft voor andere doelen? Alles bij elkaar blijft er een zeer substantieel bedrag beschikbaar juist om chronisch zieken en gehandicapten tegemoet te komen.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Maar u hebt uw bezuiniging bereikt.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Nee, wij hebben uiteindelijk besloten om er nog extra middelen aan toe te voegen -- afgelopen september nog weer 500 mln. -- juist om tot een verantwoorde regeling te komen. Als je beziet wat omging in de BU-regeling en wat nu gereserveerd wordt voor de Wtcg dan is het ongeveer hetzelfde, misschien met een fractie verschil.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Die 400 mln. zit nog steeds in het rekensommetje temeer omdat de BU-regeling in 2008 nog enorm oploopt!

Staatssecretaris **Bussemaker**: Maar die 400 mln. was er al uitgehaald. Dat heeft de staatssecretaris van Financiën vorig jaar geregeld. Laten wij wel zijn, zo'n 6 miljoen mensen maken gebruik van de regeling. U wilt toch niet beweren dat wij in Nederland 6 miljoen chronisch zieken en gehandicapten hebben? Dan is er toch iets mis met die regeling en daar moet je dan toch consequenties uit trekken? Ik vind het niet meer dan verantwoord om ervoor te kiezen dat middelen die nu onterecht gaan naar mensen aan iets anders worden besteed, als je maar voldoende middelen overhoudt om de groep die je tegemoet wil komen ook tegemoet kan komen. Ik durf hier te zeggen dat wij die middelen hebben en dat wij ook een systeem hebben dat in de kern veel en veel beter is dan de BU-regeling.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik wordt nu toch wel uitgedaagd. Wij zijn de laatsten om te beweren dat je onbedoeld gebruik niet moet schrappen. Ik heb volgens mij ook goed aangegeven dat daar voldoende instrumenten voor zijn en dat die vooral ook ingezet moeten worden. Uit die BU-regeling had al veel meer geschrapt kunnen worden. Maar de suggestie dat er helemaal niet bezuinigd is, moest ik wel bestrijden!

Staatssecretaris **Bussemaker**: Maar die bezuiniging heeft vorig jaar plaatsgevonden en de doelstelling van deze maatregel is zeker niet alleen een bezuinigingsoperatie. Ik roep nog maar even in herinnering wat de criteria waren om tot een nieuwe regeling te komen, namelijk meer gericht, toegespitst op de doelgroep en beheersbaar. De BU-regeling was volstrekt onbeheersbaar, want jaar na jaar zagen wij de uitgaven daarvoor verder uit de hand lopen.

Voorzitter. Terug naar verbetering van de afbakening, waarover veel is gewisseld, ook schriftelijk. Er is ook veel in de Tweede Kamer over gesproken. Het lijkt mij goed om daar eerst maar op in te gaan. Ik heb net gezegd dat deze wet in de kern veel beter is dan de BU-regeling, maar het ook in zich draagt om verder verbeterd te worden, anders dan de BU-regeling, want daarvan kan je alleen maar constateren dat er veel mensen onbedoeld gebruik van maakten, terwijl wij hier met de forfaits een instrument in handen hebben om in ieder geval dat punt te verbeteren. Ik heb ook gezegd dat de wet nog niet perfect is, maar dat wij nog tijd hebben om verbeteringen aan te brengen. Ik zeg er maar direct bij dat het volgens mij een continu proces zal zijn, omdat alles wat te maken heeft met medische behandelingen dynamisch is. Er kunnen nieuwe ziektes bij komen en bestaande ziektes kunnen wellicht genezen worden, zodat ze geen meerkosten of beperkingen meer met zich brengen. Wij weten nu dat wij een heel grote groep van de bedoelde mensen onder de regeling hebben en dat wij dus nog niet iedereen gevonden hebben. Ik ga daarom een commissie van onafhankelijke deskundigen instellen. De voornemens waarover in de beantwoording werd gesproken, hadden vooral betrekking op de vormgeving en de samenstelling van die commissie, niet op de vraag of ik zo'n commissie wel of niet zou instellen. Ik acht het van groot belang dat die commissie er snel komt. Ik wil vermijden dat die commissie nog niet aan de gang kan omdat ik met allerlei formele besluiten te maken heb. Het zal een formeel besluit worden, maar gaandeweg zo'n proces kan zo'n commissie allang aan de slag en zij zal ook zo snel mogelijk aan de slag moeten. Het is van belang dat in die commissie deskundigen zitten die medische kennis hebben, maar ook kennis van de registratie van zorggebruik. Wij hebben beide soorten kennis nodig. Wij hebben mensen nodig die kennis hebben van zeldzame ziektes, maar ook om dat om te zetten in een registratiesysteem. Omdat wij gekozen hebben voor een landelijk systeem -- anders dan in het coalitieakkoord stond over de Wmo waarin sprake is van een subjectieve beoordeling -- hebben wij ook objectieve en dus ook registreerbare criteria nodig. Die soorten kennis moet in die commissie aanwezig zijn, die hoe dan ook snel aan de slag moet gaan.

Ik ben blij dat de CG-Raad mij inmiddels heeft laten weten daaraan te willen meewerken en graag zijn deskundigheid beschikbaar stelt. De precieze taakopdracht zal spoedig volgen, maar die heb ik nog in beraad. Ik kan wel zeggen dat ik allereerst wil dat de commissie de route gaat

verkennen van alternatieve registratie van geneesmiddelengebruik. Ik heb van deskundigen op het gebied van geneesmiddelen begrepen dat dit perspectief zou kunnen bieden om tot een betere afbakening van de doelgroep te komen. Daarnaast zal gekeken worden naar de zeldzame aandoeningen. Die blijven bij de afbakening van de doelgroep nog buiten beeld omdat ze niet in de FKG- en de DKG-systematiek zijn opgenomen. Het is echter goed mogelijk dat mensen met zeldzame aandoeningen tegen meerkosten aanlopen die eigenlijk onder de forfaitaire regeling zouden moeten vallen. Het is geen gemakkelijke klus om die zeldzame ziektes op te sporen. Er bestaan namelijk zo'n 8000 van dergelijke ziektes. Patiëntenorganisaties hebben enkele jaren geleden een gecombineerde lijst van 440 zeldzame aandoeningen opgesteld. Mogelijk kan die lijst goede diensten bewijzen bij de verfijning van de afbakening. Mensen die te kampen hebben met aandoeningen, hoeven overigens niet per definitie te maken hebben met meerkosten als gevolg van hun gezondheidsproblemen. Dat geldt voor iedereen, dus ook voor de zeldzame ziektes. Dat zal om een goede afbakening vragen en dus ook om de juiste kennis.

Wat wij verder willen gaan doen om tot die verbeterde afbakening te komen, is samen met de VNG bezien of en, zo ja, hoe wij een landelijke registratie van pgb's voor huishoudelijke verzorging kunnen opzetten en hoe wij, zeer belangrijk, een uniforme landelijke registratie van Wmo-hulpmiddelen kunnen organiseren, waaronder rolstoelen. Omdat wij die nu nog niet hebben, kunnen wij die nu ook niet meenemen bij de afbakening van de forfaitaire regeling. Maar ik wil zo snel mogelijk samen met de VNG in kaart brengen hoe wij wel tot die landelijke registratie kunnen komen. Ik heb dat overigens nog onlangs in een bestuurlijk overleg met de VNG aan de orde gesteld. Deze heeft aangegeven zeer bereidwillig te zijn om in grote vaart samen met ons te bekijken hoe wij tot die registratie kunnen komen. Ik heb de Tweede Kamer ook aangegeven dat wij daarbij laten onderzoeken of de Valyskaarten of de gehandicaptenkaarten daarbij een rol kunnen spelen, maar ook dan is van belang dat het een uniforme registratie moet zijn, die ook moet duiden op meerkosten die mensen hebben op grond van hun ziekte of handicap.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Als het komt tot die nieuwe afbakening waarover de staatssecretaris net sprak, zal die dan betekenen dat meer groepen onder de regeling worden gebracht? Ik ga ervan uit dat dit gewoon zo is. Kan de staatssecretaris inschatten om welke aantallen het zou kunnen gaan?

Zij sprak ook over zeldzame ziektes. Vallen de spierziektes die ik gisteren noemde, daar ook onder?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Ik kom daar straks nog uitgebreider op terug. Wij gaan er bij de afbakening vanuit dat het met name ziektes moeten zijn waardoor mensen meerkosten hebben.

Dat zal dan bekeken moeten worden. Spierziektes zijn daar natuurlijk niet van uitgesloten. Nu vallen die weliswaar niet onder een FKG of DKG, maar natuurlijk tellen niet alle spierziektes als vanzelf mee. Ze moeten in ieder geval leiden tot meerkosten, want deze wet is toch bedoeld als compensatie voor meerkosten op grond van chronische ziekte of handicap. Hoeveel dat er zijn, weten wij op dit moment niet, maar bij alles waarmee wij nu rekening houden, ook als het gaat om middelen, schatten wij in dat het zo'n 10% zou kunnen zijn van de groep die wij nu hebben. Wij weten nu zo'n 1,8 miljoen mensen te vinden die in aanmerking komen voor een forfait en wij schatten dat er zo'n 0,2 miljoen mensen wellicht nog gevonden kunnen worden. Wij hebben nu al een enorme groep gevonden, dus nu wij de laatste zeldzame ziekte nog niet opgespoord hebben, moet niet worden gedaan alsof het hele systeem niet deugt. Ik ben ervan overtuigd dat wij met de middelen die wij nu hebben, het gros van de mensen binnen die forfaits in kaart hebben gebracht.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik volg uw benadering, maar wilde alleen graag weten of er een schatting kon worden gemaakt, maar u hebt daarop geantwoord.

U zei dat die commissie zo snel mogelijk aan het werk moet. Is dat januari?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Wat mij betreft is dat zo spoedig mogelijk, als het enigszins kan inderdaad januari!

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Ik heb nog twee vragen over die commissie. U vond het met ons belangrijk om ons te realiseren dat er altijd nieuwe vragen zullen komen over de afbakening. Krijgt die commissie dan ook permanente status?

Misschien zou u er nog op komen, maar komt in de taakopdracht van de commissie ook iets te staan over de participatiedoelstelling? In uw beantwoording tot nu toe gaat het toch vooral om ziektes, terwijl wij ook erg benieuwd zijn naar de mogelijkheden om iets meer aan die participatiedoelstelling tegemoet te komen.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Voorzitter. Mijn opmerkingen over de Wmo-hulpmiddelen en rolstoelen waren nu net een bruggetje om naar de participatiedoelstelling te komen, maar eerst maar uw vraag over de commissie.

Die commissie moet ons allereerst bijstaan bij de afbakening van de groepen die nu nog niet in aanmerking komen voor de forfaits. De eerste tijd zal zij zich dus vooral daarop moeten concentreren. Ik zei inderdaad dat het proces van ziektebeelden en van participatie een dynamisch proces is. Het kan dus heel wenselijk zijn dat zo'n commissie er blijft, wellicht in een rustiger bestaan, om vervolgens zo nodig advies te geven over nieuwe ontwikkelingen. Iets soortgelijks heb ik gedaan met de commissie die wordt ingesteld over pre-implantatie genetische diagnostiek. Deze moet allereerst voortvarend aan de gang om richtlijnen te

ontwerpen waar embryoselectie mag plaatsvinden. Maar voor de toekomst kunnen zich daar ook nieuwe ziektes voordoen. Iets soortgelijks kan ik mij ook hierbij voorstellen.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): De staatssecretaris spreekt over "zou kunnen". Mag ik dat opvatten als een toezegging of wil zij dat nog nader bezien? Wat bedoelt zij precies met "zou kunnen"?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Ik wilde daarmee zeggen dat de allereerste prioriteit van die commissie is de afbakening van de forfaits. Vervolgens kunnen wij bezien of de samenstelling van die commissie wel de meest wenselijke is om ons op termijn te adviseren en of het wenselijk is om dat via deze commissie te doen of dat het ook via andere adviesorganen zou kunnen. Ik heb in ieder geval geen behoefte aan dubbeling. U mag het wel als een toezegging zien dat ik in de voortgangsrapportage die ik de Tweede Kamer voor 1 juni heb toegezegd, een stand van zaken zal schetsen van die verbeterde afbakening van de forfaits en ook ons denken over de toekomst van zo'n commissie zal schetsen.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Even een praktische vraag aan de staatssecretaris. Zij is van plan om de commissie zo snel mogelijk aan de gang te laten gaan. Zou zij ons op korte termijn de taakopdracht van die commissie kunnen laten zien en welke samenstelling zij zal krijgen? Heeft zij nu al in het hoofd welke deadline zij de commissie wil meegeven om de afbakening aan te reiken, zodat er zicht komt op welke groepen in 2009 feitelijk voor die forfaits in aanmerking komen?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Zodra de taakopdracht rond is, ben ik uiteraard bereid u daarover te informeren, maar ik heb al aangegeven waar die commissie vooral naar zal moeten kijken, dus naar geneesmiddelengebruik en die zeldzame ziektes. Los daarvan gaan wij nog kijken naar het onderbrengen van bijvoorbeeld hulpmiddelen die nu in de Wmo zitten. Dan kunnen wij de commissie ook gebruiken als het gaat om de vraag hoe je dat zou moeten registreren. Zodra er meer duidelijkheid over is, ben ik uiteraard bereid om per omgaande die informatie te sturen.

U sprak over een mogelijke deadline. Wij hebben het nu over de forfaits. Soms wordt de indruk gewekt dat alles nu rond zou moeten zijn, maar de forfaits komen pas in november 2010 bij de burger. Als je terugreken, moet voor het CAK precies op 1 juli bekend zijn wat meetelt en moet dat ook geregistreerd zijn. Die commissie heeft dus nog wel tijd om tot die verdere afbakening te komen. Misschien gaat dat voor het ene onderdeel sneller dan voor het andere. Ik zeg in ieder geval toe dat ik de voortgangsrapportage die ik de Tweede Kamer heb beloofd, ook direct naar deze Kamer zal sturen. Wanneer wij de allereerste stand moeten opmaken is volgens mij mei/juni. Hoe ver zijn wij dan en wat moet er nog gebeuren om de tweede helft van volgend jaar te kunnen gebruiken en wellicht de eerste maanden van 2010 om tot een

verdere afbakening en verbetering van de registratie te komen?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Beluister ik goed dat de deadline voor deze commissie om het werk af te ronden voor de forfaitaire toezeggingen 2009 juni 2010 is?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Neen, want dan moet het allemaal ook geregistreerd zijn. Het CAK moet er dan ook mee aan de slag kunnen.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Wat is dan wel de datum waarop de commissie klaar moet zijn met haar lijstje voor de afbakening?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Dat kan ik nu niet zeggen, want het hangt er van af wat er moet gebeuren om het ook nog goed geregistreerd te krijgen bij het CAK.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Kunt u misschien...

De **voorzitter**: Mevrouw Ten Horn. Wilt u de staatssecretaris niet in de rede vallen, het wordt anders zo onoverzichtelijk.

**

Staatssecretaris **Bussemaker**: Het is best mogelijk dat de commissie daar voor een bepaald onderdeel eerder mee klaar is dan voor een ander onderdeel. Dan kunnen wij daar alvast aan de slag. Nogmaals, het overgrote deel van de groep hebben wij gevonden. Wij gaan dan ook door met het verder verfijnen, maar het is best mogelijk dat er nog enkele ziektes zijn die wij ook in 2010 er nog niet in kunnen onderbrengen. Dan hebben wij misschien nog meer tijd nodig. Ik kom daar straks nog op terug, maar wij hebben in ieder geval dan nog de optie om de forfaits met terugwerkende kracht uit te keren. Bovendien kunnen mensen, ook deze groep, altijd gebruik blijven maken van het fiscale vangnet. Dat blijft. Ik kan dus niets anders zeggen dan dat wij zeer voortvarend met die commissie aan de slag gaan, en dat ik deze Kamer rond 1 juni -- ik geloof dat ik het de Tweede Kamer ook voor 1 juni heb beloofd -- zal informeren over de stand van zaken, maar dat er dan nog alle tijd is om met elkaar van gedachten te wisselen over wat er nog verder zou moeten gebeuren om met het oog op uitkering van de forfaits eind 2010 tot een verdere verbetering van de afbakening te komen en tot het vertalen naar de registratie.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Ik zou graag nog een heel andere vraag stellen.

De **voorzitter**: Maar, mevrouw Ten Horn, interrupties zijn bedoeld om de staatssecretaris nader te bevragen over een punt waarover zij op dat moment spreekt en niet om geheel nieuwe vragen te gaan stellen. Daarvoor hebt u een tweede termijn! De staatssecretaris vervolgt haar betoog.

**

Staatssecretaris **Bussemaker**: Voorzitter. Ik zei al dat wij veel willen doen om die beperkte groepen die wij nog niet in de afbakening hebben kunnen brengen, er wel onder te brengen. Daarbij willen wij ook de Wmo en Wmo-hulpmiddelen gebruiken omdat die juist een belangrijke indicatie zijn voor participatie. Wij willen ook doorgaan met de ontwikkeling om op termijn te bezien of wij het een en ander nog verder kunnen verbeteren. Ik zeg mevrouw Meurs dat daarbij ook wordt gekeken naar de ICF-classificatie. Wellicht, maar dat is echt de lange termijn, kunnen wij de criteria die wij nu voor de forfaits hebben, onderbrengen in een nog mooier internationaal systeem van ICF. Dat kan op dit moment nog niet, omdat wij het niet kunnen registreren. Voordeel van de Wtcg ten opzichte van de BU-regeling is dat de Wtcg de potentie in zich heeft om dat mogelijk te maken.

Ik zeg hier nog maar even in meer algemene zin bij dat er een spanning kan bestaan tussen het zo goed mogelijk willen bereiken van alle doelgroepen en de wens van deze Kamer om de regeling zo eenvoudig mogelijk te maken. Omdat wij nog niet de allerlaatste chronisch zieke of gehandicapte die wij eigenlijk onder de regeling willen brengen, gevonden hebben, kan natuurlijk niet worden gezegd dat wij dan maar even helemaal niets moeten doen. Wij kunnen al heel veel doen en zullen daarmee door blijven gaan, maar ik moet zeggen dat er een spanning zit tussen de vraag wie je kunt zoeken en de uiteindelijke eenvoud van de regeling. Hoe meer mensen met bijzondere ziektes je daarin wil onderbrengen, hoe gedetailleerder en ingewikkelder de regeling wordt, met des te meer administratieve lasten. Een generieke regeling, zoals wij bij de BU-regeling hebben gezien, is in die zin misschien wat simpeler, maar die bereikt veel minder mensen dan je wil bereiken en ook mensen waarvoor de regeling eigenlijk niet bedoeld is.

Kortom, het gaat altijd om het vinden van een balans tussen die twee. Men mag ons erop aanspreken of wij die juiste balans gevonden hebben. Ik denk van wel, maar wij kunnen in ieder geval niet aan beide doelstellingen voldoen: nog verfijnder zoeken en toch een regeling die uitvoerbaar en enigszins overzichtelijk is. Ik heb aangegeven dat wij binnen die grenzen verder gaan kijken naar de groep met zeldzame ziektes en ook om de onderdelen die vallen onder maatschappelijke participatie, meer als criterium te hanteren bij de toekenning. De PvdA, de SGP en de ChristenUnie hebben daarover vragen gesteld. Bij de afbakening gaan wij uit van de AWBZ-indicatie en het gebruik van de Wmo huishoudelijke verzorging en de Zorgverzekeringswet. Van de huishoudelijke verzorging hebben wij, vanwege de eigen bijdrage, de registratie via het CAK op orde. Juist omdat de Wmo genoemd is, kan de Kamer daaruit afleiden dat deelname aan het maatschappelijk verkeer ook meetelt bij de afbakening van de forfaits en dus wel degelijk een onderdeel is van de criteria. Om die reden is er dus een grote prioriteit om onderdelen als rolstoelgebruik en mantelzorg, die nu in de Wmo zitten, mee te laten tellen bij de afbakening van de

forfaits. Ik zeg er ook nog maar bij dat voor het Vektisrapport ook gebruik is gemaakt van participatie.

Er is gebruikgemaakt van twee rapporten bij het vaststellen van het Vektisoverzicht en wel van NIVEL en de CG-Raad. Het rapport van de CG-Raad had vooral betrekking op participatie rond vrije tijd en algemene participatie. Kortom, die participatiedoelstelling wordt weliswaar meegenomen maar tot op zekere hoogte. De vraag van de PvdA of dan ook een vrouw met een lichte vorm van dementie die twee dagen in de week naar de dagbehandeling gaat in aanmerking komt voor de tegemoetkoming voor meerkosten van het taxivervoer voor de dagbehandeling moet ik ontkennend beantwoorden. Dit valt niet onder de Wtcg. Iemand die een indicatie krijgt bij het CIZ voor begeleiding gedurende een dagdeel in een instelling -- dus dagbesteding -- krijgt ook een indicatie voor het vervoer van en naar de instelling. Dan bestaat daar namelijk een medische noodzaak voor en dat wordt door het CIZ vastgesteld, waarmee het onder de AWBZ-zorg valt. De instelling die de dagbesteding regelt, moet er vervolgens ook voor zorgen dat het vervoer op orde is. Ik kan uit de vraag van mevrouw Meurs niet afleiden of deze dementerende vrouw in het door haar genoemde voorbeeld een indicatie voor AWBZ-vervoer heeft maar als dat het geval is, dan zou zij daar ook gebruik van moeten maken.

Mevrouw Meurs vroeg of er ook een vergoeding komt voor de mantelzorger die als haar chauffeur optreedt. In principe zal die er dus niet zijn, want bij een indicatie is ook het vervoer geregeld. Voor mantelzorgers is er in de Wtcg geen vergoeding, omdat de Wtcg uitgaat van een chronisch zieke en gehandicapte die meerkosten maakt en niet van een mantelzorger. Voor de mantelzorger hebben wij overigens het mantelzorgcomplement. Kortom, daar is deze regeling niet voor bedoeld.

Onder andere de PvdA heeft gevraagd naar de onderliggende norm bij de forfaits, wanneer iets lichter of zwaar is en wie dat bepaalt. Bepaalt Vektis de norm of doet VWS dat? Uiteindelijk bepaalt het kabinet natuurlijk de indeling, op voordracht van het ministerie van VWS. Wij hebben Vektis gevraagd om onderzoek te doen naar de mogelijkheden van de afbakening van chronisch zieken en gehandicapten op basis van landelijke gegevens. Vektis heeft dat gedaan aan de hand van de twee rapporten die ik zojuist al heb genoemd, namelijk van NIVEL en van de CG-Raad. De meerkosten zijn in de NIVEL-enquête door geënquêteerden ingevuld conform de indeling buitengewone uitgaven, dus de algemene, specifieke en overige kosten. Daar is ook gevraagd naar de ernst van de beperking, waardoor een koppeling ontstaat met de meerkosten. Ik heb al gesproken over het rapport van de CG-Raad over participatie en vrije tijd. Op grond daarvan is een indeling gemaakt in drie categorieën: geen of lichte, matige en ernstige beperking. In de expertgroep zaten mensen van de CG-Raad, het NIVEL, het RIVM, het Kenniscentrum Langdurige Zorg en VWS. Zij hebben een voorstel gedaan dat een aantal

malen door de regiegroep is aangepast. Uiteindelijk hebben wij vastgesteld dat dit een verantwoorde afbakening is. Maar nogmaals, deze afbakening is niet in beton gegoten.

De SP heeft gevraagd of het nu wel verstandig is om met dit Vektisonderzoek te werken en of wij eigenlijk niet toch beter terug moeten naar de BU-regeling. Ik heb al aangegeven dat wij goede redenen hebben om ervan uit te gaan dat Vektis tot een verantwoorde afbakening is gekomen en dat ook de genoemde commissie verder zal werken aan verbetering. Als de Kamer mij vraagt of dit geen geval is van "beter ten halve gekeerd" wijs ik erop dat zij vorig jaar heeft ingestemd met de afschaffing van de BU-regeling en dat terugkeer derhalve is uitgesloten. Willen wij de groep zo goed mogelijk tegemoet komen, dan moeten wij dat nu doen met de stappen die wij voorbereid hebben.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Wil de staatssecretaris nog ingaan op mijn vraag van gisteren over de waarschuwing op bladzijde 30 van het Vektisrapport met betrekking tot de spreiding van de lichte en zware categorieën? De onderzoekers hebben ervoor gewaarschuwd dat de spreiding niet te groot mag zijn, wat zij in feite wel is.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Mijns inziens kan op basis van het Vektisonderzoek een verantwoorde indeling worden gemaakt. Mocht blijken dat die spreiding te groot is, dan moeten wij kijken of wij daarin een verdere verbetering kunnen aanbrengen. Dat is ook een van de taken die de commissie op zich kan nemen. Wij kunnen wel wachten tot wij het perfecte systeem hebben, maar dan kunnen wij wachten tot sint-juttemis. Op grond van het Vektisonderzoek en op grond van de bevindingen van de regiegroep hebben wij nu een verantwoord beeld om met deze regeling te kunnen beginnen.

Het CDA en de ChristenUnie hebben gevraagd naar de voorspellers van zorgkosten. Zijn zorgkosten altijd wel goede voorspellers van meerkosten? Er zijn immers ook groepen met lage zorgkosten en hoge meerkosten. Voor de afbakening is gekeken naar gegevens die landelijk geregistreerd zijn voor een goede uitvoering. Met name bij de Wmo is dat vanwege het decentrale karakter een probleem, omdat de landelijke gegevens niet beschikbaar zijn. Ik heb al aangegeven dat wij juist met de commissie beter willen kijken of de groep met zorgkosten en hoge meerkosten daarin ondergebracht kan worden. Dat heb ik zojuist ook gemeld in antwoord op een vraag van de heer Kuiper over mensen met een spierziekte. Overigens zijn er ook mensen met hoge meerkosten en lage zorgkosten, zoals PKU'ers. Zij kunnen in voorkomende gevallen ook een beroep doen op de nieuwe fiscale regeling voor specifieke meerkosten. Kortom, er is geen sprake van dat er niets geregeld is.

Ik heb al aangegeven dat er op termijn ook wordt gekeken naar de verdere afbakening en de ICF-classificatie. De commissie kan daarbij in

enigerlei vorm een functie vervullen, bijvoorbeeld als klankbord.

De ChristenUnie heeft gevraagd waarom wij de ICF-classificatie hanteren. Deze classificatie is een internationale classificatie en is als volgt gedefinieerd: iedere vermindering of afwezigheid als gevolg van een stoornis van een mogelijkheid tot een voor de mens normale activiteit, zowel wat de wijze als wat de reikwijdte van de uitvoering betreft. Dat is een mooie en allesomvattende maar daarom ook lastige definitie. Het "alomvattende" moet je namelijk in onderdelen uiteen weten te rafelen die je ook weer kunt registreren. Op dit moment kunnen wij dit simpelweg niet, omdat wij het niet kunnen operationaliseren door een gebrek aan gegevens. Ik vind de ICF-classificatie echter wel een interessant patroon voor de toekomst. Ik weet ook dat de CG-Raad zeer geporteerd is voor deze classificatie. Ik heb dan ook toegezegd om samen met de CG-Raad naar de mogelijke operationalisering te kijken. Wellicht kan dit er op termijn toe leiden dat wat wij nu hebben in forfaits zou kunnen worden omgezet in een ICF-classificatie, zonder dat er daarvoor weer een nieuwe wet of een nieuw systeem moet komen. Dat moet op elkaar aansluiten. Maar dan spreek ik echt over een langere termijn.

De SP heeft mij in verband met die afbakening nog gevraagd wat ik van het voorstel vind om de huisartsen eens per jaar de zorgverzekeraar een code te laten doorgeven. Daar zit een probleem, omdat dit een taakverzwaring van huisartsen betekent. Bovendien kunnen er subjectieve elementen in treden. De huisartsen krijgen er een enorme taak bij, want daarmee zouden zij eigenlijk keuringsartsen worden. Wij hebben er nu juist voor gekozen om naar objectieve criteria te kijken. Dat is een van de redenen waarom wij de weg van de Wmo niet verder zijn gelopen. Ik stel mij daarbij voor dat de huisarts een soort ICF-classificatie moet gaan maken en daarmee wordt hij behalve huisarts ook keuringsarts. Ik weet niet of dat altijd de vertrouwensrelatie tussen huisarts en patiënt ten goede zal komen. Bovendien zitten de huisartsen niet te wachten op uitbreiding van hun takenpakket. Omdat wij de CIZ-indicaties meer willen mandateren aan de professionals op de werkvloer hebben wij een aantal pilots lopen. Een pilot, met verpleegkundigen, loopt heel erg goed en de andere, met huisartsen, loopt minder goed omdat huisartsen dit een taakverzwaring vinden die zij er eigenlijk niet bij willen hebben. Dit lijkt mij dan ook geen begaanbare weg. Ik heb zojuist al mijn voorkeur aangegeven voor de ICF-classificatie als potentieel alternatief. Los van dit feit, heeft de huisarts ook heel veel kennis niet. Ik noem bijvoorbeeld de maatschappelijke participatie.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Verwacht de staatssecretaris nog een verbetering van het epd om daar rechtstreeks van te kunnen aftappen?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Dat zou kunnen maar daar kan ik niet op vooruitlopen. Ik heb objectieve, registreerbare gegevens nodig. Het epd

heeft een heel ander doel. Dat zorgt ervoor dat de gegevens snel beschikbaar komen en niet steeds opnieuw opgevraagd hoeven te worden. Dat is een ander doel dan wij hier voor ogen hebben. De verfijning van de afbakening van de forfaits biedt naar mijn mening de grootste mogelijkheden tot verbetering.

De Kamer heeft gesproken over de afbakening van de hulpmiddelen. Ook daar is verbetering mogelijk, omdat hulpmiddelen nu wel voor een forfait in aanmerking komen op het moment dat zij worden aangeschaft. In het debat in de Tweede Kamer is uitgebreid gewisseld dat hulpmiddelen vaak langer dan een jaar worden gebruikt en op deze wijze willen wij kijken of wij de registratie daarvan kunnen verbeteren.

Vervolgens is de terugvaloptie besproken. Mocht het onverhoopt niet lukken om voor 1 juni of 1 juli 2010 de afbakening te verbeteren en die om te zetten in registraties, dan willen wij de optie met terugwerkende kracht introduceren. 1 juli 2010 is de absolute deadline voor het CAK. Als het bijvoorbeeld niet lukt om op die datum de zeldzame ziektes geregistreerd te hebben maar wel op 1 juli 2011, ontvangen de mensen in november 2011 niet alleen het forfait over 2010 maar ook en met terugwerkende kracht het forfait over 2009. Voor de jaren daarna zal er dan sprake zijn van regulier onderhoud van de afbakening. Wij hebben al aangegeven de gereserveerde 50 mln. zo goed mogelijk voor deze doelgroep te willen besteden, met een grote voorkeur om dat binnen de forfaits te doen. Mocht dat onverhoopt niet lukken, dan is de eerste voorkeur een terugvaloptie. Mocht ook dat niet lukken, dan willen wij in ieder geval proberen om die 50 mln. voor de doelgroep -- maar dan minder toegespitst op de doelgroep -- te behouden.

De SP-fractie heeft gevraagd naar de rechtszekerheid met een oplossing met terugwerkende kracht. Die rechtszekerheid is er, want in artikel 2, lid 3 wordt de mogelijkheid geboden om criteria zo nodig op korte termijn uit te breiden. Aangezien het om een begunstigende regeling gaat, is er geen bezwaar om die groep terugwerkende kracht toe te kennen. De rechtszekerheid is dus niet in het geding. De toegekende tegemoetkoming kan dan achteraf zonder bezwaar worden verhoogd op grond van die nieuwe criteria, waardoor alsnog een tegemoetkoming in 2011 kan worden verleend aan personen die in 2010 in eerste aanleg niets hebben ontvangen.

De CDA-fractie heeft gevraagd of dat allemaal wel kon in vergelijking met het eigen risico waarin terugwerkende kracht niet mogelijk was. Zij suggereerde dat ik iets kon wat de minister van VWS niet kon. Ja, dat is inderdaad het geval. Hier kan ik iets wat de minister van VWS niet kan. Dat ligt niet aan mij maar dat ligt aan de wet waarmee wij te maken hebben. Artikel 118A van de Zorgverzekeringswet is de basis voor compensatie van het verplichte eigen risico en die biedt geen ruimte voor terugwerkende kracht. De compensatie 2008 moet in 2008 plaatsvinden. De Wtcg biedt die mogelijkheid voor tegemoetkoming met

terugwerkende kracht wel en daar is wettelijk ook ruimte voor een terugvaloptie om zo nodig in 2011 de tegemoetkoming over 2009 uit te keren in plaats van in 2010.

Veel woordvoerders hebben vragen gesteld over de groep die nu nog niet in aanmerking komt. Ik herhaal, dat die groep uit zo'n 200.000 mensen bestaat. Ik wil nog even expliciet ingaan op de vergelijking met het cijfer dat de CG-Raad noemt, namelijk 400.000 mensen. Waarop is dat aantal dan gebaseerd en waar komt dat verschil vandaan? Uit het Vektisrapport zou je kunnen afleiden dat een kleine 200.000 mensen thans nog buiten de afbakening van die forfaitaire regeling vallen, zoals ik zojuist al heb aangegeven. De CG-Raad noemt ook dit aantal maar volgens de CG-Raad worden er nog veel meer mensen niet gevonden en wel 400.000 mensen in totaal. De helft van die groep is echter het gevolg van het feit dat de CG-Raad in de veronderstelling verkeerde dat de hulpmiddelenregistratie nog niet op orde is. Zorgverzekeraars Nederland heeft laten weten -- ook dat hebben wij uitgebreid schriftelijk met elkaar gewisseld -- dat die registratie met ingang van 2009 wel op orde zal zijn. Die mensen kunnen wij dus wel vinden. Kortom, er blijft een groep van rond de 200.000 mensen over. Daarvoor hebben wij 50 mln. gereserveerd. In totaal is er zo'n 500 mln. voor de forfaits gereserveerd. Als je ervan uitgaat dat zo'n 10% van de mensen niet gevonden wordt, is dat bedrag van 50 mln. dus ook een redelijke schatting. Mocht dat overigens niet toereikend zijn, dan moeten wij een en ander beter toespitsen binnen het gehele budget van 2,3 mld. Ik kan echter niet anders bedenken dan dat dit bedrag van 50 mln. adequaat is.

Door de PvdA en de SGP is gevraagd of de Wtcg nu ook een openeinderegeling is, net als de BU-regeling. Dat is de Wtcg niet, want zij valt in drie delen uiteen. Over de tegemoetkoming via het CAK -- via de forfaits -- is afgesproken dat zij valt binnen het BKZ. Voor de duur van kabinet is afgesproken dat eventuele tegenvallers generaal worden gezien, omdat het een nieuwe wet is. Zij worden dus meegenomen binnen het BKZ. Voor de eigen bijdrage geldt hetzelfde en de nieuwe fiscale regeling is net als de buitengewone-uitgavenregeling, een openeinderegeling maar dan veel beter afgebakend.

De SGP heeft gevraagd waarom wij niet voor een gefaseerde uitvoering hebben gekozen. Maar dan kom je op een gegeven moment in de situatie dat de BU-regeling al is afgeschaft. Wat ga je dan eigenlijk nog weer faseren? Het zou namelijk betekenen dat je de forfaitaire tegemoetkoming nog niet zou invoeren. Ik denk dat de heer Kuiper daarop doelt, omdat daarover de meeste discussie wordt gevoerd. Het zou echter ook betekenen dat de mensen in de doelgroep niets krijgen of dat je het chronischziekenforfait opnieuw in een fiscale regeling introduceert. Daarmee krijg je weer een slechtere toespitsing van de doelgroep en neemt het niet-gebruik en daardoor de onbeheersbaarheid weer toe. Indachtig dus het uitgangspunt dat wij het overgrote deel van de chronisch zieken en gehandicapten nu weten te bereiken en dat wij van

een beperkte groep wel de contouren hebben maar hen technisch niet onder dit systeem kunnen brengen, lijkt het mij dat wij hiermee verder moeten gaan om tot verbetering te komen.

Een aantal vragen, onder andere van de VVD, het CDA en de PvdA had betrekking op de rechtsbescherming van de burgers. Ik heb al aangegeven dat het amendement-Omtzigt de rechtsbescherming van verzekerden een nog betere wettelijke verankering heeft gegeven. Dit amendement regelt dat het CAK desgevraagd binnen dertig dagen kosteloos en in begrijpelijke taal inzicht moet verschaffen in het zorggebruik van een verzekerde. Daarnaast, in reactie op het slot van de inbreng van de CDA-fractie en op grond van de inbreng van de VVD-fractie, moet het CAK in reactie op een bezwaar van een verzekerde bekijken of er misschien een fout is gemaakt. Het CAK heeft daar dus een verantwoordelijkheid in.

De PvdA vroeg of het dan toch niet makkelijker en beter is om bij een loket bezwaar te kunnen maken tegen het totale Wtcg-pakket. Dat lijkt mij niet wenselijk, want wij moeten ons toch houden aan de regelingen en wetten die hiervoor staan, ook binnen de Algemene wet bestuursrecht. De verantwoordelijkheid voor de tegemoetkoming voor chronisch zieken en gehandicapten en de kortingen ingevolge de AWBZ en de Wmo ligt bij het CAK. De verantwoordelijkheid voor de tegemoetkoming aan arbeidsongeschikten ligt bij het UWV en voor de nieuwe fiscale regeling bij de Belastingdienst. Zij kunnen opkomen voor hun rechten bij de instantie waar zij ook de beschikkingen van ontvangen of waar zij hun aangifte doen. Naar mijn idee is dat ook niet onoverzichtelijker. Het zou bovendien afwijken van de Algemene Wet Bestuursrecht en het zou ook een wetswijziging vergen.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Begrijp ik het goed dat de staatssecretaris zegt dat mensen niet bij een loket bezwaar kunnen maken tegen de Wtcg? Dat was namelijk de achtergrond van mijn vraag. Doordat deze regeling uit verschillende onderdelen bestaat, is het effect daarvan op het individuele niveau op wat langere termijn zichtbaar. Bovendien is het vaak juist de cumulatie van de verschillende onderdelen die maakt, dat je bezwaar wilt aantekenen. Ik begrijp nu van de staatssecretaris dat dit bezwaar bij verschillende loketten moet worden ingediend. De vraag is of dat nu weer voor de burger begrijpelijk is en of het toch niet wenselijk zou zijn om voor die Wtcg-regeling in totaal te zeggen dat zij bij het CAK bezwaar kunnen maken.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Laten wij vaststellen dat de bulk van de Wtcg natuurlijk betrekking heeft op het CAK, omdat zowel de forfaits als de eigen bijdragen daaronder vallen. Het zou echter heel raar zijn als mensen in beroep willen op grond van een belastingaangifte en bij het CAK moeten zijn. Dan gaan wij namelijk systemen met elkaar verwarren, waardoor wij de burger eerder verder in de puree helpen. Waaraan moeten de gegevens dan worden ontleend? Je krijgt een

enorme stroom van gegevens, nog los van het feit dat het juridisch niet mogelijk is omdat de wet daarvoor zou moeten worden gewijzigd. Wel moeten wij natuurlijk een onderscheid maken tussen de bulk -- de eigen bijdragen en forfaits -- bij het CAK en de overige regeling die bij de fiscaliteit zit. Het is bovendien logisch dat de generieke inkomenscompensatie geregeld wordt via de daartoe geëigende kanalen, want dan gaat het vaak om meer. Dan gaat het om de positie van een arbeidsongeschikte.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Is een helpdesk misschien een idee?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Ik heb al aangegeven dat wij met dat webportal bezig zijn, waarop wij de mensen informatie kunnen geven. Nu wordt uitgezocht in hoeverre dat werkt. Daarbij wil ik ook in de communicatie ook heel nadrukkelijk aangeven waar de mensen hun bezwaar kunnen indienen. Dit webportal is er natuurlijk allereerst voor bedoeld om de mensen in kennis te stellen van wat zij kunnen verwachten wanneer zij denken in aanmerking te kunnen komen voor een forfait. Ik moet even kijken of deze informatie daaraan kunnen toevoegen maar daar zou ik geen bezwaar tegen hebben.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Dus als mensen gebruik maken van het fiscale vangnet zouden zij bezwaar kunnen maken bij de Belastingdienst?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Dat klopt. Wat betreft de forfaits kan iemand in bezwaar gaan bij het CAK. Tegen een beschikking die het CAK stuurt, is bezwaar bij het CAK en beroep bij de bestuursrechter mogelijk. Ook als iemand geen beschikking van het CAK heeft gekregen, is de rechtsbescherming geregeld. Iemand kan een aanvraag tot een beschikking doen bij het CAK en daartegen staan bezwaar en beroep open. Op grond van de regeling kan ik mij eerlijk gezegd niet zo goed indenken op welke wijze iemand een tegemoetkoming krijgt terwijl hij er geen recht op heeft. De criteria zijn vastgelegd in wet- en regelgeving en worden gebaseerd op geautomatiseerde bestanden. Je weet het maar nooit, maar mocht het toch gebeuren, dan is dat een zogeheten onverschuldigde betaling en zal het CAK die corrigeren.

De **voorzitter**: Kunt u een inschatting maken van de tijd die u nog denkt nodig te hebben?

**

Staatssecretaris **Bussemaker**: Een halfuur tot twintig minuten.

Een aantal vragen is gesteld over de implementatie. Juist omdat wij gebruik maken van landelijke, uniforme bestanden ga ik ervan uit dat de gegevens betrouwbaar en ook beschikbaar zijn. Mochten zich daar hobbels bij voordoen, dan kunnen die worden gesignaleerd en opgelost door de Stuurgroep Implementatie Wtcg. Op die manier is ook geborgd, zo zeg ik in de richting van

mevrouw Meurs, dat de leveranciers van gegevens tijdig op de hoogte worden gebracht van aanvullingen. Indien als gevolg van de beoogde verbetering van de afbakening aanvullende gegevens bij het CAK dienen te worden aangeleverd, zal dit ook in regelgeving worden vastgelegd. Ook daar is de Stuurgroep Implementatie bij betrokken, samen met de betrokken ketenpartners zodat zij daarover tijdig zullen worden ingelicht. De instrumenten die wij daarbij in handen hebben, zijn de zorgverzekeraars en het CIZ, die verantwoordelijk zijn voor het aanleveren van gegevens aan het CAK. Bij ministeriële regeling is bepaald dat die gegevens voor 1 juli aan het CAK moeten worden aangeleverd. Indien deze ketenpartners hun wettelijke taak niet nakomen, kan de minister een aanwijzing geven. Mocht een zorgverzekeraar deze aanwijzing onverhoopt niet binnen vier weken opvolgen, dan kan de minister een last onder dwangsom opleggen. Indien het CIZ deze aanwijzing niet binnen de genoemde termijn opvolgt, kan de minister alle noodzakelijke maatregelen nemen om dat wel te doen.

De heer Laurier heeft over de keten en de implementatie gesproken en vond dat deze kwetsbaar oogden. Ik ben dat niet met hem eens. Ik voel mij daarin ook gesteund door de uitvoeringstoets van Berenschot. Voor alle mogelijke knelpunten die de uitvoering met zich kan brengen, is bovendien ook een stuurgroep op hoog niveau ingesteld. Het hoofddoel daarvan is tot een soepel lopende uitvoeringsketen te komen. VWS zal daarbij de regie nemen. Dat was ook een van de conclusies uit het andere Berenschotrapport, namelijk dat de regie onduidelijk was. VWS zal die dus ter hand nemen. Daarbij gaat het onder andere om het tijdig signaleren en wegnemen van eventuele onduidelijkheden en knelpunten, het ter hand nemen van afspraken en eisen die ketenpartners aan elkaar kunnen stellen over de invulling van de uitvoeringsketen en de koppeling tussen AWBZ-indicaties aan het BSN bij de CIZ hulpmiddelenregistratie. Daar wordt allemaal zeer precies naar gekeken.

Onder andere de PvdA heeft vragen gesteld over de Stuurgroep Implementatie Wtcg en de bevoegdheden daarvan. Zij hebben nadrukkelijk de taak om de regie te voeren op de uitvoering van de Wtcg. Alle partners in de keten nemen daaraan deel, te weten Zorgverzekeraars Nederland, Vektis, het CAK en het VEZ. Zij kunnen daar dus ook eventuele aandachtspunten tijdig signaleren en oplossen. Indien de stuurgroep bijvoorbeeld signaleert dat de ketenpartners hun wettelijke taak niet nakomen, kan de minister een aanwijzing geven. Dat geldt ook voor de andere terreinen, zoals ik al heb aangegeven. De stuurgroep is van dusdanig gewicht dat zij ook op korte termijn officieel zal worden ingesteld.

Er is een aantal vragen gesteld over de implementatie en de communicatie. Ik heb al aangegeven dat in de algemene maatregel van bestuur is vastgelegd wat de ketenpartners moeten leveren. In de ministeriële regeling wordt bepaald dat dit voor 1 juli moet. Ik voeg er nog aan toe dat

bij het CAK een organisatorisch onderscheid is aangebracht tussen de verschillende taken van het CAK. De forfaitaire regeling wordt apart uitgevoerd, ook met een aparte front office. De verschillende taken van het CAK beïnvloeden elkaar op die manier niet. Mocht er onverhoopt ergens iets mis gaan, dan heeft dat geen gevolgen voor de andere taken.

Er is een prominente rol voor communicatie en voorlichting, ook om onnodige druk op het front office van het CAK te voorkomen. Als stok achter de deur kan de minister van VWS beleidsregels opstellen voor het CAK bij ernstige verwaarlozing. De communicatie loopt in afstemming met veel verschillende organisaties maar de regie daarvan ligt bij het ministerie van VWS. De vraag is gesteld wat mijn collega's van andere departementen dan nog doen in het kader van communicatie. Ik zou vooral zeggen: ons niet in de wielen rijden en dus ook geen aparte communicatie op dit onderdeel, even niet te veel zeggen. Dat neemt niet weg dat zij mee functioneren in het Wtcg-communicatieoverleg. Daarin zitten behalve VWS, Sociale Zaken, Financiën en de Belastingdienst ook de CG-Raad en het Platform VG. Daarin worden alle communicatiemiddelen besproken en op elkaar afgestemd. Sociale Zaken coördineert het vervolgens wel weer voor zover het betrekking heeft op het UWV en de SVB en verwijst op haar site naar het portal www.veranderingenindezorg.nl, waar overigens ook andere veranderingen rond het AWBZ-pakket, de invoering van ZZP's en de Zorgverzekeringswet gemeld worden. Financiën en de Belastingdienst zullen verwijzen naar het portal en daarnaast verwijzen zij in toelichtingen op de diverse aangiftebiljetten naar de site van de Belastingdienst, waarop ook -- na goedkeuring van het wetsvoorstel -- nadere informatie te vinden zal zijn. De CG-Raad start een apart voorlichtingstraject op. Onderdelen daarvan zijn de aanpassing van www.belastingvoordeelvoorchronischzieken.nl en www.belastingvoordeelvoorgehandicapten.nl. Er komen brochures, workshops en voorlichtingsbijeenkomsten. Het communicatieoverleg, dat onder regie van mijn departement plaatsvindt, zal overigens ook in 2009 en 2010 worden gecontinueerd.

De vraag is gesteld of het CAK de stroom vragen eigenlijk wel aankan, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin. In januari heeft het CAK een maximale bezetting van zijn callcenters voorzien, met zo'n 155 call agents. Bellers horen eerst een bandje, waarop voor vragen over de achtergrond van de Wtcg en algemene vragen wordt verwezen naar het speciale telefoonnummer dat uitkomt bij Postbus 51. Alle call agents zijn geïnstrueerd om bijvoorbeeld vragen te beantwoorden over de Regeling zorg met verblijf inclusief de korting op de eigen bijdrage. Dat is een onderdeel van de Wtcg. Mocht een cliënt een vraag hebben over de forfaitaire regeling of over korting op de eigen bijdrage zorg zonder verblijf of de Wmo, dan kunnen ook die vragen beantwoord worden.

Los van dit alles vindt er ook nog een brede publieksinformatiecampagne plaats met onder

andere paginagrote advertenties in huis-aan-huisbladen, fact sheets en kant en klare informatie voor plaatsing op de websites van bijvoorbeeld zorgverzekeraars en het webportal dat ik al heb genoemd.

Voorzitter. De heer Klein Breteler heeft nog gevraagd naar de bijdrage aan het Besluit zorg, waar een grondige opknopbeurt nodig zou zijn. Dan hebben wij het naar mijn idee eigenlijk over de eigenbijdrageregeling die zorgvuldig in en overleg met het parlement tot stand is gekomen. Bijzondere aandacht bij de keuze voor en de invulling van het systeem van eigen bijdragen is gericht op het vinden van evenwicht tussen de financiële gevolgen voor het individu -- de uitvoerbaarheid -- en de macro-opbrengst. Op die aspecten toets ik het systeem van de eigen bijdrage voortdurend. Ik zal daar ook in 2009 naar blijven kijken. Ik ben dan ook niet van mening dat daar nu specifiek een grondige opknopbeurt voor nodig is, maar wellicht verwijst de heer Klein Breteler ook naar de discussie over het scheiden van wonen en zorg. Daarnaast wordt allerlei onderzoek gedaan en ik heb de Kamer aangegeven, dat ik daarover in het begin van volgend jaar zal informeren. Daar zitten namelijk wel heel veel ingewikkelde inkomensaspecten aan. Het scheiden van wonen en zorg klinkt wel mooi en ik ben het ook van harte eens met de uitgangspunten maar uitvoeringstechnisch is er nog wel het een en ander op af te dingen.

Bij de vragen over de voortgangsrapportage zal ik de vragen over de forfaits en alle andere vragen over de uitvoering en die over de registratie van de Wmo-hulpmiddelen en de stand van zaken ten aanzien van de ICF-classificatie betrekken. Ik zal mijn antwoord daarop rond 1 juni direct naar de Kamer sturen.

De SP heeft nog gevraagd naar de consequenties van de forfaits voor studenten met aanvullende beurzen. Ik weet ook dat de fractie van de SP in de Tweede Kamer vragen daarover heeft gesteld die ik nog moet beantwoorden. Daarover heb ik overleg met de minister van OCW. Wat ik alvast wel kan zeggen, is dat de Wtcg natuurlijk een compensatie voor meerkosten wil bieden. Wij moeten ook weer terug naar de kern van wat wij hier nu doen, zonder de niet-bedoelde doorwerking naar inkomensafhankelijke regelingen. Het kabinet ziet de doorwerking naar de beurzen van studenten niet anders dan de onbedoelde doorwerking naar de huur-, zorg- en kindertoeslag. Daarop zal mijn collega van Financiën ingaan.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Begrijp ik het goed dat de huurtoeslag in ieder geval naar beneden gaat voor de mensen die nu de BU-aftrek en straks de Wtcg-aftrek gebruiken en dat op een soortgelijke manier ook de aanvullende beurzen naar beneden gaan?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Dat zou kunnen maar wij bespreken nu wat daar de precieze uitwerking van is. Deze regeling is niet bedoeld voor studenten als tegemoetkoming voor hun studiebeurs. Het is ook geen algemene

inkomensregeling. Het is een regeling die een tegemoetkoming wil zijn voor de meerkosten die chronisch zieken en gehandicapten maken op grond van hun chronische ziekte of hun handicap en die hen kunnen belemmeren in hun maatschappelijke participatie. Als mevrouw Ten Horn van mening is dat het niet klopt omdat deze groep daardoor meer kosten heeft, ben ik graag bereid om daarover met haar van gedachten te wisselen. Maar deze regeling is er niet om een groep studenten te compenseren.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Dat begrijp ik, maar het is wel erg sneu als je een zieke vader hebt die gebruik maakt van de Wtcg en jouw beurs naar beneden gaat.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Maar de regeling is bedoeld voor degenen die chronisch ziek of gehandicapt zijn. Ik heb dat ook al in de richting van mevrouw Meurs aangegeven. Het is geen regeling die bedoeld is om bijvoorbeeld alle mantelzorgers te ondersteunen. Als je wilt dat een regeling zo gemaakt wordt dat zij gebruikt wordt voor de groep waarvoor zij is bedoeld, dan kan er maar een conclusie zijn en dat is dat de regeling niet van toepassing is op mensen voor wie zij niet bedoeld is. Wij kunnen wel graag willen dat wij iedereen er iets extra's bij geven maar sinterklaas is al vertrokken. Het gaat om de afbakening voor de groep chronisch zieken en gehandicapten.

Mevrouw **Ten Horn** (SP): De staatssecretaris spreekt over sinterklaas, maar ik heb het idee dat wij elkaar niet goed begrijpen. In het voorbeeld dat ik aanhaalde, heeft een ouder zodanige handicaps dat hij inderdaad in aanmerking komt voor een forfaitaire toeslag. Door deze toeslag gaat -- vergelijkbaar met de huurtoeslag -- ook de aanvullende beurs van de kinderen naar beneden. Dat was mijn vraag: het kan toch niet zo zijn dat door gebruikmaking van de forfaitaire toeslag voor de ouders de beurzen van de kinderen naar beneden gaan?

Staatssecretaris **Bussemaker**: Ik heb zojuist al gezegd dat wij de vergelijking moeten trekken naar de doorwerking naar de huur-, de zorg- en de kindertoeslag. Het zou toch ook heel raar zijn om een van die onderdelen dan weer anders te gaan behandelen. Over die toeslagen komen mijn collega's echter nog te spreken. Ik heb hier de specifieke vragen over onderwijs beantwoord, namelijk dat wij dit niet anders kunnen behandelen dan de huur-, zorg en kindertoeslag.

De SP sprak over het rondpompen van geld en vroeg of het niet efficiënter kan. Ik hoop dat ik heb aangegeven dat wij juist een einde willen maken aan het rondpompen. De burgers hoeven niets meer te doen. Zij krijgen gewoon een verlaging van de eigen bijdrage, waar zij eerst een eigen bijdrage moesten betalen, deze vervolgens moesten aftrekken bij de Belastingdienst en haar daarna weer terugkregen. De parameters zijn duidelijk. Naar mijn mening maken wij op deze manier een einde aan het rondpompen van geld, zoals dat gebeurde bij de BU-regeling.

Voorzitter. Ik heb hiermee alle vragen op mijn terrein beantwoord.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat minister Donner er de voorkeur aan geeft dat eerst de staatssecretaris van Financiën, de heer De Jager, spreekt en dat laatstgenoemde daartoe bereid is.

**

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Ik ben blij dat ik hier vandaag sta, samen met de staatssecretaris van VWS en de minister van SZW om te spreken over het wetsvoorstel voor de nieuwe Wet financiële tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. Natuurlijk is die nog niet perfect, maar die zal zeker beter zijn dan de bestaande tegemoetkoming op grond van de fiscaliteit. Die regeling is overigens bij het Belastingplan 2008 per 2009 afgeschaft.

Wij moeten niet vergeten dat er sinds 1998 door het kabinet, de Tweede Kamer en de Eerste Kamer voortdurend pogingen worden gedaan om de regeling op het terrein van de buitengewone uitgaven meer en beter te richten op chronisch zieken en gehandicapten. In de memorie van antwoord is ook door ons een niet uitputtend overzicht gepresenteerd van de aanpassingen die sinds 1998 in de regeling op het terrein van de buitengewone uitgaven zijn gedaan. Dat niet uitputtende overzicht laat ongeveer tien belangrijke wijzigingen zien die zijn gerealiseerd. Dat overzicht wijst ook op de meer dan honderd amendementen en moties die in dat verband zijn ingediend. Laten wij eerlijk zijn en achteraf constateren, hoe jammer dat ook is, dat de BU-regeling geen geschikt instrument is gebleken om op adequate wijze tegemoet te komen aan de specifieke doelgroep die bestaat uit chronisch zieken en gehandicapten. Sterker nog, de pogingen die de afgelopen jaren zijn gedaan om die doelgroep om op meer adequate wijze te bereiken, zijn er mede debet aan geweest dat de regeling budgettair totaal uit de hand is gelopen. De invoering en de verhogingen van forfaits en vermenigvuldigingsfactoren in de afgelopen jaren, hebben onmiskenbaar geleid tot een aanzuigende werking, alsmede tot onbedoeld gebruik van de BU-regeling. Daardoor is het budgettair beslag opgelopen van 165 mln. in 1998 tot 2,4 mld. in 2008. Ondanks alle inspanningen maakt een groot deel van de doelgroep, de chronisch zieken en gehandicapten, nog steeds geen gebruik van die regeling. Het percentage dat van die regeling gebruikmaakt is weliswaar toegenomen, maar dat is meer het gevolg van de algemene toename van het gebruik dan van de toename specifiek door chronisch zieken en gehandicapten. In de Tweede Kamer hebben wij dat ook gezegd. Zij merkte toen op dat het niet-gebruik toch is afgenomen. Als je van een kleine groep gebruikers naar ongeveer 3 tot 4 miljoen huishoudens gaat, namelijk 7 miljoen Nederlanders, en dat aantal verdubbelt, is er inderdaad geen sprake meer van het niet gebruiken van die regeling. Als je alle Nederlanders gebruik laat

maken van de BU-regeling, klopt die conclusie. Daarvoor was die regeling echter niet bedoeld. Uit het voorgaande blijkt dat de geschiedenis daadwerkelijk aantoont dat de beperkingen van het inzetten van een generiek fiscaal instrument voor specifieke doeleinden enorm groot zijn. Vandaar dat het kabinet ervoor heeft gekozen om iets anders te doen. In het coalitieakkoord staat dat de BU-regeling moet worden afgeschaft. Toen is die teruggebracht van 1,6 mld. naar 1,2 mld. Nu spreek ik al over veel meer geld. In alle eerlijkheid zeg ik tegen de SP-fractie dat, als dat al een bezuiniging zou zijn geweest, die niet heel effectief was. Maar voorop staat het gericht verkrijgen van geld voor chronisch zieken en gehandicapten. Intertijd was het doel, overbrenging naar de Wmo. Daarop is al ingegaan en ook de Eerste Kamer heeft dat genoemd. Achteraf gezien was die keuze misschien minder goed dan het vervaardigen van een andere regeling. Daarom heeft het kabinet binnen de Wtcg een nieuwe tegemoetkomingsregeling voor chronisch zieken en gehandicapten in het leven geroepen. De bedoeling van die regeling is een zo groot mogelijke tegemoetkoming door middel van een automatische forfaitaire toekenning voor de doelgroep. Er zit bovendien een soort sluitstuk in de nieuwe fiscale regeling -- ik spreek niet over een vangnet, want dat zal het ook niet helemaal zijn -- waarmee wordt voorzien in de tegemoetkoming van die specifieke kosten die met name chronisch zieken en gehandicapten moeten maken.

Ik zal nu de specifieke vragen beantwoorden. Met name mevrouw Ten Horn heeft behoorlijk wat fiscale vragen gesteld. Die zal ik beantwoorden. Mevrouw Ten Horn merkte op dat de nieuwe fiscale regeling niet in het Belastingplan 2009 is opgenomen en vroeg zich af of de staatssecretaris van Financiën voor de budgettaire aspecten van die nieuwe regeling verantwoordelijk is. De nieuwe fiscale regeling is nu inderdaad opgenomen in het wetsvoorstel Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten. Het kabinet heeft er namelijk de voorkeur aan gegeven om alle maatregelen die betrekking hebben op tegemoetkoming van de meerkosten voor chronisch zieken en gehandicapten in één wetsvoorstel op te nemen. Dat neemt uiteraard in het geheel niet weg dat ik verantwoordelijk ben en blijf voor het fiscale deel van de regeling, met inbegrip van de budgettaire kant daarvan. Overigens ben ik verheugd over het feit dat de Eerste Kamer nu ook oproept tot het opnemen van alle fiscale voorstellen in het Belastingplan. Daardoor wordt het wetgevingsproces inderdaad veel efficiënter. Ik ben dus, zoals gezegd, blij met deze koerswijziging. Zeker gezien het feit dat de Eerste Kamer gisteren nog heeft opgemerkt dat het wellicht niet goed is om alles in het Belastingplan op te nemen. Nu zegt zij dat het over het algemeen goed is om alles op te nemen in het Belastingplan. Alleen in dit geval hebben wij besloten om deze regeling in een apart wetsvoorstel op te nemen.

De heer Kuiper heeft een vraag gesteld over het fiscale vangnet. Aan de fiscale regeling, zoals

die is opgenomen in het wetsvoorstel, is geen einddatum gekoppeld. Eerder hebben wij aangegeven dat het streven erop is gericht om de doelgroep chronisch zieken en gehandicapten uiteindelijk volledig en op een adequate manier te bereiken met de in dit voorstel opgenomen forfaitaire regeling. Ik heb van de heer Ten Hoeve begrepen dat dit ook zijn streven is. Zolang de doelgroep met de forfaitaire regeling nog niet volledig en op adequate wijze is te bereiken, zal deze nieuwe fiscale regeling blijven bestaan. Als onderdelen overgeheveld kunnen worden naar een andere regeling of als aanpassing budgettair noodzakelijk blijkt, zal die in een beperktere vorm blijven bestaan.

De heer Kuiper heeft gevraagd of het klopt dat alle mensen die niet automatisch een tegemoetkoming krijgen maar die wel menen meerkosten te maken, gebruik kunnen maken van het fiscale vangnet. De nieuwe fiscale regeling staat open voor iedereen. Het is dus niet van belang of je een forfaitaire tegemoetkoming in het kader van de Wtcg toegekend hebt gekregen. Uiteraard is het niet juist dat chronisch zieken en gehandicapten zonder meer een bedrag als meerkosten kunnen aftrekken, alleen op grond van het feit dat zij chronisch ziek en/of gehandicapt zijn en dat zij niet automatisch een forfaitaire tegemoetkoming hebben ontvangen. Alleen specifieke kosten die met name zijn genoemd en daadwerkelijk door die mensen zijn gemaakt, ongeacht of er een toekenning is van een forfait chronisch zieken, kunnen als fiscale aftrekpost opgevoerd worden op de aangifte inkomstenbelasting die betrekking heeft op het jaar waarin de kosten gemaakt zijn.

Ik noem de aftrekbare kosten voor alle Nederlanders opdat u daarvan een beeld krijgt. Allereerst is het genees- en heelkundige hulp met uitzondering van ooglaserbehandelingen ter vervanging van een bril of contactlenzen. Je zou dus kunnen zeggen dat wij de cosmetische ooglaserbehandelingen niet onder de aftrekbare kosten laten vallen maar andere genees- en heelkundige hulp wel. Ook vervoer in het verband van de Wtcg en farmaceutische hulpmiddelen die verstrekt zijn op voorschrift van een arts, vallen onder de aftrekbare kosten. Hetzelfde geldt voor andere hulpmiddelen, met uitzondering van brillen, contactlenzen, en overige hulpmiddelen ter ondersteuning van het gezichtsvermogen. Verder valt daaronder extra gezinshulp, voor zover de kosten meer bedragen dan het percentage van het inkomen, alsmede extra kosten van een op medisch voorschrift gehouden dieet tot een bepaald bedrag dat bij ministeriële regeling wordt vastgesteld. Ook vallen daaronder extra kleding en beddengoed, alsmede daarmee samenhangende extra uitgaven. Ook de laatstgenoemde uitgaven worden bij ministeriële regeling vastgesteld. Tot slot noem ik reizen in verband met het regelmatig bezoeken van personen die langer dan een maand worden verpleegd als gevolg van ziekte of invaliditeit. Het dienen personen te zijn met wie de bezoeker bij aanvang van de ziekte of de invaliditeit een gezamenlijke huishouding voert. Voor de precieze regels verwijs ik naar de wettekst.

De heer **Klein Breteler** (CDA): Dat kan ik mij voorstellen. Toch luistert het laatste nauw. De staatssecretaris ging snel voorbij aan de middelen ter vervanging van het gezichtsvermogen. Ik spreek nu over slechtzienden, dus mensen met een zeer zware gezichtsbeperking. Die mensen moeten veel kosten maken. Ik doel niet op kosten voor Armanibrillen, maar wel op andere brillen die zij nodig hebben. Kan de staatssecretaris daarover iets zeggen?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kom daarop nog terug, maar merk alvast op dat het gaat om hulpmiddelen ter vervanging van het gezichtsvermogen. Het gaat dus met name om blinden en zeer slechtzienden die dezelfde soort hulpmiddelen hebben als blinden. Denk bijvoorbeeld aan een blindengeleidehond voor zover de kosten daarvan niet worden gedekt door de verzekering. Als je blind bent of zeer slechtziend -- dan word je gelijkgesteld aan blind -- kun je daarvan gebruikmaken. Brillen vallen niet onder de regeling. De Belastingdienst kan bijvoorbeeld geen onderscheid maken in dioptrieën. U zou vermeld staan van de verhalen van mensen over opticiens die allerlei constructies bedenken en hogere bedragen noteren voor een bril, opdat mensen meer kosten kunnen aftrekken. Dat is echt niet te controleren. Daarom heeft het kabinet besloten om die hulpmiddelen onder de regeling te laten vallen die dienen ter vervanging van het gezichtsvermogen.

De heer **Klein Breteler** (CDA): Daaraan zou overigens een oogarts iets kunnen doen. Ik ben het met de staatssecretaris eens dat wij een en ander niet moeten laten afhangen van een opticien. Ik denk dat dit een punt is voor de commissie van deskundigen.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kom straks uitgebreider op dat punt terug en de staatssecretaris van VWS fluisterde mij zojuist in dat een aantal van die zaken wordt gedekt door de Zorgverzekeringswet. Allereerst wordt nagegaan wat is gedekt en daarna voor welke zaken een fiscale regeling nodig is.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Dat was mijn eerste opmerking. Verder heb ik gevraagd om een klip en klaar antwoord op de vraag wat in de ogen van de wetgever onder gezinshulp wordt verstaan. Ik vind "gezinshulp" een buitengewoon vaag woord en zou graag willen dat de staatssecretaris dat goed beschrijft. Het lijkt mij namelijk belangrijk dat de betekenis duidelijk is.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal mevrouw Dupuis op haar wenken bedienen. Ik wilde zojuist antwoord geven op een aantal van haar vragen. Ik probeer zo veel mogelijk vragen te beantwoorden die in eerste termijn zijn gesteld.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Ik stel een vraag over het algemene systeem. Die fiscale regeling blijft bestaan zolang de afbakening nog niet rond is.

Maar die afbakening is natuurlijk een proces dat voort gaat. Dat is dus beweeglijk. Dat betekent dus dat wij die fiscale regeling altijd nodig zullen hebben voor mensen die weinig zorgkosten hebben maar die wel veel meerkosten maken. Zij menen dat zij op een andere manier toch in aanmerking moeten komen voor een tegemoetkoming, namelijk via de fiscus. Heb ik gelijk als ik het zo stel?

Staatssecretaris **De Jager**: Bij welke tegemoetkoming?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): De fiscale regeling zal altijd blijven bestaan omdat de afbakening nooit volledig sluitend te krijgen is. Er zullen altijd mensen blijven die lage zorgkosten hebben maar die desondanks meerkosten hebben. Die meerkosten willen zij op grond van deze regeling aftrekken. Die regeling hoeft dus niet te worden afgebouwd. Die zal altijd blijven bestaan. Er zijn volgens mij twee dingen om te overwegen. Enerzijds kan daarvan een aanzuigende werking uitgaan, zoals nu het geval is met de BU-regeling. Dat willen wij afstoppen. Dat is dus een kant. En dan is er de andere kant, namelijk dat die regeling als een soort vangnet blijft bestaan voor mensen die daadwerkelijk meerkosten hebben. Dan blijft die regeling dus terecht bestaan.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan in het algemeen juist niet zeggen dat die fiscale regeling altijd blijft bestaan. Het gaat om meerkosten die door chronisch zieken en gehandicapten worden gemaakt. Zij maken specifieke meerkosten vanwege het feit dat zij chronisch ziek of gehandicapt zijn. Het is de bedoeling om die forfaits in de toekomst steeds beter te richten, want die doelgroep kan in ieder geval door de Belastingdienst niet goed worden afgebakend. Dat blijkt ook uit dat wat er met de BU-regeling is gebeurd. Een aantal zaken kan nog niet door het CAK worden gevonden. Vandaar dat er in deze regeling nog een aantal elementen is opgenomen. Ik merk daarbij wel op dat de rest van de nieuwe fiscale regeling, je zou kunnen zeggen de BU-regeling, ongeveer 500 mln. is. Er gaat ongeveer 1,6 mld. naar de rest van de regeling, inclusief de forfaits en inkomensondersteuning. Dat is dus een fors bedrag dat als het ware niet meer in die fiscale regeling zit maar dat eruit is getild naar inkomensondersteuning of forfaitaire regelingen. Het ligt toch wel in de rede dat wordt geprobeerd om de fiscale regeling af te schaffen. Of dat haalbaar is, zullen wij natuurlijk de komende tijd moeten bezien. Waarschijnlijk zal dit te zijner tijd met de Eerste Kamer besproken worden. Dat is belangrijk, omdat blijkt dat het voor deze groep mensen best lastig is om via de inkomstenbelasting een beroep te doen op deze regeling. Automatische toekenning heeft daarom de voorkeur boven ingewikkelde aftrekposten op een belastingformulier.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het voornemen van de staatssecretaris om die regeling af te bouwen is duidelijk, maar is hij het met mij eens

dat, als die afbakening niet 100% sluitend te krijgen is -- dat zal per definitie moeilijk zijn -- er mensen zullen blijven die een beroep op een regeling willen doen omdat zij toch meerkosten hebben en buiten de categorie van de Wtcg vallen?

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is heel goed denkbaar. Wij moeten de komende tijd benutten om na te gaan of het mogelijk is om zo veel mogelijk aansluiting te krijgen bij die afbakening. Ik zeg nogmaals dat heel goed denkbaar is dat het op de korte termijn moeilijk zal zijn om alles af te bakenen. Daardoor zal er op dat moment misschien nog een fiscale regeling bestaan. Ik wil mij daarop nu echter niet vastleggen. Wij moeten eerst zien hoe het gaat lopen.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Ik begrijp nog niet helemaal hoe het zit met de afbakening van de uitgegeven forfaits en de BU-regeling. Beide zijn toch op hetzelfde gericht? Het doel is toch om een vergoeding te geven voor de meerkosten die mensen met een chronische ziekte maken? Dan vergoed je in beide gevallen in wezen hetzelfde. Kan het nu niet zo zijn dat in het forfait al een vergoeding gegeven wordt voor iets wat ook apart afgetrokken kan worden op grond van de BU-regeling? Op deze manier krijg je toch te maken met dubbeltellingen? Hoe kun je dat voorkomen?

Staatssecretaris **De Jager**: Je zou kunnen zeggen dat het twee verschillende dingen zijn. Enerzijds is er de forfaitaire regeling. Daarop is de staatssecretaris van VWS al ingegaan. Anderzijds zijn er de specifieke kosten die op grond van de nieuwe regeling nog steeds fiscaal aftrekbaar zijn. Het hangt af van de afbakening. Ik denk dat er in de huidige regeling minder sprake zal zijn van dubbeltelling. Het was bijvoorbeeld mogelijk om voor een Armanibril van €400, een aftrekpost van €1200 of €1300 te krijgen vanwege allerlei olop en samenstel. Dat effect zal minder zijn. Het zijn dus twee verschillende regelingen. Enerzijds zullen specifieke kosten, zoals ik zojuist heb aangegeven, in een restant-fiscale regeling opgenomen blijven. Anderzijds zal er een afbakening komen op basis van forfaits die niet zo zeer bedoeld zijn om deze specifieke meerkosten te dekken maar om andere kosten te dekken.

De **voorzitter**: Hoeveel tijd meent de staatssecretaris nog nodig te hebben voor zijn beantwoording?
**

Staatssecretaris **De Jager**: Ik dacht dat het heel snel zou gaan, maar dat hangt natuurlijk af van het aantal interrupties. Tot nu toe heb ik tien pagina's behandeld, maar er is veel geïnterrupteerd. Straks zal het aantal interrupties afnemen. Ik hoop dus dat ik binnen twintig minuten klaar ben.

De **voorzitter**: Dat is aan de ruime kant. De staatssecretaris zal dus toch wat bondiger moeten zijn.
**

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Ik zal proberen om heel bondig te formuleren, voorzitter. De staatssecretaris probeert nu een onderscheid te maken tussen de meerkosten die vergoed moeten worden uit het forfait en de specifieke kosten die uit de BU-regeling gedekt moeten worden. Maar die redenering gaat toch niet helemaal op. Het streven is immers om alles in die forfaits te pakken. Dat verschil kun je dan toch niet maken? Dat wordt ook nu niet helder gemaakt. De staatssecretaris kan daarin naar mijn idee ook geen duidelijke scheiding maken.

Staatssecretaris **De Jager**: Volgens mij heb ik gezegd dat het twee verschillende zaken zijn. De ene is een fiscale regeling voor specifieke meerkosten en de andere is bedoeld om andere kosten te dekken.

Mevrouw Dupuis plaatste kanttekeningen bij de verhoging van de drempel voor inkomens boven de €38.000. Wellicht is er sprake van een misverstand, want voor een deel van een inkomen tot €38.000 blijft altijd het drempelpercentage van 1,65 van toepassing. Voor het deel van het inkomen dat de €38.000 overschrijdt, geldt de hogere drempel. Bijvoorbeeld een inkomen van €50.000 kent een drempel van 1,65% over de eerste €38.000 en 5,75% over het restant van €12.000. In totaal is er dus een drempel van €1317. Het is dus niet juist dat die 5,75% over het geheel wordt berekend. Dat zou leiden tot een drempel van €2875 in plaats van €1317.

Mevrouw Dupuis vroeg naar de uitgaven voor gezinshulp. Zij zei ook dat men vroeger niet moest kunnen aantonen aan wie de kosten zijn betaald. De uitgaven voor extra gezinshulp zijn in de nieuwe fiscale regeling onder dezelfde voorwaarden aftrekbaar als onder de huidige BU-regeling. Dat men moet aantonen aan wie de kosten zijn betaald, is dus niet nieuw. In het verleden gold ook de voorwaarde dat het bewijs moest worden geleverd dat er was betaald en aan wie.

Mevrouw Dupuis vroeg ook wat onder "gezinshulp" wordt verstaan. Zij vroeg of "gezinshulp" inhoudt dat alleenstaanden kosten voor gezinshulp niet kunnen aftrekken. Het woord "gezinshulp" ziet op hulp in de huishouding die nodig is vanwege ziekte of invaliditeit. Met dat woord wordt de aftrek echter niet beperkt tot personen die in een gezinssituatie leven. Ook een individuele belastingplichtige kan voor de aftrek in aanmerking komen, indien aan de voorwaarden wordt voldaan. Het kabinet is weliswaar voorstander van gezinsbeleid, maar het wil dat niet op deze manier afdwingen.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Kosten van verzorging en verpleging dus niet? De staatssecretaris spreekt nu over "huishouding". Dat begrijp ik niet. Vroeger ging het over het thuis verzorgen van een demente moeder of van een zwaar gehandicapt kind. Ik dacht dat het daarover ging. Gezinshulp is immers een Wmo-aangelegenheid. Ik kan mij bijna niet voorstellen dat gezinshulp daaronder valt. Als hier

al verwarring is, hoe groot zal die dan in het veld zijn?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik heb duidelijk aangegeven dat het woord "gezinshulp" inderdaad betrekking heeft op hulp in de huishouding die nodig is vanwege ziekte of invaliditeit. Het door mevrouw Dupuis aangehaalde element zit juist eerder in de AWBZ. Als dit in de Wmo is gedekt, is het uiteraard niet meer aftrekbaar. Maar er is een aantal mensen dat dit bedrag niet op grond van de Wmo krijgt. Voor die personen is die gezinshulp alsnog in de nieuwe fiscale regeling verwerkt. Dat wat mevrouw Dupuis aandraagt, leent zich eerder...

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Ik moet precies weten hoe dit in elkaar zit, want dit is voor veel mensen heel belangrijk. Bedoelt de staatssecretaris met de AWBZ het pgb? Het pgb dekt echter lang niet altijd de verzorgings- of de verpleegkosten voor een gezinslid dat ernstig ziek is. Waaruit wordt dat deel betaald dat nu nog enigszins aftrekbaar was? Waar krijg je dat terug? Er zijn steeds meer mensen die niet meer hun geliefde naar een verpleeghuis willen laten gaan. Zij willen thuis verzorging voor hem of haar regelen. Daarvoor krijgen zij een pgb. Ik neem aan dat dit uit de AWBZ komt. Maar waarvan komt de rest dan terug? Of is dat nu helemaal weggeschreven?

Staatssecretaris **De Jager**: Er zijn uitgaven die als "extra" worden aangemerkt voor zover die meer bedragen dan het drempelbedrag, namelijk 0% tot 3% van het verzamelinkomen, voor toepassing van de persoonsgebonden aftrek. Voorwaarden voor het toekennen van die aftrek zijn bijvoorbeeld dat de hulp wordt ingehuurd vanwege ziekte of invaliditeit, dat de uitgaven hoger zijn dan het drempelbedrag en dat de naam en het adres van de gezinshulp blijken uit de facturen met dagtekening. De staatssecretaris van VWS zal straks ingaan op de relatie tot de AWBZ.

Mevrouw Ten Horn heeft gevraagd waarom visuele hulpmiddelen wel een rol spelen in het geval dat wordt gevraagd of iemand in aanmerking komt voor een tegemoetkoming op basis van artikel 2 van de Wtcg en waarom diezelfde hulpmiddelen niet aftrekbaar zijn. Verder vroeg zij om een verduidelijking van de uitspraak van de minister van SZW in de Tweede Kamer ten aanzien van slechtzienden.

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Het spijt mij, maar mijn fractiegenoot en fiscaal specialist, noch ik begrijpt de uitleg van de staatssecretaris over de aftrek van kosten voor gezinshulp. Wij willen daarover echt duidelijkheid. Wij vrezen namelijk dat een deel van de aftrekmogelijkheden verdwijnt en denken dat die implicatie van de nieuwe wetgeving door niemand wordt geambieerd.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal het nog één keer in heel heldere bewoordingen uitleggen. Het gaat om uitgaven voor extra gezinshulp. Men komt alleen in aanmerking voor aftrek als deze kosten voortkomen uit ziekte of invaliditeit. De uitgaven

worden als "extra" aangemerkt voor zover die meer bedragen dan het drempelbedrag dat 0% tot 3% is van het verzamelinkomen voor toepassing van de persoonsgebonden aftrek. Voorwaarden voor het toekennen van de aftrek zijn dat de hulp wordt ingehuurd vanwege ziekte of invaliditeit, de uitgaven hoger zijn dan het drempelbedrag en dat de naam en het adres blijken uit de facturen met dagtekening. Dat heb ik al aangegeven en volgens mij is dat klip en klaar.

Ik kom terug op de vraag van mevrouw Ten Horn. Aftrekbaar zijn uitsluitend de hulpmiddelen die dienen ter vervanging van het gezichtsvermogen. Met andere woorden, de hulpmiddelen voor blinden. Het komt zo vaak voor dat mensen een bril of contactlenzen moeten dragen dat de kosten voor aanschaf en gebruik daarvan niet als voldoende specifiek zijn beoordeeld. Die komen dus niet voor aftrek in aanmerking. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt in afwijkingsgraad van de ogen en daarmee de sterkte van een bril. Dat zou voor de Belastingdienst namelijk niet uitvoerbaar zijn. De kosten voor hulpmiddelen voor blinden komen wel in aanmerking voor aftrek, ook voor belastingplichtigen die dermate slechtziend zijn dat zij die middelen eveneens nodig hebben ter vervanging van hun gezichtsvermogen. In die zin kan ik mij aansluiten bij de opmerking van de minister van SZW dat er voor slechtzienden in bepaalde gevallen een mogelijkheid is om hulpmiddelen fiscaal af te trekken.

De heer Klein Breteler en mevrouw Ten Horn hebben gevraagd naar een lagere fiscale aftrek als gevolg van afschaffing van de BU-regeling. Die zou tot een hoger verzamelinkomen leiden. Er zou daarom sprake zijn van een beperkter recht op toeslagen, bijvoorbeeld huurtoeslag. Begin 2009 kan men voor burgers ten onrechte uitgaan van een te hoog inkomen. Gevraagd is of de regering dit risico ook ziet en, zo ja, hoe zij dat wil voorkomen. Uiteraard ziet ook de regering dat risico. De systematiek van de AWIR moet gehandhaafd blijven. Dat betekent dat burgers in eerste instantie altijd zelf verantwoordelijk zijn voor het doorgeven van wijzigingen in hun verzamelinkomen, alsmede voor mutaties of inschattingen daarvan. De Belastingdienst heeft geen kristallen bol en kan dus niet inschatten wat het verzamelinkomen is. Je zou zeggen dat hij bepaalde gegevens van de BU-regeling heeft uit het verleden. Dat is correct, maar er blijft nog steeds een fiscale regeling bestaan, ook binnen de nieuwe BU-regeling. De specifieke aftrekken daarbinnen hebben juist een heel grillig verloop. Specifieke meerkosten kunnen binnen een jaar bijvoorbeeld oplopen tot duizenden euro's. Opeens is dat niet meer het geval, dan weer wel enzovoorts. De Belastingdienst kan natuurlijk nooit inschatten of dat in 2009 ook het geval zal zijn en of er andere mutaties in het inkomen zullen zijn. Je kunt op deze basis dus nooit ambtshalve toeslagen aanpassen. Als je dat zou doen, weet je zeker dat dit helemaal verkeerd gaat en dat er een chaos ontstaat. Burgers gaan dan immers terug muteren. Of burgers hebben eerst al gemuteerd en dan wordt

er ambtshalve aangepast. Tot nu toe is gebleken dat ongeveer 50% van de huurtoeslag precies goed is. Als je ambtshalve grof schatte, zou je het percentage dramatisch omlaag brengen. Dan zou het helemaal mis gaan. Wij gaan dus denken volgens de AWIR-systematiek. Dat houdt in dat burgers in eerste instantie zelf het best kunnen inschatten wat hun verzamelinkomen is en wat hun aftrekposten in 2009 zijn. Op grond daarvan zullen wij starten met een campagne. Dat betekent dat wij concreet een aantal acties op touw zetten. Allereerst is dat een Postbus 51-campagne met een verwijzing naar de gevolgen van de BU-wijziging op de toeslagen. Er loopt nu al een campagne met de bedoeling dat men goed op de toeslag let en of alle gegevens kloppen. Zo niet, dan moet men dat doorgeven. In die campagne zal binnenkort specifiek aandacht worden gevraagd voor de doorwerking van het effect van het afschaffen van de BU-regeling. Daarop zal dus worden gewezen. Verder zullen wij toeslaggerechtigden gericht benaderen met een brief waarin wij die burgers attenderen op de wijzigingen en de acties die zij kunnen ondernemen om de juiste toeslag te krijgen. Wij kruisen ook bepaalde bestanden om na te gaan of wij met name toeslaggerechtigden kunnen aanschrijven die in het verleden BU-posten hadden. Er vindt dus zowel een massamediale campagne plaats vanuit de Belastingdienst als een massamediale campagne over de Wtcg. Daarnaast zullen er dus specifieke brieven worden gezonden. Bovendien zullen wij een groep huurtoeslaggerechtigden telefonisch benaderen die een heel grote BU-post had. Die bestaat uit ongeveer 50.000 mensen en is kwetsbaar. In de praktijk blijkt namelijk dat die groep niet of nauwelijks op brieven reageert. U moet zich voorstellen dat het mensen zijn die soms naar de Toeslagetelefoon bellen met de mededeling dat zij brieven hebben ontvangen. Na enige tijd blijkt dat zij die brieven niet eens geopend hebben. Zij bellen dus alleen al als zij brieven hebben ontvangen. Het maakt dan niet uit of de envelop nog dicht is. Dat is een lastige groep. Het meest kwetsbare deel zullen wij actief met de Belastingtelefoon benaderen. Het betreft burgers die voor meer dan €5000 BU-aftrek hadden.

Er zijn nog een aantal andere opties, zoals de campagnes over hulp bij aangifte. Dat soort mensen dat ook een BU-aftrekpost had, gaat vaak naar hulp bij aangifte van de FNV of allerlei andere organisaties. Zij doen dan aangifte over 2008, maar tegelijkertijd zal die mensen worden gevraagd om het inkomen voor 2009 aan te passen. Anders krijgen zij namelijk te veel toeslag.

De voorzitter: Nee, wij hebben absoluut geen tijd voor interrupties. Die kunt u dus voor de tweede termijn bewaren. Ik verzoek de staatssecretaris om kort te formuleren. Misschien kan hij een indicatie geven van de tijd die hij dan nodig heeft.

**

Staatssecretaris De Jager: Als ik niet geïnterrupteerd word, kan ik heel snel

antwoorden. Dan kan ik in ongeveer vijf minuten klaar zijn.

De **voorzitter**: Ik denk dat u ten onrechte de schuld van uw uitvoerigheid bij de Kamer legt.
**

Staatssecretaris **De Jager**: Nee, ik leg de schuld niet bij de Kamer.

De **voorzitter**: Ja, maar gaat u door. Laten wij hiermee geen tijd verliezen.
**

Staatssecretaris **De Jager**: Mevrouw Ten Horn heeft ook gevraagd wat de gevolgen zijn van de invoering van de Wtcg voor studenten met een aanvullende beurs. Het verzamelinkomen zal inderdaad dalen. De toekenning van de forfaits zelf leidt overigens niet tot een doorwerking op toeslagen en een beurs. Het gaat om een verlaging van het verzamelinkomen bij het vervallen van de buitengewone uitgaven. In het kader van de Wet studiefinanciering zal zich dat overigens pas in 2011 voordoen, omdat daar wordt gekeken naar het inkomen in het jaar t min 2. Het kabinet heeft ook bij de doorwerking van de toeslagen overigens altijd rekening gehouden met die toeslagen. Die besparing op die toeslagen -- het gaat om ongeveer 300 mln. in totaal -- is ingezet in het totaal dossier van de Wtcg. Daarmee hebben wij dus rekening gehouden en dat hebben wij ook gebruikt om de doelgroep te benaderen.

Mevrouw Ten Horn heeft ook gevraagd of is overwogen om maxima te stellen aan allerlei soorten kosten, bijvoorbeeld van brillenglazen, Armanibrillen enzovoorts. Zij vroeg ook of er onderzoek is gedaan naar "belastingfraude". Dat woord gebruikten de leden van de SP-fractie. Allereerst zeg ik dat dit gewoon mocht, dus dat het geen belastingfraude is. Het maximeren van de bedragen die voor fiscale aftrek in aanmerking komen, bijvoorbeeld van de premie voor de aanvullende verzekering, betekent niet dat de regeling specifiek wordt voor chronisch zieken en gehandicapten. Juist het onderhavige wetsvoorstel zet in op het meer specifiek maken en het meer gericht benaderen van die groep. Wij zien geen mogelijkheden om dure designbrillen apart af te toppen. Daarmee zouden wij de regeling niet gericht maken. Overigens is de aftrekpost van brillen en dergelijke waarschijnlijk in de loop der tijd opgelopen naar ongeveer 500 mln. Dat blijkt uit de steekproefgegevens.

Mevrouw Ten Horn vroeg hoe reëel de fiscale noodoplossing is. Die vraag is al beantwoord. In het geval dat de beoogde verbetering van de afbakening onverhoopt niet tijdig optreedt, zal het kabinet bezien of er alternatieve mogelijkheden zijn. Eén alternatief dat in elk geval zal worden bezien, is het uitkeren van forfaits met terugwerkende kracht. Ten aanzien van een eventueel fiscaal alternatief heeft het kabinet duidelijk aangegeven dat daartegen belangrijke beleidsmatige bezwaren bestaan en dat daaraan grote risico's verbonden zijn op het punt van de

uitvoering door de Belastingdienst. In het plenaire debat in de Tweede Kamer heb ik op vragen daarover geantwoord dat de fiscale oplossing letterlijk als een nood-nood-noodoplossing gekwalificeerd moet worden. Die komt alleen in beeld als andere oplossingen niet haalbaar blijken te zijn. Ik zeg daarbij ook -- dat heb ik ook tegen de Tweede Kamer gezegd -- dat een dergelijke fiscale noodoplossing onmogelijk gericht kan zijn. Juist in het licht van de doelstelling van de Wtcg is het dus heel onlogisch om een deel van het geld dat nu iets gericht zou moeten zijn, ongericht via de fiscaliteit terug te sluiten.

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Om het kort te houden, zal ik mijn inleiding overslaan. Een aantal opmerkingen heeft betrekking op de inkomenseffecten als gevolg van de wijziging van de BU-regeling, zoals die tot vorig jaar bestond, en de Wtcg. Ik moet daarover volstrekte duidelijkheid laten bestaan: die wijziging heeft inkomensgevolgen. Door de hele bandbreedte zal dat merkbaar zijn. Dat zijn ook beoogde inkomensgevolgen. Dat hangt samen met afspraken die gemaakt zijn aan het begin van deze kabinetsperiode, namelijk de constatering dat de oploop van de BU-regeling, zoals die plaatsvond, onaanvaardbaar was. Die hing niet samen met de reële ontwikkeling van de kosten voor chronisch zieken en gehandicapten. Je kunt wat dat betreft niet blazen en het meel in de mond houden.

De voorliggende regeling heeft tot gevolg dat het beschikbare budget veel beter terecht komt bij chronisch zieken en gehandicapten. Er zal sprake zijn van een veel eerlijkere tegemoetkoming: gelijke kosten, een gelijke tegemoetkoming. De regeling is bovendien veel beter gericht.

De heer Van den Berg zei dat niet volstaan kon worden aan de rechtvaardige wens van het veld dat de doelgroep geen negatieve gevolgen zal ondervinden. Dat is in de ogen van het kabinet geen rechtvaardige wens, omdat de een onder de huidige regeling al naar gelang de situatie veel meer compensatie kreeg in vergelijking met de gemaakte kosten dan de ander die onder omstandigheden helemaal geen compensatie kreeg. Rechtvaardigheid is juist de reden om tot wijziging te komen. Mevrouw Dupuis zei dat het voorliggend wetsvoorstel een voorbeeld is van inkomenspolitiek via de gezondheidszorg. Dat wordt nu omgedraaid. Het doel is, te komen tot tegemoetkoming van compensatie. Gelijke kosten, gelijke tegemoetkoming, ongeacht inkomenspositie. Het inkomensbeleid is de situatie voor het algemene inkomensbeleid. Daarin zit een aantal elementen. Dat zal ik nader toelichten. Vandaar dat ik op de vragen van zowel mevrouw Ten Horn als de heer Van den Berg moet antwoorden dat het inderdaad mogelijk is dat chronisch zieken en gehandicapten inkomenseffecten zullen ervaren van deze regeling. Dat hangt onder andere samen met het volgende; ik geef daarvoor een voorbeeld. Een alleenstaande met een baan rond het minimumloon kon onder de

oude BU-regeling met ongeveer €700 zorgkosten, €1600 compensatie krijgen als alle effecten bij elkaar werden opgeteld en kon €960 hoger uitkomen dan hij aan werkelijke kosten maakte. Met de voorliggende regeling worden de kosten exact berekend. Natuurlijk heeft dit voor betrokkene gevolgen.

Dit geldt ook waar de wet doorwerkt in de studiefinancieringsregelingen. Ook daar moet ik de vraag stellen wat de rechtvaardiging is als degene die een kind heeft een extra tegemoetkoming krijgt en degene die geen kind heeft geen tegemoetkoming krijgt, maar wel dezelfde chronische ziekte of handicap heeft. Omgekeerd is de vraag bij inkomenseffecten, wat de rechtvaardiging van een systeem is dat bij een bepaald inkomen de één wel een vergoeding krijgt omdat hij een beperking heeft, zelfs een hogere vergoeding dan de kosten zijn, en de ander niet. Die rechtvaardigheid probeert het kabinet juist te betrachten met deze regeling.

Van de zijde van de PvdA en van de ChristenUnie zijn vragen gesteld over de maatregelen om de minstdraagkrachtigen te ontzien en een schrijnende inkomstendaling bij kwetsbare groepen te voorkomen. In de brief van 7 oktober jongstleden staat dat het kabinet juist daarvoor een veelheid aan maatregelen heeft getroffen en een overgangperiode heeft voorzien waarin de huidige hoge vermenigvuldigingsfactor geleidelijk wordt afgebouwd naar een lagere vermenigvuldigingsfactor en uiteindelijk op 1,4 uitkomt. Die factor berust op het gegeven dat men met deze factor, in vergelijking met de huidige situatie, uitkomt bij de werkelijke kosten die men heeft gemaakt; dat is dus op het laagste niveau. Zodra men daarboven gaat zitten, ontstaat een situatie van overcompensatie en is men bezig met inkomensbeleid en niet met een tegemoetkoming van kosten die worden gemaakt.

Andere maatregelen op dit terrein berusten op precies dezelfde overwegingen. In de eerste plaats gaat het om een aantal maatregelen die getroffen zijn om te zorgen dat wat er aan middelen is, zo goed mogelijk terecht komt bij degenen die de kosten maken. Vandaar dat er 50 mln. extra beschikbaar is gesteld voor de compensatie van de intramurale bewoners. Vandaar dat de vermenigvuldigingsfactor voor 65-minners wordt gehandhaafd op 1,4. Vandaar dat de inkomensgrenzen van de huurtoeslag voor ouderen zijn aangepast. Vandaar dat de tegemoetkoming voor arbeidsongeschikten is verhoogd. Daarnaast is een bedrag van 360 mln. van de middelen die vrijvallen, gebruikt om ervoor te zorgen dat de wijziging geen gevolgen heeft voor het algemene koopkrachtbeeld. Deze discussie hebben wij begin oktober gevoerd.

Tevens moet ik erop wijzen, daar kom ik straks op terug in antwoord op vragen van de heer Klein Breteler, dat volgens de huidige cijfers van het CPB voor de meest kwetsbare groepen de koopkrachtcijfers voor 2009 over de hele linie er gunstiger uitzien dan in oktober jongstleden.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): U komt nog terug op de categorie minima en de categorie bijstandsgerechtigden?

Minister **Donner**: Daar kom ik op terug.

Het kabinet heeft in het bijzonder voor de kwetsbare groepen een aantal maatregelen getroffen, zowel specifiek als algemeen, zonder dat de regeling daarmee in inkomensbeleid uitmondt.

De heer Klein Breteler vroeg aandacht voor de inkomenseffecten bij de kwetsbare groepen, in het bijzonder bij de ouderen. Hij verwees daarbij naar het feit dat bijna alle pensioenfondsen het komende jaar niet volledig zullen indexeren. Hij vroeg het kabinet daarom, de koopkracht van ouderen nauwlettend te volgen. In de eerste plaats geldt ook hier dat deze maatregel geen inkomensbeleid tot doel heeft, maar middelen biedt ter vergoeding van gemaakte kosten. Het zou onredelijk zijn dat ouderen die een chronische ziekte of een gebrek hebben, wel worden gecompenseerd en degenen die dat niet hebben, niet. Wat dat betreft kan ik hem geruststellen, omdat voor de ouderen met een aanvullende AOW geldt dat zij er bijna een vol procent op vooruitgaan. Dit blijkt uit de doorrekening van de standaard koopkrachtgroepen vergeleken met de doorrekening die in oktober is gemaakt. Dit komt eenvoudig, omdat de indexering alleen maar betrekking heeft op het aanvullend pensioen, terwijl de vermindering van de inflatie op alle uitgaven betrekking heeft. Het verschil zit daarin. Ik meen dat het kabinet ook in dat opzicht doet wat eraan kan worden gedaan.

De ChristenUnie en de SGP hebben meer in het bijzonder gevraagd naar de inkomensgevolgen bij bijstandsgerechtigden als groep die van het laagste inkomen leeft. In hun vragen gaan zij ervan uit dat deze groep geraakt wordt door deze maatregelen. Dat kan zo zijn als het gaat om de overcompensatie die men kreeg. De maatregelen berusten op risicosolidariteit en niet op inkomenssolidariteit. Inkomenssolidariteit is een kwestie van de hoogte van de bijstand. Ik kan geen onderscheid gaan maken tussen degenen die bijstand heeft maar niet chronisch ziek is en degene die bijstand heeft en wel chronisch ziek is. Voor degene die bijstand heeft en chronisch ziek is, moet ik op een gegeven moment de tegemoetkomingen regelen. Ik heb al aangegeven dat er zelfs een extra factor in de maatregel is ingebouwd voor degenen die jonger zijn dan 65 jaar, om zo zo goed mogelijk te komen bij de werkelijk gemaakte kosten. Overcompensatie is onrecht, want dat betekent dat men hoger uitkomt al naar gelang men een chronische ziekte of een handicap heeft.

Ik kan de Kamer geruststellen dat mensen die een inkomen hebben op bijstandsniveau sowieso voor de hoogste huurtoeslag in aanmerking komen. Door deze regeling kan men niet onder het bijstandsniveau zakken. Men kan hooguit minder meer krijgen dan men onder de vorige regeling kreeg. Als men een inkomen heeft op bijstandsniveau, zal men ongeacht het effect van deze regeling in aanmerking komen voor de

hoogste huurtoeslag. Dit is het gevolg van de regeling in de huurtoeslag.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het gaat hier over een tegemoetkomingsregeling, dus de mensen worden tegemoetgekomen. Kan de minister zich voorstellen dat mensen op bijstandsniveau meer kosten hebben dan zij ontvangen via de tegemoetkomingsregeling, derhalve hoge kosten maken en daardoor onder de bijstandsnorm zakken?

Minister **Donner**: Nee. De bijstandsnorm geldt namelijk voor de standaarduitgaven. Zodra er sprake is van de bijzondere uitgaven waarop u doelt, geldt de bijzondere bijstand. Daar zal een beroep op gedaan moeten worden als men extra kosten heeft. Men zakt niet onder het bijstandsniveau, want dat is het niveau waarop het inkomen wordt gegeven.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Mijn vraag is erop gericht of u kunt garanderen dat niemand die bijstand ontvangt, onder de bijstandsnorm zakt.

Minister **Donner**: Wat bedoelt u daarmee? Hij kan niet onder de bijstandsnorm zakken, want hij krijgt gewoon een uitkering op dat niveau.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): De situatie die ik schets, is dat mensen zo veel meerkosten hebben dat zij feitelijk onder de bijstandsnorm zakken, ook al zijn er compensaties, aanvullingen en huurtoeslagen. Dit wordt ons door de mensen zelf gemeld.

Minister **Donner**: Kon dat in de oude regeling niet?

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Of dat in de oude regeling mogelijk was, weet ik niet. Ik wil nu weten of wij met elkaar kunnen garanderen dat mensen die nu boven de bijstandsnorm zitten, door de veranderingen niet onder de bijstandsnorm terechtkomen.

Minister **Donner**: Nogmaals, dat kan niet. Het gaat om de uitgaven die men heeft. Die uitgaven vallen onder de bijzondere bijstand als ze uitzonderlijke uitgaven betreffen die ook samenhangen met ziekte. Er is een algemene tegemoetkoming die gelijk is voor iedereen en die wat dat betreft de ene bijstandsgerechtigde met een chronische ziekte op hetzelfde niveau plaatst als de andere. Wij hebben hier alleen maar te maken met een wijziging ten opzichte van een bestaande regeling. Daarom geef ik aan dat er in dit opzicht geen verandering is. De persoon op bijstandsniveau doet doorgaans geen belastingaangifte.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het kan dus voorkomen dat mensen in Nederland onder de nieuwe regeling...

De **voorzitter**: Mijnheer Kuiper, u moet zich echt beperken in uw interrupties.

**

Minister **Donner**: Garanderen kan ik in dezen niet, want ik heb met standardeffecten te maken en met algemene beelden. U wilt dat ik hier een aanvullende vergoedingsregeling schep voor iedereen op dat niveau die er wellicht iets op achteruitgaat ten opzichte van de bestaande situatie. Die achteruitgang betekent echter niet dat hij onder het bijstandsniveau zakt en daarom moet worden gecompenseerd. Als ik dat doe, ben ik met inkomensbeleid bezig. Waarom mag de een dat wel hebben en de andere niet? Dat is de fundamentele vraag. Wat dat betreft worden juist de mensen op dat niveau zo goed mogelijk ontzien, omdat de toeslagen worden gegeven op basis van het inkomen. Dat verandert op dit punt niet. Er is bijzondere bijstand en er zijn verschillende regelingen voor de vergoedingen, ook in het kader van de zorgtoeslag. Ik meen dat het samenstel van het geheel zo goed mogelijk aan de vraag probeert te beantwoorden, zonder dat ik in eerlijkheid garanties kan geven voor ieder individueel geval. Het zou overmoed zijn om dat vanaf deze plaats te doen.

Dit geldt ook voor de vraag van de heer Klein Breteler over de afbakening voor arbeidsongeschikten. Hij vroeg met name aandacht voor de compensatiemogelijkheid om op basis van artikel 10 lid 3 bij AMvB nadere regels te treffen. Nogmaals, wat gedaan wordt, is het vertalen van een bestaand forfait uit de BU-regeling in een tegemoetkoming voor degenen die een arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben. Onder de bestaande regeling was de drempel 45% arbeidsongeschiktheid. Die hebben wij met deze regeling verlaagd naar 35% arbeidsongeschiktheid. Het gaat ook daar om mensen die gedeeltelijk arbeidsongeschikt zijn. Dit veronderstelt dat men zich op de arbeidsmarkt kan aanbieden. Dat laat onverlet dat wie een handicap of een chronische ziekte heeft, een forfaitregeling kan krijgen en op gelijke wijze als andere mensen die niet werken, een vergoeding kan krijgen. Omdat in de BU-regeling een apart forfait zat voor arbeidsongeschiktheid tot 45%, hebben wij die op deze wijze met een uitbreiding overgenomen. Dit is tevens een antwoord op de vragen van de heer Yildirim en de heer Laurier. Het kabinet heeft aanvankelijk 45% voorgesteld, maar dit percentage is als onderdeel van de besluitvorming in het najaarsoverleg aangepast en gesteld op 35. De grens van 35% is de bekende grens. Daarmee wordt aangesloten bij de grens die in de WIA en in de WGA wordt gehanteerd.

Mevrouw Meurs heeft gevraagd naar het inkomenseffecten van het pakket als geheel. Het klopt dat uit de brief van 7 oktober jongstleden blijkt dat het om een groot aantal verschillende maatregelen gaat. Deze zijn gericht op het zo goed mogelijk vertalen van gerechtvaardigde claims op de bestaande BU-regeling in de nieuwe regeling. Vandaar dat de maatregelen in de eerste plaats gericht zijn op de forfaits en in de tweede plaats op het beschikbaar stellen van middelen om een goede afbakening te maken, waar nog niet vastgesteld kon worden dat die perfect was. Vervolgens gaat het bij de overgang van ouderen erom, om de

forfaitaire vergoeding die in de huidige BU-regeling zit, te vertalen in de verhoging van de tegemoetkoming. Andere maatregelen zijn getroffen om de overgang zo goed mogelijk op te vangen. Nogmaals, het gaat om de overcompensatie die in de huidige BU-regeling mogelijk is en die wij desondanks in de overgang proberen te compenseren. In die zin proberen wij zo goed mogelijk van dat ene systeem naar het andere te komen. Als men het geheel overziet, kan het ogen als een zeer omvangrijke regeling. Strikt genomen kun je uit de berekeningen van het kabinet constateren, dat de meerderheid van de chronisch zieken en gehandicapten, 65%, erop vooruitgaat met dit pakket aan maatregelen, terwijl in de rest van de bevolking 9% erop vooruitgaat. Hieruit blijkt dat deze regeling beter terecht komt bij chronisch zieken en gehandicapten dan de bestaande regeling.

Mevrouw Meurs vroeg of het Nibud of een andere organisatie de opdracht kan krijgen om voor de verschillende profielen van burgers te laten zien wat de inkomensgevolgen zijn van de totale regeling. In de brief van 7 oktober jongstleden heeft het kabinet zelf, mede aan de hand van Nibud-voorstellen, de maatregel voor 25 voorbeeldhuishoudens uitgewerkt. Bij die huishoudens is een differentiatie naar twee niveaus gegeven van aftrekbare kosten onder de BU-regeling en naar drie niveaus van compensatie onder de Wtcg. Die 25 voorbeeldhuishoudens en de verdere differentiatie in de kosten sluiten aan bij de huishoudens waarvoor het Nibud de eerdere koopkrachtberekeningen heeft uitgevoerd. In de zeer uitvoerige bijlage van de genoemde brief zijn de resultaten weergegeven. Zowel het inkomenseffect in 2009 als het inkomenseffect in 2011 is gepresenteerd aan de hand van de afbouw van de vermenigvuldigingsfactor. Uiteindelijk zijn er 366 verschillende situaties van inkomenseffecten gedifferentieerd en geanalyseerd. Ik weet niet of wij meer zouden moeten doen dan wij hebben gedaan. Ik overweeg wel om met het Panel Chronisch zieken en Gehandicapten van het NIVEL, die voor de periode 2009-2011 wordt gesubsidieerd door Volksgezondheid en door Sociale Zaken, na te gaan in hoeverre chronisch zieken en gehandicapten beter worden bereikt met de Wtcg dan met de BU-regeling. In die zin wil ik dit blijven volgen.

De heer Laurier heeft gevraagd of de armoedeval niet wordt vergroot met deze regeling. Nogmaals, een armoedeval is het gevolg van de afbouw van de huurtoeslag. De afbouw van de huurtoeslag zal door deze regeling worden versneld, als men onder de oude regeling inderdaad een grens had die de huurtoeslag hoog hield, terwijl die in wezen al afgebouwd had moeten zijn. Dit kan geen reden zijn om de overcompensatie te laten bestaan. Voor het overige heeft deze regeling geen armoedeval tot gevolg. Juist omdat de regeling niet meer inkomensgerelateerd is, maar forfaitair voor de kosten bij verschillende gebreken, heeft ze hetzelfde effect, of men nu wel een inkomen heeft of niet. In die zin zal deze regeling geen inkomensval creëren, anders dan dat ze mogelijk in

de overgangsperiode een inkomensval kan verscherpen die het gevolg is van de huurtoeslag of van andere inkomensgerelateerde toeslagen.

De heer Klein Breteler heeft gesproken over een onafhankelijk beroepscollege dat adviezen zou moeten geven over de besluiten van het CAK. Ik hoop dat hij daarmee niet beoogd dat wij in deze wet een nieuwe beroepsprocedure moeten creëren naast de Awb, maar dat hij er hooguit op doelt dat de bezwaarschriftencommissie die eventueel kan worden ingeschakeld, voor deze zaken apart wordt samengesteld, zodat daarover een oordeel kan worden gegeven.

Recapitulerend. Door verschillende sprekers is bedoeld op de criteria die ook het kabinet zich met deze regeling heeft gesteld. Ik loop ze even langs.

De doelgroep moet zo goed mogelijk worden bereikt. Ik hoop dat ik duidelijk heb gemaakt dat met de systematiek van deze regeling, de doelgroep per definitie beter wordt bereikt als het gaat om chronisch zieken en gehandicapten die extra kosten hebben. Dat is beter geregeld dan in de huidige regeling, omdat de huidige regeling niet aansluit op het zijn van chronisch ziek of gehandicapt, maar op het hebben van bepaalde ziektekosten waarvoor compensatie geclaimd kan worden. Men kan dat zien als men in deze tijd van het jaar een brillenzaak binnenloopt. Men wordt aangemoedigd om alsnog een extra bril te kopen, omdat die dit jaar nog kan worden afgetrokken van de belastingen en volgend jaar niet. Dit wijst erop dat de huidige regeling niet over chronisch zieken en gehandicapten gaat, maar over bepaalde ziektekosten.

De huidige regeling heeft het nadeel dat de handhaving aanzienlijk minder is, omdat niet ieder geval afzonderlijk kan worden gecontroleerd. Om dezelfde reden is de voorliggende regeling beter gericht, want die neemt de overcompensatie weg die in de huidige systematiek zit, komt bij gelijke kosten tot gelijke tegemoetkomingen en probeert iedereen zo eerlijk mogelijk gelijkelijk te treffen. Het gaat echter om een tegemoetkoming en niet om een compensatie.

De regeling is eenvoudiger uitvoerbaar. Ogenscheinlijk lijkt het anders te zijn, maar dit is niet zo, omdat de huidige regeling wel eenvoudig is, maar nauwelijks te controleren. Daardoor leidde die tot een gestage groei, jaar in jaar uit, van het beroep daarop. Derhalve was de BU-regeling relatief eenvoudig uit te voeren, maar nauwelijks te controleren en dat leidde tot een onrechtvaardige situatie.

Om dezelfde reden is de voorliggende regeling beter budgettair hanteerbaar en is de regeling uit het oogpunt van rechtszekerheid een verbetering. Bij de belastingen claimde immers de ene het ene en de ander het andere, en achteraf moest men vaststellen of dat wel of niet kon, terwijl nu op voorhand duidelijk is wat waarvoor wordt gegeven.

Natuurlijk zijn er afbakeningsproblemen. De staatssecretaris is daar uitvoerig op ingegaan, maar dat is de prijs van de overgang van een systeem waarin iedereen mocht claimen, of hij nu ziek was

of niet, een handicap had of niet, kosten had of niet. Die prijs zal altijd betaald moeten worden als men afstapt van het systeem van ongecontroleerd claimen. Ik meen dat wat dat betreft is voldaan aan de criteria die de heer Laurier stelde. De regeling is transparanter, zorgvuldiger en de administratieve lasten zijn minder.

Gisteren is door mevrouw Ten Horn gezegd dat deze wet een draak is. Gevraagd is of de wet recht en gerechtigheid brengt en er is gezegd dat het onaanvaardbaar is dat de oude regeling zo lang heeft bestaan en dat daar nu pas wat aan wordt gedaan. Het laatste was een verwijt van mevrouw Dupuis. Het kabinet kan natuurlijk niet zien in het hart en de motieven van vorige ministers van Financiën, teruggaande tot 1998, maar één ding kan mevrouw Dupuis dit kabinet niet verwijten: de staatssecretaris heeft die onrechtvaardige regeling in het eerste jaar afgeschaft. Wij zitten nu met wat daarvoor in de plaats moet komen.

Daarom, bij de vraag of het kabinet kan garanderen dat niemand er met deze wet op achteruitgaat, is het antwoord dat ik dat kan garanderen, want met deze regeling gaat niemand erop achteruit. Deze regeling is er alleen om de tegemoetkomingen te regelen. Als men erop achteruitgaat, is dat een gevolg van een besluit dat deze Kamer vorig jaar al heeft genomen, namelijk om de bestaande BU-regeling af te schaffen. Derhalve gaat iedereen er met deze regeling op vooruit. Als iemand iets een draak noemt, dan is dat niet omdat de regeling gecompliceerder oogt, maar vanwege de effecten. De vorige regeling was wat dat betreft een draak, omdat die volstrekt willekeurig uitwerkte. Deze regeling is in dat opzicht een verbetering. Deze regeling doet meer recht aan recht en gerechtigheid, juist omdat die in vergelijkbare gevallen gelijke uitkomsten heeft en niet zoals de bestaande regeling, geheel verschillende regelingen kan bevatten door de systematiek van overcompensatie.

Natuurlijk zijn er nog gebreken, maar die ziet men alleen omdat er voor het overige sprake is van een substantiële verbetering. Men kan natuurlijk zeggen dat die gebreken moeten verdwijnen. Er was een tijd dat men op ieder werk zekere gebreken liet bestaan, omdat alleen God perfect was. Dat is niet het motief geweest van dit kabinet. Er wordt gewerkt aan de gebreken. Daarvan moet ik zeggen dat als de Kamer eerst alle gebreken weg wil hebben voordat de regeling kan worden ingevoerd, het oude gezegde geldt: wie het onderste uit de kan wil hebben, krijgt het lid op de neus. De bestaande regeling is al afgeschaft en zonder deze regeling is er helemaal geen regeling.

De voorzitter: De leden hebben aangegeven, in de tweede termijn bijna een uur te willen gebruiken. Ik verzoek hun om hun tekst in de schorsing kritisch te bekijken, anders vergaderen wij vannacht om 3.30 uur nog.

**

De vergadering wordt van 12.07 uur tot 12.15 uur geschorst.

De voorzitter: Wij beginnen nu aan de tweede termijn. Ik heb de leden voor de schorsing gevraagd, nog even scherp naar de spreektijden te kijken. Het lijkt mij niet onredelijk dat men zich oriënteert op niet meer dan een derde van de spreektijd in eerste termijn.

**

*N

Mevrouw **Dupuis** (VVD): Voorzitter. Ik heb drie puntjes.

Het eerste betreft een zeer algemene vraag die ik toch wil stellen. Is er één land in Europa waar men een regeling als deze heeft en waar die met succes wordt uitgevoerd. Is er überhaupt één vergelijkbare situatie in de wereld te vinden voor het systeem als het huidige? Volgens mij is de reikwijdte van de vraag duidelijk.

Het tweede betreft de korting. Ik heb problemen met de term "korting". Het gaat om korting op eigen bijdragen voor bijvoorbeeld het verzorgings- of verpleeghuis. Het woord "korting" duidt op een tijdelijke en niet voor iedereen bestemde vermindering van kosten. Ik begrijp toch goed dat het hier echt gaat om een definitieve vermindering? Mensen die in een verzorgings- of verpleeghuis komen, hebben daarvoor een indicatie en zijn dus per definitie chronisch ziek of gehandicapt. Wat is dan de betekenis van de term "korting"? Ik vind die verwarrend. Ik begrijp dat het gaat om een definitieve vermindering, omdat niemand van die voorzieningen gebruikmaakt zonder een indicatie te hebben. Is dit juist?

Het derde en laatste punt is het volgende. Ik ben niet helemaal blij en het is mij niet helemaal duidelijk wat de aftrek is voor de verzorging of verpleging thuis. Daarom leg ik een zeer eenvoudige casus voor. Als de minister en de staatssecretarissen hier niet meteen op kunnen reageren, hoewel die heel simpel is -- ik denk dat het kan -- heb ik graag schriftelijk een antwoord voor volgende week. Ik neem aan dat de stemmingen volgende week zijn. Stel je een gehuwde dementerende vrouw voor. Het verzamelinkomen is €75.000. Zij heeft thuis verzorging waarvoor zij €30.000 aan pgb krijgt. De kosten voor de verzorging zijn €50.000. Dat zijn geen abnormale kosten. Te betalen is dus €20.000. Er is een drempel. Ik wil die drempel weten en vraag of het resterende bedrag inderdaad aftrekbaar is. Dit lijkt mij geen moeilijke vraag en mijn fractie wil daarop graag antwoord hebben.

*N

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Voorzitter. Mijn fractie dankt de bewindslieden voor de uitvoerige reacties. Ondanks de ingewikkelde regeling en de vele vragen die erover te stellen zijn, zal mijn fractie deze regeling steunen vanwege het feit dat de regeling vanuit het perspectief van de burgers simpeler wordt. Voorts is de regeling meer toegesneden op de mensen die echt steun nodig hebben. Dat is beter dan de generieke regeling.

Ook wordt ernaar gestreefd het onbedoeld gebruik eruit te halen.

Mijn fractie begrijpt de spanning die de staatssecretaris heeft geschetst. Je moet altijd zoeken naar een goede balans tussen een eenvoudige regeling enerzijds en een zo toegesneden mogelijke regeling anderzijds. Ik heb op basis van de antwoorden de indruk gekregen dat echt naar die balans moet worden gestreefd. In die zin speelt de commissie van deskundigen een belangrijke rol. Ik ben blij te horen dat de staatssecretaris het met mij eens is dat dit een dynamisch proces is, dat in principe nooit af is.

Mijn fractie heeft niet veel moeite met het feit dat de commissie van deskundigen geen lang leven beschoren zal zijn, maar vindt het wel belangrijk dat de functie blijft bestaan. Ook op de langere termijn moet er een mogelijkheid zijn om steeds opnieuw te bezien of de regeling en de indeling die nu is gemaakt, duurzaam zijn en of er veranderingen nodig zijn. Daarmee bouw je per definitie een ventiefunctie in en dat is voor mijn fractie een belangrijke voorwaarde. Ik heb begrepen dat de commissie van deskundigen de participatiedoelstelling integraal meeneemt. Ik hoor graag per 1 juli 2009 de stand van zaken op dat gebied.

De staatssecretaris van Financiën heeft opmerkingen gemaakt over het fiscale vangnet. Mijn fractie steunt het principe dat wij ernaar moeten streven om de forfaitaire regeling zo goed mogelijk te maken en de doelgroepafbakening zo helder mogelijk te hebben. Daarmee moeten wij het fiscale vangnet afbouwen. Mijn fractie gaat er wel van uit dat er een één op één afstemming is tussen deze twee mechanismen en dat het fiscale vangnet pas wordt afgebouwd als er voldoende overtuiging en zekerheid is dat de forfaitaire regeling in orde is.

In eerste termijn heb ik een voorbeeld gegeven over de licht dementerende oudere en het vervoer. Ik begrijp van de staatssecretaris dat zo iemand via het CIZ in aanmerking kan komen voor een tegemoetkoming voor dat vervoer. Het punt dat ik eigenlijk wilde maken, is dat wij er met deze Wtcg weer een nieuwe regeling naast krijgen. Vanuit het perspectief van de burger krijgt men te maken met heel veel verschillende regelingen. Is het mogelijk in die zin iets meer aan communicatie te doen, zodat men weet voor welke regeling men op welk moment in aanmerking komt? Wij snappen hoe je moet denken en op basis waarvan je voor tegemoetkoming in aanmerking komt, maar vanuit het perspectief van de burger is dat niet altijd even gemakkelijk.

Inzake de bezwaarprocedure is het mij duidelijk dat het niet zo kan zijn dat er via één loket over de totale Wtcg bezwaar kan worden gemaakt. Zou dan tenminste via hetzelfde portal kunnen worden vermeld waar burgers dan wel terecht kunnen als het gaat over de fiscale of de inkomenskant? Het is goed om te horen dat de implementatiestuurgroep officieel wordt ingesteld.

Over de inkomenseffecten heeft mijn fractie een aantal vragen gesteld. Het antwoord van de minister van SZW heeft ons tot op zekere hoogte gerustgesteld. Ik vind het belangrijk nog eens te

beklemtonen dat mijn fractie deze regeling op zijn eigen merites wenst te beoordelen en niet alleen maar in vergelijking met de BU. Mijn fractie steunt het uitgangspunt dat het niet gaat om inkomensbeleid, maar om een tegemoetkoming in de meerkosten en om het feit dat de kosten die daadwerkelijk zijn gemaakt, worden vergoed.

Desalniettemin is mijn fractie nog niet helemaal gerustgesteld. Ik wil meer zicht hebben in de mogelijk onbedoelde inkomenseffecten, omdat er toch sprake is van een cumulatie van regelingen. In de uitgebreide brief van 7 oktober 2008 staat dat door het Nibud allerlei voorbeeldhuishoudens zijn genoemd, waarbij is aangegeven wat de gevolgen van de Wtcg zouden kunnen zijn. Mijn fractie vindt het belangrijk dat dit onderzoek de komende twee jaar wordt vervolgd, zodat wij kunnen zien hoe deze nieuwe regeling in de praktijk uitwerkt. Daartoe heeft mijn fractie een motie opgesteld.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Meurs, Puffers, Klein Breteler, Ten Horn, Laurier, Kuiper en Van den Berg wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslagingen,

overwegende dat burgers voor een tegemoetkoming of compensatie een beroep moeten doen op meerdere regelingen, waardoor het lastig is om een overzicht van inkomensgevolgen op meer individueel niveau te verwerven;

overwegende dat door de cumulatie van regelingen onbedoeld negatieve inkomensgevolgen aan de orde kunnen zijn waarvoor reparatiemaatregelen genomen moeten worden;

van oordeel dat het van belang is om op meer individueel niveau inzicht te verwerven in deze inkomensgevolgen om een consistente en consequente inrichting en uitvoering mogelijk te maken, bijvoorbeeld aan de hand van profielen van burgers zoals dit in de Zorgverzekeringswet is gebeurd;

verzoekt de regering, een onderzoek te laten uitvoeren -- met een looptijd tot 2011 -- waarin bekeken wordt hoe de Wtcg voor deze groepen uitpakt,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter I (31706).

**

*N

De heer **Klein Breteler** (CDA): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor de uitgebreide toelichting en beantwoording van de vragen in eerste termijn. Ik sloot mijn eerste termijn af met de opmerking dat

mijn fractie geneigd is het voordeel van de twijfel te geven aan het kabinet ten aanzien van dit wetsvoorstel. Gezien de antwoorden en de passie die daaruit sprak, denk ik dat dit kabinet absoluut voornemens is het geld daar terecht te laten komen waar het thuishoort. Mijn fractie kan het doel van de wet dus onderschrijven. Zij heeft echter wel vraagtekens over de afbakening van de groep.

Ik sluit mij graag aan bij mevrouw Meurs dat het niet gaat om de commissie van deskundigen, maar om het feit dat de functie blijft bestaan. Voor mijn fractie is belangrijk op welke termijn er een rapportage komt. In eerste termijn heeft de SP-fractie daarover al opmerkingen gemaakt. Mijn fractie lijkt Prinsjesdag 2009 een geschikt moment.

De afbakening zal overigens nooit klaar zijn. Er komen altijd weer nieuwe ziektes met een nieuwe afbakeningsdiscussie. Bovendien -- en dat punt is nog niet aan de orde geweest, zelfs niet in de Tweede Kamer -- kan er ook iets anders gebeuren. Nederlanders hebben nog wel eens calculerend gedrag. Als je een lage FKG hebt en je zorgt dat je er twee behandelingen fysiotherapie bij doet -- vaak hebben mensen hun eigen bijdrage al vol -- kan het calculerend handiger zijn om twee behandelingen fysiotherapie zelf te betalen, omdat je daarmee net als in de oude BU meer krijgt dan je aan kosten hebt. Ook dat risico dreigt in deze afbakeningsdiscussie. Het gaat uiteindelijk om de balans tussen de uitvoerbaarheid en het feit dat wij elke burger op een juiste manier weten te bereiken.

De uitleg van de staatssecretaris over wat de staatssecretaris wel kan en de minister niet, vind ik interessant. Het gaat over de motie-Putters. Ik weet dat die hiermee geen rechtstreeks verband houdt, maar het maakt de vraag wat het kabinet gaat doen met de motie-Putters wel interessanter. Ik zal dat op een ander tijdstip moeten vragen. Wellicht kan de staatssecretaris dat even doorgeven aan minister Klink.

Ook het kabinet is het ermee eens dat de communicatie helder moet zijn. Daarmee is immers de burger zelf geholpen, maar ook het land. Anders worden de uitvoeringskosten heel hoog.

De staatssecretaris heeft gelijk dat mijn opmerking over de opknopbeurt of opschoning van het Bijdragebesluit zorg samenhangt met de ingewikkeldheid van het scheiden van wonen en zorg. Op 30 september 2008 is in het beleidsdebat over de AWBZ geconstateerd -- en dat is blijkens het SER-advies ook de inzet van de regering -- dat het scheiden van wonen en zorg een goede zaak is. Wij zullen daaraan een keer moeten beginnen. Mijn fractie staat te popelen om te zien dat het een keer van de grond komt.

Ik hoorde dat er een panel chronisch zieken en gehandicapten is bij het NIVEL. Dit panel kan zeker worden betrokken bij die andere deskundige commissie. Er moet wel enige regie zijn, zodat wij niet het probleem krijgen dat deskundigen onderling met elkaar in gevecht gaan. Dan zijn wij immers aan het terugploegen.

De minister van SZW heeft inzake de rechtsbescherming gereageerd op mijn idee over de afhandeling van de bezwaarcommissie. Het klopt

dat het idee in dat kader moet worden gezien, maar mijn fractie hecht eraan om daarover een motie in te dienen.

*M

De voorzitter: Door de leden Klein Breteler, Meurs, Kuiper, Van den Berg, Laurier, Slagter-Roukema en Yildirim wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de burger voldoende rechtsbescherming moet genieten;

overwegende dat de burger wanneer hij van mening is dat hij onterecht geen of een te lage tegemoetkoming van het Centraal Administratie Kantoor (CAK) heeft gekregen, hij daartegen bezwaar moet kunnen maken;

overwegende dat een dergelijk bezwaar snel en zorgvuldig door onafhankelijke en deskundige derden moet worden behandeld;

verzoekt de regering, een onafhankelijke adviescommissie als bedoeld in artikel 7:13 van de Algemene wet bestuursrecht in te stellen ten behoeve van de beslissing op het bezwaar en bij wettelijk voorschrift bedoeld in het eerste lid, onderdeel c, van dit artikel te bepalen dat alle leden van deze commissie onafhankelijk zijn en beschikken over een brede en inhoudelijke deskundigheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

Zij krijgt letter J (31706).

**

De heer **Klein Breteler** (CDA): Voorzitter. Mijn fractie vindt de opmerking van de staatssecretaris van Financiën overtuigend dat in de oude BU 2,4 mld. omging en in de Wtcg plus het nieuwe fiscale gebeuren 2,3 mld. Dat is nagenoeg hetzelfde, maar het wordt anders verdeeld. Het kan niet anders dan dat sommige mensen die vroeger iets te veel kregen, nu minder krijgen. Op dat effect doelt mijn fractie. Daardoor kan mijn fractie dit wetsvoorstel het voordeel van de twijfel gunnen.

Staatssecretaris Bussemaker is ook staatssecretaris van Sport. Bij de laatste Olympische Spelen hebben wij gezien dat een langzame start -- en dat heeft dit wetsvoorstel gehad -- toch tot een gouden medaille kan leiden bij de finish. Dat was op de honderd meter in Peking in ieder geval wel zo en ik hoop dat het hier ook zo is.

*N

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor al hun antwoorden. Het is een ingewikkelde materie en iedereen heeft veel werk

verzet. Ik ben onder de indruk van hun verdediging van dit wetsvoorstel. Als mijn fractie de balans opmaakt en deze nieuwe wet vergelijkt met een verbeterde BU, zoals ik in eerste termijn heb gezegd, is zij echter toch niet optimistisch. Ik loop enkele punten langs.

Het allerbelangrijkste punt is de constatering dat de staatssecretaris heeft toegezegd dat de commissie van deskundigen zal komen met voorstellen tot verbetering, in het bijzonder voor mensen met een visuele handicap en slechtziende mensen met visuele beperkingen. Mag ik daarvan nog een bevestiging van de staatssecretaris horen?

Ik constateer dat hoe dan ook volgens de staatssecretaris van Financiën in de BU geen aftrekmogelijkheid meer bestaat voor de mensen die ik zojuist noemde. Dat betekent voor mensen die gezichtshulpmiddelen nodig hebben -- ik lees voor uit 31706 nr. 21, de bijlage -- ook geen aftrek voor beeldschermloepen, voor tactiellesapparatuur met toebehoren en nog een aantal voorbeelden. De inconsistentie binnen de wet blijft dus bestaan. Mijn fractie kan er vrede mee hebben als de oplossing niet wordt gevonden in een uitbreiding van de BU, maar zou het wel heel naar vinden als deze mensen juist onevenredig worden getroffen door de komst van de Wtcg. Mijn fractie dient een motie in om die situatie te verbeteren.

*M

De **voorzitter**: Door de leden Ten Horn, Laurier, Yildirim, Van den Berg en Slagter-Roukema wordt de volgende motie voorgesteld:

De Kamer,

gehoord de beraadslagingen,

constaterende:

- dat in de Wtcg een inconsistentie is geslopen;
- dat in de afbakeningscriteria voor de forfaitaire toeslag wel speciale brillen en andere gezichtshulpmiddelen zijn meegenomen;
- dat deze echter ontbreken in de fiscale regeling;

constaterende dat adequate brillenglazen dan wel contactlenzen noodzakelijke medische zorg voor de helft van de bevolking zijn en dat met de Wtcg deze mensen met chronische visuele beperkingen geen recht wordt gedaan;

verzoekt de regering, onderzoek te doen naar deze inconsistentie in de Wtcg en voorstellen te doen voor verbetering van de positie van visueel beperkten en slechtzienden,

en gaat over tot de orde van de dag

Zij krijgt letter K (31706).

**

De heer **Klein Breteler** (CDA): Deze groep heeft gisteravond en vandaag van meerdere fracties aandacht gekregen. Mag ik via mevrouw Ten Horn

aan het kabinet vragen of het mogelijk is dat de Kamer voor de stemming over deze motie de consequenties voor deze groep op een rijtje krijgt, zodat exact duidelijk is waarover wij spreken?

Mevrouw **Ten Horn** (SP): Graag. Ik breng in herinnering dat deze groep, als men alleen van deze soms dure hulpmiddelen gebruik moeten maken, ook niet in aanmerking komt voor een forfait als men niet naast het hulpmiddel ook nog een FKG heeft.

Ik ben onder de indruk van de operatie rond de toeslagen. 50.000 telefoontjes inzake huurtoeslag lijkt mij een gigantische operatie. Ik vraag mij af of de staatssecretarissen de volledige reikwijdte voor alle toeslagen nu op tafel hebben. Ik vraag hen de rol van de IBG in de voorlichting duidelijk te maken, in het bijzonder inzake de gevolgen van deze wet voor de studiebeurzen en aanvullende studiebeurzen.

Ik constateer dat de staatssecretaris VWS voorbijgaat aan de waarschuwing van de NIVEL-onderzoekers dat met deze wet de spreiding in de feitelijke meerkosten binnen groepen aanzienlijk is en dat een relatief groot deel van de middelen daardoor niet terecht komt bij de juiste personen. Vooral mensen met hoge feitelijke kosten hebben hierdoor flink pech, aldus de onderzoekers.

Ik constateer dat de commissie van deskundigen wel gaat werken aan de afbakening, maar dat 1 juli 2010 de uiteindelijke datum zal zijn waarop de beslissing moet vallen of de nood-nood-noodoplossing van de staatssecretaris van Financiën uit de kast gehaald zal moeten worden.

Er is vaker gezegd dat het een kwetsbare groep is die allerlei beperkingen heeft. Het is een goede zaak als de helpdesk er komt, gerelateerd aan het webportal, vooral om mensen te helpen die zich realiseren dat zij mogelijk anderszins een aantal zaken niet kunnen overzien en daarbij steun kunnen gebruiken. Ik hoop dat het kabinet dat gaat doen, want voor die groep mensen is deze wet uiteindelijk bedoeld.

Mijn fractie blijft dit een draak van een wet vinden. Voor de minister van SZW moeten wij de wet misschien eerder een krokodil noemen of moet hij krokodillentranen huilen.

*N

De heer **Van den Berg** (SGP): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden hartelijk voor de grondige beantwoording van de bijdragen, ook die van mijn fractie. Om te meten of mensen werkelijk door de vloer zakken qua inkomen, is naar onze overtuiging een onderzoek naar de koopkracht nodig. Mijn fractie stelt de minister voor om dat onderzoek in te stellen. Dat past binnen de motie van mevrouw Meurs, die mijn fractie mede heeft ondertekend. Dan wordt zichtbaar of er inderdaad problemen ontstaan.

Wij hebben gepleit voor overleg met de VNG. De minister is daarop niet ingegaan. In het kader van de Wwb heeft een aantal gemeenten categoriale regelingen opgesteld, verordeningen dus. Aan de doelgroep waarover wij spreken, kan

een extra bijdrage worden gegeven. Er kan nu zelfs gebruik worden gemaakt van de gegevens waarover wij met elkaar spreken. Een groot aantal gemeenten heeft zo'n regeling niet. Mijn fractie verzoekt de minister in gesprek te gaan met de VNG over de vraag of het opstellen van een dergelijke regeling kan worden gestimuleerd. Dat is een extra steun in de rug voor de mensen waarvoor wij het allemaal doen en die het hard nodig hebben.

Mijn fractie blijft twijfels houden over de rechtszekerheid en de uitvoerbaarheid van deze wet. Die twijfels zijn niet weggenomen.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. De bewindslieden zijn uitgebreid ingegaan op de vragen en opmerkingen. Ik ben daarvoor dankbaar, maar twijfel eraan of dat het totale beeld doet kantelen. Het wezen van de discussie is goed verwoord door staatssecretaris Bussemaker. Zij spreekt over de spanning tussen het bereiken van alle doelgroepen en de eenvoud die wordt gewenst. Zij zei erbij dat de Kamer haar mag aanspreken op de vraag of het kabinet daarbij de juiste balans heeft gevonden. Onze fracties betwijfelen of die juiste balans is gevonden.

De BU was onbeheersbaar, maar dat moet toch te herstellen zijn. Als ik de staatssecretaris van Financiën nu hoor spreken over de regeling die in deze wet is opgenomen ten aanzien van de fiscus, heb ik niet het gevoel dat hij die als onbeheersbaar ziet. Met andere woorden: dit is een alternatief voor de BU dat wel beheersbaar is. Het grote probleem bij de BU blijft natuurlijk het niet-gebruik ervan en dat is misschien wel veel moeilijker op te lossen.

Is het alternatief echter beter? Als er een lijst was van chronisch zieken en hun meerkosten, konden wij die zo uitbetalen en was het een ideaal systeem. Beide zijn echter niet helder. Het is heel moeilijk vast te stellen hoeveel chronische ziekten er zijn, hoeveel chronisch zieken er zijn en wat dan een redelijke schatting van de meerkosten is. Het effect is dan ook nog steeds een regeling die voor de klant wel gemakkelijk is -- de bewindslieden leggen daarop veel nadruk -- maar die voor de overheid administratief vreselijk ingewikkeld is en ook altijd zal blijven. Ook geeft de regeling een uitkomst die twijfelachtig blijft omtrent de vraag wie wat moet hebben en hoeveel hij dan moet hebben.

Bovendien moet de regeling aangevuld worden met de nieuwe BU. Ik blijf het gevoel houden dat het forfait en de mogelijke aftrek in de nieuwe BU in essentie hetzelfde betreffen. Beide zijn immers bedoeld om de meerkosten van de chronische ziekte te dekken en er compensatie voor te geven. Dat blijkt ook uit het uitgangspunt dat, als de forfaits eenmaal volmaakt zijn, er geen BU meer nodig is. Wat in de BU wordt vergoed, moet eigenlijk in het forfait worden gebracht. Dan is het onder deze omstandigheden wellicht nuttig om het forfait, dat nog niet goed is, aan te vullen met een fiscale regeling, maar het zal heel moeilijk zijn om die zaken gescheiden van elkaar te laten functioneren. Het gaat immers fundamenteel over

hetzelfde. Kan de staatssecretaris daarover iets zeggen?

Onze fracties zijn in principe tegen aftrekposten in de inkomstenbelasting, maar in dit geval geven zij per saldo nog steeds de voorkeur aan een nieuwe BU, zoals in het wetsvoorstel wordt voorgesteld, aangevuld met wat generieke maatregelen in de vorm van vaste forfaits zoals tot nu toe golden. Bij de BU gaat het in ieder geval om werkelijke kosten. Aangevuld met enkele forfaits is dat in de praktijk een redelijke oplossing voor het hele probleem. Bovendien geeft doorwerken met de BU het voordeel dat wij wat langzamer dan met een totale systeemwisseling zouden kunnen wijzigen. De overgangen voor mensen kunnen kleiner worden door ze in de tijd te temporiseren. Het kabinet geeft categorisch aan dat het absoluut onmogelijk is om nu nog terug te vallen op een BU-regeling zonder de forfaitregeling. Dat lijkt mij vreemd, want daarvoor is alleen nodig dat de helft van de voorliggende regeling doorgaat en wordt aangevuld met wat vaste forfaits in fiscale zin. Als dat echt niet zou kunnen, heeft het kabinet de Kamer wel heel erg voor het blok gezet. Dat zou mij erg tegenvallen.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik vind het jammer dat het debat zo in haast eindigt. Het is echter niet anders voor dit moment.

Ik ben blij dat de commissie van deskundigen zo snel mogelijk van start gaat. Er is toegezegd dat de Kamer in het voorjaar een rapportage krijgt. Ik mag hopen dat dan ook de afbakening al fors ter hand is genomen. Ik zeg dat omdat er ook een andere termijn wordt genoemd, namelijk 1 juli 2010. Die datum heeft te maken met de registratie bij het CAK en de mogelijkheid van uitkering binnen het jaar 2010. Er zit dus een bepaalde fasering in het werk. Hoe eerder met de afbakening kan worden begonnen, hoe beter dat is, ook voor de fiscale regeling die op termijn wordt afgebouwd. Ik kan mij ook aansluiten bij de opmerking van de heer Ten Hoeve dat de fiscale regeling belangrijk is voor categorieën, in het bijzonder de categorie met lage zorgkosten en hoge meerkosten.

Dan het punt waarbij ik in dit debat lang heb stilgestaan: hoe gaat het met huishoudens aan de onderkant van het inkomensgebouw? De minister heeft vandaag verklaard dat niemand door de bijstandsnorm zal zakken. Ik begrijp die uitspraak. Wij willen die norm handhaven. Zouden mensen door hun meerkosten negatief uitkomen, dan kunnen zij een beroep doen op de bijzondere bijstand. Ik had een motie in gedachten als dit een probleem mocht blijken in het debat. Ik acht mijn punt ondervangen in de motie van collega Meurs. Onze fractie blijft niet geheel gerust op de schommelingen die zich onderin het inkomensgebouw kunnen voordoen. Wij willen een inventarisatie en de mogelijkheid om daarop terug te komen. In de motie wordt met opzet het woord "reparatie" genoemd. Het zou kunnen zijn dat het vooral te maken heeft met individuele gevallen.

Juist in individuele gevallen kan het heel moeilijk zijn en dat moeten wij dan wel door hebben. Ik vind het belangrijk dat het kabinet in de contacten die het zelf heeft met gemeenten, dit punt benadrukt en ik vraag het kabinet dat te doen. Bij de invoering van de nieuwe regeling moet erop gelet worden dat er goed wordt gezorgd voor mensen in bijstandssituaties. Ik hoor hierop graag een reactie van de bewindslieden.

Dan kom ik bij de minima. Het gaat dan niet om mensen met een uitkering, maar om mensen die op een minimum zijn aangewezen. Ik verwijs naar de brief van 7 oktober 2008, waarin in tabel 3 huishoudens worden getoond met een vermenigvuldigingsfactor van 1.4, het uiteindelijke niveau. Als men op de horizontale lijn bij "minimum" kijkt, gaan 162.000 huishoudens er volgens deze tabel op achteruit. Dat is een fors aantal. Hoe verhoudt dit getal zich tot de uitspraak dat niemand erop achteruitgaat? In de brief van 7 oktober 2008 staat ook dat het niet te voorkomen is dat er schrijnende gevallen zullen overblijven. Het betreft dan getallen van 10.000 tot 20.000. Die opmerking komt van het kabinet zelf. Hoe zit dat precies?

In dezelfde brief wordt een berekening uitgevoerd volgens vermenigvuldigingsfactor 2.13 en dan blijkt dat het een mitigerend effect heeft op deze groep minima. Het ziet er dan heel anders uit. Als wij voor de groep minima vasthouden aan een andere vermenigvuldigingsfactor, is er een dempend effect. Ik heb gisteren gevraagd of wij daaraan nog iets kunnen doen, bijvoorbeeld langzamer afbouwen met de vermenigvuldigingsfactor voor bepaalde groepen, zodat de overgang meer geleidelijk gaat. Ik hoor hierop graag een reactie van de minister.

Met deze kanttekeningen zal onze fractie het wetsvoorstel steunen. Mijn fractie onderschrijft het doel en denkt dat er belangrijke winst wordt geboekt. De zorg blijft liggen bij de inkomensgroepen aan de onderkant van het inkomensgebouw. Daar mogen geen grote schommelingen plaatsvinden, waardoor straks veel mensen ongerust zijn en bezwaar maken. Ik vraag nogmaals aandacht voor dat punt.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Ik dank de bewindslieden voor hun antwoorden. Ik heb een opmerking vooraf. Wij hebben veel gesproken over de BU en het gebruik daarvan. Het is wellicht belangrijk te constateren dat het gebruik van de BU juist voor mensen aan de onderkant van het inkomensgebouw is toegenomen als gevolg van hulp vanuit de vakbeweging en andere organisaties bij het invullen van belastingformulieren. Die constatering was nog niet gemaakt, maar lijkt mij wel belangrijk.

De staatssecretaris stelt ons gerust op het gebied van de kwetsbaarheid van de uitvoering. De medewerking zal worden verleend en de regie ligt bij het ministerie. Dat zijn geruststellende opmerkingen. Ik ben echter niet voldoende gerustgesteld als het gaat om de kwetsbaarheid

van de uitvoering. Wij kennen weinig ketens in Nederland waar wordt samengewerkt en waar geen problemen zijn. Ik zou graag horen waarom het deze keer goed gaat en waarom het deze staatssecretaris wel zal lukken.

Er is veel gesproken over de inkomenspositie. Het kabinet zegt duidelijk dat er grote inkomenseffecten kunnen zijn. Een alleenstaande minimumloner met een laag forfait en zonder aftrek in de nieuwe regeling kan er bijvoorbeeld €115 per maand op achteruitgaan. Als hij geluk heeft en een hoog forfait en wel belastingaftrek heeft, gaat hij er mogelijk altijd nog €51 per maand op achteruit. De leden van het kabinet zeggen dat dit niet het probleem is van deze regeling, maar dat het wordt veroorzaakt door het effect op andere regelingen. Dat vind ik een semantische trucage in het geheel. Feit blijft dat juist aan de onderkant mensen er erg op achteruit kunnen gaan.

Terecht wordt gewezen op het effect van een aantal inkomensafhankelijke regelingen. De huurtoeslag wordt met name genoemd. Er is echter een wat merkwaardige redenering. Steeds valt de term "overcompensatie". Het is de vraag in hoeverre er sprake is van overcompensatie. Hoe zit de huurtoeslag in elkaar? Men kijkt naar het reëel besteedbaar inkomen. Bij deze groep is een deel niet vrij besteedbaar omdat dat vastzit in meerkosten van de zorg. Daarom kom je tot een lager inkomen en dat rechtvaardigt een hogere huurtoeslag, zodat het beslag dat op je vrije inkomen wordt gedaan voor huren en wonen, niet te hoog wordt. Er is dus geen sprake van overcompensatie, maar van terechte compensatie gezien de bedragen die mensen vrij te besteden hebben. Op dat punt verschil ik van mening met de leden van het kabinet.

Terecht is gezegd dat niemand onder het bijstandsniveau kan zakken, omdat er altijd de mogelijkheid is om een beroep te doen op de bijzondere bijstand. Dat klopt, maar bij de uitvoering van de bijzondere bijstand zijn er grote verschillen tussen de gemeenten. Sommige hanteren een bijstandsniveau, andere gaan tot 110% of 120% van het wettelijk minimumloon. Als men een beroep moet doen op die regelingen, kan het dus wel eens heel verschillend uitpakken.

In eerste termijn complimenteerde ik de leden van het kabinet met het feit dat zij hebben afgezien van de koers via de Wmo, omdat die juist zoveel verschillen gaf voor mensen. Wij zien dat wij aan het eind van dit debat toch voor categorieën bij die verschillen uitkomen en dat lijkt mijn fractie geen wenselijke situatie.

De **voorzitter**: Daarmee zijn wij gekomen aan het einde van de tweede termijn van de Kamer. Het kabinet wenst vijf minuten voorbereidingstijd voor het antwoord. Ik schors de vergadering tot 13.05 uur.

**

De vergadering wordt van 13.00 uur tot 13.05 uur geschorst.

*N

Staatssecretaris **Bussemaker**: Voorzitter. Mevrouw Dupuis vroeg of er vergelijkbare systemen zijn als in Nederland waar met forfaits gewerkt wordt. In geen ander land werkt men daarmee. Uit het onderzoek van SEO blijkt dat er heel grote verschillen zijn tussen de landen in Europa. Het is heel erg moeilijk om een vergelijking te maken. In geen enkel ander land kent met een Zorgverzekeringswet, een AWBZ en een Wmo samen met allerlei inkomensregelingen. In dat opzicht is Nederland uniek, maar niet in de zin dat geen ander land regelingen heeft waarmee chronisch zieken en gehandicapten tegemoetgekomen worden.

Mevrouw Dupuis heeft ook gevraagd of de korting op de eigen bijdrage tijdelijk is. De term "korting" is ongelukkig gekozen, als daarvan de suggestie uitgaat dat het een tijdelijke maatregel is. Wij kunnen beter spreken van een verlaging. Wij hebben hiertoe besloten om het rondpompen van geld tegen te gaan, waar ook mevrouw Ten Horn over gesproken heeft. Vanwege de verlaging hoeft men de eigen bijdrage niet meer af te trekken. Dat geldt voor iedereen die AWBZ-zorg heeft.

Ik ben blij met de opmerkingen van mevrouw Meurs over de wijze waarop deze wet tegemoetkomt aan de behoeften van cliënten. Zij herkent de balans tussen gerichtheid en het tegengaan van bureaucratie. Ik ben het met haar eens dat de verdere afbakening van de forfaits een dynamisch proces is dat eigenlijk nooit is afgerond. Omdat mevrouw Meurs het beter verwoordde dan ik ooit kan doen, herhaal ik haar woorden. De functie moet blijven bestaan en niet de commissie. Dat is precies de kern van het verhaal. Wij moeten geen commissies in stand houden die niet meer nodig zijn. De functie kan ook op een andere manier gerealiseerd worden. Voorlopig is de commissie nog nuttig.

Wij besteden aandacht aan de participatiedoelstelling. Die doelstelling zit al voor een belangrijk deel in de forfaits. Ik bestrijd dat wij daar helemaal niets aan hebben gedaan. Omdat er een verband is met de Wmo moet er nog een aantal zaken geregeld worden. De stand van zaken krijgt deze Kamer in de brief die de Tweede Kamer voor 1 juni 2009 is beloofd.

Ik zet nog even de puntjes op de i ten aanzien van het vervoer van degenen die een dagbehandeling ondergaan. Er is geen sprake van een tegemoetkoming. Als men een AWBZ-indicatie heeft, dan valt daar het vervoer onder.

Ik kan alleen maar het belang van duidelijke communicatie onderstrepen. Het is van het grootste belang dat duidelijk is wat wel en wat niet onder de regeling valt. Op de webportal wordt aangegeven waar mensen terecht kunnen. Ik ben nu hard bezig om te checken of de portal ook zo gebruikt kan worden dat mensen na kunnen gaan waar zij eventueel later recht op hebben. Dat heeft een hoge prioriteit.

De heer Klein Breteler vroeg naar de afbakening. Hij had het in dat verband over

Prinsjesdag. Ik verwijs nogmaals naar de brief van 1 juni 2009.

Zijn vraag over calculerend gedrag is zeer terecht. Dit onderwerp is nog niet uitgebreid aan de orde geweest. Het moet gaan om behandelingen die onder een FKG vallen en dus onderdeel moeten uitmaken van het pakket van de Zorgverzekeringswet. Daarop gelet, kan een patiënt niet zo maar om twee extra behandelingen vragen. Het zijn zware behandelingen en het is zeker geen pretfysiotherapie. Verzekerden van 18 jaar en ouder hebben uitsluitend recht op fysiotherapie voor limitatief genoemde ernstige aandoeningen. Calculerend gedrag is alleen mogelijk in het theoretische geval dat de cliënt de fysiotherapeut bedriegt en de fysiotherapeut valsheid in geschrifte pleegt. De controle is zo streng dat er naar mijn mening geen aanleiding is om te verwachten dat men meer behandelingen vraagt om een extra tegemoetkoming te krijgen.

De motie-Putters over het eigen risico geef ik door aan collega Klink. Ik ga ervan uit dat hij de heer Klein Breteler zijn reactie daarop zal doen toekomen.

De Tweede Kamer krijgt volgend jaar meer gegevens over het scheiden van wonen en zorg en over het bijdragebesluit zorg. Deze Kamer zal die informatie ook krijgen. Ik ben het er van harte mee eens dat het van belang is om op dit punt iets te doen. Ik waarschuw echter toch nog maar een keer voor de grote uitvoeringstechnische problemen. Ook bij het scheiden van wonen en zorg gaat het om kwetsbare groepen. Wij moeten dus heel goed weten wat wij doen. Samen met de minister voor WWI zijn wij hard bezig om te bezien hoe wij dat het beste kunnen doen.

De heer Klein Breteler heeft een motie ingediend waarin wordt gevraagd om een onafhankelijke adviescommissie in te stellen ten behoeve van de beslissing op bezwaar. Ik snap de bedoeling van de motie. Ik ben van mening dat het CAK als zelfstandig bestuursorgaan tijdig en zorgvuldig zal beslissen op aanvragen en bezwaren. Er is bij mij geen aarzeling over dat het CAK dit niet goed zou doen. Als ik de zorgen van de Kamer kan wegnemen door in overleg te treden met het CAK over de in te stellen adviescommissie zoals bedoeld in de Algemene wet bestuursrecht, dan ben ik daartoe bereid. Men kent de status van het CAK, dus ik moet daarmee overleggen. Ik vraag om mij de kans daartoe te geven. Ik probeer dat overleg af te ronden voor de stemmingen van volgende week. Mocht dat niet lukken, dan vraag ik om de motie nog even aan te houden.

De heer **Klein Breteler** (CDA): Ik kijk even snel naar de mede-indieners van de motie. Ik zie dat ook zij daarmee kunnen instemmen. Overigens is het absoluut niet zo dat de indieners het CAK daar niet toe in staat achten. Het gaat ons om een meer gebruiksvriendelijke vorm. Iemand die niet automatisch een bijdrage krijgt, moet toch ergens terecht kunnen. Wat dat betreft zitten wij op één lijn.

Staatssecretaris **Bussemaker**: Dan zullen wij het zo regelen.

Mevrouw Ten Horn veronderstelt dat ik het onderzoek van NIVEL inzake de spreiding van de meerkosten niet serieus zou nemen. Dat doe ik wel. Ik ben bereid om hier nog eens naar te kijken in het kader van de in te stellen commissie. Wij hebben echter hier ook te maken met de balans tussen precisie en uitvoering. Het gaat om gemiddelden. Als wij niet bereid zijn om met gemiddelden te werken, die ook nog ergens geregistreerd kunnen worden, dan houdt het op. Dan kunnen wij een dergelijke regeling helemaal niet maken, want iedereen is uniek. Dat zal toch niet de conclusie van mevrouw Ten Horn zijn, want dat zou betekenen dat wij mensen in de kou laten staan. Het perfecte mag niet de vijand van het goede worden, maar dat geldt voor de gehele wet.

Mevrouw Ten Horn heeft gezegd dat voor 1 juli beslist moet worden of er een nood-nood-noodoplossing nodig is. Ik heb aangegeven dat op 1 juli het CAK met de uitvoering begint. Per 1 juli moet het CAK weten wie het betreft en wat de forfaits zijn. Dan moet een en ander ook geregistreerd zijn. Daarna gaat het snel, want in november van dat jaar worden de forfaits uitgekeerd.

De opmerking van mevrouw Ten Horn over de helpdesk in relatie tot het webportal sluit goed aan bij de uitspraken van de PvdA-fractie, waar ik al bevestigend op gereageerd heb.

Mevrouw Ten Horn heeft een motie ingediend over mensen met een visuele beperking. Ik zeg met nadruk dat wij mensen met een visuele handicap niet in de kou laten staan. Integendeel, voor degenen die zijn aangewezen op bijzondere gezichtshulpmiddelen, zoals telescoopbrillen, loepbrillen, verrekijkerbrillen of braillehulpmiddelen worden de vergoedingen op grond van de Zorgverzekeringswet gehandhaafd. Er verandert wel iets in de Zorgverzekeringswet, maar dat is een verbetering, namelijk de vergoeding van contactlenzen met een sterkte van meer dan 10 dioptrieën. Bovendien komt de regel dat aansluitend vergoeding plaatsvindt bij de tweede aanschaf binnen twaalf maanden, per 1 januari 2009 te vervallen. Kortom, een groot deel van de hulpmiddelen blijft in het pakket van de Zorgverzekeringswet. In combinatie met een licht FKG -- bijvoorbeeld bij glaucoom, waarvoor speciale oogdruppels nodig zijn -- kunnen betrokkenen zelfs in aanmerking komen voor een tegemoetkoming op grond de Wtcg en daarmee voor de compensatie voor meerkosten. In de motie gaat het ook over de keuze tussen een bril en contactlenzen. Wij hebben hier alle drie van gezegd dat wij, wanneer dit de helft van de bevolking betreft, daarvoor geen forfait willen instellen. Dat doen wij wel voor degenen die veel extra kosten moeten maken. Kortom, ik ontraad aanneming van deze motie.

De woordvoerder van de fractie van D66 heeft gewezen op de spanning tussen de doelgroep en de gewenste balans. Ik kan niet anders dan concluderen dat wij die balans gevonden. Wij blijven werken aan een verbetering van de afbakening.

Ik zeg de heer Kuiper toe dat er een commissie van deskundigen komt. Ik heb al gezegd dat ik de Kamer zal informeren als de leden van deze commissie en als de taakopdracht bekend zijn. Voor 1 juni 2009 kan de Kamer een rapport tegemoet zien. Ik ben het met de heer Kuiper eens dat dit niet tot uitstel mag leiden. Ik besef heel goed dat dit niet kan. Ik zal er alles aan doen om die commissie snel aan het werk te laten gaan. Het is mij een lief ding waard om de Kamer voor 1 juni positief nieuws over de afbakening te kunnen melden.

De heer Laurier sprak over de kwetsbaarheid van de uitvoering. Ketens leveren altijd problemen op omdat er zo veel organisaties bij betrokken zijn. Voor het CAK geldt bovendien dat het zich aan het eind van de keten bevindt. Als er ergens iets is misgegaan wordt het ongenoegen of de frustratie al snel bij het CAK neergelegd. Ik kan niet zeggen dat er nooit iets mis zal gaan. Daarvoor zijn er te veel organisaties bij betrokken. Wij hebben er echter wel alles aan gedaan om ons goed voor te bereiden, onder andere met de ketenuitvoeringstoets. Ik noem ook de regiegroep, het ketenoverleg en de eisen die aan de ketenpartners zijn gesteld. Recent zijn er nog wijzigingen aangebracht om de invloed van mijn departement op ketenpartners die hun afspraken niet nakomen, te vergroten. Dat in ogenschouw nemend, vertrouw ik erop dat de uitvoering op orde zal zijn.

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Mevrouw Dupuis heeft naar de gezinshulp gevraagd. In eerste termijn heb ik uitgelegd wat daaronder valt. Zonder te veel in technische details te treden, merk ik voor alle duidelijkheid het volgende op. De huidige regels inzake de aftrek voor gezinshulp wijzigen niet. Wat nu als gezinshulp onder de buitengewone-uitgavenregeling aftrekbaar is, is ook aftrekbaar onder de nieuwe fiscale regeling. Ik hoop dat ik mevrouw Dupuis hiermee gerustgesteld heb. Er verandert niets. Het moet uiteraard gaan om kosten die niet uit andere hoofde worden vergoed, maar dat is in de huidige regeling ook het geval.

Op de casus die mevrouw Dupuis schetste, wil ik graag schriftelijk reageren, want dit is een ingewikkelde kwestie. Daarbij gaat het om de vraag waar de hulp uit bestaat en de vraag of het een bruto- op netto-pgb betreft. Met andere woorden: is de eigen bijdrage al verrekend of niet. Verder is de hoogte van de eventuele eigen bijdrage van belang. Door deze onzekerheden kan ik hier niet meteen op reageren. Samen met de staatssecretaris van VWS wil ik een interpretatie van het voorbeeld verder uitwerken. Voor de stemming ontvangt de Kamer hierover een brief.

Mevrouw Ten Horn heeft naar visuele hulpmiddelen gevraagd. De staatssecretaris van VWS is daarop ingegaan. Zij heeft gewezen op de samenhang met de Zorgverzekeringswet. In eerste termijn heb ik duidelijk aangegeven dat het kabinet om goede redenen heeft besloten om visuele middelen alleen aftrekbaar te maken als zij dienen

ter vervanging van het gezichtsvermogen. Dit geldt dus niet voor brillen en contactlenzen.

De heer Ten Hoeve heeft naar de dubbelstelling gevraagd. De staatssecretaris van VWS is hier al op ingegaan. Aanvullend merk ik op dat de fiscale regeling niet bedoeld is voor meerkosten. Daar zijn de forfaits onder andere voor bedoeld. Meerkosten zijn vaak niet direct te definiëren. Het gaat om vage kosten zoals het hoger zetten van de thermostaat. De fiscale regeling is gemaakt voor specifieke, daadwerkelijk gemaakte kosten. Bovendien worden die in de regeling genoemd. Tijdens de schriftelijke behandeling in de Tweede Kamer is aan de orde gekomen dat herinvoering van een forfait in de fiscale aangifte niet in de rede ligt. Dan bereiken wij de belangrijke doelstelling van deze wet niet, dat wij beter de beoogde doelgroep bereiken. Dat kan veel beter met onder andere de indicatiestelling. Om die reden hebben wij de fiscale regeling beperkt tot het vergoeden van daadwerkelijk gemaakte kosten. Een terugvaloptie in de vorm van een nood-nood-regeling in de fiscale sfeer is ongewenst omdat een dergelijke regeling niet gericht kan zijn. Dan wordt geld dat niet op een andere manier besteed kan worden, bestemd voor een zeer algemeen gedefinieerde doelgroep. Dat is nu juist niet de bedoeling van de nieuwe fiscale regeling en de nieuwe Wtcg.

*N

Minister **Donner**: Voorzitter. Er resteren mij nog enkele punten. Mevrouw Dupuis heeft mij geen specifieke vragen gesteld, behoudens de vraag of er enig precedent op dit terrein is. Voor alle vernieuwing geldt dat er geen precedenten zijn, maar niet geschoten, nooit geraakt. De belangrijke voordelen van deze regeling heb ik al uiteengezet.

Mevrouw Meurs vraagt bij motie, die door een groot aantal leden is ondertekend, om de effecten van de regeling te blijven volgen. In eerste instantie heb ik al gezegd dat het al in mijn voornemen ligt om dit te doen via het speciale panel van het NIVEL. Mogelijk moeten wij nog even contact hebben over de precieze formuleren van de motie. Zoals zij nu luidt, kan ik er in twee maanden mee klaar zijn. De effecten moeten beoordeeld worden aan de hand van profielen, maar dat is precies wat wij al gedaan hebben. Waar het om gaat, zijn de effecten op echte mensen. Daarom moeten wij juist niet met profielen werken. Ik stel voor om na te gaan of de formulering hierop aangepast kan worden.

Bij de invoering van de regeling voor de ziektekosten hebben wij een boekje gemaakt over de effecten op de verschillende bevolkingsgroepen. Die stap kunnen wij nu ook zetten en die is al in vergaande mate voorbereid. Daarnaast moeten wij kijken wat na verloop van tijd het effect van de regelingen is. Daartoe moet eerst de vraag beantwoord worden of de regeling de chronische zieken en gehandicapten ook bereikt. De staatssecretaris is daarop ingegaan en ik heb gezegd dat ik het panel van het NIVEL wil vragen om dat na te gaan. Vervolgens is de vraag wat het

cumulatieve effect van de verschillende regelingen is anders dan wij nu hebben voorzien.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Het is de bedoeling van de motie om in de komende periode -- het liefst tot medio 2011 -- meer inzicht te krijgen in de gevolgen op het individuele niveau. Ik heb de profielen gebruikt om een soort methode aan te geven, maar het doel van de motie is om op dat niveau inzicht te krijgen in de onbedoelde effecten van deze regeling die uit verschillende onderdelen bestaat.

Minister **Donner**: Als wij het daarover eens zijn, wil ik kijken of ik een tekst kan suggereren die deze bedoeling beter tot uitdrukking brengt. Voor het overige kan ik mij zeer wel in de motie vinden.

Mevrouw Ten Horn vroeg om bij de voorlichting ook het effect van de verschillende regelingen duidelijk te maken. Dat wordt inderdaad meegenomen. Dat laat onverlet dat het vanaf het begin de bedoeling is geweest om die bijstelling door te voeren. Ik kom daar strak nog op terug.

Mevrouw Ten Horn kwam helaas tot de conclusie dat het een draak blijft. Ik wees er al op dat de term "draak" niet zo zeer betrekking heeft op de vraag hoe de regeling er uit ziet als wel op de effecten ervan. De effecten van de bestaande regeling zijn aanzienlijk willekeuriger en gespreider dan de effecten van de nieuwe regeling. Wat dat betreft, is er sprake van een belangrijke stap vooruit. Ik moet er ook op wijzen dat mevrouw Ten Horn in deze eeuw van Azië anders tegen draken aan moet kijken. Over het algemeen zijn dit de mensen welgezinde dieren. Het is niet meer de draak uit Openbaringen waar wij mee groot geworden zijn.

De heer Van den Berg is ingegaan op de koopkrachteffecten. Hij sprak in dit verband ook over de motie van mevrouw Meurs. Het is niet mogelijk om de effecten van specifiek deze regeling na te gaan. Bij de invoering van deze regeling besteedt het kabinet 360 mln. aan maatregelen die effect hebben op de koopkracht zonder dat zij specifiek via deze regeling lopen. Koopkrachteffecten zijn breder. Wij hebben daarvoor de standaardtabellen. Ik kan alleen maar constateren dat die sinds de discussie in oktober jongstleden voor alle groepen gunstiger geworden zijn. Dat betekent overigens niet dat het kabinet de maatregelen terugdraait. Ik probeer, de zorgen over de koopkrachtontwikkeling dus weg te nemen. Overeenkomstig de motie van mevrouw Meurs zal ik nagaan wat eventueel de onbedoelde effecten zijn.

De heer Van den Berg wees op de categoriale bijstand in een aantal gemeenten. De staatssecretaris gaat hier in het bijzonder over. Het ligt in de bedoeling om in de verzamelbrief die regelmatig aan gemeenten wordt gericht, ook te wijzen op effecten die verschuiving van de BU-regeling naar de Wtcg kan hebben voor mensen die speciale kosten moeten maken. Er wordt ook op gewezen dat de invoering van deze regeling geen aanleiding mag zijn om de bestaande categoriale regelingen in te trekken. Ik meen dat hiermee

tegemoet wordt gekomen aan de wensen van de heer Van den Berg.

Bij de heer Van den Berg resteren nog enige twijfels over de rechtszekerheid. Bij elke overgang en bij elke invoering van een regeling ontstaan er vragen. Dat zou ook gelden als er iets wordt veranderd aan de bestaande BU-regeling. Dat is ook nodig, omdat daar ongeremd een beroep op gedaan wordt. In die zin brengt iedere wijziging vragen over de rechtszekerheid met zich mee. Tegelijkertijd biedt deze regeling meer waarborgen voor de rechtszekerheid omdat deze veel exacter en preciezer aangeeft bij welke gebreken welke compensatie hoort. Er bestaat veel minder onduidelijkheid dan bij de aftrekregeling waarbij de ene burger niet weet wat de andere mag aftrekken en wat bij verschillende inspecties verschillend kan zijn. Het is dus maar de vraag wat er met rechtszekerheid bedoeld wordt. In gevallen waarin het misgaat, moet ik erop wijzen dat procederen tegen de Belastingdienst ook aanzienlijke lasten met zich meebrengt. Dat zijn ongeveer vergelijkbare procedures als in de Algemene wet bestuursrecht. In dat opzicht is er geen verschil in rechtszekerheid.

Dan kom ik op de vraag van de heer Ten Hoeve over de juiste balans. In het vervolg van zijn betoog maakt hij de balans op tussen de voorliggende regeling en een andere uitvoering van de buitengewone uitgavenregeling. Hij gaf toe dat de bestaande regeling onbeheersbaar is en daarom per definitie uit balans is. Zodra ik ga vergelijken met een andere regeling waarin bijvoorbeeld de forfaits worden ingevoerd, ga ik vergelijken met een situatie die in uitvoering minstens zo gecompliceerd zal zijn. Derhalve is het geen eerlijke vergelijking tussen die twee. Hoe dichter wij komen bij wat de heer Ten Hoeve schetst als de ideale situatie, hoe meer de uitvoeringslasten precies dezelfde zullen zijn. Uiteraard heeft men in een overgangstermijn meer lasten, maar per saldo is het effect van deze regeling dat het beschikbare geld bij chronisch zieken en gehandicapten terechtkomt.

Dan kom ik op de vraag van de heer Kuiper over tabel 3 in de brief van 7 oktober. Hij wijst terecht op de optelsom voor mensen op minimumniveau, die te maken hebben met negatieve gevolgen. Ik heb het voor het grootste deel over mensen die getroffen worden door het afschaffen van aftrekposten zoals brillen of premiekosten voor de aanvullende verzekering of begrafeniskosten, die niet specifiek zijn voor chronisch zieken en gehandicapten, maar die algemeen zijn. Derhalve is het grootste deel van de hier genoemde mensen niet per definitie chronisch ziek en gehandicapt. Zij worden door de nieuwe regeling juist beter geraakt.

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Het is ook mogelijk dat in deze categorie mensen zitten die veel meer kosten hebben van een andere soort dan de minister noemt. Zij krijgen nu een tegemoetkoming die niet voldoende is voor de meerkosten. Die mogelijkheid doet zich in deze groep natuurlijk voor. Ik zou de minister willen vragen om dit mee

te nemen in het kader van de motie-Meurs over het onderzoek naar inkomensgroei.

Minister **Donner**: Daar zullen wij naar kijken. Dat is ook onderdeel van het voortdurende proces om te bekijken of de regeling adequaat is, zoals de staatssecretaris al aangaf.

Ik heb in mijn antwoord op de vragen van de heer Van den Berg al aangegeven dat de contacten met gemeenten via de verzamelbrief moeten plaatsvinden. Mijn stelling dat niemand erop achteruitgaat, werd herhaald. Ik wil er wel op wijzen dat niemand er met de voorliggende regeling op achteruitgaat. Iedereen die erop achteruitgaat, is er al op achteruitgegaan met de besluiten van de wetgever van vorig jaar over het Belastingplan. Nogmaals: dat is het punt. Met deze regeling gaan mensen er alleen maar op vooruit. De vraag werd opgeworpen of de mensen die erop achteruit zijn gegaan met de besluiten van vorig jaar, er nu weer op vooruit gaan. Het antwoord daarop is "nee", want dat is ook niet de bedoeling.

Ik kom bij de vragen van de heer Laurier. Hij zei dat ik over overcompensatie spreek. Dat klopt inderdaad. Mensen kregen voor bepaalde kosten veel meer dan andere mensen in vergelijkbare situaties met dezelfde kosten. Een fiscaal voordeel werkt namelijk voor iedereen, maar het doorwerken in andere regelingen zoals de zorgtoeslag werkte alleen voor lage inkomens en middeninkomens. De huurtoeslag werkt alleen door voor mensen die huren. Derhalve heeft men bij dezelfde kosten iedere keer andere compensaties. Ik heb de voorbeelden gegeven waaruit blijkt dat dit soms vele malen meer is -- in ieder geval meer dan het dubbele -- dan wat men aan kosten heeft. Dat valt niet te rechtvaardigen als men het vergelijkt met anderen in dezelfde situatie. Natuurlijk betekent dit dat men er in de overgang op achteruitgaat. Daarom hebben wij overgangsmaatregelen en algemene koopkrachtmaatregelen getroffen, die in het vervolg voortgezet worden. Het is echter niet te rechtvaardigen dat van mensen met hetzelfde inkomen degene met een gebrek niet alleen voor de kosten van het gebrek tegemoet wordt gekomen, maar meer krijgt dan hij betaalde. Dat leidt tot een ongerechtvaardigde situatie.

De heer **Laurier** (GroenLinks): Zou de minister kunnen uitleggen hoe het zit bij mensen met hetzelfde gebrek waarbij de één meer dan 35% en de ander minder dan 35% arbeidsongeschikt is? Daar kan ook sprake zijn van precies dezelfde aandoening en dezelfde kosten, maar is er een verschil in het forfait.

Minister **Donner**: Dat is een definitie van wat wij beschouwen als arbeidsongeschiktheid. Ik heb al gezegd dat in de bestaande buitengewone uitgavenregeling de grens op 45% arbeidsongeschiktheid lag. Wij hebben die naar beneden gehaald, naar 35%. Het ging hier immers niet primair om het gebrek, want daar valt men onder het forfait. Het ging er alleen om, de overgang te regelen. Er bestond een forfait

specifiek voor arbeidsongeschiktheid. Dat hebben wij ruimer overgenomen. Daar kan het bezwaar tegen deze regeling niet zitten. Men kan natuurlijk altijd vinden dat er nog iets mooiers en beters is, maar dat is hier niet aan de orde.

Volgens mij heb ik daarmee alle vragen beantwoord. Ik kan slechts herhalen wat ik ook in eerste instantie heb gezegd: hoewel er bij al dit soort wijzigingen altijd nog vragen zullen zijn in de overgang, betekent deze regeling dat het geld vele malen beter terecht komt bij de groep die wij op het oog hebben, de chronisch zieken en gehandicapten. Er is sprake van een eerlijke compensatie en tegemoetkoming voor de kosten die gemaakt moeten worden. Wij treffen maatregelen om ervoor te zorgen dat dit niet tot onbedoelde effecten zal leiden. Op die basis beveel ik dit wetsvoorstel van harte aan bij de Kamer, omdat het leidt tot een rechtvaardiger situatie.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik stel vast dat om stemming over het wetsvoorstel wordt gevraagd. De stemming zal volgende week worden gehouden, evenals de stemming over de ingediende moties.

**

Voorzitter: Timmerman-Buck

*B

!Stemmingen!

Aan de orde is de **stemming over een motie**, ingediend bij de behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van enige belastingwetten (Belastingheffing excessieve beloningsbestanddelen) (31459)**, te weten:

- de motie-Reuten c.s. inzake een notitie over vervolgstappen tijdens deze kabinetsperiode (31459, letter F).

(Zie vergadering van 9 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. De motie sluit aan bij wat mijn fractie er vorige week over heeft gezegd, en bij wat met name de woordvoerders van de PvdA- en de CDA-fractie erover hebben gezegd: de wet excessieve beloningsbestanddelen is een eerste stap om dergelijke beloningen aan te pakken. De motie vraagt slechts om het vervolg op een gestructureerde manier te doen en om de Kamer in kennis te stellen van de plannen van de regering.

*N

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Voorzitter. Het wetsvoorstel dat wij vorige week hebben behandeld, was niet echt wat ik mij had voorgesteld bij een wet tegen excessieve beloningen. Nu de wet eenmaal is aangenomen, valt niet te ontkennen dat het een eerste stap is, zij het een heel bescheiden en ingewikkelde stap, in de richting van het aan banden leggen van excessieve beloningen. Nu het deze eerste, beperkte stap blijkt te zijn, heb ik er met de ondertekenaars van de motie behoefte aan dat wordt ingegaan op de mogelijkheden om daarin verder te komen. Ik zal voor de motie stemmen.

In stemming komt de motie-Reuten (31459, letter F).

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van het CDA, de PvdA, de VVD, D66, de ChristenUnie en de SGP tegen deze motie hebben gestemd en die van de overige fracties ervoor, zodat zij is verworpen.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Monumentenwet 1988 in verband met onder meer beperking van de ministeriële adviesplicht bij aanvragen om een monumentenvergunning (31345)**, en over:

- de motie-Asscher c.s. over de verhoging van de subsidies aan de stadsherstellingslichamen met de vennootschapsbelastingheffing over die lichamen (31345, letter H).

(Zie vergadering van 9 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over het wetsvoorstel.

**

*N

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. Vorige week hebben wij duidelijk gemaakt dat wij grote twijfels hebben over dit wetsvoorstel. Twijfels omdat in feite de mogelijkheid wordt geblokkeerd om een monumentaal pand van voor 1940 voor te dragen als rijksmonument. En twijfels vanwege de slordige manier waarop de advisering van de monumentenzorg wordt ingevoerd, nu blijkt dat veel gemeenten er nog niet voor zijn toegerust.

De minister heeft op heel korte termijn, binnen een week, op allerlei terreinen waarop hij vorige week toezeggingen had gedaan, de zaken op een rijtje gezet en aan ons doen toekomen. Daarvoor heel hartelijk dank. Dit is een voorbeeld voor zijn collega-ministers. Misschien moet hij het een keer aanklaarten. Het heeft mijn fractie in elk geval in een goede stemming gebracht. Met al deze toezeggingen zijn er te veel twijfels om tegen te stemmen: het is wel geen half ei maar het is ook geen lege dop. Wij geven het wetsvoorstel daarom

het voordeel van de twijfel, en daarmee ook de minister op het gebied van de monumentenzorg.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Tijdens de plenaire behandeling van dit wetsvoorstel van vorige week hebben onze fracties hun zorg uitgesproken over de wijze waarop aan de bescherming van rijksmonumenten wordt geknabbeld. De antwoorden van de minister hebben ons niet geheel gerustgesteld. Met name de relatie met de ruimtelijke ordening blijft een belangrijk aandachtspunt. Wel heeft de minister nadrukkelijk uitgesproken dat hij wil opkomen voor de bescherming van ons erfgoed; dat waarden wij. Naar het zich laat aanzien, zal in 2009 de discussie worden gevoerd over de modernisering van de Monumentenwet, waarbij een breed debat over het beleid kan plaatsvinden. In zijn brief van vrijdag jongstleden heeft de minister de gedane toezeggingen nadrukkelijk verwoord. Onze fracties zullen daarom voor deze eenvoudige wijziging van de Monumentenwet stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat dit wetsvoorstel met algemene stemmen is aangenomen.

Ik geef de heer Asscher het woord over zijn motie.

**

De heer **Asscher** (VVD): Voorzitter. Aangezien in de behandeling van het Belastingplan enkele vragen over dit onderwerp zijn gesteld aan de staatssecretaris van Financiën, wil ik de motie graag een week aanhouden.

De **voorzitter**: De motie wordt aangehouden tot volgende week.

**

*B

!Stemmingen!

Aan de orde zijn de **stemmingen** in verband met het wetsvoorstel **Wijziging van de Wet luchtvaart inzake vernieuwing van de regelgeving voor burgerluchthavens en militaire luchthavens en de decentralisatie van bevoegdheden voor burgerluchthavens naar het provinciaal bestuur (Regelgeving burgerluchthavens en militaire luchthavens) (30452)**.

(Zie vergadering van 9 december 2008.)

De **voorzitter**: Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf.

**

*N

De heer **Vliegenthart** (SP): Voorzitter. Vorige week hebben wij uitgebreid met de minister van gedachten gewisseld over de RBML. Mijn fractie

kijkt terug op een boeiend debat. De komende tijd zullen wij meerdere malen met de minister van gedachten wisselen, naar aanleiding van zowel het besluit burgerluchtvaart als de Luchthavennota.

De minister heeft ons gevraagd om onze afweging niet licht te maken. Dat heeft mijn fractie ook niet gedaan. De minister heeft een belangrijke toezegging gedaan over de motie-Haverkamp. Die blijft tot de bespreking van de Luchtvaartnota buiten werking. Daarnaast heeft hij toegezegd, nader te bezien in hoeverre de rechtsbescherming in een toekomstig luchthavensysteem in overeenstemming is met het Verdrag van Aarhus. Daarbij zal hij de Raad van State om advies vragen. Ook dat is winst.

Er blijft echter veel mist hangen rond dit wetsvoorstel. De RBML is in veel opzichten een lege huls. Er mist een beleidsinhoudelijke component. Tijdens de parlementaire werdegang is het wetsvoorstel 180 graden gedraaid: van een wet die decentralisatie regelde naar een wet die centralisatie regelt. Ook blijft onduidelijk wat op langere termijn precies de rechtsbescherming voor omwonenden is. De motie-Haverkamp blijft als een zwaard van Damocles boven de wet hangen. Het is mijn fractie daarnaast niet duidelijk geworden wat precies de bezwaren zijn tegen het verlengen van de SBL, om een logische volgorde van behandeling mogelijk te maken.

Dit alles afwegende, ben ik van mening dat het voorliggende wetsvoorstel niet voldoet aan de criteria van een goede wet. Er is te veel onduidelijk gebleven. De gehanteerde volgorde van vorm voor inhoud maakt het niet mogelijk om de consequenties van dit wetsvoorstel te doorgronden. Mijn fractie zal daarom tegen het wetsvoorstel stemmen.

*N

De heer **Hofstra** (VVD): Voorzitter. Er is bij dit wetsvoorstel in het "voren" gepraat, namelijk over de Luchtvaartnota die nog niet is verschenen. Desondanks zal de VVD-fractie voor het wetsvoorstel stemmen. Ten eerste leidt het wetsvoorstel tot een versimpeling van de regelgeving, zoals de minister duidelijk heeft gemaakt. Wij zijn voor minder stroop. Ten tweede willen wij een gezonde ontwikkeling van de luchtvaart in Nederland bevorderen. In dat kader zijn een rijksstatus en rijksbeleid voor Schiphol, maar ook voor de luchthavens in Groningen, Twente, Lelystad, Rotterdam, Eindhoven en Maastricht, ten zeerste gewenst. Daarom stemmen wij voor. Wij zien met veel belangstelling uit naar de luchtvaartnota.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. De fractie van D66 en de OSF vinden dat deze wet iedereen op het verkeerde been zet. Het gaat niet om decentralisatie, maar om centralisatie. Uiteindelijk opent deze wet de mogelijkheid om te komen tot één luchtvaartstelsel. Wat je daar ook van moge denken, dat debat hoort niet exclusief in deze

Kamer thuis. Het is een debat dat de samenleving moet gaan voeren, naar aanleiding van de Luchtvaartnota die in het voorjaar 2009 gaat verschijnen. Deze gang van zaken is een omkering van de goede volgorde, en dat heeft ertoe geleid dat de fractie van D66 en de OSF tegen deze wetswijzigingen zijn.

*N

De heer **Koffeman** (PvdD): Voorzitter. De Luchthavennota is keer op keer uitgesteld, nu al negen maanden lang. Het duurt nog drie maanden voordat die nota verschijnt. Het lijkt mij niet verstandig om een wet in te voeren vooruitlopend op de Luchthavennota, ook niet wanneer je de motie-Haverkamp een aantal maanden buiten werking stelt. Op het moment dat de Luchthavennota bediscussieerd is en daar regelgeving uit voortvloeit, kan deze wet niet meer worden teruggedraaid. Een wet moet je pas aannemen op het moment dat je de consequenties kent. Die consequenties kennen wij nu nog niet. Daarom zal ik tegen de wet stemmen.

*N

De heer **Laurier** (GroenLinks): Voorzitter. Aanvankelijk ging het in dit wetsvoorstel om decentralisatie, het op provinciaal niveau brengen van de verantwoordelijkheden voor regionale vliegvelden. Uiteindelijk ging het bij de behandeling van de wet over een luchtvaartstelsel waarvan de contouren allesbehalve duidelijk zijn. Klaarblijkelijk vindt de behandeling van deze wet in dat kader plaats. Wij zijn van mening dat eerst over het luchtvaartstelsel als zodanig zou moeten worden gesproken, voordat je daarvoor wettelijke kaders schept. Wij zullen dan ook tegen stemmen.

In stemming komt het wetsvoorstel.

De **voorzitter**: Ik constateer dat de aanwezige leden van de fracties van GroenLinks, de SP, D66, de OSF, de PvdD en de Fractie-Yildirim tegen dit wetsvoorstel hebben gestemd en de aanwezige leden van de overige fracties ervoor, zodat het is aangenomen.

**

*B
!Mediawet!

Aan de orde is de behandeling van:
- het wetsvoorstel Vaststelling van een nieuwe Mediawet (Mediawet 20..) (31356).

De **voorzitter**: Ik heet de minister van OCW van harte welkom in dit huis.

**

De beraadslaging wordt geopend.

Voorzitter: Dupuis

*N

De heer **Asscher** (VVD): Voorzitter. Laat ik vanaf deze plaats nu eens u verwelkomen op deze bijzondere dag. Chapeau voor het feit dat u vanochtend terugkwam uit de West en nu al hier aanwezig bent.

Het doet mij deugd dat wij deze minister binnen een maand voor de tweede maal mogen verwelkomen in deze Kamer, en dan nog wel over een onderwerp betreffende de cultuur. De nieuwe Mediawet is ontegenzeggelijk een belangrijk onderwerp, ook al is er brede twijfel of deze wetswijziging wel nodig is. De Raad van State betwijfelt de noodzaak van deze wet, een eenvoudige wetswijziging had kunnen volstaan. Inhoudelijk deugt de wet ook al niet, al was het maar omdat er onvoldoende waarborgen zijn tegen concurrentievervalsing tussen publieke omroep en commerciële omroep en tegen overtreding van de Europese regels voor staatssteun. Ik kom hier later op terug.

Vanwege mijn positieve doch kritische levenshouding wil ik toch enkele punten noemen die wij positief achten. In de eerste plaats behelst de nieuwe wet voor de publieke omroep onder andere de invoering van prestatieovereenkomsten in plaats van de programmavoorschriften waarin werd vastgelegd welk aandeel zendtijd aan welk genre moest worden besteed. De programmavoorschriften voor onder andere educatie, cultuur en informatie bleken in de praktijk moeilijk hanteerbaar en even slecht controleerbaar.

De overheid houdt door goedkeuring van het totale aanbod eens in de vijf jaar invloed op de programmering. Deze overeenkomst is flexibeler dan de percentages voor categorieën programma's en sluit beter aan op de multimediale taak van de omroepen. Een prestatieovereenkomst is bovendien transparanter en zorgt voor minder administratieve lasten. De definitie van de publieke mediaopdracht is verruimd, waarbij de hoofdgedachte is dat de publieke omroep zijn taak op multimediale wijze moet kunnen vervullen.

Ten tweede leidt de verruiming van de hoofdtaak van de publieke omroeporganisatie tot een meer realistische benadering van de huidige praktijk, waarin omroepcontent meervoudig -- van oorspronkelijke uitzending tot en met www.uitzendinggemist.nl -- en multimediaal -- radio, televisie en internet of combinaties hiervan -- wordt uitgezonden.

Ten derde zorgt deze nieuwe wet ervoor dat de publieke omroeporganisaties niet langer een van tevoren vastgelegde hoeveelheid zendtijd op één specifiek thuisnet hoeven uit te zenden, waardoor ook publieke omroeporganisaties marktgericht kunnen opereren.

Ten vierde maakt het wetsvoorstel de aanpak van haat zaiende of tot geweld oproepende zenders beter mogelijk. Het Commissariaat voor de Media kan namelijk deze zenders tijdelijk of blijvend uit de lucht halen, mits de zender daarvoor in Nederland daadwerkelijk strafrechtelijk veroordeeld is.

Ten vijfde komt er een verdere versoepeling van de reclameregels voor commerciële omroeporganisaties. Deze groep van omroeporganisaties krijgt meer vrijheid om naar eigen inzicht reclamecontent in omroepcontent te integreren. Hierdoor wordt ook op dit niveau een level playing field van Nederlandse commerciële omroeporganisaties zoals SBS versus formeel Luxemburgse commerciële omroeporganisaties zoals RTL gecreëerd en kan de onderlinge concurrentie in deze groep verder worden bevorderd.

Naast een moderner begrippenkader hebben wij daarmee dan meteen alle voordelen van de nieuwe Mediawet kort samengevat. Er speelt hier ook een principiële kant van de Mediawet, namelijk de vraag hoe de politieke partijen aankijken tegen nut en noodzaak van de publieke omroep. In de VVD wordt en werd daar verschillend over gedacht. Indien ik kijk naar de Handelingen uit de Tweede Kamer over dit onderwerp, valt het volgende op. Ik citeer mijn collega Remkes: "Ik ben een warme voorstander van de publieke omroep. Ik zie het nut van de publieke omroep voor de komende jaren ook voor de volle honderd procent in. Ik vind echter niet dat het ongelimiteerd is. Onze fractie heeft iets warmere gevoelens bij de publieke omroep dan de vorige fractie. Bedroeg de temperatuur 50 à 60 graden, nu is dat ongeveer 70 à 80 graden." Einde citaat.

Wel, het lijkt erop dat de temperatuur bij het oversteken van het Binnenhof weer gedaald is naar die 50 graden. Wij zijn een voorstander van de publieke omroep, mits aan tal van voorwaarden wordt voldaan. De onafhankelijkheid van overheidsinmenging in de programmering is daar wel een van de belangrijkste van. De regering kiest voor de volgende publieke doeleinden: informatie, cultuur, educatie en verstrooiing. Volgens onze fractie is het nog maar de vraag of het element verstrooiing een opdracht aan de publieke omroep moet zijn. De huidige status quo wordt gehandhaafd, terwijl naar onze mening twee publieke tv-netten en vier radiozenders voldoende zouden moeten zijn. Is de minister bereid om bij de toekomstige herziening van de Mediawet en bij de introductie van de Erkenningswet de huidige status quo wat betreft het aantal tv- en radiozenders opnieuw kritisch te bezien? Is de minister bereid, de discussie aan te gaan over de vraag of verstrooiing wel een taak moet zijn van de publieke omroep? Dit mede in het licht van de negatieve adviezen hierover van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) en het commentaar van de Raad van State. Bovendien kan men zich afvragen of de keuze voor drie algemene televisiekanalen en vijf algemene radiozenders wettelijk moet worden vastgelegd of dat het beter en zuiverder zou zijn uit een oogpunt van wetsystematiek om die keuze over te laten aan het bestuur van de publieke omroep.

Eigenlijk kunnen wij nog een stap verder gaan. Wij hebben immers drie soorten omroepen: de publieke, de commerciële en de verenigingsomroepen. Hadden wij vroeger te veel aanbieders en te weinig kanalen, tegenwoordig is er

een onbeperkt aantal digitale kanalen. De verenigingomroepen zijn vrijwel niet meer te herkennen, maar moeten voor hun voortbestaan wel leden blijven werven. Is het niet tijd om het gehele omroepstelsel opnieuw te bezien en de door de overheid betaalde publieke omroep te beperken tot informatie, educatie en cultuur? Is de minister bereid het gehele omroepbestel opnieuw ter discussie te stellen? Volgens de VVD-fractie is dat in ieder geval hard nodig.

Wat betreft de hoofd- en neventaken is er een mistig gebied. Er is geen heldere afbakening tussen de taken. Hoe denkt de minister die dan wel te definiëren en te handhaven? Juist hier moet scherp aan de wind worden gevangen om te bevorderen dat er een level playing field is ten opzichte van andere spelers in het veld. Er moet geen sprake zijn van directe of verborgen staatssteun via de publieke middelen van de publieke omroep. Enerzijds mag er geen concurrentievervalsing komen met de commerciële omroepen, anderzijds mag er geen publiek geld in private projecten vloeien. Dan wordt immers de kans dat wederom geld terug moet worden gevorderd wegens onrechtmatig verleende staatssteun groter. Hoe wil de minister voorkomen dat de publieke omroep in dezelfde problemen komt door feitelijk of schijnbaar publiek geld privaat aan te wenden? Hoe wil hij bevorderen dat er werkelijk een level playing field is ten opzichte van de commerciële omroepen?

Hetzelfde geldt voor de verstoring van de concurrentieverhoudingen tussen de publieke omroepen en de uitgevers. Ook uitgevers bieden nieuwe diensten aan en moeten daarvoor investeringen doen. Ook daarvoor is een level playing field nodig. Daarnaast speelt een rol dat de publieke omroepen lagere tarieven mogen en kunnen hanteren waardoor concurrentievervalsing optreedt ten opzichte van de commerciële omroepen, de dagbladen en tijdschriften van commerciële uitgevers. Het feit dat de minister hun een sigaar uit eigen doos aanreikt uit de STER-pot doet daar niet aan af. Is de minister bereid de concurrentievervalsing te bestrijden en de uitgevers van dagbladen en tijdschriften werkelijk een level playing field te verschaffen?

Dan het hoofdstuk van de technologische neutraliteit. Hier klopt er weinig van deze Mediawet en is juist zichtbaar dat die eigenlijk een tussenwet is waar een wijziging meer op zijn plaats zou zijn geweest. De minister zegt in de memorie van antwoord dat de regering niet is afgestapt van het standpunt dat alle regelgeving rond de omroepen technologieneutraal moet worden gemaakt. Er gelden echter verschillende voorschriften voor de kabelbedrijven met vaste infrastructuur en de draadloze infrastructuur. De regering wijst erop dat kabelbedrijven een dominante positie hebben in de aanlevering van televisiesignalen, dat etherfrequenties door de overheid worden verdeeld en dat de publieke omroep eigen frequenties heeft. De logica waarom dit zou moeten leiden tot verplichte doorgifte van de vaste infrastructuur ontgaat ons. Als de wetgever inderdaad technologieneutraal wil zijn, geldt de

doorgifteverplichting of voor alle infrastructures voor geen enkele. Anders is er geen sprake van technologische neutraliteit.

Het feit dat juist de overheid een frequentie uitdeeft, is hierbij niet significant, om eens een term uit de wet te gebruiken waar ik nog op terugkom. Wil de minister nog eens uiteenzetten waarom hij vindt dat deze wet wel technologieneutraal is, terwijl deze dat in feite niet is, zoals eerder geschetst? Is hij bereid om bij de herziening van deze wet en de volgende wetten de omroepen betreffende, de technologische neutraliteit nog eens tegen het licht te houden, bijvoorbeeld door de must-carryverplichting in zijn geheel af te schaffen of voor iedereen verplicht te stellen? Deze wet heeft de pretentie om een modern begrippenkader te hanteren, maar gaat gepaard met ouderwetse doorgifteverplichtingen die eenzijdig worden opgelegd. In het kader van de herziening van de Europese Telecommunicatierichtlijn pleit het Europees Parlement ook voor een uitbreiding van de must-carryverplichting tot alle digitale aanbieders. Pas als dat het geval is, wordt er echt multimediaal gehandeld.

Daarmee komen we bij artikel 31 van de personele universele dienstenrichtlijn. Volgens dit artikel kunnen redelijke doorgifteverplichtingen worden opgelegd aan bepaalde radio- en televisieomroepnetten en diensten als deze netten voor een significant aantal eindgebruikers het belangrijkste middel zijn om radio- en televisieprogramma's te ontvangen. In de praktijk voldoen de kabelnetwerken aan dat criterium. Dat mag feitelijk vaak juist zijn voor televisiekanalen, maar voor radioprogramma's is dat nog maar te bezien. Het doet af aan de eerdergenoemde technologische neutraliteit.

Over het begrip "significant aantal" is de minister niet erg duidelijk. In de memorie van antwoord blijkt sprake te zijn van een significant aantal wanneer minimaal de helft van de op een netwerk aangesloten huishoudens analoog dan wel digitaal ontvangt. Daaronder wordt de bepaling van wat significant is overgelaten aan het Commissariaat voor de Media. Het delegeren van de verantwoordelijkheid voor een dergelijk besluit, onder het motto dat het Commissariaat voor de Media samen met de OPTA beschikt over informatie over de aantallen aangesloten huishoudens, is een typisch Haagse oplossing. Het ware beter en helderder geweest indien de minister klip en klaar percentages had opgenomen in een AMvB met zware voorhangverplichting. Is de minister bereid om het wetsvoorstel op dit punt te herzien?

Dan is er het hoofdstuk van het uitzendverbod wegens haatzaaiende programma's. Laat er geen misverstand over bestaan dat ook de VVD-fractie van mening is dat het goed is dat hiervoor een artikel in de wet is opgenomen. Een strafrechtelijke veroordeling kan nodig zijn en leiden tot een uitzendverbod en intrekking van de zendmachtiging. Het is positief dat dit gekoppeld wordt aan een objectievebaar feit.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik hoor de heer Asscher zeggen dat de vernieuwde Mediawet de mogelijkheid biedt om haatzaaiende programma's te weren. Volgens mij gaat het om zenders. Daar zit wellicht een klein verschil in. Begrijp ik goed dat hij ook pleit voor een eventueel verbod op haatzaaiende programma's?

De heer **Asscher** (VVD): Ja, dat klopt. Ik zat net midden in mijn stukje over dit onderwerp. Ik hoop dat de heer Thissen mij toestaat dit even af te ronden, zodat duidelijk is hoe wij erover denken.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik zal nog even luisteren.

De heer **Asscher** (VVD): Ik zei al dat het positief is dat dit wordt gekoppeld aan een objectievebaar feit, namelijk de strafrechtelijke veroordeling op grond van artikel 137d van het Wetboek van Strafrecht. Deze wijze van grenzen stellen aan en objectievebaar maken wat wel of niet haatzaaiend is, verwelkomen wij, temeer daar dit slechts achteraf kan gebeuren en daarmee de vrijheid van meningsuiting beschermd wordt. De jurisprudentie zal op den duur de scheidslijn trekken tussen wat toelaatbaar is en wat strafbaar is. Een bezwaar tegen deze weg is wel dat het strafrecht weliswaar in Nederland goed werkt, maar in vele gevallen langzaam kan zijn, mede indien de justitiabelen het proces rekken. Juist in het geval van een vermoeden van haatzaaiende uitzendingen is een snelle reactie geboden. Dit temeer gezien de grote maatschappelijke onrust die dergelijke uitzendingen met zich kunnen brengen. Hoe denkt de minister dit probleem op te lossen?

Dan is er nog het onderwerp erkenning van de omroepen en de advisering door de Raad voor Cultuur bij het verlenen van een voorlopige erkenning van omroepverenigingen. Het is duidelijk dat dit opnieuw aan de orde komt zodra wij de Erkenningswet gaan behandelen. De VVD-fractie vraagt aandacht voor de problematiek van het intrekken van een erkenning. Tot dusverre is er bij de erkenning van omroepgemachtigden sprake van een voordeur in plaats van een draaideur. Er komen wel gemachtigden bij, maar er gaan er nooit af. Is de minister bereid hiervoor duidelijk beleid te formuleren? Het instellen van een visitatiecommissie lijkt onvoldoende en niet erg objectief. Hoe gaat de minister dit aanpakken? Wij kijken ook met belangstelling uit naar het verslag van de visitatiecommissie in april 2009.

Dan is er nog de onzinnige benadering van de topinkomens bij de publieke omroep. Voor zover de normering van de topinkomens bij de publieke omroep betrekking heeft op functionarissen in de semipublieke sector kan onze fractie zich ten dele vinden in die normering. Immers, er is niets verkeerd aan het verhoogde salaris van een minister. Indien iemand een publieke of semipublieke functie ambieert, is dat veelal een adequaat salaris. Echter, de overheid wijkt hier zelf veelal vanaf indien blijkt dat de markt zich niet wenst te houden aan de door sommigen gewenste aftopping. Dit is niet de plek voor een discussie

over die beloningscode anders dan bij de publieke omroep.

Voorals is het absurd een maximumbedrag op te nemen voor de andere functionarissen werkzaam bij de omroep, zoals presentatoren, deejays en andere artiesten. Dat heeft dezelfde onlogische onderbouwing als het maximeren van de honorering van een topartiest die optreedt bij het gesubsidieerde Concertgebouworkest. En we horen niemand klagen over de topinkomens van voetballers in de vrije sector, mits die presteren natuurlijk.

Kortom, de VVD-fractie kan zich niet vinden in het maximeren van de beloning in de vrije sector, tenzij het voortbestaan van organisaties in de vrije sector uitsluitend te danken is aan het feit dat de overheid er partner in is geworden en er sprake is van overgang naar de semipublieke sector. Maar het jongste verleden heeft al aangetoond dat de overheid dan ook maar al te graag afwijkt van die maximering. De markt bepaalt uiteindelijk en niet de overheid.

Het laatste onderwerp is dat van de beperking van de alcoholreclame tot uitzendingen vanaf 21.00 uur, met daarbij ook nog eens de strenge waarschuwing van de minister dat niet alle reclame vlak na 21.00 uur moet vallen. De vraag is of er uit het oogpunt van volksgezondheid argumenten zijn om die reclame zo in te perken. Dat is een kwestie van afweging en proportionaliteit. In veel gevallen blijkt dat alcohol een groter probleem vormt dan het verantwoorde gebruik van softdrugs, zie de opmerking daarover van de burgemeester van Amsterdam. De vraag die zich voordoet, is tweeledig: moet de overheid de reclame voor genotsmiddelen aan banden leggen en waar ligt dan de grens? Bij de volksgezondheid of bij de politiek ingegeven grenzen? Voor de een is alcohol gebruik normaal, voor de ander verwerpelijk. Er is dus een afweging nodig tussen de overheid als zedenmeester en de volksgezondheid. De VVD-fractie is geen voorstander van drastisch ingrijpen van de overheid in het private domein. De betutteling komt al gauw om de hoek kijken, zeker bij dit kabinet.

Principieel ligt hier toch wel een heel ander en veel groter probleem, omdat de vrijheid van meningsuiting wordt aangetast. Wel free speech maar geen commercial free speech. Juist hier ligt de principiële afweging van de vrijheid van meningsuiting tegenover een door de regering gewenste beperking van die vrijheid van meningsuiting in de reclame-uiting.

Kortom, die vrijheid van meningsuiting wordt ingeperkt, niet door de grenzen te bepalen waar de vrijheid van de ander begint en waar zij met elkaar botsen, niet door de rechter vast te stellen grenzen rond belediging en/of haatzaaiende opmerkingen, nee, doordat de regering een gewenst beleid voorstaat om iets te doen of na te laten. Kortom, de vrijheid van meningsuiting wordt beperkt door wat de heersende meerderheid gewenst gedrag acht. Dat is voor de VVD-fractie onaanvaardbaar en een inbreuk op de Grondwet. En de bescherming van de Grondwet hoort nu juist bij uitstek in dit huis plaats te vinden, zoals onze

collega Duthler ook bepleitte bij de behandeling van de constitutionele toetsing.

De heer **Dölle** (CDA): Het is toch wel zo dat artikel 7 van onze Grondwet reclame nu juist uitsluit?

De heer **Asscher** (VVD): Ik zei al: hier is een afweging nodig tussen de vrijheid van meningsuiting en datgene wat de overheid wenst. Wij moeten als politieke partij de keuzes daarin maken. Voor ons is het duidelijk dat de vrijheid van meningsuiting juist op dit terrein voorrang verdient boven inperking. Wij kunnen die beperking van de vrijheid van meningsuiting in dezen dan ook niet aanvaarden.

Afgezien van het principiële aspect, zoals hiervoor omstandig uiteengezet, is de bedachte regel niet effectief, gezien de reclames die uit het buitenland komen. Gaat de minister die uitzendingen dan ook verbieden? Wij moeten daar toch maar niet aan denken.

De VVD-fractie ziet zeker wel de noodzaak om te komen tot een nieuwe Mediawet. Maar de vraag is of dat deze Mediawet moet zijn. Deze wet is een broddellap van vernieuwingen, die ten dele nodig zijn door de digitalisering van de samenleving en door wat we voortschrijdend inzicht noemen, waardoor wordt afgestapt van programmavoorschriften en deze door prestatieovereenkomsten worden vervangen. Het stuk over haatzaaiende uitzendingen zien wij als een vooruitgang, mits sterk ondersteund door Justitie. Het voorkomt censuur vooraf. Het onderdeel over technologische neutraliteit schiet tekort. Het thema van het verbod van de alcoholreclame stelt ons voor onoverkomelijke bezwaren.

Onze fractie ziet de beantwoording door de minister dan ook met zeer gemengde gevoelens tegemoet.

*N

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. De media bevinden zich in een turbulente tijd, maar daarvan is in deze Mediawet eigenlijk nog maar weinig te merken. De minister wil voorlopig het liefst zo veel mogelijk bij het oude laten en dat kan volgens hem ook best, want het gaat weer goed met de publieke omroep. Er is rust in Hilversum en Nederland 1 is marktleider.

Nu mag het waar zijn dat de publieke omroep veel kijkers trekt, maar of dat voldoende reden is om dan maar tevreden op de winkel te passen, is nog maar de vraag. Want kijkers trekken is natuurlijk wel belangrijk, maar nog belangrijker is het als de publieke omroep zijn primaire taken goed uitvoert. Wij vinden dat door de publieke omroep goede en onderhoudende programma's worden uitgezonden. De nieuwe indeling van de drie televisienetten heeft ervoor gezorgd dat mensen met verschillende interesses beter bediend worden. Dat is absoluut winst.

Maar de publieke omroep moet meer zijn dan alleen maar onderhoudend en amusant. Een van zijn primaire taken is om naast een

onafhankelijke nieuwsvoorziening te zorgen voor goede, pluriforme achtergrondinformatie die het maatschappelijk debat stimuleert. Op dat terrein zijn wij toch wat minder enthousiast. Natuurlijk, ook wij zijn onder de indruk van zo'n prachtige serie als In Europa en wij zijn heel enthousiast over de manier waarop een programma als Tegenlicht de kijkers via een serie documentaires probeert te betrekken bij belangrijke vragen over de toekomst. Maar als je kijkt naar de totale hoeveelheid zendtijd die wordt ingeruimd voor maatschappelijk relevante documentaires, dan is dat toch mager voor een omroep met een publieke taak.

Dat geldt voor de televisie, maar dat geldt eigenlijk nog veel meer voor de radio. Decennialang heeft de radio het wel goed gedaan, maar de laatste jaren wordt de serieuze achtergrondinformatie steeds meer verwaarloosd, vind ik. Ik durf dat te stellen omdat ik de omslag van dichtbij heb meegemaakt. Het is 35 jaar geleden dat ik overstapte van de krantenjournalistiek naar de publieke omroep. Ik kwam toen terecht op de redactie van het bekende radioprogramma ZI, waarvan Wim Kayser de bevlogen voorman was. Z.I. zond elke week documentaires uit over maatschappelijk relevante zaken, die vaak de volle twee uren van het programma in beslag namen. Dat was toen de vanzelfsprekende manier waarop de publieke omroep zijn taak vervulde. De achtergronden van het nieuws kwamen ruimschoots aan bod en de mensen thuis moesten worden voorzien van informatie die niet in het nieuwsbulletin en de actualiteitenrubriek paste. Niet alleen Z.I. maakte zo wekelijks documentaires, maar bijna elke omroep deed dat in de jaren zeventig. Zij bleven dat ook doen in de decennia daarna.

Maar wat hoor ik nu tijdens de uren die vroeger bestemd waren voor serieuze achtergrondprogramma's? Ik hoor geen documentaires, want die duren te lang en kunnen niet onderbroken worden voor het wereldnieuws. Het wereldnieuws is nu prioriteit nummer een, ook al blijkt het "breaking news" soms niet meer te zijn dan het laatste doelpunt dat onze hockeyvrouwen zojuist hebben gescoord tijdens een wereldcupwedstrijd te Kuala Lumpur. Dat is historisch, hoor!

De documentaires en andere serieuze journalistieke achtergrondprogramma's zijn verbannen naar tijden en zenders die garant staan voor weinig luisteraars. Wat brengt Radio 1, de nieuwszender, dan nu wel tussen de nieuwsblokken door? Verleden week heb ik een steekproef genomen. Ik heb om twee uur de radio aangezet en na de aankondiging de knop weer omgedraaid. De publieke radio belooft mij namelijk het verhaal over een 70-jarige vrouw die toch nog zwanger was geraakt en het hoe en waarom daarvan. Verder werd een gesprek met Erica Terpstra aangekondigd over het feit dat ze 40 kilo was afgevallen. Ten slotte volgde de aankondiging dat Paul de Leeuw zijn cd met kerstliedjes kwam promoten.

Ooit was het woord "vertrouwen" een vloek voor serieuze programmamakers, en niet alleen voor serieuze programmamakers, maar nu lijkt het

wel de standaard te zijn. De nieuwszender is buiten prime time te vaak veranderd in een soort babelbox. Alles staat in dienst van de heilige luistercijfers. Die mogen echter niet heilig zijn bij een serieuze publieke omroep, want de kerntaken behoren heilig te zijn.

De SP is geen tegenstander van de publieke omroep. Integendeel, wij zijn er uitgesproken voorstanders van, maar dan wel van een omroep die kwalitatief goede en zinnige programma's maakt. De nu voorliggende wet biedt maar één handvat waarbij de kwaliteit aan de orde is. Dat is de prestatieafspraken waar de collega van de VVD al over heeft gesproken. De prestatieafspraken worden door de minister en de vertegenwoordiger van de publieke omroep voortaan elke vijf jaar ondertekend. Daar wil ik het over hebben. Op zichzelf is zo'n afspraak prima, want het kan een garantie voor kwaliteit betekenen. Maar er moeten dan wel echte prestaties worden afgesproken. Ik heb de nu al sinds een jaar geldende prestatieafspraken doorgenomen en ik ben niet onder de indruk geraakt van de ambities die ervan afstralen.

Laten wij bijvoorbeeld het genre documentaire nog eens bekijken. Ik heb net verteld hoeveel uren daarmee sinds de jaren zeventig op de radio werden gevuld. Anno nu heeft de publieke omroep zich verplicht om in totaal 80 radiodocumentaires per jaar te maken. Let wel, deze 80 documentaires zijn verdeeld over alle zenders. Dit deed een C-omroepje als de VPRO in de jaren zeventig in zijn eentje.

Ik kom te spreken over de televisie. Die heeft zich verplicht om aan onderzoeksjournalistieke reportages en documentaires 50 nieuwe uitzendingen per jaar te maken. Dat is minder dan een per drie weken per zender. Ik vind dat eigenlijk geen prestatie. Het feit dat de televisie dit aantal het eerste jaar meteen heeft overschreden, bewijst wel dat de lat veel te laag is gelegd. Ik citeer wat er wordt gesteld in de prestatieovereenkomst: "De documentaire is een prominent genre in het aanbod van de publieke omroep." Er wordt tevens op gewezen dat de Nederlandse documentaire internationaal hoog staat aangeschreven. Dat is inderdaad zo. Niet voor niets organiseren wij hier jaarlijks het internationale documentairefestival Idfa. Maar dit soort adel verplicht, en met zulke marginale afspraken onderstreep je het grote belang van het fenomeen documentaire niet. Het omroepvakblad Broadcast Magazine vroeg terecht: "Wat is de toegevoegde waarde van deze overeenkomst?" Ik wil die vraag hier graag doorspelen naar de man wiens handtekening onder de overeenkomst staat.

Ik weet dat de minister erg beducht is voor het verwijt uit Hilversum dat de politiek zich wil bemoeien met de inhoud van programma's. Daar ben ik ook zeer hartgrondig tegen. Wat kun je anders verwachten van iemand die meer dan een kwart eeuw programmamaker bij dezelfde publieke omroep is geweest? Het gaat niet om de inhoud, maar het gaat om het soort programma's. Het gaat erom dat de kwaliteitsjournalistiek terrein terug veroverd. Dit soort programma's vormt immers

precies het onderscheid tussen de commerciële en de publieke omroep. Tevens vormt het de legitimatie om de samenleving ervoor te laten betalen.

De tegenprestatie van de publieke omroep behoort daarom in elk geval te bestaan uit serieuze informatie die het blikveld van de burgers verruimt, die hun algemene ontwikkeling bevordert en die hen aanmoedigt om met kennis van zaken aan het publieke debat deel te nemen. Bovendien fungeert de onderzoeksjournalistiek vaak als waakhond tegen misbruik van macht.

Mijn pleidooi om deze vorm van journalistiek meer ruimte te geven, is vandaag de dag nog extra dringend. Wij hebben immers te maken met krantenconcerns die drastisch bezuinigen. Er gaat bijna geen week voorbij of er vallen ontslagen bij de kranten en daar is de onderzoeksjournalistiek als eerste de dupe van. Op de meeste redacties, zeker bij de regionale kranten, is de laatste onderzoeksjournalist inmiddels al verdwenen. Onderzoek kost immers tijd en is dus duur. De moderne kranteneigenaren vinden een hoog winstpercentage helaas veel belangrijker dan de democratische rol van hun krant. Daarom ligt er nu meer dan ooit een taak voor de publieke omroep om dat gat te vullen, in naam van de democratie. Dit klinkt misschien hoogdravend, maar het is wel zo.

Voorzitter: Timmerman-Buck

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. De minister heeft in antwoord op onze schriftelijke vragen gezegd dat hij helemaal niet van plan is, in een volgende prestatieovereenkomst hogere eisen te stellen aan de omroep op het terrein van de achtergrondinformatie. Hij wil sowieso geen eisen stellen, omdat de onafhankelijkheid van de omroep daardoor in het geding zou komen. Wij zijn het daar dus niet mee eens. Van de inhoud moeten wij afblijven. Een linkse of een rechtse inhoud of een positieve of een negatieve inhoud is onze zaak niet. Wij hebben evenwel het recht om aan te geven welke publieke belangen wij gewaarborgd willen zien bij de publieke omroep. Het gaat dan om het soort programma's.

Dit jaar is de 50 mln. die de publieke omroep extra krijgt, voor een flink deel gebruikt voor Nederlands drama op de televisie. De minister zegt dat de publieke omroep dit zelf heeft beslist. Men wist in Hilversum echter heel goed dat deze minister dit ook belangrijk vond. Zo kan de minister ook laten merken dat hij het belangrijk vindt dat er van de komende 50 mln. die dit jaar weer door de regering aan de publieke omroep is beloofd, een substantieel deel gaat naar documentaires en onderzoeksjournalistieke programma's. Nieuws en actualiteiten zijn er meer dan genoeg, maar een hoogopgeleide bevolking wil ook de nuance van de achtergrond kennen. Wij vinden dit de primaire taak van de publieke omroep. Daarom vraag ik de minister om zijn nogal afwijzende houding toch te heroverwegen.

In dit verband is het omroeprapport "Focus op functies" van de Wetenschappelijke Raad voor

het Regeringsbeleid interessant. Daarin staan immers de taken van de publieke omroep van de toekomst omschreven. Volgens het rapport zijn die taken: een onafhankelijke, pluriforme en kwalitatief goede nieuwsvoorziening, opinievorming en maatschappelijk debat, evenals (in mindere mate) kunst en cultuur. Volgens de opstellers vormt vermaak geen kerntaak. Zij constateren dat er juist sprake is van een verschuiving richting amusement ten koste van het aanbod dat tot de primaire taak behoort. Het zal niet verbazen dat de SP dat oordeel deelt. Het is opvallend dat ook de minister schrijft dat hij dit oordeel deelt. Maar de daarbij behorende adviezen van de raad volgt hij niet op in deze wet. In zijn antwoord op onze schriftelijke vraag naar de redenen daarvan, doet de minister alsof de SP pleit voor het afschaffen van amusement op de publieke omroep. Daar is hij tegen. Ja, zo maakt hij er zich wel erg gemakkelijk van af. De SP heeft hier helemaal niet voor gepleit. Onze vraag was: "als de minister de conclusies deelt van het WRR-rapport, waarom heeft hij de Mediawet dan niet aangegrepen voor een duidelijke koerswijziging die de WRR voorstaat?" Op die vraag naar de koerswijziging, waarbinnen wat ons betreft amusement wel degelijk goed kan passen, maar dan minder dominant, hebben wij geen antwoord gekregen. Dat antwoord willen wij vandaag toch wel graag horen. Waarom komt er eigenlijk een nieuwe wet, die alles bij het oude laat, terwijl de minister onlangs in een interview zei dat de wet waarschijnlijk niet langer houdbaar is dan vijf jaar? In de loop van de periode zou er volgens de minister "een nieuwe werkelijkheid ontstaan". Heeft de minister serieuze plannen om tussen nu en vijf jaar die nieuwe werkelijkheid om te zetten in een koers die veel beter past bij het WRR-advies? Ik hoor dit graag. Tot zover onze kanttekeningen over wat volgens ons de kerntaken en -kwaliteiten van de publieke omroep zijn.

Ik heb nog een opmerking over de bemoeienis van de politiek met de inhoud van programma's. Op één punt is de minister wel degelijk voorstander van zo'n bemoeienis. In deze wet is immers het al eerder genoemde verbod op haat zaaien opgenomen. Straks kan dit bestraft worden met intrekking van de zendvergunningen. In een juridisch commentaar op het nu voorliggende verbod las ik een voorbeeld. Stel nou dat de EO straks een programma uitzendt dat als beledigend wordt ervaren voor homo's. Stel dat de EO daarom door de strafrechter wordt bestraft, al is het maar met een symbolische boete van €1. Dan verliest de omroep automatisch zijn zendtijd voor een jaar. Ik kan mij niet voorstellen dat dit de bedoeling van de wetgever is. Hoewel de minister tijdens de behandeling in de Tweede Kamer heeft verklaard dat het gaat om "oproepen om mensen van de kaart te vegeen en andere totaal onacceptabele uitingen", vraag ik hem, in te gaan op de casus van de EO. Misschien kan hij ook nog wat concreter maken wat hij nou eigenlijk bedoelt met "andere totaal onacceptabele uitingen". Dat is tamelijk vaag.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik ben blij dat de heer Slager dezelfde kwestie aanroert als de heer Asscher. De laatste begreep mij volgens mij niet in mijn vraag naar de nuance. Ik sluit mij van harte aan bij de vraag van de heer Slager. Er staat namelijk in het wetsvoorstel dat haatzaaiende zenders worden geweerd. De EO, de VARA of de NPS kunnen er niet van beticht worden dat zij als zodanig haatzaaiend zijn. Haat zaaiende zenders worden geweerd, maar een enkel programma zou wel door de EO, de VARA of een andere omroep uitgezonden kunnen worden. Wat doen wij als een rechter zich uitsprekt en hij een programma verbiedt? Heeft dit alleen implicaties voor het programma of ook voor de zender of de zendgemachtigde?

De heer **Slager** (SP): Die vraag stel ik ook aan de minister. Volgens de wettekst vloeit uit een veroordeling door de strafrechter automatisch voort dat niet alleen de zendtijd, maar ook het geld wordt ingenomen. Ik ben benieuwd wat de minister daarover gaat zeggen.

De SP is zoals bekend geen voorstander van reclame op de publieke omroep. In de Tweede Kamer heeft mijn partijgenoot Jasper van Dijk de suggestie gedaan om tot een geleidelijke afschaffing van de STER te komen. De minister is daar toen niet op ingegaan. Daarom doe ik een nieuwe poging. De suggestie lijkt mij namelijk zinnig, zeker nu de STER-inkomsten zo onder vuur liggen bij de krantenbedrijven. Wij zijn ook niet helemaal ongevoelig voor de kritiek dat de lage reclametarieven die de publieke omroep zich kan permitteren te vragen, concurrentievervalsend werken voor de toch al noodlijdende kranten. De minister schudt zijn hoofd, maar ik hoor graag zijn commentaar.

De minister heeft verleden week aangekondigd dat hij de kranten wil steunen met 8 mln. uit de STER-gelden. Wij waarderen dit zeer. Het is in elk geval meer dan het bedrag van 1 mln. dat in eerste instantie was toegezegd, door middel van het Fonds voor de Pers. Wij vinden steun aan de kranten noodzakelijk, omdat een pluriforme pers een onmisbare factor is in onze democratie. Maar is het niet heel omslachtig om eerst via de publieke omroep reclamegeld te innen en vervolgens een deel daarvan terug te geven aan de kranten omdat zij ten gevolge van de concurrentie met de publieke omroep reclamegelden mislopen? Kun je kranten niet beter de kans geven om zelf de advertentie-inkomsten te genereren? Is nu niet het moment om te beginnen met het terugschroeven van de reclame bij de publieke omroep? Dit moet natuurlijk meer zijn dan een verbod op alcoholreclame voor negen uur 's avonds. Wij vinden dit prima, hoewel elf uur beter zou zijn. Wij willen echter meer. Laat de minister nou eens een strategie uitstippelen waarmee wij stapsgewijs worden verlost van Loeki de Leeuw. De minister spreekt donderdag met de Tweede Kamer over steun aan dagbladen. Misschien kan dit idee daarbij betrokken worden.

Dit waren onze op- en aanmerkingen. De SP-fractie is niet tegen deze wet, maar is wel een beetje teleurgesteld over de geringe ambitie die

eruit spreekt om de publieke omroep te maken tot een bron van inspiratie en informatie voor de zo noodzakelijke discussie over onze samenleving en haar toekomst. Wij kijken natuurlijk vol verwachting uit naar de eerste wijziging van deze wet, de Erkenningswet. Deze wet gaat binnenkort naar de Tweede Kamer. Die wet is minstens zo interessant als deze wet. Daarin gaat het immers niet alleen over de kwaliteit, maar ook over de zo belangrijke pluriformiteit van de publieke omroep. Wie weet worden wij dan wel verrast door een nieuwe visie en een gedurfd voorstel van deze minister.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. De nieuwe Mediawet is een voorstel dat vooral codificeert, meer dan dat het modificeert. De CDA-fractie hecht eraan, juist bij deze gelegenheid nog eens te benadrukken dat zij een kritische fan is van het Nederlandse omroepbestel. Kritisch, omdat bij instituten met een lange geschiedenis zoals het publieke omroepbestel nu eenmaal disfunctionele effecten kunnen ontstaan. Daarover zal ik later meer zeggen. Fan zijn wij omdat het unieke Nederlandse bestel, zo leert ook de geschiedenis van de crisistijd, de Wereldoorlog, de Wederopbouw en de culturele revolutie van de jaren zeventig en de decennia daarna, ook heden ten dage stem geeft aan een levens- en wereldbeschouwelijk geïnspireerd permanent debat in de Nederlandse samenleving. Het toont de culturele en levensbeschouwelijke diversiteit van de samenleving ook. Het Program van Uitgangspunten van het CDA (art. 83) wil die ruimte waarborgen en wil waken tegen te vergaande commercialisering in het medialandschap.

Onze fractie herkent zich dus in de opstelling van de regering. Zo beklemtoonde Minister Plasterk, ongetwijfeld namens de regering sprekend, op 25 juni in de Tweede Kamer dat Nederland een waardevol systeem heeft van omroepverenigingen, waarvan het merendeel van de huishoudens lid is. Het gaat ook in algemene zin goed met de publieke omroep. De kijk- en luistercijfers zijn redelijk tot goed. Het publiek waardeert over het algemeen het aanbod. Het financieel beleid is behoorlijk, zij het uiteraard voor verbetering vatbaar. Dit mogen wij aannemen op gezag van de Algemene Rekenkamer. De minister relativeerde tijdens die vergadering ook de reeks voortdurende doemaanzeggingen dat het bestel spoedig ineem zal zijgen. De druk van nieuwe technologische ontwikkelingen en van de deels daarmee samenhangende maatschappelijke ontwikkelingen, zoals individualisering en globalisering zou deze implosie veroorzaken. Steeds weer werden die voorspellingen gelogenstraft. Natuurlijk is de CDA-fractie er niet blind voor dat desondanks op enig moment wel degelijk zwaar weer kan opsteken. Maar het is beter om in dat geval, na een verstandige analyse van de dan werkzame krachten en factoren het overheidsbeleid zo nodig structureel te herzien.

Onze benadering is, het zij herhaald, niet kritiekloos, maar leidt tot steun aan de hoofdpunten van dit wetsvoorstel. Een van de hoofdpunten is de multimediale taakopdracht en de daarmee samenhangende opheffing van de scheiding tussen hoofd- en neventaken. Een ander hoofdpunt is de vervanging van de programvoorschriften door de prestatieovereenkomsten. Een derde hoofdpunt is het meerjarige concessieplan, opgesteld door de publieke omroep en na instemming van de minister bijgelicht door adviezen van het Commissariaat voor de Media en de Raad voor Cultuur.

Andere punten waar wij ons achter kunnen scharen zijn het beginsel van de evenwichtige plaatsing onder verlating van het stelsel van de minimumzendtijden en de thuisnetten; de handhaving van de doorgifteverplichting, waarover de heer Asscher sprak; de versoepeling van het reclameregime voor de commerciële omroepen en de handhaving van het strakkere regime bij de publieke omroep; de handhaving van de brede formulering van de publieke mediaopdracht en de maximering van de reserve bij de publieke omroep.

Het spreekt dan ook vanzelf dat onze fractie daarom de geharnaste opstelling van de regering tegenover Brussel kan billijken. Het Nederlandse mediabeleid moge voor de Europese communautaire autoriteiten wellicht wat merkwaardig lijken, het is wel geworteld in de Nederlandse geschiedenis en werd en wordt breed gedragen. Het reflecteert onze pluriformiteit en is als het ware zelf een element van de Nederlandse cultuur. Wij willen met de regering en achttien andere lidstaten schouder aan schouder staan tegen regelgeving die -- ik citeer het Verdrag van Lissabon -- de "rijke verscheidenheid van cultuur" doorbreekt en uit het lood haalt door een te stringent doorgevoerde economisch-instrumentalistische benadering, natuurlijk wel op grondslag van de Europese verdragen en daarnaast vanuit het besef dat het publieke bestel niet alleen op papier, maar ook in het "echie", zoals voetbaltrainers dat noemen, aan zijn opdracht moet voldoen. Dat betekent in essentie dat de publieke omroep wel degelijk dient te waken tegen de altijd aanwezige krachtige verleiding om in de jacht op kijkcijfers en in de ledenwerving, die op 1 april volgend jaar eindigt, te veel concessies te doen aan zijn opdracht.

De CDA-fractie heeft naast deze instemming en ondanks de vruchtbare schriftelijke voorbereiding toch een aantal vragen over en bedenkingen bij dit wetsvoorstel. Zij legt deze graag aan de regering voor.

Om te beginnen is de eerste spanning die altijd aan de orde treedt bij mediabeleid door de overheid, die met de in de Grondwet en verdragen geproclameerde uitingsvrijheid. Zoals commerciële media in hun actieradius materieel worden beïnvloed door zaken als kijkcijfers, advertentie-inkomsten en het bedrijfsbeleid van de holding, zo wordt ook de publieke omroep, zij het op andere wijze, beïnvloed. De overheid betaalt immers en wil dus deels bepalen en kijken of de waar wordt geleverd. Er vindt indirecte sturing plaats via de instemmingsvereiste voor het concessiebeleidsplan

en de prestatieovereenkomst en via de erkenning of voorlopige erkenningsprocedure van omroepen, maar ook door de formulering en bewaking van de publieke mediaopdracht, door de grote invloed op de rechtspositie van de raad van bestuur van de NOS en natuurlijk via het budgetrecht. Daarbij mag, zo wordt alom terecht bezworen, de overheid niet in strijd komen met de grondwettelijk en verdragsrechtelijk gewaarborgde uitingsvrijheid.

Het lijkt erop dat de regering die uitingsvrijheid vrij strikt definieert, namelijk als slechts betrekking hebbend op de inhoud van de programma's en de programmatische autonomie. Voor het overige wijst de regering op de terughoudende opstelling die zij kiest, bijvoorbeeld in de redactie van dit wetsvoorstel. Dat laatste is echter een keuze die andere regeringen en wetgevers weer anders kunnen maken. Kan de regering daarom duidelijker worden en uitleggen of naast de inhoud van programma's en de programmatische autonomie er nog andere aspecten zijn die in haar ogen, gelet op Grondwet - de interpretatie daarvan doen wij nog altijd -- en verdrag, onaantastbaar zijn voor de wetgever zelf, dus ook voor de Mediawet, en mutatis mutandis voor de lagere regelgeving? Onze eerste vraag is dus wat volgens de regering het kern domein is, waar ook de wetgever niet mag komen als het gaat om de uitingsvrijheid.

Het tweede punt heeft met het voorgaande te maken, maar dan bijna andersom. Ziet de regering geen mogelijkheid om grenzen te stellen aan het fenomeen hoax -- daar hebben wij in de schriftelijke voorbereiding over gecorrespondeerd -- en andere schijnvertoningen, zonder het recht op vrijheid van meningsuiting met voeten te treden? Ik zeg het wat verkeerd, maar de regering zegt dat zij daar niets aan kan doen, omdat zij de vrijheid van meningsuiting in dat geval met voeten treedt. Betekent dit dat de regering van opvatting is dat het principieel onjuist is om sommige vormen van valse en bewust manipulatieve informatieverstrekking en andere uitbundige vormen van nieuwsgaring, zoals chequeboekjournalistiek, uit de mediaopdracht te bannen? Vindt de regering dat dit kan of juist niet? Zo niet, is dat dan omdat de wetgever dat, gelet op de Grondwet en de verdragen -- dit is het verband met het vorige punt -- niet toekomt, omdat daarover regels stellen, zou raken aan een element van de programmatische autonomie?

De CDA-fractie is huiverig voor een aanmatigende journalistiek die bewust schijnvertoningen opvoert als zij de uitzending gerechtvaardigd acht vanuit agogisch-pedagogische of andere motieven. Als een overheidsorgaan, kerk of vereniging zulks zou doen, dan zou het land terecht te klein zijn. Is de journalistiek hier hors concours? Wat vindt de regering daarvan? Is dit iets voor de gedragscode, waarover ook door de regering al langer wordt gepraat en gedacht? Ons tweede punt betreft dus de hoax en de bewuste schijnvertoningen. Ik wijs op de Franstalige Belgische televisie, die een staatsgreep in Vlaanderen suggereerde teneinde een aantal effecten van zo'n uitzending te bestuderen.

Een derde kwestie is die van de versplintering in omroepland. Het is een feit dat er wel omroepverenigingen bijkomen, maar dat er geen omroepverenigingen verdwijnen. De pluriformiteit neemt dan natuurlijk wel toe, maar van een evenwichtige plaatsing, één van de beginselen van dit wetsvoorstel, zal veel moeilijker sprake kunnen zijn, want de spoeling wordt te dun. Dit spanningsveld komt later bij de Erkenningwet en haar glijdende schalen ongetwijfeld ter sprake, maar de CDA-fractie zou het waarderen indien de minister nu reeds voorlopig zijn licht over deze kwestie wil laten schijnen.

De regering, en dat is ons vierde punt, kiest ervoor om de vaststelling die in verband met de must-carryverplichting nodig is van "een significant aantal" aangesloten op een analoog respectievelijk digitaal omroepnetwerk, binnen grenzen -- dat betreft 50% -- over te laten aan het Commissariaat voor de Media. De heer Asscher wees daarop. De motieven zijn dat het technisch moeilijk is om het aantal aangesloten huishoudingen vast te stellen. Daar moet de OPTA bij komen. Onze fractie wil dit best geloven, maar begrijpt nog steeds niet waarom de regering geen percentage wil noemen en dat, weliswaar onder de 50%, wil overlaten aan een zelfstandig bestuursorgaan zoals het commissariaat. Is de politieke lading van zo'n vaststelling daarvoor niet te groot?

Het vijfde punt betreft het haatzaaien, dat ook meerdere malen is genoemd. Het wetsvoorstel introduceert een soort principe van "two strikes, you're out". Indien een zendgemachtigde twee keer onherroepelijk is veroordeeld wegens haatzaaien, wordt deze definitief uit de lucht gehaald. Het commissariaat speelt daarbij een mechanische rol, want de Grondwet verbiedt een andere rol.

Christendemocraten zullen nooit voorstander zijn van een radicaal opgevatte uitsvrijheid, zoals die soms luidruchtig wordt uitgevent op internet of vanuit sectoren van de zogeheten "nieuwe politiek". Iedere ware vrijheid is altijd ook een verantwoordelijke vrijheid, waaraan de Grondwet en de formele wetgever vanouds grenzen stellen die worden bewaakt door de onafhankelijke rechter. De vraag die ons bij dit voorstel bekruipt, is dan ook niet de vraag of haatzaaien gewerd mag worden, maar of dat in dit wetsvoorstel niet wat te ruig gebeurt. Wat is bijvoorbeeld de positie als de veroordeelde rechtspersoon zich wendt tot Straatsburg? Deze plaatsnaam viel hier recentelijk vaak. Blijft de erkenning gedurende al die jaren bestaan?

In dit wetsvoorstel is het verder zo dat de context waarbinnen het delict plaatsvond geen rol speelt. Dat is jammer, want zo wordt er geabstraheerd van de concrete gevallen. Zijn er bijvoorbeeld intern maatregelen genomen tegen de betrokken presentatoren en journalisten door de omroep? Is het bestuur opgestapt? Is er spijt betuigd? Ging het om een enkel programma enzovoorts? Is daarom de sanctie van het algehele uitzendverbod in alle media, inclusief het ontslag van alle personeel onder omstandigheden, niet te ongepolijst?

Wij hadden ons met sommige rechtsgeleerde auteurs goed kunnen voorstellen dat het de rechter zou zijn geweest die sancties toegesneden op de context waarbinnen een en ander plaatsvindt als bijkomende maatregel of sanctie, zou hebben kunnen voegen bij de straf. Dat kan soms een algeheel uitzendverbod zijn, maar minder drastische varianten blijven dan mogelijk.

Mijn zesde punt. Kan de regering ons zeggen of en, zo ja, hoe na het recente Tweede Kamerdebat, waarbij namens het CDA de heer Atsma het woord voerde, mede op basis van een initiatiefnota over de regionale omroep van onze geestverwanten aldaar, de regering ter zake vervolgstappen met betrekking tot de regionale en lokale omroepen overweegt? Dit uiteraard binnen het kader van de gescheiden verantwoordelijkheden voor de nationale, de regionale en de lokale omroepen.

Mijn zevende punt is wat dramatisch. De CDA-fractie stelt vast dat de regering op vragen van haar kant antwoordt dat collectief ontslag van de leden van de raad van toezicht van de NOS mogelijk is. Wel meent de regering dat in dat geval ernstige nalatigheid of grove fouten aan ieder lid van de raad afzonderlijk moeten zijn toe te rekenen. Ontslag of schorsing wordt aldus begrepen een sanctie op ernstige fouten of nalatigheden van iedere geschorste of ontslagen bestuurder afzonderlijk. Dat zal dan overigens ook in de verschillende eventuele rechtsgedingen moeten worden bewezen. Ware het niet zinvoller om de mogelijkheid open te houden dat in geval de raad van toezicht als orgaan faalde eventueel het gehele college ontslagen kan worden, dus ook degene die het falen niet persoonlijk valt aan te rekenen? Zo wordt dan de weg vrij gemaakt voor een geheel nieuw bestuur. Graag vernemen wij het antwoord van de regering op deze kwestie.

Mijn achtste punt. Aandacht voor de Nederlandse identiteit zoals de regering in het wetsvoorstel aanvankelijk had opgenomen, is daaruit weggevallen tijdens de behandeling in de Tweede Kamer. Nu is een van de kenmerken van die Nederlandse identiteit dat wij het niet eens zijn over die identiteit. Dat was al zo in de 19de eeuw en dat blijkt nog steeds het geval in eindeloze polemieken over dit onderwerp. De CDA-fractie wil die polemiek dan ook hier niet voeren. Het moge duidelijk zijn dat de christendemocratie en haar erflaters met sleutelbeginselen als soevereiniteit in eigen kring, subsidiariteit en gespreide verantwoordelijkheid, historisch sterk, ook in de mediapolitiek, opkomen voor zelfbepaling en zelforganisatie van de maatschappelijke kringen en voor de erkenning van de levensbeschouwelijke en culturele diversiteit van ons vaderland. Maar dat betekent niet dat voor ons de Nederlandse identiteit een leeg begrip is. Taal, monumentaal erfgoed, vaderlandse geschiedenis, specifieke kunstvormen, de Grondwet en de Nederlandse Staat zelf als in de geschiedenis ontworsteld cultuurgoed, vormen van die identiteit onomstreden elementen. Wij zouden toch menen dat aandacht daarvoor, aandacht dus voor deze samenbindende, de samenleving

schragende grootste gemene deler in ieder geval deel uitmaakt van de publieke mediaopdracht. Gaat de regering daar ook op sturen met het instrumentarium dat deze wet biedt? En zo ja, op welke wijze?

Punt 9. Een opmerkelijke passage in de memorie van antwoord is die waar de regering vaststelt dat de afwijzing van een aanvraag voor erkenning van een omroepvereniging materieel kan worden gedragen door het advies van de Raad voor Cultuur. Hoe moet de CDA-fractie zich dat voorstellen? Betekent dit dat een vereniging die voorlopige erkenning vraagt en die voldoet aan de getselmatige financiële en andere organisatorische voorwaarden en representatief is voor een stroming uit de samenleving, vanwege het enkele feit dat haar programmatische voornemens niet vernieuwend worden geacht of anderszins de culturele toets niet doorstaan, kan worden geweerd?

Mijn tiende punt. De regering blijft vasthouden aan het beginsel dat een boven de Europese eis uitgaande uitbestedingsverplichting voor de publieke omroepen alleszins gewettigd blijft. Bij de Erkenningwet wordt duidelijker hoe veel. Het is kennelijk zo dat het oude Calimeromotief van "let op de kleintjes want zij zijn zelig" wordt vervangen door een ander motief. Nu wordt gewezen op het belang van deze sector -- van Endemol en andere -- voor onze economie en het feit dat deze opstelling een prikkel vormt voor de efficiëntie en het benutten -- ik citeer -- van de creativiteit van buiten de eigen organisatie. Houdt dit standpunt in dat de regering meent dat ook buiten de mediaopdracht gelegen nationaal-economische doelen een rechtvaardiging kunnen bieden voor een inperking van de programmatische autonomie van de publieke omroep? En kan de regering daarnaast haar prikkeltheorie nader toelichten?

Mijn voorlaatste punt. De CDA-fractie is het eens met de opvatting van de regering anders dan de WRR in "Focus op functies", dat amusement en sport onmisbare ingrediënten kunnen zijn in de programma's van de publieke omroep. Bij afwezigheid daarvan wordt dat al gauw een nicheomroep. De regering lijkt zich te baseren op de opvatting dat anders onvoldoende bereik kan worden gevonden voor de publieke opdracht. Maar er klinkt ook een ander motief in door, waarop de heer Slager indirect ook wees, namelijk dat amuserende programma's zich op relevante aspecten onderscheiden van die welke buiten de publieke omroep worden verzorgd. Wij stellen hier een nadere uiteenzetting op hoge prijs want het verwijt dat dikwijls wordt gehoord dat in dit opzicht publieke en andere omroepen in elkaar overvloeien, is te ernstig en wordt te vaak gehoord om onweersproken te blijven.

De heer **Slager** (SP): Ik had even willen vragen of u daarmee zegt dat u vindt dat vermaak tot de primaire taken van de publieke omroep behoort. Daarover heeft de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid het namelijk.

De heer **Dölle** (CDA): De CDA-fractie is het eens met de opvatting van de regering dat ook amuserende programma's tot de kerntaken behoren. Doe je dat niet, dan loopt de publieke omroep, net als in Amerika, de kans om een marginaal verschijnsel, een randverschijnsel te worden. Die vrees delen wij. Het mag echter niet te gek worden. De regering is van mening dat dit programma's moeten zijn die zich onderscheiden van die van de commerciële zenders.

Mijn laatste punt komt nog terug bij de Erkenningwet. De minister kan erkenning weigeren van een omroepvereniging en een verleende erkenning niet verlengen indien hem blijkt dat de identiteit en de missie van de aanvragende instelling onvoldoende tot uitdrukking komen in haar programmatische plannen. Ik verwijs naar artikel 2.32. Vertegenwoordig je, zo lijkt de minister te zeggen, wel wie en wat je zegt, te representeren? Dat wordt dan de kernvraag. Als de minister een negatief oordeel daarover heeft ontwikkeld, kan dat oordeel de besturen en andere organen uit de verenigingsdemocratie -- van de VARA, de KRO, BNN en andere clubs -- overrulen? Zo ja, in welke gevallen naar het oordeel van de regering?

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik was even benieuwd of ik het juiste mapje bij mij had, want ik moet ook nog de Inburgeringswet doen, maar op dit tijdstip gaat het over de Mediawet. Hoewel ik denk dat ik ook wel de degens met deze minister zou kunnen kruisen over zijn opvattingen over integratie en inburgering. Maar goed, dat is een andere portefeuille, bovendien met een nieuwe minister, een nieuwe collega van deze minister. Ik verheug mij op het debat met hem later op deze dag.

Mevrouw de voorzitter. Voor ons ligt een nieuwe, een vernieuwde wet, eigenlijk een wijziging van de bestaande wet. Volgens mij is dit de kern van waar het in advies van de Raad van State over gaat, maar daarover zo meteen iets meer.

De fractie van GroenLinks, zeker in deze Kamer, heeft enorm veel behoefte, staat eigenlijk te trappelen van ongeduld, om met deze minister een heleboel onderwerpen te bespreken, samenhangende met cultuur en in het bijzonder de mediapolitiek. Zo zouden wij best graag een debat willen voeren over het WRR-rapport Focus op functies. Ik zou best een debat willen voeren met de minister over zijn brief over het persbeleid, over de toekomst van de geschreven media en ook, en vooral, want die is zeker van belang, over de toekomst van de publieke omroep en wellicht ook een keer over het anachronisme van de zuilaire indeling van de publieke omroep. Wij willen ook wel een debat over de financiering van de omroep, de functie en de positie van de publieke netten, tv en radio, de mogelijkheid, een hartgrondige wens van GroenLinks, van reclamevrije netten, de rol van reclame in de wereld van de media, het onderscheid tussen de publieke en de commerciële omroep, de kwaliteit en de kijkcijfers en de invloed

van de kijkcijfers op nuttige en kwalitatief hoogwaardige programma's en de verschraving die daar mogelijkwerijs het gevolg van is, de invloed van de Haagse politiek dan wel de overheid op de media en de inhoud ervan. Maar ook over kleinere puntjes zoals de vraag of het nu werkelijk aan de publieke omroep is om vele tientallen miljoenen op tafel te leggen om het voetbalspelletje op zondagavond uit te zenden, daar waar men datzelfde bedrag ook kan benutten aan het laten zien van hoogwaardige documentaires die door vrije programmamakers worden gemaakt. Het functioneren van de programmaraden is ook zo'n discussieonderwerp dat met name de lokale en de regionale omroepen aangaat.

Maar goed, eigenlijk gaat het daar vandaag wel over, maar ook weer niet. Het is voor mijn fractie wel wenselijk om daarover verder met de minister van gedachten te wisselen. Dat is misschien mogelijk, zoals de minister zelf heeft aangekondigd, bij de behandeling van het voorstel voor de Erkenningwet dat hij inmiddels aan de Tweede Kamer heeft aangeboden. Wellicht is het mogelijk, maar dat is aan onszelf, om in onze commissie een beleidsdebat over cultuur en in het bijzonder over de media en de mediapolitiek te programmeren. Er is nu voor zijn departement, voor zijn portefeuille, een beleidsdebat geagendeerd over onderwijs. Het zou wellicht zeer wenselijk zijn om dit in het voorjaar ook met de minister te voeren over cultuur, inclusief de mediapolitiek.

Vandaar dat ik mij in eerste instantie namens de GroenLinksfractie had ingeschreven voor dit debat met twintig minuten in eerste termijn, maar ik kan u geruststellen, die twintig minuten zal ik niet nodig hebben. Wellicht dat ik vandaag later wat van die minuten extra zal kunnen benutten als het gaat over inburgering, maar daarover ga ik niet, maar de voorzitter.

De **voorzitter**: De voorzitter zegt nu al nee.
**

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter, u bent tenminste helder. Ik zal dus korter zijn. Wij zijn het eens met het commentaar of het advies van de Raad van State. Wij vinden het wat mager zoals de minister namens het kabinet dit advies heeft gepareerd. Dit geldt zowel voor de opmerkingen die de Raad van State heeft gemaakt over de opportuniteit als voor de vorm van dit wetsvoorstel: een geheel nieuwe Mediawet, terwijl het eigenlijk enkele kleinere aanpassingen betreft. Bovendien, zo zei de heer Slager ook al, is het eigenlijk een wet die wellicht een korte levensduur zal hebben, omdat wij in de komende jaren wellicht wat fundamentele aanpassingen zullen moeten doorvoeren als wij die inhoudelijke discussie hebben gevoerd. Wat is daarop de visie van de minister?

Wij gaan akkoord met de wijzigingen die de minister heeft voorgesteld, zij het dat wij ons enige zorgen maken over de invloed die de Haagse overheid of de politiek moet hebben op de omroepen. Dit is zo'n fundamenteel discussiepunt

met de minister. Dit geldt ook voor het verbod op de alcoholreclame. Er zijn meerdere reclame-uitingen te bedenken die schadelijk zijn voor bepaalde groepen mensen, dan wel voor kinderen, terwijl wij daarvan gedurende de hele dag worden vergeven. De minister zegt bovendien dat RTL een Luxemburgse zendgemachtigde is die zich vrijwillig aan dit verbod heeft verbonden. In hoeverre is die vrijwilligheid houdbaar? Wat voor acties kan de minister inzetten wanneer RTL -- ook daarvoor is het hemd nader dan de rok -- door teruglopende inkomsten een markt voor zich ziet die het bedrijf alleen overdag en aan het begin van de avond kan bespelen, waardoor het toch weer ruim de alcoholreclames gaat uitzenden of mogelijk maken op de tijdstippen die voor andere, Nederlandse, zendgemachtigden niet gelden?

Wij zijn heel blij met de verhoging van de rijksbijdragen aan de omroepen. In dat kader: past het dat de NOS tientallen miljoenen euro's aan voetbal besteedt, althans aan de uitzendrechten, om zo dat bord bami op zondagavond 19.00 uur voor de meeste gezinnen weer mogelijk te maken? Hoewel dat niet meer het aantal gezinnen is uit de tijd toen het nog door de natuur gegeven was dat de NOS dit uitzond. Wij zijn het ook heel sterk eens met de maximering van de reservevorming bij de omroep, hoewel wij ons kunnen voorstellen dat er een ontsnappingsclausule mogelijk is wanneer men spaart om nuttige programma's te kunnen blijven uitzenden, misschien vooral de documentaires van die onafhankelijke programmamakers.

De vraag over haatzaaiende zenders, of dat ene programma, en de disproportionaliteit van de maatregelen is al gesteld door de heer Asscher, de heer Dölle en de heer Slager. Daarbij sluit ik mij aan.

Daarbij kunnen wij het laten. Wij zullen dit voorstel steunen. Wij zien uit naar een wat groter en inhoudelijker debat in een van de komende maanden.

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Deze bijdrage lever ik mede namens de SGP-fractie. Onze fracties danken de minister voor de uitvoerige beantwoording van de door ons gestelde vragen. In het algemeen gesproken is het goed dat als gevolg van de zich snel ontwikkelende digitale mogelijkheden de spelregels voor de omroepen, zowel de publieke als de commerciële, daarop worden aangepast. En gezien de snelle ontwikkelingen zal verdere aanpassing op termijn ook niet moeten worden uitgesloten. Wij willen reeds nu zeggen dat onze fracties deze nieuwe Mediawet zullen steunen, inclusief, en zeer zeker ook in verband met, de stevige positie die de publieke omroepen blijven innemen.

Onze fracties willen toch nog enkele punten aansnijden en de minister vragen daarop nader in te gaan. Dat betreft allereerst de prestatieovereenkomst. De minister geeft aan dat hij absoluut niet van plan is te treden in de verantwoordelijkheden van de publieke omroepen. Die zijn en blijven binnen afgesproken spelregels

verantwoordelijk en onafhankelijk. Wij geloven de minister op dit punt voor honderd procent. De vraag is echter of dit verantwoordingsinstrument de mogelijkheid in zich bergt om vanuit de overheid invloed op de publieke omroepen uit te oefenen. In dat verband is het interessant te lezen wat de minister op pagina 14 van zijn brief van 10 november 2008, ten behoeve van de behandeling van de onderwijsbegroting, zegt over culturele programmering. De minister schrijft dat hij de concrete samenwerking tussen culturele instellingen en de omroep van harte aanmoedigt en dat hij, en daarom gaat het nu, het Commissariaat voor de Media heeft gevraagd om te bekijken hoe praktische knelpunten in de samenwerking, die het gevolg zijn van regels over de onafhankelijkheid van de omroep, kunnen worden weggenomen. Dat bedoelen wij nu: een prima idee van samenwerking met slechts praktische problemen. Bekijk dan de onafhankelijkheid van de omroep. Als een prestatieovereenkomst dit mogelijk maakt, dan kan dat ook op andere, wellicht inhoudelijke terreinen. Of lezen wij verkeerd? Wij horen graag een klip en klaar antwoord van de minister.

Wij willen ook graag en nader antwoord op onze vraag in het kader van de must carryverplichting wat het begrip "significant" inhoudt. Anderen hebben hierover ook gesproken. De minister stelt dat dit wordt bepaald door het Commissariaat voor de Media en dat "significant" in ieder geval de situatie is waarbij 50% van de aangesloten huishoudens op een netwerk analoog dan wel digitaal ontvangt. Niet uitgesloten is, stelt de minister, dat het Commissariaat een lager percentage dan 50 in bepaalde situaties significant vindt. Naar de mening van onze fracties is dat toch onbevredigend. Dat zou betekenen dat in het ene geval pakweg 25%, dan weer, zeg maar, 40% en dan weer 50% de kwalificatie "significant" krijgt. Onze vraag is dan ook welke objectieve criteria het Commissariaat volgens de minister moet gebruiken om de vraag naar significantie objectief te beantwoorden. In dit verband hebben onze fracties ook gevraagd waarom de must carry alleen voor de kabelbedrijven geldt. De minister antwoordt dat uitbreiding van de verplichte doorgifte naar alle netwerken niet nodig is. Waarom dan niet? Wil hij dat nader motiveren?

Als gevolg van de discussie op 24 november jongstleden in de Tweede Kamer, tijdens het wetgevingsoverleg over de onderwijsbegroting, is de discussie over haatzaaiende sites weer onderwerp van gesprek geweest. In de memorie van antwoord bij het onderhavige wetsvoorstel zegt de minister in dit verband dat digitale verspreiding van haatzaaiende programma's op grond van artikel 6.10 van dit wetsvoorstel kan worden aangepakt, maar verspreiding via websites niet. In het licht van de zich razendsnel ontwikkelende mogelijkheden en gebruik van het web, heeft dat wat onbevredigends. Is de minister van mening dat programma's die haat zaaien en die via websites worden verspreid, wel op andere wijze grondig kunnen worden aangepakt? Moet in een volgende mediawet de aanpak ervan eigenlijk ook niet worden geregeld? Hoe denkt de minister hierover?

Op 24 november jongstleden voerde de minister dus een wetgevingsoverleg met de Tweede Kamer. Een boeiend, toch wel nieuw punt in dat overleg was de discussie die gevoerd werd naar aanleiding van de recente nota "Stemmen uit de regio, over de regionale publieke omroep". Tijdens dat overleg zegde de minister een overleg met de regionale omroepen toe. De minister wees er ook terecht op dat deze omroepen meer kijkers trekken dan was verwacht. Wij zijn daar overigens niet verbaasd over. Deze omroepen lukt het programma's uit te zenden die heel dicht bij de leefwereld van de mensen staan. Wij willen in dit verband aansluiten bij een vraag die wij al schriftelijk stelden, namelijk die over de positie van het Limburgs en het Nedersaksisch, waarover het Comité van Experts of the European Charter for Regional and Minority Languages recent rapporteerde. In de beantwoording van onze vraag noemde de minister terecht de verantwoordelijkheid van provincies voor deze talen, alsook voor het Fries. Het rapport van de Europese Commissie schrijft echter ook duidelijk, dat de nationale regering stimulerend en aansporend dient op te treden. Onze vraag is dan ook of de minister wil toezeggen bij het gesprek met de regionale omroepen stimulerend en aansporend te willen spreken over het gebruik van regionale erkende talen door deze omroepen.

Een laatste punt dat wij aan de orde willen stellen betreft het uitzenden op de televisie van alcoholreclame. De minister wil het tijdstip van 21.00 uur niet veranderen, ondanks het feit dat onder andere grote sportevenementen grotendeels na dat tijdstip uitgezonden worden, met de daarbij verbonden reclames. Wij betreuren dat. Naar onze overtuiging zijn er voldoende pedagogische overwegingen die een verder uitstel van het tijdstip rechtvaardigen. En dat heeft niets met betutteling te maken. De minister wil het tijdstip wel monitoren. Graag vernemen wij welke concretisering de minister zich daarbij voorstelt.

Mevrouw de voorzitter, onze fracties wachten de antwoorden van de minister met belangstelling af.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Dit wetsvoorstel regelt een aantal moderniseringën: digitalisering, taakopdracht van de publieke omroep en onder andere een versoepeling van reclameregels van commerciële omroepen. Een moderne publieke omroep is een multimediaal bedrijf. De omroepen moeten maximaal gebruik kunnen maken van deze nieuwe technologie. Op die manier ontwikkelt de publieke omroep zich als een sterk merk met een geheel eigen identiteit. Een krachtig merk: net 1, net 2 en net 3.

Nu is natuurlijk de merkwaardige dubbelheid -- sommigen spreken over het unieke karakter -- in het Nederlandse omroepbestel dat zowel de netten als sterk merk een plek bij de kijkers moeten zien te verwerven als ook de omroepverenigingen. Die dubbelheid, die gespletenheid, blijft ook in dit voorstel bestaan.

Vroeger noemden wij dit verzuiling. Vraag blijft toch wanneer die omroepverzuiling een beetje wordt opgeruimd zodat gekomen kan worden tot een BBC-achtig model. Wat dat betreft is dit debat ook wel interessant. De heer Dölle zei dat dit wetsvoorstel gaat over codificering in plaats van modernisering. Ik wil dan wel constateren dat bijna alle sprekers tot nu toe een oproep hebben gedaan om te komen tot modernisering. Mag ik daaruit wellicht concluderen dat de heer Dölle en zijn partij de blokkade vormen om te komen tot een verdere modernisering? Het zou wel eens zo kunnen zijn dat als deze minister zijn gang had mogen gaan -- volgens mij heeft hij daar in het begin van zijn periode ook even over gedacht -- er hier een heel ander voorstel had gelegen dan nu het geval is.

De heer **Dölle** (CDA): Even voor de goede orde: ik sprak niet over modernisering maar over modificering. Van dat laatste is vrij weinig sprake omdat wij wachten op de Erkenningswet, de Europese richtlijn ter zake en nog een aantal ontwikkelingen. Het was gewoon een feitelijke constatering.

De heer **Schouw** (D66): Het is fijn dat u nog even deze interruptie pleegt. Het belang van mijn inleiding is eigenlijk dat er een groot politiek draagvlak is om echt te komen tot een verandering van het huidige stelsel. Die zit er nu dus niet in.

Genoemde dubbelheid komt onder andere tot uitdrukking in de prestatieovereenkomst tussen de minister en de publieke omroep. Die overeenkomst zou geen dwangmiddel van de overheid zijn en is daarom "globaal". Het is geen overheidsboodschappenlijstje, maar, zo lezen we in de memorie van antwoord, de minister zet "na overleg" een handtekening onder zo'n document. Na overleg is toch heel wat anders dan in overleg? Waarom dit verschil en wat voor extra bevoegdheden geeft die kleine woordverandering aan de minister? Kan hij in beginsel een voorgedragen prestatieovereenkomst weigeren te tekenen en zo ja, op welke gronden? Heeft hij het laatste woord? En hoe sluit dit aan bij de programmatische autonomie, zoals in de artikelen 2.1 en 2.88 van deze wet is vastgelegd? Graag een reactie.

Het blijft natuurlijk toch bijzonder, wanneer je er van een afstandje naar kijkt, dat de belastingbetaler wel flink betaalt voor iets wat hij krijgt voorgeschoteld, maar waarover diezelfde betaler weinig of niets te zeggen heeft. Dan gaat het natuurlijk niet om de inhoud, zo zeg ik de heer Slager na, maar om de vorm. Wie wel wat te zeggen hebben, zijn de leden van omroepverenigingen. Hun stem verbonden met het lidmaatschap is veel meer waard dan het lidmaatschapsgeld doet vermoeden. Dat geld wordt misschien wel vertienvoudigd door de bijdrage die wij vanuit het belastingheffingssysteem geven aan de omroepen. Ik zie de heer Slager nu bij de interruptiemicrofoon staan. Dat verlevendigt het debat. Daar ben ik wel blij mee. Ik vond het al een beetje saai worden.

De heer **Slager** (SP): Bent u lid van een omroepvereniging?

De heer **Schouw** (D66): Nee.

De heer **Slager** (SP): Ai, zie je wel. Bent u ooit wel eens uitgenodigd om mee te praten over het programmabeleid van die omroep?

De heer **Schouw** (D66): Ik heb laatst een heel gepassioneerd gesprek met iemand gehad over hoe dat gaat. Het zijn net politieke partijen.

De **voorzitter**: Wilt u uw vraag stellen, mijnheer Slager?
**

De heer **Slager** (SP): Waar de heer Schouw zegt dat de leden van de omroepverenigingen hartstikke veel invloed hebben, is dat volgens mij bezijden de werkelijkheid.

De heer **Schouw** (D66): Ik ga natuurlijk niet over uitnodigingen voor dat soort bijeenkomsten, maar u zou er toch eens moeten gaan kijken. Bij bepaalde omroepverenigingen wordt toch heel serieus rekening gehouden met wat de leden willen zien. Dat heeft te maken met identiteit. Ik zou zeggen: proef het verhaal van de heer Dölle nog even. En laat u zich eens uitnodigen. Ik spreek er trouwens geen kwaad woord over, want ik denk dat het heel erg goed is. Ik wil slechts aantonen dat er toch een soort dubbelheid in zit. Zonder hier zelf een panklaar ander systeem te willen presenteren blijft het vreemd en onlogisch. Het valt vooral slechts te verklaren uit de geschiedenis van ons omroepbestel. Het zou van meer ambitie en lef getuigen als wij met elkaar open konden discussiëren over een BBC-achtig model: twee zenders, geen reclame en focus op kwaliteit. Dan doen wij weer eens wat met elkaar. Overigens hebben wij zo'n zelfde type debat vier jaar geleden in deze Kamer gevoerd. Ik heb dat debat toen ook mogen voeren. Ik mag constateren dat er de afgelopen jaren wel veel ten goede is gekeerd. De samenwerking tussen omroepen is fors toegenomen. De identiteit van de netten waar toen iedereen nog grote twijfels over had, is heel duidelijk zichtbaar. Er is ook een sterk gevoel voor kwaliteit en kwaliteitsprogramma's ten opzichte van een aantal jaren geleden. Dus zowel programmatisch als qua bedrijfsvoering zijn er uitstekende stappen in de goede richting gezet met herkenbare netten voor de publieke omroep.

In de schriftelijke voorbereiding is veel aandacht gegeven aan de Europese aspecten. In de kern komt het erop neer of de herziening van de omroepmededeling een aantal publieke vormen van "omroepdienstverlening" zal gaan verbieden. Want wat is publiek en wat is commercieel? En hoe voorkom je kruissubsidiëring? De beantwoording van de minister lijkt geruststellend, maar zekerheid kan óók hij niet geven. Mijn fractie en die van de OSF vragen zich af of het niet verstandig zou zijn dat de minister zelf een soort preventieve

markttoets uitvoert bij de omroepen en het nieuwe productaanbod. Graag een reactie.

De Grondwet verbiedt voorafgaand toezicht op de inhoud van radio of televisie-uitzendingen. En dat is maar goed ook. Geen censuur vooraf door politici. Wat wel opvalt, is dat dezelfde politici vaak voor of na zo'n uitzending, en dan ook nog vooral via het instrument van het hoogste woord, daarover een opvatting hebben. Zij verafschuwen vaak iets, geven aan dat iets niet door de beugel kan of maken duidelijk dat volgens hun normen de regels van fatsoen met voeten worden getreden. In goed Nederlands heet dat volgens mij "Atsmatisering", maar helemaal precies weet ik dat niet. Al die incidentenpolitiek is vooral ketelmuziek, want de wet beperkt het ingrijpen van de minister. Ik noem bijvoorbeeld het punt "haat zaaien", dat net ook al een aantal keren is genoemd. De minister grijpt pas in na strafrechtelijke veroordeling en dat is verstandig. In dit verband vraag ik mij af of het niet ex post mogelijk is om een omroepseizoen systematisch tegen het licht te houden. Dan moet men zich afvragen wat er inhoudelijk terechtgekomen is van voornemens als culturele activiteit, het verbod op haat zaaien of de 50%-eis om een televisieprogrammakanal te vullen met oorspronkelijke Nederlands- of Friestalige producties. Zo'n ex-postrapport zou -- met inbegrip van het rapport van de nieuw aangestelde NOS-ombudsman -- in het parlement met enige voorzichtigheid besproken kunnen worden en als input kunnen dienen voor het gesprek tussen de minister en de publieke omroep. Het is niet de bedoeling om op inhoud te sturen, maar wel om als parlement achteraf een opvatting te hebben over het soort programma's.

Ik heb nog twee punten. Ik ontkom er niet aan om iets te zeggen over de topinkomens. Als de publieke omroep echt van en voor het publiek wil zijn, is het aanbrengen van financiële plafonds noodzakelijk. Dat heeft met de publieke legitimatie te maken. Het is niet uit te leggen waarom zoveel wordt verdiend door de bestuurders in die semipublieke sector; alle hulde dus voor deze minister, die dit aan banden legt. Het is goed dat het kabinet hier in de breedte aan werkt. Begrijp ik het goed dat de minister in de memorie van antwoord stelt dat bestuurders nooit meer mogen verdienen dan de verhoogde premiernorm en dat hij voor artiesten en presentatoren die daarbovenuit komen, per geval zijn goed- of afkeuring laten blijken? Ik zie de minister "nee" schudden, maar ik hoor dat straks graag preciezer.

Tot slot kom ik op de visitatie en de evaluatie. De concessiewet verplicht tot een vijfjaarlijkse evaluatie. Daarbij vallen twee bijzondere dingen op. Ten eerste is vijf jaar een rijkelijk lange periode. Dat maak je niet zo heel vaak mee. Ten tweede is de opdrachtgever van die visitatie de raad van toezicht van de publieke omroep: de slager die zijn eigen vlees keurt. Ook dat maak je niet vaak mee. De redenering waarom niet de minister, in overleg met het parlement, opdrachtgever is, overtuigt ons vooralsnog niet. Het argument dat dit ook niet in het hoger onderwijs gebruikelijk is, lijkt weinig valide. Daar heeft de

inspectie namelijk ook een rol en zijn voortdurend allerlei evaluaties. Dat het vorige rapport met de conclusie "minder dan de som der delen" stevig was, garandeert nog niet dat het volgende rapport in het voorjaar van 2009 dat ook is. Kortom, is het niet veel logischer en verstandiger als zo'n evaluatieopzet en evaluatievragen na overleg met de minister worden opgesteld? Dat doet recht aan degene die het meest aan de publieke omroep betaalt, want dat is, namens het parlement, de minister. Wij zien de beantwoording met genoeg tegemoet.

*N

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Het is de hoogste tijd dat de diensten op het gebied van de nieuwe media bij de publieke omroep inderdaad wettelijke regulering krijgen. In het voorlopig verslag heeft de PvdA-fractie reeds kenbaar gemaakt met instemming kennis te hebben genomen van dit wetsvoorstel, ondanks het kritische advies van de Raad van State. De PvdA heeft, ook na de memorie van antwoord, nog wel enkele vragen. Wij proberen ons te beperken tot dit wetsvoorstel en niet vooruit te lopen op het voorstel voor de Erkenningswet. Onze vragen betreffen vier onderwerpen: de prestatieovereenkomst, de Europese aspecten, het verbod op haat zaaien en mediawijsheid.

Verschillende leden hebben al gesproken over de prestatieovereenkomst en er vragen over gesteld. Ik meen dat de invalshoek van de PvdA net een slagje anders is dan die van andere sprekers, bijvoorbeeld de heer De Boer van de ChristenUniefractie. Het gaat ons inderdaad om de spanning die kan optreden tussen de prestatieovereenkomst en de vrijheid van meningsuiting, zoals vastgelegd in de Grondwet en het EVRM. Wij hebben met andere fracties hierover vragen gesteld in het voorlopig verslag. De minister erkent in de memorie van antwoord dat tussen de onafhankelijkheid van de publieke omroep en de verantwoordingsplicht aan de overheid en de belastingbetaler spanning kan optreden. Hij betoogt echter ook in de memorie van antwoord dat deze hanteerbaar is "doordat de prestatieafspraken slechts globaal de variatie van het publieke aanbod beschrijven en niet de vorm en inhoud van programma's". Vervolgens stelt de minister, dat de prestatieovereenkomst "immers geen instrument is van de overheid om programmatische keuzes af te dwingen, maar een instrument van de publieke omroep om concrete ambities te formuleren en daarover publieke verantwoording af te leggen".

Kunnen de woorden "doordat" in het eerste en "immers" in het tweede citaat vervangen worden door "indien" en "voor zover"? Bovendien is dit kennelijk een beschrijving van de ontwikkelde praktijk tot dusver. Het is interessant dat de voorzitter van de raad van bestuur van de publieke omroep, de heer Hagoort, naar wettelijke waarborgen vraagt in zijn brief van 28 oktober 2008 aan de Eerste Kamercommissie voor OCV. Het is zijn verwachting dat de huidige regering gepaste rekening zal blijven houden met de onafhankelijkheid van de publieke omroep, maar

welke garanties zijn er zonder wettelijke waarborgen, dat in de toekomst voor kabinetten van andere signatuur de verleiding niet te groot zou kunnen worden om via prestatieovereenkomsten juist wel tot nadrukkelijker bemoeienis met de programma-inhoud te komen? Zou codificatie van de best practices in de tot nu toe ontwikkelde werkwijzen met de prestatiecontracten die garantie kunnen bieden? Wat is het standpunt van de minister hierover? Kunnen de beide citaten mogelijk fungeren als eerste aanzetten voor wettelijk gewaarborgde criteria? De huidige praktijk zou dan bouwstenen kunnen leveren, bijvoorbeeld:

1. Prestatieafspraken dienen slechts globaal de variatie van het publieke aanbod te beschrijven en niet de vorm en inhoud van programma's, zoals in het eerste citaat.

2. De prestatieovereenkomst is een instrument voor de publieke omroep om de ambities te concretiseren ten behoeve van de publieke verantwoording en dient niet te fungeren als instrument voor de overheid om programmatische keuzes af te dwingen.

3. Het voortouw bij op te stellen prestatiecontracten ligt bij de publieke omroep.

4. De overeenkomst is niet in rechte afdwingbaar. Een stelsel van te hanteren sancties bij niet nakomen zal in overleg nader ontwikkeld worden, waarbij terughoudendheid met financiële sancties uitgangspunt is.

Graag een reactie van de minister op deze gedachte.

Nu de Europese aspecten. Bij brief van 10 oktober 2008 heeft de minister de Tweede Kamer ingelicht over het door negentien lidstaten onderschreven gemeenschappelijk standpunt over de herziening van de Omroepmededeling, zoals die op 24 september 2008 aan Commissaris Kroes is verstuurd. In de memorie van antwoord deelt de minister ons mee minder tevreden te zijn over de voorgestelde goedkeuringsprocedure, waarbij een onafhankelijke toets naar markteffecten van nieuwe diensten verplicht wordt gesteld. Het betreft twee ex-antetoetsen: een zogenoemde "public value"-test en een test naar de gevolgen van de nieuwe dienst voor de markt. Dit wordt ook door de publieke omroep gekwalificeerd als te verplichtend en gedetailleerd.

Op onze vraag naar de inschatting van de slaagkans antwoordt de minister in de memorie van antwoord van drie weken terug, mogelijkheden te zien om tot een bevredigende oplossing te komen. Geldt die optimistische inschatting nog onverkort?

Geen expliciet antwoord kregen wij op onze vraag naar een zogenaamd worstcasescenario. Na een toelichting dat vanwege de bijzondere positie van de publieke omroep in het Protocol van Amsterdam van 1999 gekozen is voor de sectorspecifieke insteek, noemt de minister het protocol over diensten van algemeen belang dat op 13 december vorig jaar in Lissabon tot stand kwam. Onduidelijk blijft of ook langs deze bredere insteek, naast de sector specifieke, de beoogde resultaten te behalen zijn. Kan de minister daar meer duidelijkheid over verschaffen? Overweegt hij om

naast die sectorspecifieke benadering breder in te steken in de samenwerking met collega's in het kabinet die ook te maken hebben met publieke dienstverlening?

Op de vraag naar het toekomstperspectief van de publieke omroep indien onverhoopt de nieuwe diensten uiteindelijk toch dergelijke markttoetsen opgelegd krijgen, antwoordt de regering de oorspronkelijke uitgangspunten te willen handhaven. Deze betreffen het beschouwen van oude en nieuwe mediadiensten als één geheel, met ruimte voor experimenteren, en het voorkomen dat het publieke aanbod een afgeleide wordt van hetgeen commerciële media al dan niet bieden. Maar is nu juist niet het bezwaar van de markttoets dat deze moeilijk verenigbaar is met de genoemde uitgangspunten? Kortom, wat zijn de plannen van de minister als het position paper niet, of niet geheel, het gewenste effect heeft en in het bijzonder als de publieke omroep, net als in Duitsland, een markttoets opgelegd krijgt voor nieuwe diensten op het gebied van nieuwe media?

Ik kom bij het verbod op haat zaaien. Kan de minister zich indenken dat er zich onverhoopt situaties kunnen voordoen waarin sprake is van dermate opruiende uitzendingen dat onmiddellijk ingrijpen geboden is en waarbij de lange procedures via het strafrecht en het Commissariaat voor de Media tot een maatschappelijk ontoelaatbare situatie kunnen leiden? Wat zijn in dergelijke gevallen de mogelijkheden tot onmiddellijk ingrijpen? In de memorie van antwoord geeft de regering aan welke alternatieven, zoals de schorsingsmogelijkheid van erkenning of aanwijzing, de revue hebben gepasseerd bij het verbod tot haat zaaien. De uiteindelijke keuze was dus het tijdelijk verbod aan publieke en commerciële omroepen na onherroepelijke veroordeling krachtens artikel 137d Wetboek van Strafrecht. Wij weten allemaal dat dit lang kan duren. Welke analogie kan bestaan met de mogelijkheden van de overheid om in noodgevallen op te treden in het belang van de openbare orde, als het betreft het onmiddellijk halt toeroepen aan opruiende uitzendingen? Welke instantie is bevoegd en eindverantwoordelijk voor ingrijpen tegen uitingen bij landelijke, regionale en lokale omroepen? Welke criteria gelden voor ingrijpen vooraf, tijdens of na afloop van reeds bekende of nog onbekende uitingen?

Mijn laatste onderwerp is Mediawijdsheid. In de brief van 18 april 2008 over het media-expertisecentrum heeft de regering als beleidsdoel aangegeven dat burgers tot een veilig mediagebruik komen en meewerken aan een veilig media-aanbod via onder andere een klachtensysteem. Op onze vragen naar de publieke traceerbaarheid van degenen die direct aanspreekbaar zijn op de inhoud van programma's, verwijst de memorie van antwoord naar een logo op het tv-scherm, met een daaraan gekoppelde internetsite. Vervolgens wordt verwezen naar hetgeen via het Commissariaat voor de Media is te achterhalen, en naar toekomstige verplichtingen voor aanbieders om hun contactgegevens publiek beschikbaar te maken, met inbegrip van de nationale regulerende of

toezichthoudende instanties. Dat bedoelden wij niet helemaal, dus ik zal onze vraag klip-en-klaar stellen: waarom is het niet mogelijk om bij de uitzending van elk programma bij de aftiteling en op teletekst een colofon aan te treffen, zoals dat bij schrijvende media gebruikelijk is, waardoor een burger desgewenst onmiddellijk de betreffende redacteur kan benaderen? Dit kan immers een belangrijke stimulans zijn voor het activeren van het publiek bij het stimuleren van de kwaliteit van het media-aanbod.

Wij zien met belangstelling de antwoorden van de minister tegemoet op de volgende gestelde vragen:

1. Hoe denkt de minister over wettelijke waarborgen bij het hanteren van de prestatieovereenkomst?
2. Wat is zijn worstcasescenario als het position paper onvoldoende effectief is en de publieke omroep bijvoorbeeld een markttoets wordt opgelegd voor nieuwe diensten op het gebied van nieuwe media?
3. Welke mogelijkheden zijn er om onmiddellijk te kunnen optreden tegen onverhoopt opruiende uitingen, indien nodig en gewenst?
4. Kunnen burgers meteen na de uitzending van programma's bij de aftiteling en op teletekst colofongegevens aantreffen van degene aan wie commentaar rechtstreeks te richten is?

De beraadslaging wordt geschorst.

*B
!Hamerstukken!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Goedkeuring en uitvoering van het op 25 mei 2000 te New York tot stand gekomen Facultatief Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten (29976, R1780);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Politiewet 1993 in verband met het vervallen van de facilitaire diensten van het Korps landelijke politiediensten (31564);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Kernenergiewet, de Uitleveringswet en het Wetboek van Strafvordering ter uitvoering van de op 8 juli 2005 te Wenen tot stand gekomen Wijziging van het Verdrag inzake de fysieke beveiliging van kernmateriaal (Trb. 2006, 81) (31450);**
- **het wetsvoorstel Goedkeuring van de op 8 juli 2005 te Wenen tot stand gekomen Wijziging van het Verdrag inzake de fysieke beveiliging van kernmateriaal (31449, R1857);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet schadeloosstelling, uitkering en pensioen leden Europees Parlement in verband met de totstandkoming van het Statuut van de leden van het Europees Parlement (31561).**

Deze wetsvoorstellen worden zonder beraadslaging en zonder stemming aangenomen.

De vergadering wordt enkele minuten geschorst.

*B
!Inburgeringsvoorzieningen!

Aan de orde is de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inburgering (inburgeringsvoorzieningen voor alle inburgeringsplichtigen gericht op het inburgeringsexamen of het staatsexamen Nederlands als tweede taal) (31318).**

De **voorzitter**: Ik heet de minister voor Wijnen, Wijken en Integratie welkom in dit huis en feliciteer hem van harte met zijn benoeming. Het is de eerste keer dat hij optreedt in de Eerste Kamer. Ik wens hem veel succes en wijsheid toe.

**

De beraadslaging wordt geopend.

*N

Mevrouw **Huibregts-Schiedon** (VVD): Voorzitter. Over het voorliggend voorstel tot wijziging van de Wet inburgering kan de VVD-fractie kort zijn. Zij heeft ook al niet deelgenomen aan de schriftelijke voorbereiding. Het gaat hierbij immers om de formalisering van een noodzakelijke reparatie en verbetering van de Wet inburgering, waardoor het bereik van de wet wordt vergroot en de gemeenten meer maatwerk in het aanbod kunnen bieden. Het gegeven dat deze wijziging al ruim een jaar praktijk is en dat besluitvorming in deze Kamer er slechts toe doet om die wijzigingen ook rechtskracht te geven, maakt een uitgebreide beschouwing over het voorstel zelf op zijn minst overbodig, zo hebben wij ook geconstateerd in de commissie. De VVD-fractie koestert niet de illusie dat alle uitvoeringsproblemen met deze wijziging zijn opgelost. Wat dat betreft, kijken wij uit naar de tweede tranche. Op dat moment zal niet alleen de minister nog beter zijn ingewerkt, maar zullen ook de effecten van deze eerste tranche duidelijk zijn, zodat een inhoudelijk debat over de gehele breedte alsdan mogelijk is. Een goed functionerend inburgeringsstelsel is immers van groot belang voor de integratie van immigranten en daarmee voor de toekomst van onze samenleving.

Voorzitter. De VVD-fractie stemt in met dit voorstel.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. Beneden in de aankomsthal bij de ingang staat een kerstboom. Op meerdere plaatsen in dit land is dat zo in deze periode. Typisch behorend bij de Nederlandse cultuur, nietwaar? Ja, de kerstboom is dat geworden. In de 19de eeuw werd hij geïntroduceerd in ons land door Duitse migranten. Aanvankelijk werd hij door de brede publieke opinie afgekeurd als paaps of heidens, maar hij is nu een

vast, niet weg te denken onderdeel van onze cultuur geworden. Integratie vindt immers plaats door de wisselwerking tussen de toe-eigening van gebruiken van migranten en ontkenning van verschil. En dat is goed, want naarmate nieuwkomers zich onzekerder, onveiliger en meer bedreigd voelen in hun nieuwe omgeving, zullen zij zich sterker van die omgeving afkeren.

In beeldvorming wordt altijd de nadruk gelegd op de migranten waarvan men verwacht dat zij problemen veroorzaken. Positieve beeldvorming is zeldzaam. Het effect van de aandacht enkel voor de negatieve aspecten van migranten is dat alle migranten en hun nakomelingen voortdurend als problematisch worden aangemerkt. Dat versterkt tegenstellingen binnen de samenleving, wat weer niet bevorderlijk is voor de integratie. Het veroorzaakt dat migranten en hun nakomelingen systematisch apart worden gezet en verschillen tussen hen en de rest van de samenleving worden benadrukt. Deze en nog veel meer prachtige, tot nadenken stemmende inzichten en noties staan in dit voortreffelijke boek met de titel "Komen en gaan", van Herman Obdeijn en Marlou Schrover. Een aanrader om in de komende periode onder die Duitse kerstboom te lezen.

Met de Wet inburgering wordt ook een wijziging doorgevoerd in het toelatingsbeleid, vanwege de slaagplicht die als een voorwaarde gaat gelden voor een vergunning voor onbepaalde tijd of voor een zelfstandige verblijfsvergunning. Met deze wijziging zet de regering na de Wet inburgering buitenland een tweede stap in de verknoping van de mate van integratie met het verblijfsrecht in Nederland. Het betekent een breuk met het verleden, waar men ervan uitging dat men, naarmate men langer in Nederland verbleef, sterkere rechten opbouwde. Hoe sterker je rechten, hoe gemakkelijker je kunt integreren. Dat was lange tijd de gedachte. In de loop van de jaren is de gedachtegang omgekeerd. Eerst moeten migranten laten zien dat zij geïntegreerd zijn, en dan pas hebben zij recht op een sterke rechtspositie en mogen zij participeren in onze samenleving. Zij moeten zich eerst bewijzen, en krijgen dan de beloning in de vorm van een sterker verblijfsrecht.

Deze gedachtegang legt de verantwoordelijkheid voor integratie eenzijdig bij de migrant en miskent de praktijk dat migranten veel gemakkelijker integreren als zij rechten bezitten waarmee zij volop kunnen meedraaien in de samenleving. Integratie lukt alleen met een zeker onbetwist verblijfsrecht. Wij verwachten dat mensen keuzes maken en investeren in een verre toekomst, maar scheppen onzekerheden die de keuzes weer bemoeilijken. Net als in de jaren zestig wordt de tijdelijkheid van het verblijf van overheidswege benadrukt. Ik zou graag van onze nieuwe minister -- overigens nog van harte gefeliciteerd, ook namens de fractie van GroenLinks, met uw benoeming, minister. Wij hopen op eenzelfde positieve manier met u in debat te gaan als wij met uw voorganger in debat zijn geweest -- een appreciatie horen over deze gekantelde visie op integratie.

Voorzitter. De slaagplicht zal veel gevolgen hebben voor migranten, en ik heb de indruk dat veel van hen nog niet weten wat hen boven het hoofd hangt. De regeling betekent dat een groot gedeelte van de vreemdelingen geen permanente verblijfsvergunning kan krijgen. Op termijn gaat het om grofweg een derde van de 700.000 mensen met een verblijfsvergunning in Nederland. De meeste vreemdelingen met een lage opleiding zullen het nieuwe inburgeringsexamen niet halen. Het is voor de integratie heel goed dat iemand Nederlands leert, maar het werkt averechts om eisen te stellen waarvan je van tevoren weet dat weinigen ze zullen halen. Overigens staat ook in dit boek dat laagopgeleiden altijd het liefst niet gezien werden, behalve wanneer zij vies en vuil werk zouden kunnen doen dat wij als Nederlanders zouden laten liggen. Ook om dat inzicht is dit boek een goed boek. Het examen is minstens zo zwaar als de naturalisatietoets die in 2003 is ingevoerd en die tot een sterke vermindering van het aantal naturalisaties heeft geleid. Vooral lager opgeleide immigranten werden door die toets afgeschrikt of verhinderd om Nederlander te worden.

Deze nieuwe verblijfsrechtelijke sanctie heeft een groot aantal averechtse gevolgen, die de integratie van de betrokkenen zullen bemoeilijken in plaats van versterken. Ik noem u graag een aantal neveneffecten van deze nieuwe sanctie. Het verblijfsrechtelijk effect is dat grote groepen vreemdelingen tot hun 65ste, wanneer zij worden vrijgesteld van het inburgeringsvereiste, een tijdelijke verblijfsvergunning houden. Zij moeten dus periodiek om verlenging vragen, met alle angsten en onzekerheden van dien. Die onzekerheid belemmert hun integratie. Ook zullen elke keer leges moeten worden betaald. De tijdelijke verblijfspositie is bovendien zwakker, omdat de intrekingsgronden talrijker zijn. Voor vluchtelingen kan dat een gewijzigde situatie in het herkomstland zijn, ook al wonen zij hier al 15 jaar. Verandering van werk of van gezinssituatie kan al tot problemen leiden. Zij zullen afhankelijk blijven van hun partner, wat de integratie en zelfstandigheid niet bevordert. Zeker voor vrouwen kan dit kwalijke gevolgen hebben en het kan hun participatie belemmeren. Ook werkgevers zijn huiverig voor iemand met een tijdelijke verblijfsvergunning en investeren er zeker niet in. In het dagelijkse leven is een tijdelijke verblijfsvergunning eveneens een belemmering. Je kunt geen hypotheek of zakelijk krediet krijgen. Zelfs het openen van een bankrekening of het afsluiten van een verzekering levert problemen op. Je kunt niet elders in de EU gaan wonen, werken of studeren. Er staat dus heel veel op het spel. Duidelijk is dat de vergunning voor onbepaalde tijd of de zelfstandige vergunning de integratie bevordert. Toch verstrekken wij die alleen nog aan mensen die inmiddels al geïntegreerd zijn, ondanks hun zwakkere positie.

Nu kan de minister zeggen: als zij dat examen doen, is er niets aan de hand. Uiteraard, als dat examen door iedereen te halen is, dan heeft hij gelijk. Het niveau van de toets -- A2 -- is echter zodanig hoog dat slechts een klein deel van de

immigranten zal slagen voor het examen. De huidige, veel lagere toets werd in de afgelopen jaren door minder dan de helft van de deelnemers aan de cursussen gehaald. Ook in vergelijking met andere EU-landen is het niveau van de toets zeer hoog. Letland gebruikt een lager niveau om Russisch sprekende inwoners de nationaliteit van dat land te onthouden. De slaagplicht komt, zeker bij mensen met een lage opleiding, in strijd met het gemeenschapsrechtelijke proportionaliteitsbeginsel -- een fantastisch scrabblewoord -- dat Nederland bij elke aanvraag voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd regulier op grond van richtlijn 2003/109/EG in acht moet nemen. Bovendien laat de imperatieve bepaling in de Vreemdelingenwet geen enkele ruimte voor een belangenafweging, wat het EG-recht wel vereist. De strikte hardheidsclausule voldoet daar niet aan. Ook de IND waarschuwde bij brief van 15 november 2005 in een reactie op het conceptbesluit inburgering voor het loslaten van het uitgangspunt -- ik citeer -- "dat na een vaste periode zekerheid dient te worden gegeven". Als gevolg van de Wet inburgering zal die vastigheid voor veel immigranten voortaan tot hun 65ste uitblijven.

De GroenLinksfractie is een warm voorstander van een integratieplicht, waarin nieuwkomers met goede en op maat gesneden inburgeringsprogramma's hier hun weg vinden en gaan meedraaien. Een deelnameplicht aan deze cursussen is bijzonder wenselijk, maar dan hebben wij het over een inspanningsverplichting waar iedereen aan kan voldoen. Nu is er voor een hoog prestatieniveau gekozen, waarvan op voorhand duidelijk is dat ook goedwillende migranten dat niet zullen gaan halen. Zo creëer je eerder uitsluiting dan integratie.

Ik verzoek de minister dringend om het beleid zodanig vorm te geven dat het echt de integratie zal bevorderen en dat het voor iedereen doenlijk is om een sterke verblijfsvergunning te verkrijgen. Er zijn alternatieven die niet de laagopgeleiden of de ouderen uitsluiten. De verplichting tot slagen kan worden omgezet in een verplichting tot deelname aan de cursus. Als de minister daar niet aan wil tornen, zou hij na tien jaar rechtmatig verblijf de slaagplicht kunnen vervangen door de plicht tot deelname aan een inburgeringscursus. Eventueel zou hij na vijf jaar rechtmatig verblijf, als men het examen niet haalt, een verblijfsvergunning kunnen verlenen die voor tien jaar geldig is. De slaagplicht voor migranten ouder dan 55 jaar zou kunnen worden omgezet in een verplichte deelname aan een cursus.

Ik dring er in elk geval op aan om het niveau te heroverwegen. Waarom moet het gelijk staan aan dat voor naturalisatie? Zelfs veel Nederlanders zouden het niveau niet kunnen halen. Het gaat de minister toch om het kunnen meedraaien in onze samenleving en om het meedoen? Dat kunnen laagopgeleiden tot net zo goed, ook al weten zij geen prachtige portfolio's te fabriceren als onderdeel van het examen? Misschien zijn die laagopgeleiden ook juist heel erg goed inzetbaar op de knelpunten op de arbeidsmarkt en de onvervulbare vacatures.

Ik verzoek de minister om het effect van de slaagplicht en de alternatieven ervoor zorgvuldig te overdenken bij zijn oriëntatie op het terrein van integratie. Wij staan op het punt een breuk te creëren met het verleden, maar wij hebben het nog niet gedaan. De bakens kunnen nog verzet worden. Ik hoop dat de minister bereid is daar serieus naar te kijken en de Kamer hierover te informeren.

Hoewel wij blij waren met het uitstel van de invoering van de slaagplicht, zijn wij van mening dat 1 januari 2010 nog te vroeg is om te verwachten dat iedereen zich er voldoende op heeft kunnen voorbereiden. Er staat drie jaar voor de voorbereiding. Pas begin dit jaar werd het niveau van het examen duidelijk. De minister heeft inmiddels al een indruk van de chaos op de inburgeringsmarkt. Pas een jaar geleden hebben gemeenten de mogelijkheid gekregen om elke inburgeringsplichtige een aanbod te doen. Ook is er vaak nog alleen overdag aanbod, terwijl mensen dan aan het werk zijn. Wat is nu het belangrijkste?

Er is dus veel voor te zeggen om de slaagplicht pas in te voeren als de gemeenten, de markt en de migranten zich er ordentelijk op hebben kunnen voorbereiden. Wanneer denkt de minister dat er overal een flexibel cursusaanbod is, ook in weekenden en op de avonden, en er voldoende kinderopvang beschikbaar is? Wanneer denkt hij dat gemeenten aan elke inburgeringsplichtige een aanbod hebben gedaan? Is het niet redelijker om vanaf dat moment pas te gaan tellen en 3,5 jaar nadat aan deze randvoorwaarden is voldaan de sanctie te laten ingaan. Wij zijn dan echt enkele jaren verder dan 2010. Ik hoor graag een reactie van de minister op deze redenering. Welke inspanning ziet hij als zijn verantwoordelijkheid om de voorbereiding op het examen overal optimaal te maken?

Een integratieplicht is goed. Als die echter een slaagplicht wordt, moet het niveau van de voorbereiding zodanig zijn dat het niet een onneembare drempel wordt naar een zekerdere verblijfsstatus. Ik wijs de minister nogmaals op het boek *Komen en gaan*. Daarin laten wij zien dat wanneer een samenleving een uitnodigend gebaar heeft gemaakt en nieuwsgierig is naar de vreemdeling en de nieuwkomer, de integratie vele malen soepeler verloopt, al 500 jaar lang.

*N

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Voorzitter. Vandaag spreken wij over de wijziging van de Wet inburgering. Het verheugt mijn fractie dat wij over dit belangrijke onderwerp met de kersverse minister van WWI mogen spreken. Wij feliciteren hem met zijn benoeming. Bij zijn aantreden stelde de minister dat hij, ik citeer: "de laatste minister van integratie wil zijn." Dat is een mooi streven, maar om dat voor elkaar te krijgen moet en wel heel veel gebeuren om de inburgering toegankelijker, beter en effectiever te maken. Ik verwacht dan ook dat dit wijzigingsvoorstel van de Wet inburgering er een uit een reeks van vele zal zijn. Er zijn heel veel problemen met de uitvoerbaarheid van de wet en met dit voorstel

komt een belangrijke vereenvoudiging in zicht. Dat is een goede zaak. Mijn fractie juicht de vereenvoudiging toe.

Wij hebben afgesproken dat wij op een later moment komen te spreken over het totale plan inburgering. Het is nodig om over dat totale plan te spreken, veel meer dan alleen maar over de reparatiewetgeving van nu. Naar het oordeel van mijn fractie leidt de huidige Wet inburgering namelijk ondanks deze reparatie nog steeds eerder tot uitsluiting dan tot insluiting van migranten.

Ik ga vanmiddag een paar punten noemen die vooral met deze wetgeving te maken hebben en stip een aantal kwesties aan waarvan ik niet verwacht dat de minister die direct beantwoordt. Ik geef ze al mee voor het gesprek dat wij in het voorjaar met elkaar zullen voeren. In dit reparatievoorstel wordt gemeenten de mogelijkheid geboden om alle inburgeringsplichtigen een inburgeringsvoorziening aan te bieden. Ook biedt de wet de mogelijkheid om de inburgeringsvoorziening te richten op het staatsexamen Nederlands als tweede taal. Dat is op zich een goede zaak. Deze nieuwe en terechte mogelijkheden verhullen echter ook een aantal daadwerkelijke problemen. In dit debat wil ik vier punten naar voren brengen.

Het eerste betreft de aantallen en de afspraken. Het ministerie heeft bij de voorbereiding van dit wijzigingsvoorstel de Kamer inzicht geboden in de ontluisterende uitvoering van de Wet inburgering in 2007 en 2008. Ik ga niet alles noemen, slechts één illustratie. In 2007 zijn 9500 mensen met de inburgeringscursus begonnen. De ambitie was 45.000. Er zijn nog niet eens 600 mensen geslaagd voor het examen. In antwoord op vragen van mijn fractie geeft de minister ook een prognose voor 2008. Daarin wordt uitgegaan van de gegevens tot juni 2008 van 30.000 aangeboden inburgeringsprogramma's. Dit aantal is ook weer ver onder de ambitie die in 2007 is genoemd, terwijl in de begroting voor 2009 wordt uitgegaan van 54.000 aangeboden inburgeringsexamens. Graag hoort mijn fractie welke extra inspanningen de minister gaat leveren om betere resultaten te realiseren. De uitvoering is in handen van de gemeenten. Welke middelen gaat de minister inzetten om de gemeentelijke uitvoering ook in dit opzicht te verbeteren?

Mijn tweede punt betreft de geringe differentiatie naar doelgroepen. Uit gesprekken met degenen die actief betrokken zijn bij de uitvoering van de Wet inburgering en ook na enig speurwerk in de beleidsstukken van het ministerie, wordt mij duidelijk dat geen enkel inzicht bestaat in de samenstelling van de doelgroepen die voor inburgering in aanmerking komen. Om hoeveel mannen en vrouwen gaat het, wat is het initiële opleidingsniveau, wat is hun praktische kennis van de Nederlandse taal en wat is hun achtergrond? Het is toch niet onredelijk om ervan uit te gaan dat een jonge vrouw van 22 jaar met een middelbare schoolopleiding genoten in Irak een heel andere vorm van inburgering behoeft dan een bijna analfabete man van 48 jaar die hier al enige tijd woont en werkt?

Ondanks deze grote verschillen wordt aan alle inburgeraars een qua moeilijkheid ongeveer gelijk examen aangeboden. De differentiatiemogelijkheden zijn beperkt en zijn vooral gericht op het leren in verschillende contexten. Dat laatste is natuurlijk winst: leren wat speelt rond opvoeding, gezondheid en onderwijs en wat speelt rond werk. Maar het is niet genoeg. Degenen die slecht toegerust zijn aan het begin van de cursus, bijvoorbeeld omdat zij nauwelijks een schoolachtergrond hebben, zullen het examen nooit halen. Toch wordt steeds om dit punt heen gedraaid. De heer Thissen zei dat ook al. Dat bevreemdt mijn fractie. Natuurlijk zij wij van oordeel dat iedereen die in Nederland woont en wil blijven, de Nederlandse taal moet leren en kennis moet nemen van de Nederlandse samenleving. Mijn fractie is ook voor het afleggen en vooral het halen van een examen. Zo'n examen kan een inhoudelijke en symbolische waarde hebben en dat is een goede zaak. De eisen moeten echter wel realistisch en haalbaar zijn. Anders gezegd: er moet een kans bestaan dat het examen wordt gehaald.

Kan de minister aangeven of hij meer werk wil maken van een meer doelgroepgerichte benadering? Is hij het met mijn fractie eens dat een nadere uitwerking van het inburgeringsbeleid gebaat zou zijn bij een meer gedifferentieerde benadering zodat mensen met weinig bagage ook de mogelijkheid hebben om een op hun niveau toegesneden examen te halen? Dat doen wij in het gewone onderwijs toch ook? Met het huidige voorstel om alle inburgeringsplichtigen een aanbod te doen, klemt deze vraag des te meer.

In dit verband wil ik nog de kwestie aansnijden van de eigen bijdrage. Inburgeraars moeten eerst €300 betalen en krijgen deze pas terug als zij het examen hebben gehaald. Een goede prikkel zou dat moeten zijn. De praktijk pakt anders uit. Veel migranten hebben weinig goede ervaringen in hun land van herkomst met overheidsinstanties en zijn niet makkelijk geneigd zo'n groot bedrag neer te tellen. Belangrijker nog is dat zij geen enkel zicht hebben op de teruggave ervan. Het halen van het examen is het criterium. Maar wat als de kwaliteit van de cursus slecht is en niet toegesneden op het eigen niveau? Dan kunnen zij dus fluiten naar hun geld. Het is niet verwonderlijk dat veel migranten zo'n deal niet sluiten. Dat zou u toch ook niet doen, minister?

Ik kom nu toe aan de derde kwestie, namelijk participatie. Het is de bedoeling dat inburgering niet een doel in zichzelf is, maar een middel tot participatie. Ook op dit terrein is de praktijk anders. Aan die participatiedoelstelling wordt nog namelijk maar bitter weinig gedaan. Voor 2008 was het streven om 20% van de inburgeringsvoorzieningen duale trajecten te laten zijn. Dat wil zeggen dat inburgering is gekoppeld aan werk, re-integratie, ondernemerschap, een beroepsopleiding, opvoedingsondersteuning of vrijwilligerswerk. Dit percentage van 20 wordt in 2008 niet gehaald. In 2009 wordt uitgegaan van 40% duale trajecten. De Wet participatiebudget zal dit moeten faciliteren en verder zullen er in deze

richting afspraken moeten worden gemaakt met de gemeenten.

Dit zijn allemaal nobele doelen, maar de vraag is of met deze middelen meer participatie zal worden gerealiseerd. Zolang geen enkel inzicht is in de achtergronden en mogelijkheden van de doelgroepen -- zie mijn vorige punt -- is de kans groot dat de participatiedoelstelling niet wordt gerealiseerd of alleen wordt gerealiseerd voor de meest kansrijke inburgeraars. Is de minister het ons eens dat deze participatiedoelstelling een loze belofte wordt als niet, veel meer dan nu gebeurt, wordt ingezet op een gedifferentieerde benadering die verschillende vormen van participatie mogelijk maakt? Wanneer gaat de verkenning van de mogelijkheden om werk en inburgering te combineren, zoals vermeld op pagina 9 van de memorie van antwoord, ook daadwerkelijk van start?

Naar het oordeel van mijn fractie biedt de voorgestelde wijziging te weinig ruimte om meer werk te maken van de participatiedoelstelling. Dat moet beter en graag horen wij de visie van de minister op dit punt. Dat hoeft niet direct vandaag, maar dan wel graag op korte termijn.

Dit brengt mij een vierde en laatste punt waar wij ons grote zorgen over maken en waarover wij graag vandaag iets meer zicht willen hebben op het perspectief van de minister, namelijk de verblijfsrechtelijke gevolgen. Als gevolg van de Wet inburgering kunnen vreemdelingen van buiten de Europese Unie na vijf jaar legaal verblijf alleen nog een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd krijgen als zij zijn geslaagd voor het inburgeringsexamen. Zoals reeds aangegeven, is het examen zwaar. Feitelijk zou je het kunnen vergelijken met de naturalisatietoets die in 2003 is ingevoerd en toen heeft geleid tot een sterke vermindering van het aantal naturalisaties. De verwachting is, als de inburgering blijft zoals zij nu is, dat dit ook voor de inburgering zal gelden: een sterke vermindering van het aantal naturalisaties, terwijl wij juist het omgekeerde nastreven.

Deze verblijfsrechtelijke sanctie heeft een groot aantal averechtse gevolgen. De antwoorden van de minister op mijn schriftelijke vragen vind ik daarom onbevredigend. Daar wordt namelijk het volgende gesteld: "wie verwijtbaar het inburgeringsexamen niet haalt ontnemt zich het perspectief op versterking van zijn verblijfspositie in Nederland". De vraag is wanneer er nu eigenlijk sprake is van verwijtbaar gedrag. Als de uitvoering er zo beroerd voor staat? Als er zo weinig onderscheid wordt gemaakt naar doelgroepen? Als er zo weinig mogelijkheden zijn om de cursus in de avonduren te volgen? Als er zo weinig flexibiliteit in het aanbod is? Wie kan dan eigenlijk wat worden verweten? Kan een migrant eigenlijk wel worden verweten dat hij of zij nauwelijks een opleiding heeft genoten in het land van herkomst en daarom moeite heeft met een exameneis die geen enkele rekening houdt met zijn of haar startpositie? En wat te denken van de grote verschillen tussen de inburgeringscursussen? Mijn fractie ziet niet in waarom een gebrekkig inburgeringsaanbod wordt

afgewenteld op degene die er eigenlijk van zou moeten profiteren.

Nu wil ik met deze vragen niet beweren dat er nooit sprake is van onwil en verwijtbaar gedrag van de kant van de migrant, maar om iedereen over één kam te scheren, gaat mijn fractie veel te ver. De gevolgen voor de gewenste integratie zijn funest. Integratie is echt alleen mogelijk bij een onbetwist verblijfsrecht. Met deze regeling zijn vele migranten -- omdat zij het examen niet kunnen halen -- aangewezen op een tijdelijke verblijfsvergunning. Collega Thissen heeft hier al een aantal gevolgen genoemd van deze regeling, die ik niet zal herhalen.

Wat wel duidelijk is, is dat deze negatieve gevolgen vooral de sociaal zwakkere migranten met een lage opleiding en een laag inkomen treffen. Als gevolg van deze wet zullen zij tot aan hun 65ste geen zekerheid hebben over hun positie in Nederland en dat is zeer onwenselijk. Graag horen wij van de minister een reactie op deze negatieve effecten, die naar ons oordeel niet mals zijn. En als de minister de zorgen van mijn fractie deelt, welke oplossingen heeft hij dan voorhanden?

Deze wijziging is een stap in de goede richting, maar er is meer nodig. Dat meer moeten wij vooral zoeken in een betere uitvoering, maar ook in het beter vormgeven van de participatiedoelstelling, in het opnieuw doordenken van de exameneis, het examenniveau en de verblijfsrechtelijke gevolgen ervan voor de betrokkenen, vooral voor degenen die al een heel zwakke positie hebben. Wij wachten de antwoorden met belangstelling af.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Mevrouw de voorzitter. Ook onze fractie feliciteert de minister met zijn benoeming. Wij zien uit naar de verdere gedachtewisseling, die wij hopen te hebben in de komende periode.

Deze bijdrage is mede namens de SGP. Onze fracties leveren nu een korte bijdrage, in de verwachting dat wij op een later tijdstip uitvoeriger zullen debatteren over de inburgering in relatie tot het bredere integratiebeleid. Deze bijdrage is ook kort omdat wij niet hebben meegedaan aan de schriftelijke voorbereiding.

Onze fracties steunen het beleid om oud- en nieuwkomers in de Nederlandse samenleving te laten inburgeren door middel van een inburgeringstraject. Het is voor geen enkele samenleving goed wanneer mensen zich belemmerd voelen om deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer. Raken mensen niet thuis in onze samenleving, dan kunnen ze deze relatieve achterstand ook weer doorgeven aan hun kinderen. Het is van belang dat iedereen die hier verblijft en die zijn of haar leven vormgeeft in deze samenleving ook zo snel mogelijk het aanbod en de mogelijkheid krijgt om de taal en de maatschappelijke context te leren kennen. De primaire doelstelling van inburgering is wat ons betreft dus: mee kunnen doen in de samenleving. Deze formulering in termen van participatie kennen

wij uit een andere lokale beleidscontext, namelijk die van de Wet maatschappelijke ondersteuning, die ook een dergelijke doelstelling heeft.

Prestatieveld 1 van de Wmo legt gemeenten de taak op, sociale samenhang te bevorderen. Vooral als het gaat om wat "het duale inburgeringstraject" heet, zou afstemming binnen het kader van de Wmo wel eens heel belangrijk kunnen zijn, bijvoorbeeld bij de combinatie van inburgering en vrijwilligerswerk. Op den duur is dit ook de bedoeling, zo begrijpen wij, maar toch hoor ik op dat punt graag een reactie van de minister. Het zou mooi zijn als die vandaag komt, maar anders komt het later nog wel.

In dit verband maak ik nog een andere opmerking. Wij zullen in deze kabinetsperiode ook nog gaan spreken over een handvest voor burgerplichten. Welke rol ziet de minister voor dit handvest weggelegd in het kader van de inburgering?

Wij spreken over een wijziging van de vigerende Wet inburgering. De inburgeringswet die op 1 januari 2007 van kracht is geworden, was te ingewikkeld. De wet probeerde te veel te sturen op groepen en soorten inburgeraars en het aanbod dat zij zouden moeten krijgen. Wij steunen de vandaag voorliggende wetswijziging, die gemeenten meer vrijheid geeft om potentiële inburgeraars een aanbod te doen dat past bij hun niveau en hun omstandigheden. Wij geven gemeenten nu meer beleidsvrijheid en dat is goed. De verwachting is dat inburgeringstrajecten nu beter gaan lopen en er meer inburgeraars gebruik gaan maken van de voorzieningen. Dat is ook wel de lakmoesproef van deze wetswijziging. Graag blijven wij hierover geïnformeerd door de minister, net als de collega's die daarnaar hebben gevraagd. Wij hebben recentelijk al cijfers gezien in het schriftelijk verslag, die laten zien dat het volume toeneemt, maar dat zijn cijfers die nog horen bij het regime van de wet-Verdonk. Wat is de verwachting van de minister voor de nieuwe wet? Komen wij aan de 47.000 per jaar?

De inburgeringstrajecten kennen eisen waar de ene inburgeraar sneller aan kan voldoen dan andere, dat ligt in de aard der zaak. Het is goed dat hiermee wordt gerekend. Het is ook zo dat de ene inburgeraar daarmee een goedkoper traject doorloopt -- hij kan immers sneller klaar zijn -- dan een ander. Wat betekent dit voor de financiering en voor de hoogte van de participatiebudgetten die beschikbaar worden gesteld?

Uiteraard moeten gemeenten nu meer maatwerk leveren en in staat zijn te differentiëren. Hoe verhoudt deze ambitie zich met de feitelijke mogelijkheden om inburgeringsplichtigen een goed traject te laten doorlopen? Daar liep het immers fout in de afgelopen jaren. Hoe is het nu gesteld met de capaciteit van bijvoorbeeld de roc's? Hoe gaat deze capaciteit zich ontwikkelen? Zijn er voldoende bekwame docenten beschikbaar? Wat denkt de minister te gaan doen als zich hier lacunes in gaan vertonen?

Een punt van aandacht is de eigen bijdrage die inburgeraars moeten betalen. Ik heb begrepen, nadat ik gebeld heb met een gemeente, dat er een

eigen bijdrage wordt gevraagd van €270. Dit onderstreept de eigen verantwoordelijkheid van de inburgeraar om in te burgeren en om daar ook zelf iets voor te doen. Ik denk dat het goed is dat wij vragen van inburgeraars, een eigen bijdrage te leveren. Ik vraag echter aandacht voor de situatie wanneer inburgeraars hier binnenkomen als partners van elkaar. Zij moeten dan €540 opbrengen. Dat is een heel stevig bedrag voor dat huishouden. Zijn hier modaliteiten in aan te brengen, bijvoorbeeld door een korting te geven aan een van de echtgenoten op het moment dat zij de inburgeringscursus samen doorlopen? Wij willen dat vrouwen inburgeren, maar wanneer twee personen moeten inburgeren, moet worden voorkomen dat één persoon dit gaat doen vanwege de draaglijkheid voor dat ene huishouden.

Wij zullen nog spreken over het Deltaplan Inburgering, waaronder de participatietrajecten. Collega Meurs sprak hier ook al over. Wij steunen deze trajecten en wij zijn benieuwd naar de visie van de minister hierop. Wij vertrouwen erop dat wij deze visie op enig moment zullen krijgen. Ik zie uit naar de reactie van de minister.

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Mijn fractie heet de minister ook hartelijk welkom. Wij hopen op een interessante, vruchtbare en heftige samenwerking.

Over een aantal zaken zullen wij het in deze Kamer waarschijnlijk wel in meerderheid eens zijn. Ten eerste dat wij de participatie in onze samenleving van de mensen die van elders komen, krachtig willen bevorderen. Of wij het participatie, integratie of inburgering noemen, het maakt geen verschil in welke termen wij daarover spreken. Het leren van de Nederlandse taal is daarvoor een belangrijk vereiste. Ten tweede dat het met de inburgering de afgelopen jaren niet bepaald goed is gegaan. Ik bedoel nu de inburgering in de enge zin van het woord, want met wat wij meestal integratie noemen, blijkt het voor een groot deel van de migranten veel beter te gaan dan vele doemdenkers hebben voorspeld. Ten derde dat deze wet in elk geval een aantal zaken zal verbeteren. Wij weten ook dat de gemeenten vooruitlopend op de aanvaarding van deze wet al aan het werk zijn gegaan om meer inburgeringsplichtigen dan voorheen een voorziening aan te bieden.

De wet die wij waarschijnlijk vandaag zullen aannemen, repareert een aantal zaken dat een voortvarende aanpak heeft verhinderd. Zo wordt wat meer rekening gehouden met de grote niveauverschillen tussen inburgeringsplichtigen, opdat een aantal mensen direct door kan stomen naar het staatsexamen. Gemeenten kunnen hun beleid zo beter toesnijden op de lokale situatie.

Wanneer het alleen maar zou gaan over deze wet in engere zin, had het wat mijn fractie betreft ook een hamerstuk mogen zijn. Het belangrijke punt is dat deze wet weliswaar een aantal hobbels uit de weg neemt, maar dat dit volgens ons nog niet betekent dat wij er in de

nabije toekomst op kunnen rekenen dat de achterstand wordt ingehaald en dat de problemen van de aanbieders zijn opgelost. Wij zijn er tevens helemaal nog niet zo zeker van dat de inhoud van de inburgering werkelijk de meest adequate bijdrage is om mensen op weg te helpen. Dat wil zeggen dat het mogelijk wordt gemaakt dat zij aan het werk kunnen gaan of aan studie of opleiding beginnen, dat ouders hun kinderen bij kunnen staan in hun schoolloopbaan, dat iedereen de weg weet te vinden in deze complexe, moderne samenleving, dat iedereen aan burgerplichten kan voldoen en gebruik kan maken van de voorzieningen die de burgers worden geboden. De inburgeringseis is bovendien een voorwaarde om volledig burgerschap te verwerven. Daar heeft mevrouw Meurs ook indringend over gesproken. De inburgeringseis is niet niks, want hij houdt meer in dan het leren van een taal.

Het gaat dus om veel, niet alleen voor de mensen die inburgeren, maar ook voor de ontvangende samenleving. Wij stonden dus ook al in de startblokken om met de minister die de integratie in haar portefeuille had, deze wet als aanleiding te nemen om een aantal belangrijke zaken stevig aan de orde te stellen. Deze zaken betreffen onder meer de context van de wet, de gang van de zaken rondom de inburgering en de inhoud ervan. Toen verdween die minister echter en stond er opeens een andere minister voor onze neus, maar deze nieuwe minister heeft nog nauwelijks de tijd gehad om zich in te werken. Dit is de vierde minister met deze portefeuille in de vijf jaar dat ik in deze Kamer functioneer. Het is daarom de vraag of onze ministers de kans krijgen om fatsoenlijk in te burgeren.

Het zou in elk geval erg schimmig zijn geworden, wanneer wij op grond van de uitlatingen van de vorige minister in debat gingen met de minister van wie wij de mening nog niet kennen. Wij hebben nog even geprobeerd om de minister een visie te ontftutselen als vervanging voor de notitie die wij van de vorige minister zouden ontvangen. Dit is niet op tijd gelukt, maar het zij de minister volledig vergeven. Naar het zich laat aanzien, zullen wij in de nabije toekomst nog de gelegenheid krijgen om een werkelijk debat te voeren over de vraag waarom de inburgering zo'n slechte start heeft gemaakt en of het beleid dat nu op de rails komt te staan, werkelijk het beste is. Mijn fractie wil er in ieder geval sterk op aandringen dat dit debat er komt. Het probleem met de behandeling van wetten, zoals dat in deze Kamer onze taak is, is dat wij door de formele indeling in maatregel zus en reparatie zo het zicht verliezen op het geheel van waar het om gaat.

Wij zullen dus op dit moment niet vreselijk aandringen op een breed en diepgaand debat. Als mijn fractie het niet kan laten om een aantal punten toch nu alvast aan te stippen, is dat meer bedoeld als aanmoediging of zo men wil een waarschuwing. Wat ons betreft gaan wij het daar wel over hebben in de toekomst, maar dit hoeft dus niet per se vandaag.

Wij willen absoluut nog een keer goed in debat over de fundamentele vraag waarom het zo

mis is gelopen bij de inburgering. De feiten zijn al gegeven. In 2007 is maar 10% van de geplande inburgeraars begonnen, en het ziet ernaar uit dat het er in 2008 niet meer waren dan 30.000. Dit is veel minder dan was voorgenomen. Van Amsterdam zijn de cijfers bekend. Van de 15.000 die er zouden beginnen, zijn er uiteindelijk slechts 5.000 echt aan de gang gegaan. Wij weten inmiddels ook dat er hier en daar sprake is van een chaos aan aanbieders, en dat er drie keer zoveel controlerende ambtenaren in functie zijn, met name in Amsterdam. Wij weten dat veel ingehuurde leerkrachten inmiddels weer zijn ontslagen en dat de schade voor de aanbieders in 2007 45 mln. bedroeg. Er wordt nog steeds gekibbeld over de vraag wie daarvoor moet opdraaien. Dit heeft veroorzaakt dat enerzijds duizenden mensen klaarstonden om aan de inburgering te beginnen en dat anderzijds tegelijkertijd klaslokalen leeg bleven. Aanbod en vraag bleken slecht op elkaar aan te sluiten. In de Tweede Kamer heeft de SP al betoogd dat ook hier de vraag is of de ingevoerde marktwerking niet meer kapot maakte dan ons lief is. De vraag is ook of wij met al die aanbieders die het zo snel en goedkoop mogelijk moeten doen, de nieuwe categorie van inburgeringsprijsvechters, ook werkelijk het meest adequate inburgeringsonderwijs krijgen. Mevrouw Meurs heeft al benadrukt dat het immers zo duidelijk is geworden dat er levensgrote verschillen bestaan in het vermogen van inburgeraars om de taal te leren, ook in hun specifieke omstandigheden. De een heeft een baan, de ander heeft kinderen, de derde is al behoorlijk op leeftijd. Je hoeft niet eens een onderwijsspecialist hoeft te zijn om te begrijpen dat een taal leren het snelst en beste gaat in de eigen omgeving, op het eigen niveau, aansluitend bij de eigen leefwereld. Wij accepteren in Nederland van de reeds buitengewoon ingeburgerde Nederlandse Nederlanders dat zij ook onderling een behoorlijk verschil hebben in taalvaardigheid en vermogen om ermee om te gaan. Of het nu gaat om het combineren met een baan, dan wel om het begeleiden van kinderen in school en buurt, het is duidelijk dat mensen de taal het beste leren al doende. Ook al is het niet perfect, het gaat er veel meer om dat mensen er weg mee weten dan dat zij woordjes uit hun hoofd hebben geleerd. Met de vorige minister is afgesproken dat er onderzoek gedaan zou worden naar de relatie tussen de marktwerking en de moeilijkheden in het verwezenlijken van een aanbod. Wij kijken erg uit naar de resultaten van dat onderzoek. Volgens mij moeten wij daar ook flink over debatteren.

Daarmee komen wij aan de inhoud van de inburgering. Nederlands leren is een belangrijke voorwaarde. Daarover zijn wij het vast wel eens. Maar wij kunnen er wel over discussiëren of wij een formele eis van taalvaardigheid moeten stellen, dan wel de eis van een praktische, alledaagse taalvaardigheid. Er is nog een onderdeel van de inburgering, dat bedoeld is om de kennis van de inburgeraar met de Nederlandse samenleving te testen. De testvragen zijn al enige tijd aanleiding tot veel hilariteit en erg leuke spelletjes op verjaardagen voor reeds lang ingeburgerde

Nederlanders. Is het werkelijk noodzakelijk dat een inburgeraar uit zijn hoofd leert of hij een cadeautje meteen moet uitpakken dan wel moet laten liggen? Of mogen wij ervan uitgaan dat in Nederland geen homogene cultuur bestaat waarbij iedereen exact hetzelfde sociale en culturele gedrag vertoont? Hoe het ook zij, als geboren en getogen Nederlandse, ook nog komend uit een redelijk net milieu, ben ik gezakt voor de test. Als ik al zak, wat mogen wij dan verwachten van al die andere mensen? Is de inhoud van de inburgeringstest werkelijk nuttig? Is de test te doen en sluit hij aan bij wat mensen nodig hebben om zich in dit land thuis te voelen en te participeren? Ik sluit mij volledig aan bij de twee vorige sprekers. Het is heel erg de vraag wie buiten de boot zullen vallen en of dit terecht is.

Ik heb opgebiecht dat ik ben gezakt en heb nog een persoonlijke anekdote. Ik weet dat wij het vandaag niet hebben over de inburgering van partners in het buitenland, maar wel over de in mijn ogen soms wat wereldvreemde benadering van wat mensen moeten weten en kunnen om in Nederland terecht te kunnen. Mijn buitenlandse echtgenoot leeft in Gaza, in een oorlogssituatie. De zorgen daar zijn op dit moment of er nog brood is en of er nog benzine is om de kinderen naar school te brengen. Er is nog maar één uur elektriciteit per dag. Alle buitenlanders zijn weg, waardoor er geen Nederlander te vinden is die mijn echtgenoot met zijn taallessen kan helpen. Hij leert nu uit zijn hoofd dat de koning van Spanje katholiek was en niet protestant. Aan de andere kant heeft mijn echtgenoot inmiddels een aardige indruk opgedaan van dit land, door zijn onaangename kennismaking met de wijze waarop Palestijnen tegenwoordig behandeld worden op Schiphol. Ook hebben wij interessante bezoeken achter de rug aan de IND en de Vreemdelingenpolitie. Voor de mij nog mankerende inburgering is dit ook heel leerzaam. Je ziet je eigen land nog eens van een andere kant.

Als voormalig vormingswerker denk ik dat het schoolse overhoren van kennisvragen weinig zoden aan de dijk zet. Gemeenten die al experimenteren met meer praktische participatie, met stages, met combinaties met werk en met andere vormen van leren door te doen, weten dat dit de beste garantie is voor taalvaardigheid. Deze best practices zouden gestimuleerd moeten worden en doorgegeven moeten worden aan gemeenten die nog niet doorhebben hoe je dit beter kunt doen. Hoe goed het ook is dat gemeenten voldoende ruimte krijgen om op lokaal niveau een eigen invulling te geven aan de inburgering, wij willen toch niet dat de inburgeraar, die vaak nog nauwelijks de weg weet, per gemeente met een erg groot kwalitatief verschil in aanbod te maken heeft? Wij willen ook niet dat mensen die een speciale achtergrond hebben en daardoor voor hun onderwijs een eigen invulling op maat zouden moeten krijgen, dit bij de ene gemeente wel kunnen krijgen en bij de andere gemeente niet. Dit hoort dus bij het pakket waarover wij het nog moeten hebben.

Ik denk dat de minister het er mee eens is dat de inburgering in enge zin niet meer is dan een belangrijk onderdeel van een veel groter proces.

Wat gaan wij doen met de mensen die het niet kunnen halen? Wat is het vervolgtraject nadat wij iemand hebben kunnen feliciteren met een behaald examen? Hoe zorgen wij ervoor dat iemand die zijn best heeft gedaan, een mondje Nederlands spreekt, weet dat hij zijn cadeautje meteen uit moet pakken, dat de koning van Spanje katholiek was en geleerd heeft dat je homo's die elkaar zoenen niet mag slaan, ook nog aan het werk komt?

Daarmee komen wij op een veel groter debat over gemengde wijken en gemengde scholen. Daarover is de minister ook aan de overkant al in gesprek geweest, ook met de SP-fractie. Wij kijken uit naar de voortzetting van dat gesprek, dat absoluut nog plaats moet vinden.

De **voorzitter**: Het woord is aan de heer Leunissen, die zijn maidenspeech zal houden.

**

*N

De heer **Leunissen** (CDA): Voorzitter. Ook de CDA-fractie wil de minister van harte feliciteren met zijn benoeming. Wij wensen hem veel succes toe. Ik hoop dat uit mijn verhaal ook een beetje zal blijken waarom wij dit zo belangrijk vinden.

De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de wijziging van de Wet inburgering, eerste tranche, in haar opzet een vereenvoudiging en tegelijk een verbetering biedt van de vigerende wet. De gemeenten vonden de Wet inburgering te complex om goed te kunnen uitvoeren. De minister is voortvarend te werk gegaan en heeft de gemeenten al geïnformeerd. Ook heeft hij, vooruitlopend op de aanvaarding van de voorliggende wijzigingsvoorstellen en de inwerkingtreding van de nieuwe wet, gemeenten in staat gesteld, alle inburgeringsplichtigen een inburgeringsvoorziening aan te bieden, die deel uitmaakt van het Deltaplan Inburgering.

Deze wijziging heeft het karakter van reparatiewetgeving. Het nu voorliggende wetsvoorstel beoogt concreet het college van B en W de mogelijkheid te geven om iedere inburgeringsplichtige een inburgeringscursus aan te bieden. Het wijzigingsvoorstel dat voorligt, geeft ook gevolg aan de motie-Sterk en maakt het inburgeringsplichtigen die van het college een aanbod van een inburgeringsvoorziening ontvangen mogelijk, direct voor het staatsexamen te gaan. Dit past bij de wens in het coalitieakkoord om inburgeraars, als zij daartoe de capaciteit hebben, direct op een hoger niveau te laten inburgeren.

Het taalonderwijs en het onderwijs met betrekking tot de cultuur van het land van vestiging bepalen in hoge mate een succesvolle integratie. Het al of niet aanvaarden van een passend aanbod door de inburgeringsplichtigen, met name mensen die werk zoeken op de arbeidsmarkt en ouders die jongere kinderen opvoeden, is van uitermate groot belang. Bij deze categorieën inburgeringsplichtigen is een succesvolle inburgering cruciaal, zowel voor de mensen zelf als voor de maatschappij. De CDA-fractie is dan ook van mening dat de mogelijkheid voor gemeenten om aan inburgeringsplichtigen een

inburgeringsvoorziening op te leggen snel in werking moet treden.

Het realiseren van een succesvolle inburgering, onder andere door middel van het volgen van deze cursus, komt volgens onze fractie ook ten goede aan alle andere categorieën inburgeringsplichtigen. De voorgestelde prioritering door gemeenten met betrekking tot het aanbieden van de cursus is een praktisch gegeven voor onze fractie, maar moet niet leiden tot grote aantallen vrijstellingen. Een vrijstelling treft namelijk meestal direct de inburgeringsplichtige zelf in zijn of haar sociaal leven en in zijn of haar perspectieven binnen Nederland.

"Het gaat hier om het wel of niet kunnen meedoen in de samenleving. Het proces van sociale verheffing gaat niet vanzelf. Naast rechten brengt dit ook verplichtingen en verantwoordelijkheden met zich mee, zowel voor individuen zelf als voor de Nederlandse overheid", zo stelt wethouder Schrijver van Rotterdam. De CDA-fractie vindt dat voorkomen moet worden dat hierbij het gezegde van toepassing wordt, dat zachte heelmesters stinkende wonden maken. De gemeenten moeten onzes inziens dan ook de mogelijkheid hebben om sancties toe te passen. Welke voorstellen heeft de minister voor de gemeenten om de handhavingplicht ten aanzien van het volgen van de inburgeringsvoorziening te realiseren?

Hoe staat het met de invoeringsdatum van de bestuurlijke boete als sanctiemaatregel voor mensen die een inburgeringscursus hebben aanvaard, maar deze niet daadwerkelijk volgen? Dit betreft artikel 30 van de Wet inburgering. Leidt gedogen niet tot een ongewenst signaal? Zou ook verlenging van de verblijfsvergunning niet deels afhankelijk gemaakt moeten worden van het slagen voor het inburgeringsexamen of op zijn minst van de inspanningen die de inburgeraar daartoe levert? Is in het algemeen bij de inburgeringscursus enige prestatiedruk aan de orde, zowel wat betreft het niveau van eindtermen dat nadrukkelijk moet zijn afgestemd op een succesvolle inburgerings- of participatiemogelijkheid, als wat betreft de tijdsperiode tussen aanmelding en examen, indien mogelijk, met betrekking tot kennen en kunnen van het individu? Is de minister het hiermee eens?

In de wetwijziging wordt voorgesteld om bij de inburgeringscursus maatwerk te leveren dat via een of meerdere intakegesprekken met de inburgeraar wordt vastgesteld. Dat is een heel belangrijke activiteit, maar is een adequaat intakegesprek haalbaar? Het is niet in de wet geregeld, maar het is in het onderliggende Besluit inburgering wel een verplichting. In de praktijk blijkt dit moeilijk uitvoerbaar. Termijnen van zestien weken werden gerapporteerd om tot een doelgroepbepaling te komen. Het gemeentelijke uitvoeringsproces blijkt complex georganiseerd te zijn, zoals blijkt uit de brief van de minister voor WWI van 13 mei 2008 over het Deltaplan Inburgering. Hoe denkt de minister deze praktische uitvoeringsproblemen ter hand te nemen, denkend aan de grote steden? Ondanks het op zichzelf goede idee om een aanjaagteam in te stellen blijken deze problemen toch weerbarstig te zijn. De

CDA-fractie vindt het een goede zaak dat gemeenten in staat worden gesteld om maatwerk te leveren. De vraag is echter hoe de handhaving geregeld wordt, met name bij grote gemeenten.

Hoe kan ervoor worden gezorgd dat roc's en andere aanbieders de cursus op een kwalitatief aanvaardbaar niveau aanbieden? Een kwaliteitskeurmerk zou in dezen aanbevelingswaardig zijn. De CDA-fractie voelt niets voor een eventuele neerwaartse bijstelling van de eindtermen om het succespercentage op te vijzelen, zoals weleens is geopperd. Het uitgangspunt van de cursus moet zijn dat de mensen daadwerkelijk kunnen inburgeren en kunnen participeren aan alles wat dit land te bieden heeft: werk, sociaal leven en dergelijke. Willekeur in de kwaliteit van de inburgeringscursus is naar ons oordeel onaanvaardbaar. Wat is de opvatting van de minister hierover?

Een tweede probleem betreft het adequaat traceren van inburgeringsplichtigen in de praktijk, gelet op de grote mobiliteit binnen deze groep. Voor de grote gemeenten is dit probleem nog pregnanter. Heeft men zicht op welke mensen in aanmerking komen voor de cursus? Zijn deze mensen bijvoorbeeld in het GBA-systeem of anderszins geregistreerd, waarbij ook rekening is gehouden met hun mobiliteit? Ook extra inzet van menskracht middels aanjaagteams, zoals voorzien in de grote steden, zal dit probleem van het traceren van inburgeringsplichtigen niet echt oplossen, zodat een grote mate van variatie dreigt in het behaalde resultaat in dezen. De cijfers uit ISI, het Informatiesysteem Inburgering, komen niet overeen met het beeld dat naar voren komt uit gesprekken van medewerkers van het aanjaagteam met gemeenten. In deze gesprekken worden door gemeenten hogere aantallen inburgeraars genoemd. Te grote variatie tussen gemeenten in het traceren van inburgeringsplichtigen is onacceptabel voor onze fractie. Wat gaat de minister hieraan doen?

Denkt de minister voldoende financiële middelen te hebben om de naar boven bijgestelde targets te realiseren? Ik vraag dit mede gelet op de grote toename van de kinderopvangtoeslag en in het licht van de financiële crisis waarin wij ons bevinden. De minister geeft weliswaar aan dat er in de periode van 2008 tot en met 2011 wordt ingezet op een volumevergroting, maar een financiële dekking wordt niet gegeven. Kan de minister ons op dit punt geruststellen? Het wetsvoorstel participatiebudget, dat tot doel heeft om de financiële middelen van re-integratie, educatie en inburgering te bundelen, ziet mijn fractie niet als een directe oplossing in absolute zin.

Met en weten. Daarom is het goed dat wij inzicht hebben gekregen in de prestaties van de gemeenten over het jaar 2007 en de eerste helft van 2008. Er is sprake van een forse toename in de eerste helft van 2008 ten opzichte van 2007 van de verplichte inburgering en de vrijwillige inburgering met betrekking tot de aangeboden voorzieningen. Extrapolatie laat deze getallen stijgen tot 30.000 inburgersprogramma's in 2008. De overeengekomen target voor 2009 is 47.000

inburgeringsvoorzieningen per jaar. Er wordt nu zelfs gesproken over targets van 60.000 inburgeringsvoorzieningen. Een kritische beschouwer constateert echter dat geen informatie wordt gegeven over het percentage voortijdige uitval en het aantal geslaagden ten opzichte van het aantal potentiële kandidaten. Ook krijgen wij geen informatie over de verdeling binnen de grote versus de kleinere gemeenten. Wat is de voorlopige sociaaleconomische spin-off of, in wetenschappelijke termen, valorisatie van dit beleid? Allemaal belangrijke informatie, ter nadere analyse en overweging, om van deze wetswijziging een succes te maken. Kan de minister ons hier nader over informeren?

Het gaat hierbij om een numeriek substantiële en belangrijke groep mensen die wij voor hun eigen kansen in Nederland, maar ook voor het maatschappelijke belang een optimale kans op een succesvolle inburgering en participatie willen bieden. Wij zullen dan ook op een nader te bepalen datum in de nabije toekomst, naar aanleiding van de tweede tranche wijziging inburgeringswet of in een beleidsdebat integraal terugkomen op het integratiebeleid.

De CDA-fractie heeft zich vandaag beperkt tot de wijziging van de Wet inburgering, maar onderstreept de noodzaak om te komen tot een integrale beschouwing met als resultaat het vaststellen van instrumenten die leiden tot de gewenste resultaten. De huidige wetgeving met wijzigingsvoorstellen heeft meer een gelijkenis met een lappendeken, waarop slechts een gebrekkige implementatie kan volgen.

Wij zijn benieuwd naar de beantwoording van de minister van de door ons gestelde vragen en naar de oplossingen voor de door ons genoemde problemen, waarvoor wij de minister nu al willen bedanken.

De **voorzitter**: Mijnheer Leunissen, van harte proficiat met uw maidenspeech. U fronst, kijkend naar het klokje. U bent inderdaad over uw tijd heengegaan, maar u belooft nu natuurlijk dat dit de eerste en de laatste keer was.

Dit was uw eerste plenaire optreden, maar het betreft een aangelegenheid met meer eerste keren, want wij hebben zojuist een nieuwe minister voor het eerst officieel welkom geheten in ons huis. Ik hoop niet alleen voor de minister, maar ook voor u dat het de eerste keer van vele zal zijn.

Totdat u als lid van de fractie van het CDA toetrad tot de Eerste Kamer was u ruim vijf jaar lid van de gemeenteraad van Eijsden. U hebt dus de voor onze Kamer zo belangrijke wortels in het lokale bestuur. Dit is van belang vanuit het oogpunt van -- u refereerde er al aan in uw inbreng -- handhaafbaarheid en uitvoerbaarheid in de dagelijkse praktijk. Voor uw politieke partij bent u ook anderszins actief, provinciaal, want u bent sinds 2003 lid van het bestuur van het CDA-Limburg.

Maar uw loopbaan heeft zich steeds vooral voltrokken in de wereld van de geneeskunde en de gezondheidszorg. U bent -- ik kan het niet anders zeggen -- een gerenommeerd internist en

nefroloog. U mag later aan iedereen uitleggen wat dat laatste precies is. Aan de Universiteit van Maastricht bent u sinds 1998 hoogleraar interne geneeskunde en u vervulde en vervult vele wetenschappelijke functies, nationaal en internationaal. Zo was u, maar u heeft veel meer gedaan, onder andere vijf jaar President van The International Society of Blood Purification. Dat lijkt mij buitengewoon interessant...

U verzorgde honderden wetenschappelijke publicaties op het gebied van nefrologie. Als wij uw cv mogen geloven -- en dat doen wij uiteraard -- dan gaf u meer dan 250 "invited lectures" op internationale congressen en symposia. Ik wil niet onvermeld laten dat u sinds 2006 stafdirecteur zorginnovatie opleidingen, kwaliteit en veiligheid bent van het academisch ziekenhuis in Maastricht; centrale aandachtspunten in onze gezondheidszorg, die met enige regelmaat onderwerp vormen van politiek debat. Uw medische expertise is dus ongetwijfeld van toegevoegde waarde in onze Kamer.

Maar u beperkt zich daar niet toe. Alleen al uw inbreng van vandaag met betrekking tot de inburgeringsproblematiek geeft blijk van een brede belangstelling en inzet. Eerder dit jaar leverde u een inbreng bij de behandeling van het Groenboek migratie en mobiliteit: uitdagingen en kansen voor Europese onderwijssystemen. U drong daarbij aan op regionaal maatwerk voor de opvang en begeleiding van migrantenleerlingen in plaats van het in het Groenboek voorgestane Europese confectiewerk.

Van meer recente datum was uw bijdrage aan de behandeling van de voorstellen van de Europese Commissie voor een strategisch Europees kader voor internationale samenwerking op het gebied van wetenschap en technologie. Hierbij drong u aan op een veel gedegenere uitwerking van de problemen rondom intellectueel eigendom, gegeven de verschillen in wetgeving tussen de lidstaten van de EU met betrekking tot hoger en universitair onderwijs.

Mijnheer Leunissen, u bent dus van vele markten thuis. De Kamer weet zich verrijkt met uw kennis, met uw kunde en ik wens u van ganser harte succes toe met al uw werkzaamheden hier. Ik schors de vergadering voor een enkele minuut om onze collega te feliciteren.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

De heer **Yildirim** (Fractie-Yildirim): Voorzitter. Ook mijn felicitaties aan de minister voor zijn benoeming. Ik hoop dat wij samen vaker in debat gaan met als doel een betere samenleving voor eenieder.

Voorzitter. Het voorliggende wetsvoorstel heeft de intentie om mensen die voor het eerst naar Nederland komen bij te staan in hun sociale en maatschappelijkeconomische participatie. Dat is op zich een goed uitgangspunt. Eenieder die heeft

gekozen voor een omgeving, voor een land, heeft er ook voor gekozen om daar het beste van te maken. Het zit in de aard van de mens om een zo aangenaam mogelijk leven te hebben. Daarom ook hebben wij, terugkijkend op de situatie van degenen die zich in Nederland bevonden en altijd wilden participeren in de samenleving, gezien dat er wachtljsten waren om Nederlands te leren. Ik ben blij dat er nu van overheidswege actiever aan wordt gewerkt om die mensen in hun participatiekansen in de samenleving bij te staan.

Echter, mijn fractie plaatst enkele kanttekeningen bij het aangeboden programma. Ik hecht er ten eerste zeer aan dat het aangeboden programma gericht is op het individuele instapniveau van de cursist. Ik plaats wat dat betreft een kritische kanttekening richting de uitvoerende organisaties, zoals de roc's, om continu te checken of dat aan de orde is. Dat is van groot belang.

Ten tweede vind ik dat artikel 18 over het opleggen van de boete te allen tijde vooraf helder dient te zijn voor de participant. Er moet optimale voorlichting komen om ervoor te zorgen dat mensen geen boete krijgen opgelegd, omdat zij niet weten waar zij conform de regeling aan toe zijn.

Met betrekking tot het vinden van werk, is het van belang dat eenieder die in aanmerking komt voor het volgen van een programma inburgering, geen ontheffing mag krijgen wanneer hij werk heeft gevonden. Dat komt in verschillende gemeenten nogal eens voor, zo blijkt.

Voorzitter. Ik vind het van belang dat een persoon die niet in staat is, ook niet na jarenlange studie, om het NT2-niveau te halen en dus niet in staat is om de cursus met succes af te ronden, na drie jaar daartoe niet meer verplicht moet worden in verband met een eventuele verblijfsvergunning, nationalisatie of andere zaken. Als die verplichting blijft bestaan, wordt die persoon onrecht aangedaan. Als iemand niet in staat is om te leren, dan wordt hem onrecht aangedaan ten opzichte van iemand die al een bepaalde studie achter de rug heeft. Ik vind dat de wet op dit gebied helder moet zijn. Er moet rechtvaardiger worden omgegaan met mensen die met alle goede bedoelingen er het beste van willen maken, maar toch niet in staat zijn, dat hoge niveau te halen. Ook in dat opzicht moeten wij kritisch naar het huidige voorstel kijken. Ik wil van de minister weten of hij daarmee kan instemmen. Is hij daarmee akkoord?

Voorzitter. Ik laat het hierbij. Ik kan voorlopig akkoord gaan met het voorstel.

De beraadslaging wordt geschorst.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Voorzitter: Schuurman

*B

!Belastingplan!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2009) (31704);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2009) (31705);**
- **het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Fiscale Onderhoudswet 2009) (31717);**
- **het rapport Breder, lager, eenvoudiger? Een evaluatie van de belastingherziening 2001 (30375, nr. 2).**

(Zie vergadering van 15 december 2008.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Ik dank alle fracties voor hun inbreng en voor het harde werken. Ik beseef heel goed dat de fiscaliteit deze keer en ook eerder flink beslag op hen heeft gelegd. Ook vorige week hebben wij een fiscale wet behandeld die veel belangstelling van de Kamer had. Deze week behandelen wij maar liefst drie fiscale wetten en de Wtgc, waarbij een aantal Kamerleden ook betrokken is geweest. Het is een flinke prestatie van iedereen om in zo korte tijd alles goed te verwerken en van commentaar te voorzien. Dank daarvoor. Ook dank ik hen bij voorbaat hartelijk voor hun medewerking, die het mogelijk maakt dit wetsvoorstel wederom te behandelen. Het is altijd weer een heel belangrijk element in dit Belastingplan dat wij door een voorspoedige samenwerking van beide Kamers der Staten-Generaal, de regering en de Raad van State in staat zijn tot zo'n efficiënt wetgevingsproces. Dat kan niet zonder de steun van de Eerste Kamer, dus dank daarvoor.

Ik dank ook alle fracties bijzonder voor hun inhoudelijke inbreng. De heren Essers en Biermans dank ik voor hun steun voor het beleid inzake ondernemerschap. Dat is een belangrijk fiscaal speerpunt. Die steun doet mij natuurlijk deugd. Ik zal daarop straks uitgebreider terugkomen. Voor mevrouw Böhler, die vandaag ziek is, en de heer De Boer benadruk ik dat vergroening als onderwerp op de agenda blijft staan. Ik hoop ook daarop tijdens dit debat verder te kunnen ingaan en deze leden daarvan te kunnen overtuigen. Ook de steun van de heren Leijnse, De Boer en Ten Hoeve voor het stimuleren van arbeidsparticipatie aanvaard ik in dank. Dit geldt in het bijzonder ook voor de positieve woorden van de heer Leijnse over mijn ambtenaren en in het bijzonder de Belastingdienst. Ik stel het buitengewoon op prijs dat de heer Leijnse de moeite heeft genomen om de uitzonderlijke prestatie van de Belastingdienst te noemen.

Ook wil ik graag in deze prachtige zaal en op deze prominente plaats mijn ambtenaren bedanken die zich zo hebben ingezet om een voorspoedige behandeling van dit Belastingplan te

bewerkstelligen. Ook voor hen werd het soms diep in de nachtelijke uurtjes bij het beantwoorden van de vragen die deze Kamer en de Tweede Kamer hebben gesteld. Natuurlijk bedank ik, evenals de heer Leijnse, de Belastingdienst, die zo vaak onder vuur ligt terwijl er in deze dienst hard en loyaal wordt gewerkt om de dienstverlening steeds weer te blijven verbeteren, ook in het contact met de gewone burgers, waarnaar ook de heer Essers heeft gevraagd.

De heer Essers heeft aandacht gevraagd voor de bereikbaarheid van de BelastingTelefoon en de mogelijkheid om snel correcties te laten uitvoeren. In bijzondere gevallen kan er bij de Belastingdienst ook sprake zijn van bijzondere dienstverlening. Hierbij denk ik bijvoorbeeld aan de openstelling van belastingkantoren op zaterdag, zoals ook dit jaar enige malen heeft plaatsgevonden. Indien nodig zal het mijn beleid zijn om dat voort te zetten.

Ook stel ik de constatering van de heer Biermans op prijs dat de overige fiscale maatregelen en de Fiscale Onderhoudswet goede voorstellen bevatten, vooral de voorstellen voor de vereenvoudiging van de regels en de gebruiksvriendelijkheid daarvan. Dit betekent ook dat de VVD-fractie in deze Kamer weer eens voor fiscale wetten gaat stemmen. Dat werd zachtjesaan tijd. Ik ben de heer Biermans dan ook zeer erkentelijk voor het begrip dat hij toont voor mijn terughoudendheid bij het verkorten van termijnen als daarmee een foutloze uitvoering door de Belastingdienst in het gedrang zou kunnen komen.

Ik heb de inbreng van de fracties als zeer constructief ervaren en heb mij dus ingesteld op een positief slotdebat in de behandeling van het Belastingplan vandaag. Ik zal mijn best doen om de gestelde vragen zo goed mogelijk te beantwoorden. Ik stel voor dat ik achtereenvolgens ondernemerschap, inkomensbeleid, vergroening en de overige onderwerpen van het Belastingplan en de OFM zal behandelen. Aansluitend zal ik nog ingaan op de belastingplicht overheidsbedrijven en de evaluatie Wet IB 2001. Ten slotte resteert er nog een aantal vragen over onder andere vlaktaks en alternatieve fiscale maatregelen.

De heer Essers heeft gevraagd naar mijn verwachtingen over de uitkomsten van de brede consultatieronde bij het bedrijfsleven, de fiscale advieswereld en de wetenschap. Hij merkte daarbij op dat resultaten pas in het verschiet lijken te liggen als niet bij voorbaat inkomenseffecten op de korte termijn bepalend zijn, maar als men bereid is te zoeken naar maatregelen die ten dienste staan van de structurele verbetering van de belastingheffing voor ondernemers en belastingplichtigen. Wat de heer Essers heeft gezegd, is mij uit het hart gegrepen. Hij waarschuwt dat kortetermijninkomenseffecten een fundamentele herziening en verbetering van de winstbelasting in de weg kunnen staan. Dat is inderdaad telkens het geval bij belastingherzieningen. Zelfs bij die van IB 2001, waarbij veruit de meeste mensen erop vooruit gingen, ging er ook een aantal, soms behoorlijk fors, op achteruit. Als dat iedere keer een

herziening in de weg staat, zou je nooit meer een belastingherziening kunnen doorvoeren. Soms moet inderdaad de focus op de inkomenseffecten op de korte termijn even wijken voor de aandacht op de lange termijn voor rechtvaardigheid en een goede belastinggrondslag.

Overigens verdienen die inkomenseffecten natuurlijk ook aandacht. Dat is ook de reden waarom ik heb gezegd dat ik de resultaten van die consultatie wil afwachten en die met het bedrijfsleven, koepels en andere organisaties wil bespreken als het gaat om inkomenseffecten voor ondernemers. Ik zie de opmerkingen van de heer Essers als een steun in de rug, maar ook als een signaal aan de partijen waarmee zal worden gesproken. Ik hoop dat hun inzet ook gericht zal zijn op een fundamentele verbetering van de winstbelasting. Ook in de Tweede Kamer heb ik hierover een behoorlijk debat gevoerd.

Ik heb de heer Essers goed gehoord. Vanuit de huidige opbouw van de zelfstandigenaftrek in de ib voor ib-ondernemers gaat eigenlijk een perverse prikkel uit. Als je het fiscale stelsel wilt inrichten op een zo goed mogelijk verloop van de belastingheffing, is het inderdaad vreemd dat je pas aan die zelfstandigenaftrek toekomt bij een bepaald urencriterium, een ja-neecriterium. Dat is heel zwart-wit. Zodra je daaraan toekomt, is het ineens volledig prijs, maar die prijs wordt lager naarmate je meer succes hebt. Naarmate je meer winst neemt, neemt het absolute bedrag af waarover je een faciliteit geniet. Dat is heel vreemd. Dat is net andersom bij de behandeling van de dga, de directeur-groootaandeelhouder, die veel dichterbij het door de Raad van State geopperde meer optimale systeem komt. De factor arbeid wordt hier normaal belast, zoals je ook bij werknemers zou doen, maar de factor ondernemerschap, met het nemen van risico, een organisatie van kapitaal en arbeid zijn een echte winst uit onderneming die samenhangt met het resultaat uit de onderneming wordt veel lager belast.

Het huidige dga-regime komt daar vanwege de gebruikelijkloonregeling dichtbij. Ik weet dat de gebruikelijkloonregeling niet altijd even populair is bij dga's, zeg ik tot de heer Biermans. Ik ben zelf ook lange tijd dga geweest. Maar als je zoekt naar een economisch verdedigbaar stelsel, is dat heel verdedigbaar en is het huidige systeem van de ib-ondernemer, met die zelfstandigenaftrek die leidt tot een enorm hoge marginale druk, in fiscaal en economisch opzicht niet verdedigbaar. Dat heeft onze aandacht. Wij gaan daarover in gesprek met de verschillende organisaties en ik hoop daarop bij de behandeling van het Belastingplan 2010 terug te komen. Ik hoop dat wij dan resultaten zullen hebben bereikt.

Ook in de Tweede Kamer werd in eerste instantie veel nadruk gelegd op de inkomenseffecten en was de aandacht voor de langetermijnstructuur wellicht iets ondergesneeuwd. Ik zie de opmerkingen vanuit de Eerste Kamer zeker als steun in de rug.

De heer Ten Hoeve heeft gevraagd of ik bij de vervolgstappen rekening wil houden met de kleine ondernemers. Mijn antwoord is natuurlijk ja;

ik zal er zeker rekening mee houden, maar ik heb tevens zo-even het dilemma geschetst. De kleine ondernemers staan heel duidelijk op mijn netvlies. Ik vind kleine ondernemers belangrijk en ik vind grote ondernemers belangrijk. In de Tweede Kamer is door de fractie van de ChristenUnie overigens een suggestie gedaan die mij in eerste instantie meer aanspreekt dan het huidige systeem en tegelijkertijd recht doet aan kleine ondernemers. Die suggestie komt erop neer dat alles omgezet wordt in mkb-winstvrijstelling en dat er vervolgens een belastingvrije voet in aan wordt gebracht. Dan heb je nog niet het stelsel dat je eigenlijk zou willen hebben, maar het is wel wat minder erg dan de huidige afbouw van de zelfstandigenaftrek. Dus ook die suggestie zullen wij erbij betrekken.

De heer **Ten Hoeve** (OSF): Waar het om gaat, is dat de huidige regeling van de zelfstandigenaftrek ertoe leidt dat juist mensen met heel kleine inkomens maar met een functie in hun gemeenschap toch kunnen blijven bestaan die dat anders niet meer kunnen. Dat aspect zou ik eigenlijk toch wel in stand willen houden.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal het betrekken in de overwegingen. Echter, als het betekent een faciliteit die je kunt verzilveren tegen andere inkomsten, dan zou ik dat niet logisch vinden. Daarom vond ik de stap van de ChristenUnie in de Tweede Kamer al een stap in de goede richting. Het voordeel ervan is dat je dan het urencriterium kunt afschaffen. Het huidige urencriterium voor de zelfstandigenaftrek krijg ik niet afgeschaft, want anders zou iedereen in dit land één uur ondernemer zijn, omdat hij dan een aftrekpost van €10.000 met zijn salaris kan verrekenen. De mkb-winstvrijstelling mag je alleen maar vergelden tegen winst uit onderneming. Dus daar voel ik wel wat voor. Er zijn ondernemers die én een dienstverband hebben én ondernemer zijn en dan net aan dat urencriterium komen. Die worden in het huidige systeem relatief bevoordeeld. Daar staat tegenover dat heel veel mensen worden benadeeld zoals de hybride en deeltijdondernemers. Dan zou ik liever een faciliteit hebben die ziet op winst uit onderneming. Of je nu een dag, twee dagen of vijf dagen ondernemer bent, het dienstverband wordt dan volgens gewoon werknemerschap belast.

De heer Essers heeft een vraag gesteld over de beslissing van de Hoge Raad op grond waarvan nijvere, stille vennootschappen fiscaal niet als ondernemer worden aangemerkt. Nijvere, stille vennootschappen zoals de deelvissers uit het arrest van de Hoge Raad zijn fiscaal gezien geen ondernemer. Dat komt door het objectieve en daarmee ook praktische civiel-juridische criterium van hoofdelijke verbondenheid. Bij het bevorderen van ondernemerschap wordt ingezet op de startende doorgroeiende ondernemer en de ondernemer met grotere ambities ten aanzien van innovatie en groei. Dat zijn veelal ondernemers die door de aard van hun op groei gerichte ondernemerschap juist wel hoofdelijk aansprakelijk

zullen zijn. Hier dringt zich ook het dilemma op waarop ik zo-even al heb gewezen. De heer Essers heeft terecht in zijn inbreng betoogd dat bij een systeem dat een optimale bevordering van ondernemerschap benadert, juist ook het element risico nemen en in mindere mate de factor arbeid, fiscaal worden beloond. Je belooft dan in feite het zijn van een organisatie van kapitaal en arbeid, gericht op deelname aan economisch verkeer met het oogmerk van winst. Als het gaat om echte ondernemers-vissers is dat van toepassing en zijn ze ondernemer. In genoemd arrest bleek dat dit voor een deel ook niet het geval was. Dat is dan reden om het element arbeid op een normale manier te belasten in plaats van een ondernemersfaciliteit te geven.

De heer Leijnse heeft gevraagd naar de doelstelling van de maatregelen voor ondernemers en het globale evenwicht tussen de ib-ondernemer en de Vpb-ondernemer. De inzet is om ambitieuze starters en doorgroeiers te stimuleren. Via verhoging van de mkb-winstvrijstelling wordt de marginale druk verlaagd en wordt doorgroeien voor ib-ondernemers aantrekkelijk. Overigens heeft recent professor Mirjam van Praag een interessant onderzoek gepubliceerd over eigenlijk heel veel onderzoeken. Dat heeft zeer veel interessante gegevens opgeleverd. Ten eerste geldt dat wij in Nederland behoorlijk veel starters hebben. Echter, meestal ontbreekt het aan doorgroeiers, dus starters die personeel gaan aannemen en doorgroeien. Dat heeft er ook mee te maken dat bij ons hoogopgeleide starters achterblijven.

Uit genoemd onderzoek komt naar voren dat het juist de hoogopgeleide ondernemer is die het meeste rendement haalt uit zijn studie. Dat is contra-intuïtief, omdat veel toppers die zijn afgestudeerd aan de universiteit vinden dat ze bij Shell, Philips en ABN AMRO moeten gaan werken, omdat ze veel willen verdienen met daarbij een mooie auto. Het interessante is nu juist dat die mensen met de hogere opleidingen over het algemeen zowel voor de maatschappij als voor henzelf er meer rendement en nut uit halen als ze ondernemer zouden zijn. Dit terwijl lageropgeleide ondernemers over het algemeen beter uit zouden zijn, ook ten behoeve van de economie, als ze werknemer zouden worden. Die conclusie is niet altijd politiek correct maar mevrouw Van Praag heeft dat redelijk stevig in het onderzoek neer weten te zetten.

Dat is een stap die je niet in een keer kan zetten. In ieder geval zijn wij bezig met het stimuleren van het doorgroeien. Daarom hebben wij voorgesteld om in 2008 de mkb-tarieven in de Vpb te verlagen. De minister-president heeft in de brief aan de Kamer over de economische crisis al laten weten dit door te willen trekken naar 2009 en 2010. Ik zal dat regelen bij nota van wijziging op een wetsvoorstel dat nu nog bij de Tweede Kamer ligt, namelijk over het g-rekeningenstelsel. Waarschijnlijk zal dat de Eerste Kamer niet op tijd bereiken. Wij hebben het echter al van tevoren bekendgemaakt. Het werkt bovendien begunstigend. Over het algemeen is er dan ook in

deze Kamer geen bezwaar tegen een zekere vorm van terugwerkende kracht.

Het evenwicht wordt door de voorgestelde wijziging niet, dan wel marginaal verstoord. Voor zover er een verschil in evenwicht is, is dat de bestaande evenwichtsverstoring die met name door de introductie van de 10%-mkb-winstvrijstelling is ontstaan. Vanwege kennelijke politieke gevoeligheid is die naast de zelfstandigenaftrek komen te staan. Door de samenloop van de mkb-winstvrijstelling in de ib en in de zelfstandigenaftrek zie je dat ondernemers over het algemeen veel voor de ib-onderneming kiezen, fiscaal geïndiceerd, terwijl ze uit economische overwegingen eerder een bv zouden kunnen kiezen. Ik adviseerde vroeger altijd aan startende ondernemers om een bv op te richten, zeker als zij personeel hadden. Tegenwoordig, ik adviseer nu natuurlijk niet meer maar als ik dat zou doen, zou ik er dan wel bij zeggen dat men fiscaal over een heel lang traject beter uit is als ib-ondernemer. Je drukt mensen als het ware een beetje in de ib-onderneming, hetgeen gelet op de risico's, zeker als ze personeel gaan aannemen, een suboptimale vorm is. In weerwil van wat wel eens wordt gedacht, is de ib-ondernemer over het algemeen, dus afhankelijk van de persoonlijke situatie van mensen, fiscaal behoorlijk goed gefaciliteerd, zeker over de eerste €200.000 winst. Dat blijkt ook uit de grafiek die in het Belastingplan staat.

De heren Essers en Reuten hebben een vraag gesteld over het artikel in Het Financieel Dagblad van 11 december over de vermeende averechtse effecten van de willekeurige afschrijving. Het betrof eigenlijk drie punten: de ingangsdatum, de uitsluiting van gebouwen, grond, wegen- en waterbouwkundige werken en de verhouding tot de afschrijvingsbeperking op gebouwen.

Wat betreft de ingangsdatum: de maatregel van de willekeurige afschrijving staat vandaag in de Staatscourant. Feitelijk hebben wij nog ruim een week totdat er echt aankoopbeslissingen worden gedaan. Het gaat om het moment van het aangaan van de verplichting en om de betaling. Dat zijn twee belangrijke zaken in de huidige wetsystematiek. Als je nu zou besluiten om iets te kopen, ga je onderhandelen, krijg je een offerte en moet je op 1 of 2 januari tekenen. Het gaat dus om het aangaan van de verplichting. Het lijkt mij niet dat er een enorme kopersstaking ontstaat in die ene ruime week die ons rest. Ik begrijp het punt van een eventueel nadeel wel, maar dat zou pas het geval zijn als het over vele weken of maanden inging. Gelet op de tijd van het jaar -- het is bijna kerst -- en op het feit dat je het aangaan van een verplichting best een week kunt uitstellen, verwacht ik niet dat dit tot echte problemen leidt.

De andere punten vind ik juist heel erg passen in de regeling. Het is terecht dat de structuur van het afschrijvingsregime, dus ook de afschrijvingsbeperking die bestaat voor gebouwen, juist in stand blijft. Anders zou met één penningstreek een belangrijke maatregel in Werken aan winst, de beperking tot de WOZ-waarde, worden doorgestreept. De gedachte daarachter was

natuurlijk dat een bepaalde afschrijvingsbeperking op basis van de WOZ-waarde meer bij een reële economische benadering hoort. Vandaar dat het dichter bij de economische realiteit is om daar een afschrijvingsbeperking over te voeren.

Ook met het bedrijfsleven en de industrie is hierover gesproken. Zij gaven via hun koepels aan dat zij op korte termijn met name op outillage zitten te wachten. De maatregel beoogt ten eerste een liquiditeitsimpuls. Je mag vervroegd afschrijven en daarom betaal je minder belasting. Dat zou je ook op gebouwen kunnen toepassen, maar er wordt ook een investeringsimpuls beoogd in een tijd dat een kopersstaking of een investeringsstaking dreigt door bijvoorbeeld de industrie. Wij hopen dat bedrijven in 2009 blijven investeren in machines en outillage; om vrachtauto's en bedrijfswagens te kopen. Het is een investeringsprikkel die alleen voor bedrijfsmiddelen geldt waarvoor na 1 januari 2009 tot 31 december 2009 de verplichting is aangegaan. Het is dus een investeringsprikkel om de economie gaande te houden en een liquiditeitsvoorziening voor de kopers.

De heer **Essers** (CDA): Het gaat dus om een liquiditeitsimpuls. Wat gebeurt er met een ondernemer die later in 2009 wil investeren? Kan hij door een voorlopige aanslag eerder geld terugkrijgen van de inspecteur? Moeten wij niet ook iets doen aan de "carry back"? Wij hebben nu een eenjarige "carry back". Een ib-ondernemer heeft drie jaar carry back. Zou het effect van deze maatregel niet groter zijn -- het budgettaire beslag zal uiteraard ook groter zijn -- als die "carry back"-termijn wordt verruimd?

Staatssecretaris **De Jager**: Dat hangt af van waar je je in de economische conjunctuur begeeft. Op dit moment zitten wij als het ware aan het begin van de recessie. "Recessie" mag ik nog niet zeggen, maar wel het begin van een economische teruggang. De normale "carry back"-systematiek van één jaar achten wij adequaat. Over het algemeen hebben deze bedrijven nog winst gemaakt die zij kunnen verzilveren tegen een jaar terug. Wij hebben dat ook gecheckt bij een aantal betrokken bedrijven. Wij hebben een tijdelijke "carry back" van twee of drie jaar wel overwogen, maar het nadeel van verder teruggaan is dat je het niet kunt richten op deze vervroegde afschrijving. Dat betekent dat wij in algemene zin "carry back" zouden invoeren. Dat zou budgettaire te veel kosten. Dan kunnen wij de maatregel, met het geld dat ons ter beschikking is gesteld, niet voldoende richten. Het antwoord is dus dat het niet echt nodig is en bovendien zouden wij dan net iets te veel ongerichtheid krijgen, waardoor de maatregel te duur zou worden.

Als men verwacht dat men in een jaar door die vervroegde afschrijving veel minder winst gaat maken, kan men zich wenden tot de Belastingdienst om minder te betalen. Dan heeft het dus effect. Dan hoeft men niet tot 2010 te wachten om al in 2009 te profiteren van een lagere belasting.

De heer **Essers** (CDA): Worden de inspecteurs op dat punt geïnstrueerd? Komt er een speciale regeling voor de inspecteurs om dit op die manier uit te voeren?

Staatssecretaris **De Jager**: De Belastingdienst luistert hier mee en weet dat dit zo moet worden uitgevoerd. Er is discussie geweest over de vraag wanneer ik iets zeg als uitvoeringsbaas en wanneer ik iets zeg als medewetgever. Dit zeg ik ook als uitvoeringsbaas van de Belastingdienst. U mag er dus van uitgaan dat de Belastingdienst dit weet.

De heer Biermans stelde een vraag over de afschaffing van de dividendbelasting. Ik onderken dat dit een thema is en dat de afschaffing van de dividendbelasting in sommige opzichten een verbetering van het vestigingsklimaat met zich mee kan brengen, maar er kleven ook nadelen aan. Dat weet de heer Biermans waarschijnlijk ook wel. In het bijzonder wijs ik erop dat een wezenlijke bronbelasting een belangrijke rol speelt in internationaal perspectief. De aanwezigheid daarvan maakt het Nederlandse stelsel respectabeler. Het maakt ook een belangrijk onderdeel uit van het Nederlandse stelsel in de verdragsonderhandelingen, want het is ook een ruilmiddel. In Nederland hebben wij geen bronheffing op rente en royalty's. In feite is de dividendbelasting onze enige bronheffing. In een verdrag heb je soms iets nodig om weg te kunnen geven aan de andere partijen; anders onderhandel je met lege handen. Het wordt dus als "bargaining chip" gebruikt. Bovendien wijs ik op de forse budgettaire aspecten die kleven aan afschaffing van de dividendbelasting. Het gaat om veel geld. Je moet je altijd afvragen: is het belangrijk om de dividendbelasting af te schaffen of wellicht juist een economisch meer versturende belasting, bijvoorbeeld de winstbelasting of de belasting op arbeid?

Ik voeg hieraan toe dat de dividendbelasting niet gedragen wordt door de bedrijven zelf maar door de aandeelhouders van de bedrijven. De aandeelhouders hebben, als het gaat om portefeuilledividenden, in veel situaties de mogelijkheid tot verrekening. In Nederland betalen aandeelhouders dat uiteindelijk niet, omdat zij dit met box 3 mogen verrekenen. Dat is dus "vestzak, broekzak". In het buitenland kunnen zij het op grond van de belastingverdragen over het algemeen verrekenen met de Belastingdienst in het betreffende land. Als je de dividendbelasting in Nederland afschaft, spek je dus eigenlijk met Nederlands belastinggeld voor een deel een buitenlandse schatkist. De vraag is dan of je dat geld niet liever aan Nederlandse belastingplichtigen wilt teruggeven dan aan buitenlandse belastingplichtigen.

Dit blijft voor mij ook een aspect om mee te wegen bij het vestigingsklimaat. Ik weet dat dit voor een paar bedrijven een heet hangijzer is. Dit heeft mijn aandacht, maar ik heb het dilemma geschetst waardoor het niet makkelijk is om dit zomaar even af te schaffen.

De heer Reuten heeft gevraagd om een korte bespiegeling over een alternatieve benadering

van belastingconcurrentie. Gelet op de tijd, zal ik dat inderdaad zeer kort moeten houden. Het vestigingsklimaat kent altijd een mix van factoren, zoals politieke stabiliteit, opleidingsniveau, beroepsbevolking, geografische ligging, infrastructuur en zeker ook fiscaliteit. Bedrijven die hier willen investeren, vinden immers ook fiscaliteit ontzettend belangrijk. Een solidair stelsel draagt bij aan politieke stabiliteit en is in die zin natuurlijk ook belangrijk voor een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Bij de fiscaliteit gaat het overigens niet alleen om het effectieve belastingtarief, het nominale tarief maal de grondslag, maar ook om eenvoud, administratieve verplichtingen en zekerheid. In het Wereldbankrapport valt te lezen dat het gaat om verschillende elementen. Een lage belastingdruk is belangrijk om bedrijven aan te trekken, maar ook het makkelijk maken om die belastingen te betalen en het verschaffen van zekerheid zijn belangrijk voor het vestigingsklimaat. Het kabinet wil de juiste balans vinden tussen deze verschillende elementen. Daar werken wij heel hard aan.

Ik kom bij het blokje inkomensbeleid. Diverse leden hebben vragen gesteld over de doorwerkbonus, de houdbaarheidsbijdrage en enkele aspecten van het koopkrachtbeleid. De heer Essers heeft ons complimenten gemaakt over de naam "houdbaarheidsbijdrage"; het is inderdaad een prachtige term.

De heer De Boer vraagt namens zijn eigen fractie en die van de SGP of de op zich goede doorwerkbonus niet op een verkeerd moment, te vroeg, wordt ingezet. Een van de manieren om de kosten van de vergrijzing te financieren, is een verhoging van de arbeidsparticipatie. Het kabinet richt zich daarbij niet uitsluitend maar ook op oudere werknemers. De groep oudere werknemers tussen 62 en 65 kent een relatief lage arbeidsparticipatie. Eigenlijk kunnen wij die niet vroeg genoeg stimuleren. Als wij daar nu mee beginnen, zal het een tijdje duren voordat het daadwerkelijk effect heeft. Het is dus belangrijk om het nu te doen.

Is het niet beter om al op een lagere leeftijd een doorwerkbonus te verlenen? Ook dat is een vraag van de heer De Boer. Hij legt ook een relatie met lichamelijk zware beroepen. De doorwerkbonus kan niet los worden gezien van andere initiatieven van dit kabinet en de al bestaande regelingen. Juist om een cultuuromslag te bewerkstelligen, ouderen aan het werk te houden en het moment van uitreden zo veel mogelijk richting de 65 te verschuiven kiest het kabinet voor meerdere maatregelen. De doorwerkbonus en de houdbaarheidsbijdrage moeten daarom niet geïsoleerd worden gezien. Nieuwe maatregelen zijn een aanvulling op bestaande maatregelen. Het geheel bestaat uit maatregelen die elkaar versterken. De bestaande verhoogde arbeidskorting voor ouderen is zo'n maatregel. Een andere maatregel is de premiekortingsregeling voor het in dienst houden van werknemers van 62 jaar en ouder, die minister Donner heeft voorgesteld. Een ander voorbeeld is de premiekortingsregeling voor het in dienst nemen van uitkeringsgerechtigden van

50 jaar en ouder, ook van minister Donner. Het is dus een mix van verschillende maatregelen.

Het afbakenen van een groep zware beroepen is heel erg moeilijk. Sommige mensen zien het een als zwaar en het ander als minder zwaar, en andersom. De doorwerkbonus heeft een relatie met de houdbaarheidsbijdrage. Deze bijdrage grijpt pas aan vanaf een wat hoger inkomen. Heel veel van wat als zware beroepen in klassieke zin wordt gekwalificeerd, komt uiteindelijk niet onder die houdbaarheidsbijdrage te vallen. Het zal een gezamenlijke inzet van werkgevers en werknemers vergen om ook hieraan aandacht te geven. Bij het voeren van beleid moet worden gelet op de zwaarte van beroepen, zodat mensen niet uit het arbeidsproces verdwijnen maar bijvoorbeeld in de gelegenheid worden gesteld om als coach te functioneren. Zo is het zonde om brandweermannen op heel jonge leeftijd buiten de deur te zetten, terwijl zij in al die jaren heel veel kennis hebben opgebouwd die zij voor de klas kunnen overdragen aan nieuwe brandweermannen. Dit ligt overigens meer op de weg van de sociale partners en is minder een zaak van het kabinet.

De heer Leijnse vraagt of de doorwerkbonus goed aansluit bij de geleidelijkheid waarmee mensen met pensioen gaan. Mevrouw Böhler vraagt waarom de maatregel minder aantrekkelijk is gemaakt voor mensen ouder dan 65. De doorwerkbonus is ingericht om de groepen belastingplichtigen te stimuleren die naar de mening van het kabinet gemotiveerd moeten worden om langer door te werken. Daarbij kan vanwege het generieke karakter van de maatregel geen rekening worden gehouden met de individuele wensen van belastingplichtigen, zoals de datum van het stoppen met werken. De doorwerkbonus begint vanaf 62 jaar, omdat vanaf die leeftijd de arbeidsparticipatie over het algemeen sterker daalt. Om die reden is de stimulering vanaf die leeftijd navenant hoger.

Mevrouw Böhler doelt met haar vraag waarschijnlijk op het lagere percentage voor belastingplichtigen die ouder zijn dan 65 jaar. Eigenlijk is het vrij logisch, omdat 65-plussers al een aanzienlijk fiscaal voordeel hebben door de vrijstelling van AOW-premie. Het relatieve effect van de voorgestelde maatregel ligt daardoor in absolute termen anders dan bij 65-minners. Het moet dus worden gezien in het licht van de belastingdruk voor 65-plussers.

De heer De Boer en de heer Leijnse vragen naar de verwachte effecten van de doorwerkbonus. Het CPB heeft het effect van de doorwerkbonus op de arbeidsparticipatie berekend. In de stukken zijn wij daarop ingegaan. Het effect is 0,6% in de leeftijdsgroep 60-64 jaar. Het effect op de groep 62-64 jaar, waarop de bonus echt aangrijpt, is een stuk groter. Het CPB heeft dat echter niet in cijfers uitgedrukt, omdat het niet goed kon worden berekend. Ik heb de Tweede Kamer eerder toegezegd dat het kabinet de situatie zal monitoren. Juist de arbeidsparticipatie van ouderen zullen wij nauwlettend in de gaten houden. Daarover zullen wij rapporteren.

De heer Reuten en de heer Biermans vragen naar het leggen van een relatie tussen de doorwerkbonus en het aantal arbeidsjaren. Waarom geldt het gecumuleerde bedrag van €5001 aan doorwerkbonus bij een modaal inkomen niet voor iedereen? De VVD-fractie betoogt dat de doorwerkbonus heel veel kost: is dat niet zonde van het geld? Het kabinet heeft zich bij de vormgeving van de doorwerkbonus door een aantal zaken laten leiden. Allereerst het introduceren van een forse extra fiscale prikkel voor het doorwerken van ouderen. Meer werken wordt beloofd met een hogere bonus. Overigens profiteren ook lagere inkomens daarvan. Daarnaast blijft ook de bestaande verhoogde arbeidskorting voor ouderen bestaan. Die bestaande arbeidskorting kent een oploop afhankelijk van het inkomen en een maximumbedrag. De rechtvaardigheid is erin gelegen dat ouderen, ook met een lager inkomen, de bestaande bonus al ontvangen en daarbovenop nog een extra prikkel krijgen. Daarmee wordt mijns inziens ruim voldoende recht gedaan aan het rechtvaardigheidsgevoel waarnaar de heer Reuten heeft gevraagd.

Tegen de heer Biermans zeg ik dat de bonus geen half miljard euro kost maar 280 mln. Dat is een heel ander bedrag. De regeling moet natuurlijk eenvoudig uitvoerbaar zijn. Dat was een belangrijk uitgangspunt van het kabinet bij de vormgeving van dit systeem. De doorwerkbonus en de houdbaarheidsbijdrage zijn technisch niet aan elkaar gekoppeld, zoals aanvankelijk in het coalitieakkoord was beoogd. Wij hebben geprobeerd om oog te houden voor eenvoud en uitvoerbaarheid. Om die reden is gekozen voor deze vormgeving en is er geen koppeling aan het aantal arbeidsjaren.

De heer **Reuten** (SP): Ik heb de staatssecretaris gisteren gevraagd waarom er geen rekening wordt gehouden met het aantal arbeidsjaren. Een bouwvakker die 37 jaar heeft gewerkt, moet nog negen jaar wachten voordat hij in aanmerking komt voor zo'n bonus, terwijl een academicus die 37 jaar heeft gewerkt, die bonus in de schoot krijgt geworpen. Voor het laatste heeft de staatssecretaris argumenten gegeven, maar ik begrijp niet waarom die bouwvakker op een jongere leeftijd met eenzelfde aantal arbeidsjaren er niet voor in aanmerking kan komen.

Mijn tweede vraag gaat over de prikkel. Voor iemand met een modaal inkomen is de prikkel gecumuleerd €5001. Waarom krijgt iemand met een bovenmodaal inkomen een hogere prikkel, maximaal het dubbele bedrag?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik ben al ingegaan op de koppeling aan het aantal arbeidsjaren, die onder andere vanwege de uitvoerbaarheid niet mogelijk is. Een koppeling aan het aantal arbeidsjaren zou de regeling onnodig compliceren. Vanuit de rechtvaardigheid gezien, wijs ik de heer Reuten op de politieke samenhang en daarmee kom ik ook tegemoet aan zijn tweede vraag. Wij zijn technisch in staat om de houdbaarheidsbijdrage en de participatiebonus te ontkoppelen. Dat is winst voor

de uitvoering, zowel voor de belastingplichtige als voor de Belastingdienst. Wat in het coalitieakkoord stond, was voor de Belastingdienst gewoon niet uitvoerbaar. Deze regeling is vrij eenvoudig. Wij hoeven er niet heel veel mensen voor aan te nemen om het allemaal te gaan uitvoeren en wij hoeven er geen circus voor op te zetten. Het zijn feitelijk bestaande aangrijpingspunten die je inzet, dus dat is vrij eenvoudig.

Politiek gezien moet je de samenhang echter wel zien. Politiek gezien wordt de houdbaarheidsbijdrage betaald door mensen met wat hogere inkomens. Bij de participatiebonus zou je kunnen zeggen dat het mooi meegenomen is dat die ook voor bepaalde lagere inkomens geldt. De bouwvakker uit het voorbeeld van de heer Reuten zal over het algemeen weinig tot misschien wel geen last hebben van de houdbaarheidsbijdrage. Het moet per situatie worden gezien, maar wij hebben in de houdbaarheidsbijdrage echt een knip gelegd tussen hogere inkomens en lage inkomens. Het is niet zo gek dat de participatiebonus op een eenvoudige manier is doorgevoerd, waardoor je wel het effect krijgt dat sommige lage inkomens ook een participatiebonus krijgen, maar geen houdbaarheidsbijdrage hoeven te betalen. Dat is inderdaad een effect, maar dat heeft ook te maken met de eenvoud van de regeling.

De heer **Reuten** (SP): Ik ben daar toch niet helemaal tevreden mee. Ik begrijp dat wij allemaal eenvoud willen, maar in dit geval gaat de eenvoud dan wel ten koste van een specifieke categorie, namelijk de hardwerkende Nederlanders waar senator Biermans het altijd over heeft, de buitenwerkers. Bij de Belastingdienst is toch geregistreerd hoeveel jaren mensen al belasting betalen?

Staatssecretaris **De Jager**: Nee.

De heer **Reuten** (SP): Nee? Is dat niet geregistreerd?

Staatssecretaris **De Jager**: Dan zouden wij een heel dossier moeten aanleggen.

De heer **Reuten** (SP): Dat verbaast mij dat dit niet vastligt.

Staatssecretaris **De Jager**: Wij hebben geen gegevens van 13 of 14 jaar geleden.

De heer **Reuten** (SP): Dat verbaast mij. Het is jammer dat de eenvoud dan toch in het voordeel is van mensen met hogere inkomens. Mensen zoals wij, academici en zo.

Staatssecretaris **De Jager**: Als wij de samenhang tussen de houdbaarheidsbijdrage en de participatiebonus in politiek opzicht gezien, dus ook aansluitend bij je rechtvaardigheidsgevoel, dan denk ik juist dat wij hier een goed verhaal hebben, ook voor de bouwvakker. Dat vind ik het belangrijkste. Ik gaf net al aan dat het ook een verantwoordelijkheid is van werkgevers- en

werknemersorganisaties om gezamenlijk te bezien of het mogelijk is om de bouwvakker op een andere manier in te zetten in het arbeidsproces, zodat hij niet op relatief jonge leeftijd buiten de deur gezet moet worden. Dan kan het juist zo zijn dat mensen met lagere inkomens wel een participatiebonus krijgen, maar geen houdbaarheidsbijdrage hoeven te betalen. Dat is heel goed denkbaar. Dan is het juist positief voor dit soort lagere inkomens.

Mevrouw Böhler heeft gevraagd naar de toenemende participatie van ouderen in relatie tot het inkomen. Met genoegen heb ik vastgesteld dat mevrouw Böhler de consistente lijn van GroenLinks vasthoudt, die ook in de Tweede Kamer is gehanteerd. De meeste van haar vragen zijn overigens al door haar collega aan de overzijde gesteld en door ons beantwoord. Korthedshalve verwijs ik naar het verslag van dat debat, ook gelet op het feit dat mevrouw Böhler hier niet aanwezig is en sowieso het verslag zal moeten nalezen. Anders had ik de antwoorden hier nog wel willen uitspreken, maar ik verwijs maar even naar het verslag.

Mevrouw Böhler betwijfelt ook of de doorwerkbonus de verhouding van de arbeidsparticipatie tussen laag- en hoogopgeleiden zou veranderen. Het is niet het doel van de doorwerkbonus om die verhouding te veranderen. Het doel is om binnen de kaders van de uitvoerbaarheid door de Belastingdienst de arbeidsparticipatie van ouderen te verhogen. Dat heb ik net al aangegeven in het interruptiedebatje met de heer Reuten. Hoog- en laagopgeleiden komen beiden in aanmerking voor de doorwerkbonus. Een differentiatie naar hoog- en laagopgeleid binnen de doorwerkbonus zou een eenvoudige uitvoering door de Belastingdienst zeker niet ten goede komen.

De heer Ten Hoeve vroeg naar het stimulerende effect van de bonus. Vanzelfsprekend zullen wij de ontwikkeling van het langer doorwerken nauwlettend blijven volgen. Dat hebben wij ook al in de Tweede Kamer toegezegd. Ook het CPB en het CBS publiceren regelmatig cijfers ter zake.

De heer Leijnse vroeg waarom mensen die voor 1 januari 1946 zijn geboren, geen houdbaarheidsbijdrage betalen. Eenvoudig gezegd is dat omdat het vrijhouden van die generatie een van de afspraken is uit het coalitieakkoord. Het gaat hierbij om de groep mensen die op het moment van de invoering van de houdbaarheidsbijdrage reeds de 65jarige leeftijd heeft bereikt. De gedachte in het coalitieakkoord was dat die groep mensen bij de beslissing wanneer men zou stoppen met werken, geen rekening heeft kunnen houden met de houdbaarheidsbijdrage. Dat is de achtergrond. Daarom zeggen wij dat die groep, dat segment blijft vrijgesteld.

Dan vraagt de heer Reuten of ik kan uitleggen of de houdbaarheidsbijdrage wezenlijk verschilt van de bejaardenbelasting. In het coalitieakkoord hebben de coalitiepartijen afgesproken om ouderen met een relatief hoog inkomen te laten bijdragen aan de houdbaarheid van de financiën. Deze afspraak in het

coalitieakkoord wordt uitgevoerd. Wij hebben het overigens nooit bejaardenbelasting genoemd, maar een relatie tussen de afspraken uit het coalitieakkoord en de houdbaarheidsbijdrage is er inderdaad. De heer Reuten heeft ook opgemerkt dat de vormgeving heel erg verschilt van wat in het coalitieakkoord is neergelegd. Daarbij was een essentiële rol weggelegd voor de uitvoerbaarheid voor de Belastingdienst. Gelet op de situatie waarin de Belastingdienst op dit moment verkeert -- het gaat nu stapsgewijs de goede kant op -- vond ik het heel belangrijk dat wij als politiek niet weer iets gaan bedenken wat uiteindelijk weer heel veel uitvoeringsproblemen zou betekenen. De houdbaarheidsbijdrage en de belasting waar de heer Reuten op doelt, hebben wel met elkaar gemeen dat ouderen met een relatief hoger inkomen er meer aan bijdragen. Die relatie is er wel, alleen de vormgeving is anders.

Dan heeft mevrouw Böhler nog een aantal losse vragen gesteld. Het kabinet bevordert, zoals beschreven is in het coalitieakkoord, de houdbaarheid van de overheidsfinanciën op een drietal manieren. Ten eerste wordt er gestreefd naar overschotten in de begroting. Ten tweede wordt de participatie bevorderd, om het draagvlak voor de kosten van de vergrijzing te verhogen. In het Belastingplan staan daartoe ook een aantal maatregelen. Ten derde heeft het kabinet een aantal maatregelen genomen om de houdbaarheid van de overheidsfinanciën ook na 2011 te verbeteren. Naast de houdbaarheidsbijdrage, die is gericht op de houdbaarheid op langere termijn, zijn dat ook maatregelen zoals het beperken van de overdraagbaarheid van de algemene heffingskorting. Het kabinet vindt dat daarmee een goed evenwicht is bereikt.

De heer Reuten vroeg nog of alle ouders met kinderen tot 12 jaar profijt hebben van de introductie van de inkomensafhankelijke combinatiekorting (IACK), als de alleenstaandeouderkorting tegelijkertijd fors wordt gereduceerd. Hij vroeg ook naar alleenstaande ouders met een WAZ-uitkering. Allereerst merk ik op dat een partiële analyse een verkeerd beeld kan schetsen van de koopkrachtontwikkeling. Voor een goede beoordeling moet het totale koopkrachtpakket worden gezien en bediscussieerd met de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Dit is slechts één element. De alleenstaandeouderkorting is onderdeel geweest van een heleboel maatregelen die zijn genomen in het totale koopkrachtpakket. Dat is allemaal verwerkt in de koopkrachtplaatjes die door de minister van SZW worden verdedigd. Overigens is de verlaging van de alleenstaandeouderenkorting al beperkt bij amendement-Sap. De koopkracht werkt dus positiever uit voor die groep, terwijl diezelfde groep ook andere elementen heeft gekregen binnen het totale koopkrachtbeleid.

De heer Reuten heeft over het amendement-Sap gevraagd of de voorlopige aanslagen zijn verwerkt. De verlaging van de alleenstaandeouderenkorting is als gevolg van de aanvaarding van genoemd amendement inderdaad beperkt tot €582, maar dat is net gebeurd. Die

wijzigingen als gevolg van het amendement konden door de Belastingdienst niet meer tijdig in de voorlopige toeslag worden verwerkt. Met de sociale dienst is afgesproken dat daarom het verschil zal worden bijgepast. De Belastingdienst zal met ingang van 1 juli een herstelactie uitvoeren. Maar het is eigen aan dit proces dat de Belastingdienst op basis van het door het kabinet verdedigde koopkrachtbeleid al maatregelen moet nemen in haar massale processen.

De heer **Reuten** (SP): De koopkracht laat ik even passeren. Moet er voor een voorlopige aanslag een wettelijke basis zijn? Volgens mij is dat wel zo. Kan even worden gekeken naar de laatste zin van lid 1 van artikel 13 van de Algemene wet inzake rijksbelastingen? De korting op de alleenstaandeoudertoeslag is niet goedgekeurd door de Eerste Kamer. Het amendement van mevrouw Sap is niet verwerkt in de voorlopige aanslagen. Daar wringt volgens mij iets.

Staatssecretaris **De Jager**: Het is sinds jaar en dag gebruikelijk dat het door het kabinet voorgestane koopkrachtbeleid in het massale voorlopige proces van de Belastingdienst wordt meegenomen. In mijn tweede termijn ga ik in op de relatie met de Algemene wet inzake rijksbelastingen en het door u daarbij genoemde artikel.

De heer **Reuten** (SP): Hoe koopkrachtverlies wordt gerepareerd, weet ik niet. Wat ik wel weet, is dat een heleboel mensen met een netto inkomen per maand van even boven de €800 te horen hebben gekregen dat ze er €80 per maand op achteruit gaan. Voor hen geen leuke kerst! Voor u en voor mij betekent zo'n bedrag niet veel, maar voor deze mensen is dat veel geld!

Staatssecretaris **De Jager**: Dat kunt u echt niet los zien van het totale koopkrachtbeleid. U hebt voorbeelden gegeven van aanslagen waarbij één element is aangekrast, maar er zijn ook andere elementen die "aan de wandel gaan" in het koopkrachtbeleid en die het tegenovergestelde effect hebben. Het is dus per situatie verschillend. Voor het laatste punt verwijs ik naar de minister van SZW. Uw juridische vraag over de wettelijke basis zal ik in mijn tweede termijn beantwoorden.

De heer Reuten heeft een vraag gesteld over antedateren of predateren. Het is niet toegestaan om te antedateren, en voor zover ik weet doet de Belastingdienst dat ook niet. Wel heeft de Belastingdienst de gewoonte om belastingplichtigen extra ruimte te geven, door de officiële datum van de beschikking later te zetten dan de dag van verzending. De bedoeling hiervan is, de belastingplichtige meer tijd te geven om aan te geven dat de beschikking, zeker als het gaat om een voorlopige, moet worden gecorrigeerd. Dit is in het voordeel van de belastingplichtige. Het concrete geval van de heer Reuten is waarschijnlijk eind november verzonden, met als officiële datum 15 januari. De belastingplichtige heeft in dat geval meer tijd om een eventuele correctie tijdig door te laten voeren.

De heer **Reuten** (SP): Zijn wij het erover eens dat dit predateren is?

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, maar dat mag.

De heer **Reuten** (SP): Predateren mag. Mag elke persoon in Nederland predateren, of alleen de Staat? Als ik goed ben ingelicht, mogen antedateren en predateren niet, maar als u het beter weet...

Staatssecretaris **De Jager**: Nogmaals, het is in het voordeel van de belastingplichtige. De Belastingdienst doet dit op allerlei beschikkingen, dat is vrij gebruikelijk. Ik denk niet dat u vervolgd zult worden als u een kerstkaart antedateert, zij het dat het wel ongebruikelijk is. Bij een brief ligt het heel anders. Ook hierop zal ik in tweede termijn terugkomen. De heer De Boer vroeg naar het nieuwe koopkrachtbeleid. Ik verwijs hem door naar het koopkrachtbeeld dat de minister van SZW namens het kabinet in deze Kamer verdedigt.

Ik kom toe aan de vergroening. De heer De Boer heeft al terecht aangegeven dat de effecten van de fiscale maatregelen in het kader van het milieubeleid niet geïsoleerd moeten worden bekeken. Natuurlijk is er behoefte aan een totaalplaatje waarbinnen het fiscale instrumentarium één van de instrumenten is. In 2010 zal het kabinet zo'n totaalplaatje maken. Daarbij wordt bekeken of de gezamenlijke instrumenten van het kabinet die worden ingezet als gevolg van Schoon en zuinig, voldoende zijn om de voor 2020 gestelde milieudoelen te bereiken. In dat verband wordt ook gekeken naar de instrumenten en specifieke doelstellingen van de verschillende sectoren, zoals die van verkeer en vervoer. De minister van VROM is daarvoor binnen het kabinet eerstverantwoordelijke. Ik ben blij dat ik een bijdrage kan leveren aan dat totaalbeleid, maar genoemde minister is verantwoordelijk voor de verdediging van het totaalplaatje. Uiteraard heb ik daar geen zicht op. Wel hebben wij in de Vergroeningsbrief van mei 2008 een aantal kabinetsvoornemens die uiteindelijk hun beslag hebben gekregen in het Belastingplan, laten doorrekenen, zodat er ten aanzien van de fiscale maatregelen behoorlijk wat effecten bekend zijn.

Mevrouw Böhler vroeg naar het groene karakter van deze staatssecretaris. Ik ben het eens met GroenLinks dat dit Belastingplan geen grote verschuiving van belasting op arbeid naar belasting op milieu bevat, zoals het vorig jaar wel het geval was. Maar het bevat wel een stevige vergroeningsparagraaf binnen de milieubelastingen, zoals de bpm. Over een aantal jaren zal deze, dankzij dit Belastingplan, geheel worden gebaseerd op CO₂-uitstoot. Ook hebben wij een speciale tussencategorie van 20% in de bijtelling voor leaseauto's geïntroduceerd. Ook hebben wij aardgasauto's gunstiger behandeld, wij hebben de mrb voor zeer zuinige auto's gehalveerd, wij hebben een bpm-vrijstelling voor zeer zuinige auto's ingevoerd per 1 januari. Dit plan bevat dus wel degelijk een groot aantal voorstellen in de groene sfeer, maar het is inderdaad geen

lastenverzwaring op het één en lastenverlichting op het ander, wat mevrouw Böhler voorstaat. Ook daarin is zij consequent met de geluiden van haar fractie aan de overkant. Het kabinet heeft gewikt en gewogen tijdens de besluitvorming in augustus. De olieprijs stond toen op zo'n enorm hoog niveau dat het niet opportuun werd geacht om nog een extra prikkel te geven. Die prikkel zou namelijk wegvallen in vergelijking met die heel hoge olieprijs.

De heer Leijnse vroeg of de dalende olieprijs geen tegengesteld effect hebben op technische innovaties. Het kabinet volgt de ontwikkelingen rondom de olieprijs met meer dan normale belangstelling. Ook de technische ontwikkelingen waardoor auto's zeer zuinig en schoon worden, volgt het kabinet op de voet. Pas was ik nog in Delft, bij een bedrijf dat accu's voor vervoermiddelen heel snel, in zo'n tien minuten, kan opladen. Je zou dan emissievrij kunnen rijden. Ik heb aan die ondernemer gevraagd wat ik nog meer voor hem kan betekenen. Het eerste antwoord was: lagere Vpb-tarieven. Ik heb hem, zoals uit de krant vandaag blijkt, op zijn wenken bediend! Ook de wbo vonden ze belangrijk, waar het kabinet het een en ander aan verruimt. Ten slotte heeft ook een octrooibox mijn belangstelling.

De heer **Leijnse** (PvdA): U maakt zich hier iets te makkelijk vanaf. Het gaat natuurlijk niet om de stimulering van het begin van de technische innovatie -- hoe krijg je de uitvinders aan de gang -- maar juist om de toepassing daarvan. Hoe kunt u fiscaal stimuleren dat die pompen waar je in tien minuten je accu kunt bijladen om 300 kilometer te rijden, zich pijlsnel over Nederland verspreiden? Daar zit immers vaak de bottleneck. Ik denk dat het in het beleid van belang is om dat type beslissingen, dus een snelle disseminatie van nieuwe technologieën door het land, te stimuleren.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zou hierover graag met u een avondvullend debat willen voeren. Ik ben inderdaad wat kort op uw vraag ingegaan, ook omdat ik het vanmiddag even aan de stok had met de Voorzitter, vandaar mijn korte behandeling. Maar ja, je doet het ook nooit goed, dus ik wil dat graag nog iets langer beantwoorden. Ik vind dit heel belangrijk, dat ben ik helemaal met u eens. Wat kun je daaraan doen? Heel simpel: allereerst een groot verschil in kosten creëren, namelijk energiebelasting op milieuonvriendelijke zaken, bijvoorbeeld accijnzen. Wij hebben een fors accijnzenbeleid op fossiele brandstoffen. In mijn beleid zou het ook heel logisch passen dat ik niet bang word van een relatief lage energiebelasting op elektriciteit, vanwege een derving van inkomsten voor de schatkist. Het zou namelijk heel goed zijn als er een landelijk netwerk van elektriciteitspunten komt. Een gunstiger fiscale behandeling van elektriciteit ten opzichte van fossiele brandstoffen is dus het eerste punt. Het tweede punt is dat ook de aanschaf maximaal moet worden gestimuleerd. Per 1 januari zullen alle auto's onder de 110 gram CO₂-uitstoot geheel worden vrijgesteld van bpm en mrb. Verder gaat het vooral om het geven van zekerheid. Je kunt als kabinet nooit over je graf

heen regeren, maar ik vind het van duurzaamheid getuigen als je dit soort fiscale faciliteiten niet voor vier jaar afkondigt, want in die tijd kan geen netwerk worden opgebouwd. Je moet tegen de markt durven zeggen: aan ons zal het in ieder geval niet liggen, wij vinden dat dit voor de langere termijn moet gelden.

Ook in de Vpb kan hieraan aandacht worden besteed. Vandaag staat een ministeriële regeling in de Staatscourant rond vervroegde afschrijving. Daarin zijn personenauto's uitgesloten van vervroegde afschrijving, maar niet de benzineauto's onder de 110 gram CO₂-uitstoot. Ook emissievrije auto's mag je dus in twee jaar vervroegd afschrijven, net als bedrijfswagens en outillages. Op deze manier kun je op verschillende belastingmiddelen stimuleringsbeleid voeren, wat wij als kabinet ook doen. Ik denk dat ik er moeilijk van kan worden beticht dit soort auto's niet te stimuleren. Mensen zeggen eerder dat ik daar fors op inzet. Wij proberen de mobiliteit met alle middelen die wij hebben schoner en zuiniger te krijgen.

Mevrouw Böhler heeft een vraag gesteld over het cassatieberoep dat ik heb ingesteld. Ik heb recentelijk cassatieberoep ingesteld tegen de uitspraak van het Haagse Gerechtshof van 14 oktober jongstleden. Naar verwachting zal er wel enige tijd overheen gaan voordat de Hoge Raad uitspraak doet. Zij vroeg ook naar de beleidsgevolgen van een eventuele positieve uitspraak van de Commissie over een verbod van auto's zonder roetfilter, een zaak die VROM heeft lopen. Zoals bekend heeft het Hof van Justitie in Luxemburg de Commissie in zijn uitspraak van 16 november jongstleden opgedragen een nieuw besluit te nemen, waarvoor de Commissie in beginsel zes maanden de tijd heeft. Natuurlijk is Nederland verheugd over deze uitspraak. Wij achten de kans zeker niet uitgesloten dat een hernieuwde beoordeling van de Commissie tot instemming zal leiden met het Nederlandse verzoek. Het moge duidelijk zijn dat wij daaraan graag uitvoering zouden geven, maar er zijn ook enkele kanttekeningen te plaatsen, want het was al een oud verzoek. Op 1 januari 2011 is het roetfilter verplicht voor alle dieselauto's. Op dit moment ligt het huidige marktaandeel van dieselpersonenauto's met een roetfilter vanaf de fabriek boven de 95%, mede dankzij de ingevoerde fijnstofdifferentiatie. Deze is nu weliswaar buiten werking gesteld, gelet op de andere uitspraak, maar desalniettemin heeft zij wel effect gehad.

De heer De Boer vroeg of in het Belastingplan 2010 concrete informatie over de effecten van een en ander kan worden gegeven. In 2009 gaan wij aan een nulmeting werken. In de memorie van antwoord heb ik aangegeven dat wij die nulmeting nodig hebben om tot een goed inzicht te kunnen komen. Er moet informatie worden vergeleken met voorgaande jaren, en het is van belang dat bedrijven niet meteen de verpakking van een product aanpassen. Gelet op het hele samenstel ben ik ervan overtuigd dat een zinvol resultaat pas na een paar jaar na inwerkingtreding van de verpakkingenbelasting zichtbaar wordt. Het

Belastingplan 2010 zal daarvoor helaas nog te vroeg zijn.

De heer De Boer vroeg of een verhoging van de verpakkingenbelasting wenselijk is. Het is net een nieuwe belasting, waarmee wij de eerste ervaringen aan het opdoen zijn. Bij zo'n beginnende belasting moet je je in eerste instantie nog enigszins terughoudend opstellen ten aanzien van tarieven, ook in relatie tot het draagvlak. Ik wil niet vooruitlopen op een eventuele verhoging. Hij vroeg mij of ik een aanscherping van de richtlijn inzake de uitstoot van schadelijke gassen voor pleziervaartuigen steun. Sinds enkele jaren gelden op grond van Europese regelgeving eisen voor de uitstoot van uitlaatgassen. Die eisen zijn wat minder streng dan de eisen die worden gesteld aan vergelijkbare motoren van wegvoertuigen. Er komt een evaluatie van de Commissie. Mogelijk zal te zijner tijd het fiscale instrument in beeld komen, maar voor pleziervaartuigen ligt dat, gelet op het aantal en dergelijke, niet in eerste instantie voor de hand. Verder bevindt zich dit meer op het vlak van de minister van VROM.

De heer Essers stelde een vraag over sportverenigingen, niet-commerciële buurt- en dorpshuizen, jeugdhonken en dergelijke. Waarom kunnen deze niet als een gewone algemeen nut beogende instelling (anbi) worden aangemerkt? Is verhoging van het 50%-criterium naar bijvoorbeeld 90%, onder een andere invulling van het begrip "publiek belang", een oplossing? Allereerst dank ik de heren Essers en Biermans voor de steun voor de introductie van een dergelijke vrijstelling voor genoemde instellingen in de schenk- en de erfbelasting. Het ophogen van het criterium, waarvan ik de achtergronden wel begrijp, is an sich geen oplossing voor het probleem. Het particuliere belang van de leden blijft zwaarder wegen dan het algemeen nut beogend belang. Een andere invulling van het begrip "algemeen belang" met meer gewicht voor het particulier belang, houdt gewoon een nogal stevige verruiming in ten opzichte van de rotsvaste jurisprudentie die er is. Het zou een enorme inbreuk betekenen op bestaande jurisprudentie. Naast het gevaar dat daarmee binnen de ib heel veel aftrekposten kunnen ontstaan, is dat de reden dat het kabinet dit niet opportuun acht.

De heer **Essers** (CDA): Ik kom terug op het begrip "maatschappelijk belang". Bij buurthuizen speelt het particuliere belang van leden al veel minder, maar het is heel goed denkbaar dat, ook al is iets in jouw particulier belang, de wijze waarop jij de keuze maakt tevens in het algemeen belang is. Ik zie wel het particulier belang, maar niet zozeer de tegenstelling met het algemeen belang.

Staatssecretaris **De Jager**: Daar zou dan misschien wel een vrijstelling in de schenk- en erfbelasting tegenover moeten staan, maar geen aftrekpost in de ib-sfeer. Studeren gebeurt ook voor het algemeen belang, maar is niet per se aftrekbaar. Een bezoek aan de tandarts gebeurt ook in het algemeen belang. Wij hebben net vandaag geprobeerd die kosten niet meer aftrekbaar te

maken. Alhoewel ik de achtergrond van de opmerkingen van de heer Essers begrijp, merk ik op dat heel veel dingen mede van algemeen belang zijn. Maar de scheidslijn om het wel of niet aftrekbaar te maken, is te moeilijk te definiëren om dat ook nog een aftrekpost te gunnen.

De heer **Essers** (CDA): Dat zie ik ook wel, maar dat heeft dan weer te maken met de definitie van het begrip "gift". Als ik een contributiebetaling doe, of ik betaal een studierekening of de tandartsrekening, dan is dat een direct betaling voor een tegenprestatie. Maar als ik een gift doe aan het dorps huis of een sportvereniging, zie ik niet in waarom die gift niet aftrekbaar zou zijn.

Staatssecretaris **De Jager**: Bij de sportinstellingen is moeilijk te onderscheiden welk deel contributie is, en welk deel een echte gift die wordt gedaan in het kader van het algemeen belang. Er zijn buurthuizen die worden gekwalificeerd als een anbi, afhankelijk van feiten en omstandigheden. In dat geval zijn giften aan zo'n buurthuis aftrekbaar -- daarover is jurisprudentie en er bestaat een goed werkende praktijk -- maar er zijn ook buurthuizen die feitelijk opereren als een (semi)commercieel vergadercentrum, en meer dan 50% van de activiteiten besteden aan het verhuren van ruimtes. Dan vind ik het niet logisch als een gift aan een dergelijk buurthuis in aftrek kan worden gebracht.

De heer **Essers** (CDA): Daarom wil ik die 50% verhogen, om dat uit te sluiten.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kom toe aan de adempauze in de lijfrentegrondslag, die middels het wetsvoorstel-Depla/Blok, ook wel bekend als banksparen, is ingebracht en bij dit Belastingplan is teruggebracht naar het oude niveau. Het meest logische is dat de belastingplichtigen op basis van de lijfrenteovereenkomsten eenmalig de lijfrentepremies kunnen en zullen verlagen. Wij hebben contacten met verzekeraars, en in veel situaties zullen zij hun cliënten daarop wijzen. In het algemeen is er dan geen noodzaak voor een splitsingsmaatregel. Mocht een belastingplichtige over 2008 toch gedeeltelijk niet-aftrekbare lijfrentepremies betalen door de voor dat jaar verlaagde grondslag, dan bieden de splitsingsmaatregelen zoals geïntroduceerd in de OFM 2009, inderdaad soelaas. Splitsing van de lijfrente is onder het nieuwe regime veel eenvoudiger geworden.

Over de medische vrijstelling is in de Tweede Kamer een heel AO gehouden. Hierbij stonden wij voor het dilemma dat breed door de Tweede Kamer werd erkend dat de fiscale wetgever en de Belastingdienst niet in staat zijn aan te geven wat geneeskundige verzorging is en wat niet. Voor VWS is een Thaise massage misschien heel goed te onderscheiden van een massage met medische doeleinden, maar voor een belastinginspecteur is dat een stuk lastiger, zeker als het achter de muren van een massagesalon gebeurt. Er zijn allerlei begrippen naar voren gekomen waarvan ik nooit had gedacht dat ze op enigerlei wijze kunnen

meewerken aan de geneeskundige verzorging van de mens. Als je voorbeelden daarvan geeft, raken er altijd mensen verontrust of boos, omdat zij vinden dat handoplegging of het instralen van water wel heel erg helpt bij de geneeskundige verzorging van mensen. Ik ben daarom gestopt met het geven van voorbeelden, en berust in het feit dat ik fiscaal medewetgever ben en baas van de fiscale uitvoeringsorganisatie, en meer niet. Daarin hebben wij de oplossing gevonden: het is niet aan mij en/of de Belastingdienst om een soort scheidsrechter te worden tussen medische beroepen en niet-medische beroepen. Daarvoor hebben wij verwezen naar de Wet-BIG. VWS heeft aangegeven die wet niet noodzakelijkerwijs te willen uitbreiden, maar wellicht in overweging te nemen een tweede register te maken, waarin kwaliteitseisen kunnen worden gesteld aan beroepen die activiteiten en handelingen uitvoeren in het kader van de geneeskundige verzorging van de mens. Die eisen stelt Europa aan een btw-vrijstelling. Als daaraan wordt voldaan, kan dat worden geregistreerd in het tweede register. Als de minister van VWS een en ander in het register invoert, zal ik vervolgens de handelingen die vallen onder die regels een vrijstelling geven, waardoor een soort uitbreiding op basis van de medische vrijstelling vanaf 1 juli kan plaatsvinden. Alle andere medische vrijstellingen zullen daarmee komen te vervallen. Dat is ook de bedoeling, want wij willen juist af van die vervuiling van de btw-vrijstelling.

De heer Reuten stelde een vraag over het herstellen van foutieve aanduidingen van artikelen en artikelonderdelen. De delegatiebevoegdheid, die overigens al sinds jaar en dag is opgenomen in de jaarlijkse belastingplannen, is reeds op de door hem gevraagde wijze vorm gegeven. Goed nieuws voor de heer Reuten. De bepaling ziet enkel op het bij ministeriële regeling wegwerken van onjuistheden als gevolg van de samenloop van verschillende wetten, dus op situaties waarin de samenloop niet juist is geregeld. Daarbij gaat het met name om de aanduiding van artikelen, artikelonderdelen, verwijzingen en dergelijke.

De heer Essers heeft gevraagd of ik bereid ben, toe te zeggen dat ook garantieverstrekking ten behoeve van een vastgoedontwikkelingsdochter -- mooi verschillende onderwerpen vandaag! -- als het beleggen van vermogen wordt gekwalificeerd. Fiscale beleggingsinstellingen (fbi's) mogen thans alleen beleggen. Onder beleggen wordt nu ook verstaan het verstrekken van garanties aan met de fbi verbonden vastgoedochters. De vraag is of garantieverstrekking aan een projectontwikkelingsdochter als beleggen kan worden aangemerkt. Ik heb hierbij ernstige aarzelingen. Projectontwikkeling is namelijk een risicovolle ondernemingsactiviteit en projectontwikkelingsdochters zijn belastingplichtige vennootschappen die niet beleggen. Het verstrekken van garanties aan dergelijke vennootschappen is dan wellicht toch moeilijk als een belegging te zien. Het is dan ook niet goed te vergelijken met het verstrekken van garanties aan vastgoedochters, waarbij het gaat om indirect beleggen.

De heer Essers wil geïnformeerd blijven over de verdere voortgang in de onderhandelingen met de woningcorporaties. Allereerst dank ik hem voor de positieve opmerkingen over de onderhandelingen met de woningcorporaties, zowel bij de afwikkeling van vso-1 als bij de onderhandelingen richting een nieuwe vso-2. Ik ben ervan overtuigd, naar aanleiding van de rapportages die ik heb gehad, dat de Belastingdienst zeer ruim de moties van de heer Essers en die van de heer Tang aan de overkant naar de geest heeft uitgevoerd. Ik verwacht dan ook dat de resterende punten op een constructieve, redelijke wijze kunnen worden opgelost, zoals de heer Essers ook in de tekst heeft staan. Ik ben gaarne bereid deze Kamer verder over de voortgang te rapporteren.

De heer **Reuten** (SP): Ik kom terug op een vorig punt. In artikel XXVII, Belastingplan, staat dat, ingeval de samenloop van wetten die in 2008 in het Staatsblad zijn of worden gepubliceerd een wijziging aanbrengt in één of meer belastingwetten en niet of niet juist is geregeld, of als gevolg van hetzelfde er iets gebeurt met de artikelnummers, die wetten op dit punt bij ministeriële regeling kunnen worden gewijzigd. Er worden dus twee gronden gegeven voor wijziging, namelijk niet of niet-juist geregeld, en onjuistheden in artikelen, artikelonderdelen enzovoorts. Als iets niet of niet juist is geregeld -- dat is problematisch -- mag u dit bij ministeriële regeling wijzigen, wat in strijd is met de motie-Jurgens.

De heer **Essers** (CDA): Is niet of niet juist geregeld bedoeld in kwalitatieve zin? Of gaat het meer om een fout in de nummering? De staatssecretaris zegt dat deze bepaling er al jaren in staat. Zou hij wat voorbeelden kunnen noemen waarin deze bepaling is toegepast?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik geef een voorbeeld waarin ik de bepaling niet heb toegepast, daarmee eigenlijk gelijk antwoord gevend op de vraag van de heer Reuten. Het ging om een echte schrijffout in een amendement van de Tweede Kamer, waarin niet werd gesproken van 4 mln., maar van 400 mln. Dat heb ik later in een andere wet gerepareerd. Zelfs daarvoor heb ik de delegatiebepaling die hiervoor staat dus niet toegepast. Ik zag die 400 mln. bijna als een welkome vergroeningsmaatregel van de Tweede Kamer, maar dat was niet de bedoeling! Als ik de angst van de heer Reuten had gedeeld, had ik die bepaling dus wel toegepast. Ik kom daar in tweede termijn op terug.

De heer **Reuten** (SP): Het gaat niet om een gebrek aan vertrouwen in de staatssecretaris: ik verwacht niet dat hij dat zal doen. Het gaat om het principe van een ministeriële regeling die in strijd kan zijn met de wet. Voor senator Essers: het gaat mij om het woordje "of" in de tweede regel.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik zal dat in tweede termijn uitgebreid duiden. Er zijn momenten

waarop ik zo'n soort regeling graag zou hebben om per KB bepaalde wetten te kunnen veranderen, maar bij belastingwetten zijn wij daar uitermate stringent in: wij doen dat niet.

De heer **Leijnse** (PvdA): Om u een beetje te helpen bij die tweede termijn: op zich is dit natuurlijk een principiële kwestie. Mag je überhaupt een bepaling opnemen waarin staat dat je bij ministerieel besluit een wet wijzigt? In de pragmatiek is er van alles te bedenken: een komma verkeerd, een verkeerd artikelnummer, allemaal dingen die wij volstrekt onbelangrijk vinden. Dan nog blijft de principiële vraag: kan het zo zijn dat je bij ministerieel besluit een wet wijzigt? Ik geef gelijk het antwoord: nee, dat kan eigenlijk niet.

In diezelfde lijn: waarom stond in de oorspronkelijke tekst van het Belastingplan zoals het naar de Tweede Kamer is gegaan deze bepaling niet meer? In alle vorige Belastingplannen stond hij wel, nu niet meer. Pas bij nota van wijziging is deze bepaling er zonder adequate toelichting in gekomen. Waarom?

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kom daar in tweede termijn uitgebreid op terug, daarbij aangevend dat er geen sprake is van boos opzet dat wij het er bij nota van wijzigingen er nog in hebben "gefrutseld".

Is het kabinet bereid woningcorporaties die investeringen vervroegen, reductie of ontheffing van de Vpb te verlenen? Ik zie geen reden om investeringen door woningbouwcorporaties meer te stimuleren dan die door andere woningexploitanten. De wijziging van vorig jaar was nu juist bedoeld om een meer gelijke behandeling te bereiken van woningcorporaties en niet-woningcorporaties. Woningexploitanten zullen over het algemeen minder last hebben van de economische neergang dan andere sectoren, zoals de industrie, want die wordt geconfronteerd met een heel forse vraaguitval. Voor verhuurders van woningen zal dat toch, als het al het geval is, in veel mindere mate voorkomen. Verhuurde woningen zullen immers over het algemeen verhuurd blijven. Ik was pas bij een heel groot staalbedrijf, dat binnen twee weken werd geconfronteerd met tot 60% vraaguitval, wat natuurlijk ondenkbaar is in het geval van woningcorporaties.

Het onderzoek naar de consequenties van de ondernemingsvariant heeft, zo blijkt, toch heel wat voeten in de aarde, terwijl hier en daar ook gevoelige snaren worden geraakt. Het blijkt een tijdrovend karwei om een goed beeld te krijgen van aard en aantal van de overheidsbedrijven, met name omdat het niet per se aparte bv's hoeven te zijn, maar ook onderdelen van een groter geheel. Dat moet je dan toch gaan kwalificeren. Dat onderzoek hebben wij toch wel nodig. Ik kan geen toezegging doen op dat gebied. Wel heb ik goede nota genomen van wat de heren Biermans en Essers hierover hebben gezegd. Ik zal dit zeker in de overwegingen betrekken.

Het wetsvoorstel maatschappelijk onderneming ligt primair op het terrein van de minister van Justitie. In dit wetsvoorstel zal ook aandacht worden besteed aan de fiscale aspecten.

Dit betekent overigens niet -- ik proef dat soms in deze Kamer -- dat wij een soort fiscaal voordeeltje gaan geven aan het feit dat je je rechtsvorm omkat tot een maatschappelijke onderneming. Je krijgt een stichting of een vereniging MO, en dan ligt het qua fiscaliteit in de rede om dichtbij het ondernemingscriterium te blijven: indien en voor zover er een onderneming wordt gedreven, waarbij een onderneming is een organisatie van kapitaal en arbeid, gericht op deelname aan het economisch verkeer, met het oogmerk van winst. Of je nu een stichting of een maatschappelijke onderneming bent, dat blijft hetzelfde. Als je een maatschappelijke onderneming bent zonder winstuitdeling, ligt het in de rede dat je gelijk wordt behandeld aan een stichting: in principe geen Vpb-afdracht, tenzij je een onderneming gaat drijven. Dan mag er niet ineens een fiscaal voordeeltje aan vastzitten, door je etiket om te labelen naar dat van een maatschappelijke onderneming, zodat je geen Vpb meer hoeft te betalen. Het huidige ondernemingscriterium is nu juist bedoeld om verstoringen in de markt te voorkomen. Het maakt niet uit hoe je heet, rechtsvormneutraal, het criterium is: als je een onderneming drijft, word je ook belast. Daar zit alleen het element van de overheidsbedrijven in. Dat is in dat model de enige distorsie. Laten wij die distorsie nu niet groter maken door de maatschappelijke onderneming onbedoelde fiscale voordelen te geven. Laten wij er dan op focussen hoe wij de eventuele schade die de vrijstelling van de overheidsbedrijven oplevert, kunnen beperken. Overigens heb ik in dit voorstel de winstvrijstelling in de Vpb van twee overheidsbedrijven al beperkt door hen met name te noemen. Zij zijn niet vrijgesteld nadat de overheid 100% van de aandelen had verkregen.

Ik kom nu op de Wet inkomstenbelasting 2001 (Wet IB 2001). Die is recentelijk geëvalueerd. Mijn eerste vraag aan mijn ambtenaren was of die niet al eerder was geëvalueerd. Ik vond het heel laat. De evaluatie was al veel langer klaar, maar keer op keer door het vallen van kabinetten is in de Tweede Kamer de behandeling van die evaluatie uitgesteld. Daardoor heb ik de eer gehad om de evaluatie van deze belangrijke wetswijziging te mogen bespreken in de Tweede Kamer. Vandaag staan wij er ook bij stil.

Als ik collega's spreek in het buitenland, hoor ik over het algemeen dat zij erg jaloers zijn op onze box 3. Onze box 3 is een schoonheid van eenvoud: moeilijk te ontgaan en makkelijk in te vullen voor belastingplichtigen. Deze box heeft een stabiele opbrengst en sluit in redelijke mate aan bij de economische realiteit. Dat lijkt enigszins paradoxaal omdat box 3 een forfaitair rendement beoogt. Het gekke is dat de huidige forfaitaire rendementsregeling beter aansluit bij de economische realiteit dan het vermogensbelastingregime van voor 2001. De heer Essers en ook de heer Biermans, die partner was bij een fiscalistenkantoor, weten dat het vrij gemakkelijk was om de vermogensbelasting te ontgaan. Dat gebeurde dan ook massaal, bijvoorbeeld door het kwalificeren van rendementen als onbelaste koerswinst. De variant van de Dordtse

en de Calvé in Delft in plaats van aandelen Koninklijke Olie of Unielever is nog wel bekend. Zij keerden geen dividend uit, alleen maar koerswinst. Die werden steeds groter als fonds en dan hoefde je nooit iets te betalen. Dat is maar een van de vele voorbeelden. Ik noem nog de samentrekkingsregeling met de ib, die ertoe leidde dat je nooit meer dan 80% van je inkomen moest betalen. Met een inkomen van nul en een enorm groot vermogen betaalde je toch geen vermogensbelasting. De vermogensrendementsheffing komt dus dicht bij de realiteit, hoewel zij forfaitair is.

Wij hebben op dit moment geen enkel concreet plan, integendeel, om de systematiek van box 3, een van de grootste successen van de Wet IB 2001, fundamenteel te herzien. Wel heb ik in de Tweede Kamer toegezegd om nog eens te bezien of er mogelijkheden zijn voor grondslagverbreding en tariefverlaging. Dat soort operaties vind ik altijd interessant. Ik heb gisteravond in de Kamer al bekendgemaakt dat ik die ook in de Vpb wil uitvoeren. Daarmee geef ik invulling aan de motie-Tang die bij de behandeling van het Belastingplan 2009 is aangenomen. Ik vind het ook heel goed als de wetenschappelijke discussie op dit punt doorgaat.

De heer Biermans zegt dat er veel tevredenheid is over de evaluatie van de Wet IB 2001, maar dat er teleurstelling bestaat over de soms terughoudende of zelfs afwijzende reactie op voorstellen van de VVD-fractie. Ik kan niet ontkennen dat er meningsverschillen bestaan tussen het kabinet en de fracties van de VVD in de Tweede en Eerste Kamer. Het is goed dat wij die meningsverschillen op tafel leggen en bespreken. De heer Biermans kan dat in politieke zin betreuren, maar er wordt wel naar geluisterd en ik ben ook bereid om het debat aan te gaan. Het debat vind ik interessant en ik luister ook naar de argumenten van de VVD-fractie. Een groot deel van de voorstellen van de VVD-fractie zal echter waarschijnlijk niet worden uitgevoerd. Dat is het lot van iedere politieke partij op enig moment, zeker als die in de oppositie zit. Dan is dat wellicht zelfs ietsje meer. Overigens zat de VVD in de regering toen de Wet IB 2001 werd verdedigd in de Kamers der Staten-Generaal en kracht van wet kreeg. Helemaal afstand ervan zal de heer Biermans wellicht ook niet nemen.

De heer Reuten heeft gevraagd naar een korte beschouwing over transparante belastingen versus belastingen als gedetailleerd sturingsinstrument. Ik zie de tegenstelling niet helemaal. Alle belastingheffingen moeten zo eenvoudig mogelijk zijn, ook als je ermee wilt sturen. Die zaken hoeven dus niet tegenover elkaar staan. De vliegbelasting is een erg transparante belasting. Die is zelfs zo transparant dat iedereen er een hekel aan heeft gekregen in Nederland terwijl zij maar 325 mln. opbrengt. Dat is 0,5% van het lage btw-tarief. Een verhoging van het lage btw-tarief van 6% naar 6,5% levert evenveel op als de vliegbelasting en zou heel wat minder ellende gekost hebben dan de invoering van de vliegbelasting. De vliegbelasting is dus heel

transparant. Zij bedraagt €11,25 of €45 voor heel lange afstanden. Toch is deze belasting een sturingsinstrument, zou je kunnen zeggen.

Het allereerste doel van een belasting is altijd geld ophalen voor de schatkist. Daar ben ik nooit duister over geweest. Ik ben staatssecretaris van Financiën en ik heb helaas de ondankbare taak om geld op te halen. Al mijn andere collega's mogen het uitgeven. Ik ben de enige die het overal moet ophalen. Je kunt het geld echter op zo'n manier ophalen dat het een effect heeft, hopelijk positief. Dat is niet het hoofdoel, maar een nevendoeel. Dat blijkt ook te werken. Transparantie en sturing kunnen hand in hand gaan. Ik vind deze allebei belangrijk. Belasting ophalen blijft toch mijn lot.

De heer Biermans en de heer Reuten vroegen naar de opvattingen van het kabinet over de vlaktaks. Dat is een interessante combinatie: de SP en de VVD zijn beide geïnteresseerd in de vlaktaks. Ik denk dat die interesse door verschillende motieven is ingegeven. De heer Biermans geeft aan een warm voorstander te zijn van vlaktaks. De heer Reuten twijfelt nog of, nee, hij ziet niets in een vlaktaks. Zij vragen naar de effecten van een dergelijke maatregel in relatie tot bepaalde aftrekposten.

Ik kan hierbij aangeven, wellicht is dat nieuws, dat het kabinet thans voornemens is om niet in deze kabinetsperiode een vlaktaks in te voeren. Dat staat in nauw verband met onze opvattingen daarover. Als het kabinet zou vinden dat er een vlaktaks ingevoerd zou moeten worden, was het beter geweest om deze op te nemen in het Belastingplan. Ik heb bij behandeling van de Wtcg gehoord dat de Eerste Kamer vindt dat er zo veel mogelijk moet worden opgenomen in het Belastingplan. De vlaktaks is niet opgenomen in dit Belastingplan. De Kamer kan er dus vanuit gaan dat het kabinet niet voornemens is om deze in te voeren.

Ik heb een prachtig betoog met allemaal voor- en nadelen van de vlaktaks, maar ik denk dat ik geen van beide fracties ga overtuigen bij deze behandeling. Het lijkt me echt een onderwerp om op kerstavond thuis bij de kerstboom over na te denken en met het gezin te overleggen over de voor- en nadelen in fiscaal opzicht. Dan kan men rechtvaardigheid aan de ene kant tegenover een verlaagd tarief en economische efficiency aan de andere kant afwegen.

De heer Reuten heeft gevraagd of verschillende stimuleringsscenario's en fiscale maatregelen in beschouwing worden genomen in verband met de recessiedreiging. Hij spreekt zelfs van een depressiedreiging. Ik hou het nog even bij een economische neergang. Hij vraagt ook naar mijn visie op de ideeën om het belastingstelsel anticyclischer te maken zoals die bijvoorbeeld zijn geventileerd door de heer Leo Stevens in Het Financieel Dagblad van 13 december. Allereerst is dat steun, zoals ook de heer Reuten tijdens de algemene financiële beschouwingen heeft uitgesproken, voor het trendmatig begrotingsbeleid van het kabinet. Inderdaad, laat de automatische stabilisatoren hun werk doen in

het trendmatig begrotingsbeleid. Maar ook ziet het kabinet een verschil tussen de onvoorwaardelijke werking van de automatische stabilisatie aan de inkomstenkant en geen enkel oog hebben voor de signaalwaarde. Dat zijn elementen die beide belangrijk zijn voor het kabinet. Het kabinet zet in op de automatische stabilisatoren, maar ook op de afspraken zoals die in het coalitieakkoord zijn gemaakt. Dat hebben wij ook uiteengezet in de kabinetsbrief aan de Tweede Kamer over de effecten van de kredietcrisis op de reële economie.

Ook de heer Stevens ondersteunt overigens het beleid van het kabinet dat er geen paniekerige reacties moeten plaatsvinden en prijst voor zover ik heb begrepen het feit dat het kabinet vasthoudt aan de financiële kaders. Desalniettemin heeft hij wel een aantal suggesties gedaan om het fiscale stelsel kiezersbestendiger te maken. Gelet op wat het kabinet al eerder heeft gezegd over het trendmatige begrotingsbeleid en gelet op de reeds aangekondigde maatregelen zijn die specifieke suggesties van de heer Stevens thans wat mij betreft niet aan de orde.

De heer De Boer heeft gevraagd naar het btw-tarief bouw en wil weten hoe ik sta tegenover het idee van bouwondernemers om het btw-tarief te verlagen. Zij doelen dan waarschijnlijk op hun eigen sector. Wat de woningmarkt betreft, heeft het kabinet in de brief over de kredietcrisis aangegeven de vinger aan de pols te houden. Als er maatregelen dienen te worden genomen, zullen wij ook zo veel mogelijk aansluiten bij bestaande instrumenten. Zoals in de Najaarsnota is aangegeven, heeft het kabinet een aanvullend pakket maatregelen genomen, zonder hierbij overigens het investeringspakket en de lastenverlichting voor 2009 aan te tasten. Op die manier laat het kabinet dus de automatische stabilisatoren werken. Onderdeel daarvan is onder andere ook de vervroegde afschrijving op bepaalde investeringen. Dat is een maatregel met een tijdelijk effect, maar wel een stevige impuls.

Bouwend Nederland heeft overigens gevraagd naar een verlaging van het btw-tarief, niet naar 16% maar helemaal naar 6%, het laagste tarief. Dat is heel veel geld. Het gaat dan al gauw om 750 mln. voor een specifieke sector. Dat is wat het kabinet betreft thans echt niet aan de orde.

De heer Reuten verzoekt de regering, gemarkeerde documenten toe te sturen bij de behandeling van wetsvoorstellen. Ik denk dat er een heel verantwoord schriftelijk proces is. Het Belastingplan is al sinds jaar en dag een wetsvoorstel dat fiscale maatregelen bundelt die zien op het budgettaire en koopkrachtbeeld voor het komende jaar. Het is inderdaad voor alle betrokkenen een zeer intensief wetgevingsproces, niet alleen voor beide Kamers der Staten-Generaal, maar ook voor de regering en zeker voor de ondersteunende ambtenaren. Dat komt door de omvang, maar ook door de korte tijd die hiermee is gemeoid. Ik stel altijd, voor zover het in mijn macht ligt, alles in het werk, samen met de mensen die mij ondersteunen, om dat proces zo goed mogelijk te laten verlopen. Bij mijn weten hebben ook mijn voorgangers dat altijd zo veel mogelijk geprobeerd.

Dat betekent zo snel mogelijk antwoorden op schriftelijke vragen, bij voorkeur voor de afgesproken deadline. Soms is die onmogelijk, zoals bij de Wtcg, waar vrijdag laat vragen binnenkwamen die voor maandagochtend moesten worden beantwoord. Dat is best lastig, maar wij proberen altijd in dat wetgevingsproces uw Kamer en de Kamer aan de overzijde tegemoet te komen. Maar een andere invulling van de wetgevingsprocedure, die er eigenlijk op neerkomt wat de heer Reuten vraagt, is toch echt niet aan de orde.

De gevraagde documenten zijn op het ministerie niet beschikbaar. Zij zouden speciaal ten behoeve van de Kamer moeten worden opgesteld. Dat gaat dan weer ten koste van de tijd die nodig is voor een adequate schriftelijke beantwoording op de vragen die door het parlement zijn gesteld. Dat zijn er soms heel veel. Ook uit de praktijk komen er soms vragen, zoals van de Tweede Kamer, die dan in één regel een reactie vraagt op de NLB-voorstellen. Zo kan ik ook een vraag stellen. Dat betekent dan wel dat er vervolgens tien mensen dagen aan het werk zijn om al die vragen te beantwoorden. Dit is echt lastig.

Mijn tweede opmerking is nog fundamenteler van aard. De invulling van ons wetgevingsproces is vormgegeven in de aanwijzingen voor de regelgeving. Het verstrekken van de documenten waarom de heer Reuten vraagt, betekent een wijziging van de huidige gang van zaken bij het wetgevingsproces. Dat is dus een wijziging van de aanwijzingen. Ik ben het er sowieso niet mee eens, maar al was ik het er wel mee eens, ik kan hierover niet zomaar toezeggingen doen, want dit behoort tot de verantwoordelijkheid van andere bewindspersonen. Ik verwijs met name naar de ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Ik schreef ook al in antwoord op de schriftelijke vragen van de heer Reuten dat ik mij bewust ben van het feit dat ook deze Kamer geen gemakkelijke taak heeft. Dat geldt ieder jaar in het bijzonder weer voor de behandeling van het Belastingplan. Ik doe er alles aan om het proces zo goed mogelijk richting uw Kamer vorm te geven. U kunt in het proces schriftelijke en mondelinge vragen stellen over de wetsvoorstellen. Die weg wordt vaak door fracties gevolgd. Echter, op het verzoek van de heer Reuten kan ik om de genoemde redenen helaas niet ingaan.

De heer **Reuten** (SP): Als ik nu eens zeg dat wij graag een informeel document willen voor de Kamer? Ik kan mij echt niet voorstellen dat er geen wijzigingen worden bijgehouden op het ministerie om van het bestaande wetsvoorstel naar een gewijzigd voorstel van wet te komen. Wordt dat met de pen uiteindelijk weer helemaal opnieuw uitgeschreven? Wij leven toch in een tijd waarin mensen programma's als Word gebruiken en daarin wijzigingen bijhouden?

Staatssecretaris **De Jager**: Schrijven met een pen komt inderdaad voor, ook door bewindspersonen. Neem de dag van vandaag. Vanochtend rond 8.00

uur krijg ik de conceptantwoorden na de behandeling van gisteravond. Dan moet ik inderdaad nog met de pen in de auto allerlei wijzigingen aanbrengen. Dat gebeurt soms ook in zo'n heel proces over het Belastingplan, gelet op de druk die erop staat, niettegenstaande het feit dat al gauw veertig tot vijftig ambtenaren bij het Belastingplan betrokken zijn. Er vindt natuurlijk wel een heel goed revisieproces plaats en een goed redigeerproces en ook een digitale interne verantwoording, maar die vinden toch op andere wijze plaats dan de heer Reuten zich wellicht voorstelt. Dit is heel complex. Het is al moeilijk genoeg om een document van zes of soms 30 verschillende kanten met reacties te verwerken. Er is één redigeerafdeling met twee personen op het ministerie die probeert al die reacties te bundelen en te wijzigen. Dat gaat niet, zoals de heer Reuten zegt, met twee of drie mensen die in Word wijzigingen bijhouden. Zo gebeurt het niet in een alomvattend geheel. Als ik deze Kamer documenten zou moeten verstrekken, kan ik niet losse flodders sturen waarin al die wijzigingen verwerkt zijn. Als er manieren zijn om het wetgevingsproces aan beide kanten efficiënter in te richten ben ik gaarne bereid om daarover te spreken, maar ik denk dat wij een modus hebben gevonden die werkbaar is. Als er verbeteringen mogelijk zijn, sta ik daar graag voor open, maar dan moeten zij wel goed realiseerbaar zijn, zonder de druk te verslechteren binnen het wetgevingsproces.

*N

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ik heb misschien een suggestie voor de heer Reuten. Als hij graag die wijzigingen wil hebben, dan kan hij het beste het artikel dat hij wil schrappen uit het Belastingplan -- wij voerden er juist een discussie over -- gewoon laten staan. Dan komt alles op zijn pootjes terecht.

De VVD had een inbreng met weinig vragen, dus er komen ook weinig antwoorden. Ik dank de staatssecretaris van harte voor de antwoorden die wij hebben gekregen op die weinige vragen.

Ik ben het overigens niet eens met de kritische noot van de staatssecretaris richting bijvoorbeeld de NOB. Hij heeft wat commentaar op de inbreng van de NOB. Ik stel het persoonlijk erg op prijs dat dit soort instanties -- gelukkig zijn er nog veel meer dan alleen de NOB -- naar aanleiding van een wetsvoorstel kritische vragen formuleert, waar wij dan dankbaar gebruik van kunnen maken door de vragen hier te stellen. Wil de staatssecretaris ook een uitgebreide reactie geven op die brief? Gelukkig doet hij dit meestal ook.

De inbreng van de VVD-fractie kenmerkte zich door ontzettend veel goede suggesties. Eigenlijk waren het allemaal mooie, glimmende kerstballen. Soms zijn deze door de staatssecretaris in dank geaccepteerd, soms zijn deze afgewezen, omdat hij in deze coalitie zit. Dit begrijp ik overigens goed. De VVD stelt zich tevreden met het feit dat die kerstballen hier de revue gepasseerd zijn. De VVD wacht vervolgens gewoon op het

moment dat zij zelf die kerstballen in de kerstboom op kan gaan hangen. Laten wij hopen dat dit snel kan gebeuren!

Een van die kerstballen was de vlaktaks. Ik wens de staatssecretaris ontzettend veel plezier als hij straks onder de kerstboom daar met zijn gezin over gaat discussiëren. Ik wil hem best verraden dat ik dit in elk geval niet ga doen.

Een punt uit de inbreng is in elk geval niet aan de orde geweest in de beantwoording, en eigenlijk vind ik dit heel prettig. Dit betreft mijn opmerking dat wij het kabinet houden aan zijn toezegging om de belastingen in 2010 en 2011 niet te verhogen. Ik heb altijd geleerd dat iemand die zwijgt, toestemt. Ik dank de staatssecretaris daar erg voor.

Het tweede deel van de inbreng ging over de wensen naar aanleiding van de belastingherziening van 2001. Dit betreft de kerstballen die wij ongetwijfeld een keer gaan ophangen in de toekomst.

Ik was blij verrast toen ik vanochtend de krant las. Daarin stond namelijk het antwoord op een vraag die ik gisteravond heb gesteld. Die vraag ging over de notitie inzake de behandeling van de rente-uitgaven en -ontvangsten, de herziening van de vennootschapsbelasting en de deelnemingsvrijstelling. Ik was nog plezieriger verrast toen ik las dat de opbrengsten van die aanpassingen ook terug worden gesluisd naar de ondernemers en dat deze opbrengsten gebruikt worden voor een belastingverlaging. Dit past immers helemaal in het beleid van de VVD. Ik dank de staatssecretaris dat hij zo snel, zelfs nog voor de plenaire behandeling, het antwoord op dit punt al liet weten.

De staatssecretaris heeft gesproken over de dividendbelasting. Dit betreft ongetwijfeld het punt dat nog enkele keren tijdens deze belastingbeschouwingen aan de orde moet komen. Ik ben echter een rasoptimist en ik twijfel er niet aan dat de dividendbelasting gewoon op termijn verdwijnt, ondanks de goede en minder goede argumenten van de staatssecretaris.

Dan kom ik te spreken over de vergroening en de mobiliteit. Ik heb hier weinig over gezegd, maar ik heb er wel in tweede termijn een vraag over. Deze vraag zal de staatssecretaris niet helemaal verrassen, al vindt hij het ongetwijfeld heel vervelend dat ik een brief van twee kantjes samenvat met de vraag: kan de staatssecretaris alsnog in tweede termijn een reactie geven op de brief van 12 december 2008 van de ANWB, de Bovag, de RAI en de VNA? Die brief gaat over de plannen met betrekking tot het ombouwen van de bpm naar de CO₂-gerelateerde belasting.

Ik dank de staatssecretaris ook voor zijn constructieve aanpak inzake de medische en paramedische beroepen. In de Tweede Kamer is uitstel bedongen. Wij zullen straks zien hoe het uitstel uitwerkt in de definitieve regelingen.

Ik heb in datzelfde verband ook gevraagd naar de subsidieregeling voor de stadsherstellingslichamen. Collega Asscher heeft daar vorige week een motie over ingediend. De staatssecretaris kan daar ongetwijfeld op ingaan in

tweede termijn. Wat de VVD-fractie betreft zou de motie overbodig zijn en van tafel verdwijnen als de staatssecretaris vanavond toezeget dat de Vpb-gevolgen voor de stadsherstellingslichamen netto vergoed zullen worden door middel van die subsidieregeling aan die stadsherstellingslichamen. Daar is hij straks ongetwijfeld toe in staat.

De staatssecretaris heeft gesproken over de belastingplicht van overheidsbedrijven. Wij wachten de notitie daarover rustig af. Ik heb de indruk dat ook de staatssecretaris erg is geporteerd van de ondernemingsvariant.

Ik kom tot de afronding van mijn betoog. De behandeling van wetsvoorstellen brengt altijd met zich dat aan het eind ervan wordt toegelicht hoe in dit geval de VVD-fractie gaat stemmen. Het zal geen verbazing wekken als ik meedeel dat mijn fractie redelijk positief is over twee wetsvoorstellen, maar niet positief zal stemmen over het derde wetsvoorstel. Wij zullen in ieder geval tegen het Belastingplan 2009 stemmen. Dat ligt in het verlengde van de behandeling van het Belastingplan 2008. Wij hebben toen een heleboel redenen aangegeven waarom wij ons niet konden vinden in dat Belastingplan. Dit kabinet bouwt uiteraard voort op datzelfde Belastingplan, met dezelfde afschuwelijke belastingmaatregelen, al worden ze wat sympathieker, omdat ze eenvoudiger worden. Ze zitten er echter nog steeds in. Ik noem de verpakkingsbelasting en de vliegtaks, maar er komen ook nog twee nieuwe zaken naar voren waar mijn fractie niet van is geporteerd, namelijk de doorwerkbonus en de Bosbelasting.

De VVD-fractie stemt wel voor de twee andere wetsvoorstellen, want daarin zitten vereenvoudigingsmaatregelen en andere sympathieke maatregelen.

Voorzitter. Ik dank u voor de mogelijkheid dat ik ook in tweede termijn het woord mocht voeren.

De **voorzitter**: Ik wijs de leden erop dat wij ons vanwege de tijd misschien zullen moeten beperken. **

*N

De heer **Reuten** (SP): Voorzitter. Ik had mij voor de tweede termijn voor tien minuten ingeschreven, maar de staatssecretaris heeft een aantal zaken doorgeschoven naar zijn tweede termijn. Ik beperk mij nu, maar zal straks eventueel nog voor een aantal minuten het woord vragen, tenzij de staatssecretaris dat in tweede termijn oplost.

Ik dank de staatssecretaris voor zijn antwoorden. Ik ben zeer tevreden met zijn relaxte optreden in deze Kamer. Dat doet heel prettig aan. Ik vind het trouwens jammer dat ik in eerste termijn de ambtenaren van de staatssecretaris niet heb bedankt. Ik doe dit bij dezen graag. De ambtenaren hebben pijlsnel werk geleverd, waarvoor alle waardering op zijn plaats is.

Ik heb het toch nog even over de maatregelen voor bejaarden en bijna bejaarden. Wij vinden dat deze niet in het Belastingplan

thuishoren. Het gaat om zaken die niet noodzakelijkerwijs per 1 januari 2009 ingaan. Die hadden dus in een afzonderlijke wet moeten worden geregeld. Dan had er niet de druk op gelegen die er nu op ligt, omdat het hele Belastingplan erdoor moet. Als de staatssecretaris net in een andere sessie heeft begrepen dat deze Kamer voorstander is van het plempen van zo veel mogelijk voorstellen bij het Belastingplan, heeft hij een verkeerde indruk gekregen, in ieder geval wat betreft meerdere woordvoerders van de commissie Financiën.

Mijn fractie heeft geen afdoende antwoord gekregen op de vraag waarom een academicus na 37 jaar werken wel een doorwerkbonus krijgt en een bouwvakker of stratenmaker niet. De staatssecretaris zei in eerste termijn dat het allemaal te lastig is omdat niet wordt bijgehouden hoeveel jaar mensen belasting betalen. Bij mijn weten wordt echter wel bijgehouden hoeveel jaar mensen AOW-premie betalen. Als je niet voldoende jaren AOW-premie betaalt, wordt er gezegd dat je ook geen recht kunt doen gelden op een volledige AOW-uitkering. Kennelijk wordt ergens in de burelen toch bijgehouden hoe lang mensen belasting of premie betalen. Als dat zo is, moet het eenvoudig zijn om de doorwerkbonus te koppelen aan aantallen arbeidsjaren of aan aantallen jaren dat mensen belasting en premie hebben betaald, dan wel alleen premie hebben betaald.

Waarom is de doorwerkbonus niet vlak? Ook op deze vraag heb ik eigenlijk onvoldoende antwoord gekregen. Ik proef uit de woorden van senator Leijnse dat hij ook wel wat voelt voor een uniforme bonus. Misschien is hij van opvatting veranderd of heb ik hem woorden in de mond gelegd. Ik heb onvoldoende argumenten gehoord waarom je in het ene geval €5000 moet voorhouden en in het andere geval €10.000. De verwijzing naar de houdbaarheid begrijp ik ook niet zo goed. Mij lijkt dat die zaken in beginsel los van elkaar staan. Er is natuurlijk altijd een totaaleffect van alles. Dat geldt ook voor btw enzovoorts, maar in beginsel wil je dat mensen langer doorwerken. Dat wordt kennelijk gestimuleerd met de gedifferentieerde doorwerkbonus, waarvan mijn fractie geen voorstander is.

Ik vind het jammer dat de staatssecretaris niet wat toeschietelijker is geweest bij de efficiencyverhoging van het wetgevingsproces. Het zou onze taak aanzienlijk verlichten als er iets dergelijks zou kunnen komen. Misschien kan de staatssecretaris toezeggen dat wij eens een overleg hebben met hem of een aantal van zijn ambtenaren over hoe wij dit beter in het vat kunnen gieten. Misschien sluiten andere woordvoerders zich er straks bij aan. Laten wij er nog eens over praten om onze taak te vergemakkelijken.

Ik spreek nog even over de vlaktaks. Ik ben er content mee dat het kabinet geen voornemens heeft om de vlaktaks in te voeren. Dat wist ik ook al. Wij zijn geen voorstander van de vlaktaks. Voor de Handelingen, voor senator Biermans en voor alle andere senatoren wil ik toch even een paar feiten memoreren voor onder de kerstboom. Ik neem aan

dat de staatssecretaris deze feiten kent. Als hij ze niet tegensprekt, ondersteunt hij ze, neem ik aan.

Het gemiddelde percentage voor inkomstenbelasting en premie ligt tegen de 20. In het hoogste deciel is dat gemiddelde percentage slechts 29. In het hoogste promille is dit slechts 38%.

De heer **Biermans** (VVD): De woordvoerder van de Socialistische Partij gaat ervan uit dat ik belangstelling heb om hierover na te denken onder de kerstboom. Ik heb zojuist al gezegd dat ik die behoefte niet heb. Wat mij betreft mag de heer Reuten zijn feiten rustig voor zich houden. Dan praten wij er een andere keer over. Is de woordvoerder van de SP-fractie bereid om deze punten op een ander moment naar voren te brengen en niet nu, op de dinsdagavond?

De heer **Reuten** (SP): Ik wil ze een andere keer graag nog eens noemen. Dan sluit ik hierbij mijn tweede termijn af.

De **voorzitter**: Wat prachtig dat u meteen luistert. Het woord is aan de heer De Boer.

**

*N

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris hartelijk voor zijn uitvoerige en uitbundige beantwoording over de doorwerkbonus, die ons heeft overtuigd. De staatssecretaris zegt dat de effecten ervan nog niet precies bekend zijn, maar dat hij dit zal monitoren. Wij wachten de resultaten af en nemen aan dat hij ons deze doet toekomen.

Ik kom op het onderwerp vergroening. Ik begrijp dat het kabinet in 2010 zal bekijken of het redt wat is afgesproken en hoe het ervoor staat in 2020. Ik ga ervan uit dat de vergroeningseffecten van het fiscaal beleid bij het Belastingplan 2010 bekend zijn. Dan kunnen wij er misschien inhoudelijk over doorpraten.

Ik heb al enkele keren geprobeerd om wat meer inhoud te geven aan de verpakkingenbelasting, in ieder geval financieel gezien, maar dat lukt niet erg. De staatssecretaris heeft natuurlijk een punt als hij zegt dat nieuwe maatregelen eerst nog door de markt moeten worden overgenomen. Ik neem echter aan dat hij graag voor het einde van de kabinetsperiode wil weten wat de effecten zijn van maatregelen die hij in het begin van de kabinetsperiode genomen heeft. Als het niet mogelijk is om deze effecten in 2010 mee te delen, kan de staatssecretaris toch wel indicaties geven? Anders kun je toch geen vervolgbeleid maken?

Een laatste onderwerp betreft de stadsherstellingschappen. Wij hebben daarover een vraag gesteld, maar de staatssecretaris is daarop niet ingegaan. Een van de dingen die staatssecretaris heeft gezegd is dat hij de motie-Essers over de woningbouwcorporaties zeer ruim heeft uitgevoerd. Hij gaat ervan uit dat wat er nog ligt, tot een goed einde wordt gebracht. Ik weet

langzamerhand dat deze staatssecretaris heel creatief is. Hij is oplossingsgericht en lacht zelfs als hij zegt dat hij helaas belasting moet opleggen aan burgers. Ik heb niet de indruk dat dit hem een grote druk bezorgt. Hij is in ieder geval creatief. Het gaat kwantitatief om een financieel kleine zaak, maar de inhoud is heel belangrijk. Dat hebben wij ook gemerkt toen het over de Monumentenwet ging. Een groot deel en misschien wel de gehele Kamer vindt dat. Kan hij niet gewoon toezeggen dat hij dit op een correcte manier gaat regelen, misschien in maart van het volgend jaar, wanneer er overleg is? In dat geval is het weggewerkt en hoeven wij er niet op terug te komen. Ik hoor graag zo'n toezegging van de staatssecretaris. Daarom noemde ik hem ook creatief.

*N

De heer **Leijnse** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris voor zijn snelle, vlotte en eloquente beantwoording van onze vragen, de meeste daarvan althans. Ik moet wel bekennen, maar daar moet hij zich misschien niet te veel van aantrekken, dat ik het soms iets te snel, te vlot en te eloquent vond. Ik zal er in mijn tweede termijn hier en daar op terugkomen.

Over de winstbelasting heeft de staatssecretaris een aantal behartigenswaardige dingen gezegd, die wij graag steunen. Met name als het gaat om toespitsing op de doorgroei van kleine ondernemingen, een erkend knellend probleem, is het een goede zaak dat wordt gezien hoe de continuïteit van die ondernemingen ook fiscaal kan worden ondersteund. Een verdere toespitsing van het fiscale instrument op de doorgroei van ondernemingen, met name in de vennootschapsbelasting, is daarom gewenst.

Uit het debat blijkt dat meer helderheid nodig is over de langeretermijnvisie van het kabinet op hybride situaties, waarin mensen deels werknemer zijn en deels als ondernemer gaan optreden. Zij gaan soms vooraf aan of worden gecombineerd met het zijn van zzp'er en komen in de huidige economie steeds vaker voor. Het zijn vaak ook tussenstappen naar volledig ondernemerschap. De vraag is of je die vloeiende overgang tussen werknemerschap en ondernemerschap ook fiscaal kunt faciliteren. Ik zou in een later stadium met het kabinet van gedachten willen wisselen over de vraag of wij op deze manier niet tot een betere fiscale behandeling van juist dat groeiende ondernemerschap kunnen komen.

Er is veel aandacht besteed aan de doorwerkbonus. De heer Reuten heeft in dit verband herhaaldelijk de hardwerkende bouwvakker ten tonele gevoerd. Dat hadden wij kunnen verwachten. Er zijn overigens ook niet hardwerkende bouwvakkers. Je hebt ook hardwerkende en niet zo hard werkende universitaire docenten. In dat laatste geval vraag ik mij af of je het doorwerken wel moet stimuleren of dat je juist blij zou moeten zijn dat die mensen ermee ophouden. Dat gezegd zijnde, heb ik in de beantwoording van de staatssecretaris een ding

gemist. Hij draaide er een beetje omheen. In zijn vormgeving en de wijze waarop die is toegesneden, is de doorwerkbonus eigenlijk helemaal niet bedoeld voor die hardwerkende bouwvakker. De doorwerkbonus is in zijn werking bedoeld voor het doorwerken van werknemers die vanaf modaal verdienen en voor werknemers die door de aard van hun beroep de 62-jarige leeftijd nog actief halen. Dat zijn over het algemeen niet de bouwvakkers.

Deze maatregel raakt een zeer omvangrijke groep werknemers, namelijk alle werknemers die vanaf 80% tot 90% modaal verdienen, met beroepen die zo weinig belastend zijn -- ik zeg het even in mijn eigen woorden -- dat het mogelijk is dat zij met 62 jaar nog actief zijn. Met deze maatregel wordt geprobeerd om die groep werknemers tot doorwerken te stimuleren. Dat is legitiem, omdat het doorwerken van die groep een aanzienlijke bijdrage zal leveren aan de totale participatie en aan het totale draagvlak, want het is ook deze groep die een aanmerkelijk bedrag aan belasting betaalt over het geld dat hij verdient. Hulde daarvoor. Het is dan ook goed om de prikkel zo toe te passen dat juist die groep wordt gestimuleerd om door te werken.

Wij moeten er geen doekjes om winden dat er ook een andere categorie is. Dat zijn de mensen met een zwaar beroep, die over het algemeen de 62 jaar niet actief halen omdat zij eerder in de WAO geraken of eerder al van een VUT-regeling gebruikmaken, en veelal gebruik moeten maken, omdat zij niet meer verder kunnen in hun beroep. Voor die categorie moet je andere maatregelen nemen om het doorwerken mogelijk te maken. Voor deze categorie zal de fiscale prikkel niet in die mate werken. Het is ook niet goed om de indruk te wekken dat dit instrument voor hen bedoeld is.

Ik mis in de beantwoording een wat bredere beschouwing over de combinatie van doorwerken en pensioen, en de wijze waarop misschien fiscaal kan worden gestimuleerd dat in het traject van 60 jaar naar 70 jaar een overgang wordt gekozen tussen het geleidelijk afbouwen van werk en het geleidelijk opbouwen van opname van pensioen, op zodanige wijze dat per saldo de participatie in dat traject aanzienlijk stijgt. Daarbij gaat het mij niet alleen om het traject van 62 jaar tot en met 65 jaar, maar juist ook om het traject na het vijfenzestigste levensjaar. Ik heb in eerste termijn gezegd dat ik die benadering, gelet op de wensen van werknemers, veel interessanter en realistischer vindt dan de discussie over de pensioengerechtigde leeftijd, wat eerlijk gezegd een beetje een administratieve discussie, een rekendiscussie is. Ik mis in de beantwoording van de staatssecretaris een beschouwing hierover. Die krijgen wij gezien de tijdsdruk in tweede termijn ongetwijfeld ook niet, maar laten wij die agenderen voor een later tijdstip.

Ik heb over de houdbaarheidsbijdrage een vrij principiële verhandeling gehouden die door de staatssecretaris eveneens niet beantwoord is. Hij heeft het pragmatische argument herhaald. Ik zou zeggen: wees daar nu gewoon duidelijk over. De reden waarom je vindt dat de houdbaarheidsbijdrage op deze wijze gevraagd kan

worden van deze categorie, dus generatiespecifiek kan worden toegepast, is dat diezelfde categorie ook in aanmerking komt voor de doorwerkbonus. In de mate waarin men aan de houdbaarheidsbijdrage moet bijdragen, heeft men ook plezier van de doorwerkbonus. Wij hebben dat in de schriftelijke voorbereiding ook gewisseld. Als je de sommen maakt, dan geldt bijna een-op-een dat wat men de komende twintig jaar aan houdbaarheidsbijdrage gaat betalen, al geïncasseerd wordt in de drie jaar voorafgaand aan de pensionering. Zo zit het in elkaar.

Dat is ook de reden waarom mijn fractie de zaak ondanks de reserves die zij ten principale heeft tegen het invoeren van een generatiebelasting, waarvan ik gezegd heb dat zij die om allerlei redenen onwenselijk vindt, niet op de spits zal drijven of tot een groot punt zal maken: het maakt in beginsel voor deze categorie betrekkelijk weinig uit. Je kunt je dan wel afvragen of je het moet doen, maar ook het feit dat de VVD-fractie ertegen is, helpt natuurlijk ontzettend om ons op deze wijze voor de maatregel te brengen.

De staatssecretaris maakte een paar behartigenswaardige opmerkingen over de vergroening. Hij maakte duidelijk -- het moest wel even uitgelokt worden -- dat de fiscale stimulering van de in absolute zin zuinige en niet vervuilende auto een element in de benadering is. Ik zou dat element wel scherper naar voren willen halen, want ik kan mij voorstellen dat je probeert om ook met fiscale instrumenten te sturen op het gebruik van die milieuvriendelijke, zuinige automobielen, die in toenemende mate technische mogelijk zijn, maar om economische redenen niet in grote mate in gebruik zijn.

Misschien vergt dat een bredere beleidssamenhang, waarin ook het vergunningenbeleid voor benzinepompen wordt betrokken. Je kunt je afvragen of je kunt stimuleren dat pompen oplaadstations en dergelijke gaan aanbieden om ervoor te zorgen dat dit type automobielen een grotere verspreiding kan krijgen. Ook hier is misschien een bredere en niet alleen fiscale benadering mogelijk en zou het beleid kunnen worden versterkt als maatregelen wat meer in lijn worden gebracht over de grenzen van departementen heen. Ik snap dat dit moeilijk is, maar misschien is het feit dat de regering met één mond spreekt wel een goede aanleiding om ook eens met één beleid te komen.

De heer Reuten heeft het punt van de stukken naar voren gebracht. Ik denk dat het debat daarover op de verkeerde plek wordt gevoerd. De staatssecretaris stelt zich wat formeel op en zegt dat hij de regels voor de wetgeving volgt en zich houdt aan de formele regels voor wat hij de Kamer moet leveren. Dat is prima. Daar zijn wij het onmiddellijk over eens. Dit ligt echter niet in de formele sfeer, maar in ongeveer dezelfde sfeer als dat de staatssecretaris mij twee dagen voor het debat belt en vraagt of hij mijn tekst alvast mag zien. Als hij dat in deze zaal vraagt, dan zou ik dat weigeren, want in formele zin spreken wij dat natuurlijk nooit af. Maar als hij het informeel vraagt, dan heeft hij een kans dat ik toestem. De

discussie over de digitale stukken waarin de wijzigingen goed zijn opgenomen, zodat je je als Kamerlid geen ongeluk hoeft te zoeken, moeten wij in de commissie voeren. Wij kunnen dan spreken over de vraag wat informeel mogelijk is. Als wij die discussie op dit niveau voeren, is er niets meer mogelijk dan wat wij nu reeds doen.

Ten slotte het beroemde artikel XXVII a. Ik heb al gevraagd waarom het er eerst niet in stond en bij nota van wijziging ineens wel. Dat is een interessante vraag, maar eigenlijk vind ik dat het artikel er ten principale niet mag staan. Nu het er eenmaal staat, vind ik dat de staatssecretaris er geen gebruik van moet maken, omdat je wetten niet bij ministeriële regeling of andere vormen van delegatie moet wijzigen. Wetten behoren bij wet gewijzigd te worden en niet anders. Het gekke is dat dit ook eigenlijk altijd gebruik is geweest. Wij krijgen hier tientallen wetsvoorstellen langs, ook van Financiën en ook fiscale wetsvoorstellen, waarin in een annex staat dat er nog een paar technische dingen zijn, dat er nog iets gevonden is, dat er een nummer verkeerd is gezet, dat er een komma niet op de goede plaats stond of dat in de samenloop van wetten een en ander niet goed is doorgewerkt en dat bij gelegenheid van het wetsvoorstel dat nog even gerepareerd wordt. Daar maakt deze Kamer nooit een probleem van, en zo hoort het ook. Ik zie dus absoluut niet in waarom je de ministeriële regeling -- die daar niet voor is bedoeld -- nodig zou hebben om dingen te repareren die je bij wet kunt en hoort te repareren en die je vaak ook bij wet repareert. Ik heb niet zo de neiging om met de staatssecretaris in debat te gaan over de vraag wat wel en wat niet. Ik zou zeggen: gewoon niet.

*N

De heer **Essers** (CDA): Voorzitter. Ik dank de staatssecretaris hartelijk voor zijn antwoorden in eerste termijn. Zijn reactie op onze vraag inzake de hervorming van de belastingheffing van ondernemingen is mij uit het hart gegrepen. Het is verstandig om niet bij voorbaat in de consultatieronde inkomensplaatjes voorop te stellen. Dan komen wij nergens. Er is altijd wel een categorie die vreest, erop achteruit te gaan. Wij moeten nagaan wat een goed systeem kan zijn, met open oog voor de inkomensgevolgen bij invulling van het systeem. Eerst moet de discussie over het juiste systeem worden gevoerd. Ik roep de staatssecretaris dan ook op om geen slappe knieën te krijgen en de discussie met open vizier aan te gaan. Ik vertrouw hem dat ook helemaal toe.

Ik kom op mijn punt betreffende de deelvisers. Ik vond het heel creatief van de staatssecretaris om mij met mijn eigen argumenten om de oren te slaan. Natuurlijk zijn zij op arbeid gericht en hebben zij iets minder investeringen, maar de vraag is niet gesteld in het kader van een nieuw stelsel, maar van het huidige stelsel, waarin arbeid nog steeds -- let op het uren criterium -- een belangrijke rol speelt. Wij hebben veel zelfstandige beroepsbeoefenaren die geen of heel weinig kapitaal hebben. Zij moeten het vooral hebben van

hun arbeidskracht. Zij komen zonder enige moeite in aanmerking voor ondernemingsfaciliteiten.

Het verbaast mij dat het departement zich ten aanzien van deze categorie hardwerkende mensen zo halsstarrig opstelt, eerst als uitvoerder en nu ook als medewetgever. Ik begrijp niet waarom het verbondenheids criterium, dat eigenlijk is bedoeld als een antimisbruikcriterium om commanditaire vennoten en passieve partners in man-vrouw firma's de ondernemingsfaciliteiten te onthouden, nu wordt toegepast op deze categorie. Ik begrijp dat nog steeds niet na de beantwoording door de staatssecretaris.

Ik ben heel blij met de toezegging van de staatssecretaris op het terrein van de vervroegde afschrijving, dat daar op een soepele manier mee wordt omgegaan bij het tegemoetkomen aan de behoefte aan liquiditeiten in de vorm van een voorlopige aanslagregeling en dat er ook afspraken met de inspecteurs over gemaakt zullen worden. De praktijk is daar erg mee gediend.

Over de problematiek van de AMBI's en de specifieke nut beogende instellingen hebben wij een goede gedachtewisseling gehad. Ik roep de staatssecretaris op om deze problematiek in het kader van de nieuwe successiewet, waar het departement mee bezig is, nog eens goed te bekijken. Als er vrees is voor oneigenlijk gebruik, heb ik er moeite mee om volstrekt bonafide organisaties daaronder te laten lijden. Ik geef er de voorkeur aan om het oneigenlijk gebruik specifiek aan te pakken door het 50%-criterium te verhogen. Maar ik zie niet in waarom sportverenigingen en dergelijke niet onder de algemeen nut beogende instellingen kunnen vallen, met oog voor de opmerking van de staatssecretaris. Volgens mij is dit op een goede manier te regelen.

Veel dank voor de constructieve en redelijk houding van de staatssecretaris inzake de woningcorporaties. Een jaar geleden waren de vooruitzichten nog heel erg zorgelijk. Ik ben blij dat wij een jaar later goede geluiden horen uit de sector. Ik ben blij dat de motie ter zake goed heeft geholpen. Ik zeg niet dat dit de enige hulp is geweest voor deze sector, maar zij zal zeker geholpen hebben.

De staatssecretaris kan nog geen toezegging doen over wetgeving in deze kabinetsperiode voor belastingheffing van overheidsbedrijven. Ik zie uiteraard aan de ene kant in dat er veel haken en ogen aan deze problematiek zitten. Er zal goed naar gekeken moeten worden. Aan de andere kant maken wij ons zorgen dat het argument dat het moeilijk is en dat de praktijk zo divers is, ook kan worden gebruikt om niets te doen op dat terrein. Zeker in deze Kamer zijn wij al zo lang met deze materie bezig, dat wij nu willen aankondigen, bedoeld als ondersteuning van de inzet van deze staatssecretaris, dat wij in het voorjaar een debat over deze problematiek willen voeren. Graag willen wij de nog te verschijnen nota daarbij gebruiken.

De staatssecretaris zegt dat de kwestie van de fiscale beleggingsinstellingen met de garantiestelling voor vastgoedontwikkelingsdochteren een nogal riskante aangelegenheid kan zijn en in de

weg kan staan aan het beleggingscriterium. Uit de praktijk bereiken mij geluiden dat dit toch een heel belangrijke factor is voor de vastgoedontwikkelingsdochteren. Zij kunnen vaak niet zonder enigerlei vorm van garantiestelling van de zijde van de fiscale beleggingsinstelling. Ik wil graag dat de staatssecretaris nog eens goed nadenkt over de vraag of hij hier handen en voeten aan kan geven. Ik snap dat je niet zonder meer ongeclausuleerd kunt zeggen dat een garantiestelling altijd binnen het begrip "beleggen" valt. Het is echter ook niet zo dat elke vorm van garantiestelling per se als ondernemen moet worden aangemerkt. Ik roep de staatssecretaris op om met een duidelijke handleiding te komen voor wat wel en niet past binnen het beleggingsbegrip.

Ik kom op de evaluatie van de Wet IB. Ik heb nog geen antwoord gekregen op mijn verzoek aan het departement om zich in de toekomst wat kwetsbaarder op te stellen als het gaat om dit soort evaluaties. Men kan dat doen door ook derden bij die evaluatie te betrekken en derden toegang te laten krijgen tot data die nu eenmaal alleen het departement tot zijn beschikking heeft. Ik heb het voorbeeld genoemd van de student die zijn eigen tentamen corrigeert. Dat leidt doorgaans tot een hoger cijfer dan wanneer de docent dat doet.

Wat box 3 betreft: let's agree to disagree, op dit moment. Echter, als de kredietcrisis doorzet en veel mensen helaas geconfronteerd worden met verliezen in hun vermogenspositie, kan het onredelijke van box 3 toch weer aan de orde komen, omdat je belast wordt voor iets dat je op dat moment niet hebt. Sterker nog, je wordt belast voor iets terwijl je daadwerkelijk verliezen hebt geleden. Je kunt zeggen dat wij structureel rendement belasten, maar toch blijft er iets wringen. Er blijft ook iets wringen in relatie tot de belastingheffing in andere boxen en dat leidt tot ingewikkelde antiontgaansbepalingen.

Ik kom op het persoonlijk gezicht van de inspecteur. Heb ik goed begrepen dat de staatssecretaris zegt dat hij de openstelling van belastingkantoren op de zaterdagen voort wil zetten? Dat is niet helemaal wat ik bedoel. Ik bedoel dat mensen weer een gezicht bij de Belastingdienst moeten kunnen zien. Zij moeten een inspecteur hebben waar zij met hun klachten en hun zorgen vis-à-vis terecht kunnen. Dit is lastig bij dit soort massale processen, maar het is wezenlijk voor het betrekken van mensen bij dit soort wetgeving en voor de belastingmoraal in Nederland.

Ten slotte het verzoek van de heer Reuten voor de tekstuele ondersteuning. Wij onderstrepen dat graag. Dat geldt ook voor hetgeen de heer Leijnse daarover heeft gezegd. Het zou mogelijk moeten zijn dat in overleg met de ambtenaren van het ministerie van Financiën en de ambtelijke ondersteuning van deze Kamer met name bij wetgeving die op korte termijn behandeld moet worden, zoals het Belastingplan, ondersteuning wordt geboden op het terrein van track changes. Het zal toch moeten gebeuren. Het is een kwestie van het iets naar voren halen van die informatie, want uiteindelijk zul je de teksten er toch op

moeten aanpassen. Ik ben het met de heer Reuten eens dat dit ons zou helpen bij ons werk en ons ertoe kan helpen om ons te richten op de wezenlijke zaken en niet op het continu opzoeken van tekstverschillen met de oorspronkelijke wetgeving.

Na het tien keer lezen van artikel XXVII, ook met de meest onwelwillende houding, kan ik niet zien dat daarin iets staat dat onjuist is, ook niet met dat dubbele "of". Er staat "iets is niet geregeld". Dat is evident: wij hebben afgesproken dat het tarief 25% is en er staat helemaal niets in. Vervolgens staat er "of niet juist is geregeld": de wetgever heeft gezegd dat het 25% is, maar er staat 10%. Dan staat er "of dat er als gevolg van een samenloop een onjuistheid ontstaat in de verwijzing of vernumming". Ik zie dat wel degelijk als drie verschillende zaken. Ik ben het eens met de heer Leijnse dat je zoiets op de koninklijke manier moet regelen en niet via een ministeriële regeling, maar ik maak er geen halszaak van. Ik zie het als een soort wetgevingseconomie dat je dit snel moet kunnen repareren, maar dat kan ook snel via de koninklijke weg.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*N

Staatssecretaris **De Jager**: Voorzitter. Voor de duidelijkheid bevestig ik dat het adagium "wie zwijgt, stemt toe" in de wetgevingsgeschiedenis niet opgaat. Dat zeg ik formeel ter bevestiging van het feit dat het vaak betekent dat ik het ergens niet mee eens ben als ik er niet op inga. Over het algemeen antwoord ik er wel op, maar als het alleen een mening is die is geventileerd en geen specifieke vraag, dan hoef ik daarop niet te antwoorden. Dat betekent niet dat ik automatisch instem.

De heer **Biermans** (VVD): Het was geen mening van de VVD-fractie, maar een toezegging van de staatssecretaris vorig jaar, die ik even in herinnering bracht, niet meer en niet minder.

Staatssecretaris **De Jager**: Een tweede afspraak die ik hier wil bevestigen, luidt dat de heer Biermans mij mijn eigen woorden moet gunnen. Ik weet nog wat ik vorig jaar in dit kader heb gezegd. Wij hebben binnen het kabinet een lastenkader vastgesteld. Ik heb gezegd dat het kabinet ten opzichte van het vastgestelde lastenkader van vorig jaar de belastingen niet verder zal verhogen, conform de afspraak in het coalitieakkoord. Ik heb echter goed nieuws voor de heer Biermans want wij hebben met dit Belastingplan en de totale besluitvorming in augustus, inclusief de WW-premie, juist een lastenverlichting gerealiseerd ten opzichte van de afspraken in het coalitieakkoord. Daarom was er bij mij toch sprake van enige treurnis dat de VVD-fractie zelfs niet voor dit Belastingplan 2009 wil stemmen omdat zij kennelijk nog steeds een beetje mokt over het Belastingplan 2008, waarin inderdaad een aantal belastingen

werd geïntroduceerd. Nu worden deze belastingen niet geïntroduceerd en zelfs gemitigeerd. Sterker nog, per saldo leidt het hele kabinetsbeleid tot een lastenverlichting in 2009 voor zowel burgers als bedrijven. Daarom is toch sprake van enige treurnis bij het kabinet dat de VVD-fractie alleen vanwege het mokken over het aannemen van het Belastingplan 2008 ook het Belastingplan 2009 probeert weggestemd te krijgen omdat het daarop qua naamgeving een beetje lijkt.

De heer **Biermans** (VVD): Van mokken bij de VVD-fractie is absoluut geen sprake. Wij hebben vorig jaar tegen het Belastingplan gestemd. Daarmee was dat thema afgehandeld. Net zo stemmen wij straks weer tegen en is dat ook afgehandeld. Ik sprak overigens niet over de belastingverminderingen van dit jaar, want die zijn uiteraard in dank aanvaard. Die passen helemaal binnen de VVD-lijn om belastingen steeds verder terug te brengen. De toezegging ging over 2010 en 2011. Dat wil ik graag in herinnering roepen.

Staatssecretaris **De Jager**: Dan blijf ik bij mijn eerdere toezegging dat wij niet voornemens zijn de lasten ten opzichte van de afspraken in het coalitieakkoord te verzwaren. Daarbij geef ik aan dat de lastenontwikkeling in het coalitieakkoord het endogene pad heeft gevolgd van het Centraal Planbureau. Dat komt met name door de verhoging van de lasten in verband met de zorgkosten en niet zozeer door de belastingen. Tegenover heel veel belastingverhogingen stonden ook heel veel belastingverlagingen. Dat debat hebben wij echter vorig jaar uitgebreid gevoerd.

De heer Biermans heeft in dank mijn antwoord over de vennootschapsbelasting middels de media aanvaard. Ik heb ook een brief gestuurd aan de Eerste Kamer. Ik hoop dat hij deze brief heeft ontvangen want ik heb gisteravond ook een afschrift gezonden naar de Tweede Kamer, waarin de voornemens en de analyse van het kabinet in verband met de vennootschapsbelasting staan. Inderdaad zou je het in één zin kunnen weergeven als grondslagverbreding van de tariefsverlaging, waarbij wij overigens bij de tariefsverlaging oog hebben voor de Japanse noden, voor de Japanse bedrijven die zich hier bevinden. Wij zullen in dat verband met wat voorzichtigheid en omzichtigheid te werk gaan en wellicht de verlaging van de belastingdruk wat anders vormgeven. Maar in het algemeen zullen er zeker meer bedrijven van profiteren dan ervoor betalen. De bedrijven die ervoor betalen zijn over het algemeen de bedrijven die voor een deel ook wel eens tijdens het debat in de Tweede Kamer in de belangstelling hebben gestaan in verband met excessieve renteaftrek. Het kabinet komt daarmee aan een andere wens van de Tweede en de Eerste Kamer tegemoet, namelijk om te bezien of de huidige renteaftrekconstructie niet leidt tot zeer ongewenste effecten. Wij hebben dus drie hoofdlijnen. De eerste is verbetering van het vestigingsklimaat door belastingdrukverlaging. Dat financieren wij door tegemoet te komen aan een andere zorg, namelijk het adresseren van excessieve renteaftrek binnen concernverband.

Daarmee bereiken wij ook een vereenvoudiging in de Vpb. Dat is een mooi pakket dat van links tot rechts plezier oplevert, zo zeg ik meteen tegen de SP. Die zou namelijk blij moeten zijn met het aanpakken van bepaalde excessieve renteconstructies.

De heer **Reuten** (SP): De vorige week probeerden wij almaal aan u te trekken door te vragen of er nog andere excessieve dingen waren dan de drie die in het wetsvoorstel stonden dat wij toen bespraken. En nu een week later komen wij er achter dat er nóg een excessief dingetje is. Wij wachten de weken nog af!

Staatssecretaris **De Jager**: Dan dank ik de heer Reuten voor het compliment. Overigens, de vorige week ging het over de inkomstenbelasting, nu gaat het over de vennootschapsbelasting. Ik ben bijna al een halve fiscalist aan het worden, maar ik maak er toch wel een principiële onderscheid tussen. En dan niet te vergeten de Wtcb, die de excessieve aftrek van brillen op een bepaalde manier benadert. Overigens is de SP wat minder voorstander van aanpak van die aftrek.

De heer **Biermans** heeft met belangstelling kennisgenomen van de vrijstelling voor paramedische beroepen. Dat is eigenlijk een debat dat thuishoort bij het VWS-cluster. Ook in de Tweede Kamer zal men voortaan kijken welke beroepen er wel of niet voor in aanmerking komen. Het ministerie van Financiën voelt zich daar niet voor geutiliteerd, hetgeen ook geldt voor "mijn" woordvoerders in de Tweede Kamer.

Verder heeft de heer **Biermans** gevraagd naar mijn reactie op de brief van de auto-organisaties ANWB, BOVAG/RAI en VNA. Zowel op ambtelijk niveau als op het niveau van bewindslieden heeft al verschillende keren overleg plaatsgevonden met een aantal vertegenwoordigers van de autobranche, in wisselende samenstelling. De ombouw van de bpm start pas per 2010, juist om de autobranche in de gelegenheid te stellen om zich voor te bereiden. Inmiddels is bij wet zekerheid over die ombouw gegeven zodat men de tijd heeft om zich voor te bereiden. Dat geldt overigens ook voor de Belastingdienst. Om grote effecten op de automarkt te voorkomen, vindt de ombouw van de bpm-grondslag van catalogus naar absolute CO₂-uitstoot stapsgewijs plaats in stapjes van vier jaar, te beginnen vanaf 2010. Dan zal in 2013 de bpm gebaseerd zijn op absolute CO₂-uitstoot.

Ook in het kader van Anders betalen voor mobiliteit hebben wij voor een aantal jaren dingen vastgelegd. Het is mijns inziens goed om de autobranche en andere belanghebbenden zekerheid te geven over de ombouw voor de komende paar jaar. De nieuwe bpm-grondslag zal naar verwachting leiden tot betere milieueffecten die ook eenvoudiger uit te leggen zijn aan de consumenten dan de huidige bpm. De huidige bpm is gebaseerd op de catalogusprijs. Dan is ook nog de vraag of in die prijs accessoires niet en opties wel zijn meegerekend en of accessoires bij het op kenteken zetten wel worden meegerekend en accessoires die een dag erna worden aangebracht niet. Bovendien

heb je een dieseltoeslag en een benzinekorting. Verder heb je een labeltoeslag en een labelkorting. Je hebt een fijnstofdifferentiatie die weliswaar bij dit Belastingplan wordt teruggenomen, maar daarvoor in de plaats komt dan wel weer die €600 korting vanwege het roetfilter. Daarnaast is er de CO₂-toeslag ofwel de slurptaks. Het is dus al met al een ingewikkelde toestand geworden.

Een Tweede Kamerlid vertelde mij onlangs dat hij voor een Opel Agila had gekozen; hij is kennelijk geen autoliefhebber, zo heb ik hem toen ook in de Kamer gezegd. Zijn vorige auto, een Opel Corsa, die dezelfde motor had als de Agila, had een B-label. Die stootte iets meer CO₂ uit. Omdat de Agila een kleinere basis heeft, heeft die het label D-malus, terwijl die zelfs ietsje zuiniger is dan de Corsa. Welnu, dat soort situaties is heel moeilijk uit te leggen. Recentelijk reden wij langs een verlengde Hummer en toen vroeg mijn chauffeur voor de grap of die auto ook een groen label zou hebben, waarop ik antwoordde dat het mij niet zou verbazen dat dit gelet op de wielbasis van die auto wel eens waar zou kunnen zijn.

De heer **Biermans** (VVD): Ik dank de staatssecretaris voor het uitgebreide antwoord dat wat mij betreft op dit moment ook niet nodig was geweest. De sector staat helemaal niet negatief tegenover de gerelateerde CO₂-belasting. De sector geeft wel aan op eigen kosten een onderzoek te willen uitvoeren naar de maatschappelijke baten en kosten van die wetgeving. Ik neem aan dat ook de staatssecretaris benieuwd is naar de resultaten ervan, net zo goed als wij dat zijn. Vervolgens hebben wij tijd genoeg om te kijken of de maatregelen die nu in het Belastingplan staan, gewenst zijn, gelet op het onderzoek. Niet meer en niet minder heb ik bedoeld te zeggen.

Staatssecretaris **De Jager**: Het klinkt op zichzelf natuurlijk heel mooi. Ik heb eerlijk gezegd enige ervaring met door bepaalde sectoren gefinancierd onderzoek. Wij hebben al onderzoek laten doen naar deze maatregel in het kader van de meibrief. Daaruit blijkt een positief milieueffect. Wij hebben dat ook afgezet tegen de effecten die er volgens de sector zelf zijn, namelijk dat 12,5% bpm-afbouw per jaar volledig opgevangen zou kunnen worden over het gehele wagenpark. Over het algemeen zien wij veel kleinere uitslagen vanwege deze bpm-ombouw. Op basis van de milieueffecten en de ombouwresultaten heeft dit kabinet zich op het standpunt gesteld dat dit een verantwoorde maatregel is. Als het onderzoek komt waarop de heer **Biermans** doelt, zal ik er uiteraard naar kijken. Hij zal het mij evenwel niet euvel duiden dat ik dan ook kijk naar de afzender van het onderzoek en naar wie het onderzoek heeft gefinancierd. Dat zal ik meewegen.

De dank die de heer Reuten in zijn tweede termijn heeft gericht tot de ambtenaren zal ik aan hen overbrengen. Verder heeft hij gevraagd naar de juridische basis voor de voorlopige aanslagen als het Belastingplan nog niet is vastgesteld. De voorlopige aanslagen worden altijd naar een geschat bedrag opgelegd, het bedrag dat

vermoedelijk is verschuldigd, positief of negatief. Artikel 13, eerste lid, van de Algemene wet inzake rijksbelastingen bepaalt dat negatieve aanslagen al voorafgaand aan het kalenderjaar kunnen worden opgelegd. Dit is ten gunste van belastingplichtigen. Bij positieve aanslagen is dat volgens deze bepaling niet toegestaan. Het is in ieders belang dat de voorlopige aanslagen tijdelijk worden opgelegd. Dat is zeker van belang bij negatieve aanslagen. Anders zouden de mensen maanden extra op hun geld moeten wachten. Zo nodig volgen eventueel op verzoek aanpassingen of nadere voorlopige aanslagen. Mijns inziens is het bijzonder doelmatig en komt hiermee de rechtvaardigheid niet in het gedrang. Bovendien is het volledig in overeenstemming met de wet. In artikel 13, lid 1, het laatste deel van de eerste volzin staat: vermoedelijk zal worden vastgesteld. Dus dat is voldoende juridische basis.

De heer **Reuten** (SP): Er staat in die laatste volzin: een voorlopige aanslag tot een positief bedrag wordt niet vastgesteld voor de aanvang van het tijdvak waarover de belasting wordt geheven. Dat is toch precies wat er is gebeurd? Ik heb u aanslagen laten zien waarin een positief belastingbedrag is vastgesteld. Deze dingen samen zijn strijdig met artikel 104 van de Grondwet.

Staatssecretaris **De Jager**: Bij een positief belastingbedrag... Wij moeten even de begrippen helder hebben.

De heer **Reuten** (SP): "Positief" betekent dat de belastingplichtige moet betalen.

Staatssecretaris **De Jager**: Wij kennen geen "negative tax". Wij hebben geen negatieve aanslag waarbij je geld terugkrijgt op basis van meer voorlopige betalingen dan dat je geacht werd te betalen. Dan krijg je geld terug. Per saldo krijg je nooit meer terug dan wat er is ingehouden. Wij kennen geen negatieve belasting. Ik ben er niet zeker van dat het juist is wat u zegt en of die mensen geld terugkrijgen. Ik heb de papieren hier niet bij de hand, maar u hebt ze gisteren gegeven.

De heer **Reuten** (SP): Ja, ik heb ze gisteren gegeven. Daar waren mensen bij die moesten betalen. Hier staat dus dat dit niet mag. Dan is het in strijd met de Grondwet.

Staatssecretaris **De Jager**: "In strijd met de Grondwet" gaat wel heel ver. Ik zal nog even specifiek naar die jaarverslagen kijken en u daar schriftelijk over informeren. Ik begrijp uw vraag nu ook beter en ik moet die precieze casussen echt even uitzoeken. Ik kan deze Kamer daar alleen in algemene zin over berichten. U had overigens de sifnummers...

De heer **Reuten** (SP): Die heb ik doorgekrast. Staatssecretaris **De Jager**: Voor de Belastingdienst geldt een geheimhoudingsplicht. Als wij die nummers alsnog kunnen krijgen, kan ik de casussen laten uitzoeken.

De heer **Reuten** (SP): Ik wil benadrukken dat ik wel begrijp wat u doet en dat u mensen op tijd informeert, maar het is toch raar. Het minste wat je zou kunnen doen, is op de eerste bladzijde van de aanslag zetten dat het nog niet goedgekeurd is door het parlement en dus een "voorlopige voorlopige aanslag" is, of zoiets. Dat zou al helpen.

Staatssecretaris **De Jager**: Voorlopig is altijd voorlopig natuurlijk. Twee keer voorlopig blijft even voorlopig.

De heer **Reuten** (SP): "Voorlopig" heeft een wettelijke status.

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, ik begrijp uw punt. Ik zal het laten uitzoeken. Ik vermoed dat het inderdaad in het belang van een betere dienstverlening is om meer tijd van tevoren te geven. Ik kom ook schriftelijk op die specifieke casussen terug.

Het predateren heb ik hiermee ook gelijk behandeld. De heren Reuten en Essers hebben gesproken over de samenloopbepaling. Men heeft mij zojuist zeer stellig verzekerd dat die er absoluut in hoort. Wij waren het gewoon vergeten, maar de bepaling is er weer in geplaatst. Overigens is er op dit moment één element met een beroep op deze bepaling, via een ministeriële regeling, onderweg naar mij om rechtgezet te worden. Waarom moet dit? Het gaat alleen om samenloop. Het is een samenloopbepaling en die geldt dus niet in algemene zin als een mogelijkheid voor technische correcties, zoals net werd aangegeven. Ik heb voorbeelden gegeven waarbij dat niet zo kan zijn. Als meerdere wetsvoorstellen parallel in de Kamer worden behandeld of elkaar kruisen, bijvoorbeeld het vorige week behandelde wetsvoorstel Belastingheffing excessieve beloningsbestanddelen, is het soms niet mogelijk om de wetsvoorstellen bijvoorbeeld te voorzien van een juiste nummering. Toch is het vanwege publicatie in wetboeken en dergelijke van belang dat voor 1 januari die nummering rechtgezet wordt, omdat het Belastingplan ingaat op 1 januari. Dit komt heel weinig voor.

Ik heb net gezegd dat er één element is waarvoor de samenloop voor 2009 niet goed gaat. Ik heb één ander voorbeeld voor me liggen en dat is de Regeling samenloop fiscale wetten 2006. Het gaat dus om normale wetsvoorstellen. Nu ligt er bijvoorbeeld nog een wetsvoorstel in de Tweede Kamer over het g-rekeningenstelsel. Iets anders is daar al wel in geregeld. De vroegste mogelijkheid voor mij om daar iets mee te doen, zou al te laat zijn. Ik krijg het niet voor elkaar dat dit voor 1 januari in de Eerste Kamer wordt behandeld. Het krijgt dus geen kracht van wet voor 1 januari, terwijl wij toch graag op 1 januari een deugdelijke wet hebben zonder contradictie in de nummering.

Ik zeg hierbij uiteraard toe dat deze bepaling alleen wordt toegepast in bijzondere situaties op praktisch onnodige wijzigingen met terugwerkende kracht, met allerlei gevolgen van dien voor gepubliceerde wetboeken. Natuurlijk worden sowieso geen inhoudelijke wijzigingen

aangebracht. Dat is absoluut een harde toezegging van mij. Voor zover ik weet op basis van de voorgangers van deze bepaling gaat het altijd om vernummeringen en verletteringen die worden aangebracht vanwege een samenloop van twee wetsvoorstellen. In een wetgevingsproces waarin verschillende wetsvoorstellen tegelijk behandeld worden, is dat moeilijk te voorkomen. Als wij alles in één Belastingplan zouden behandelen, zou dat makkelijker zijn, maar dan krijg ik het met deze Kamer aan de stok. Soms is een doelmatigheidselement strijdig met een ander element, maar ik denk dat hier een goede balans is gevonden.

De heer **Reuten** (SP): Ik ben tevreden met wat u nu zegt, maar ik wil u toch voorstellen om dat artikel volgend jaar zodanig te wijzigen dat het alleen om vernummeringen gaat.

Staatssecretaris **De Jager**: Ik kan nu de consequenties van een eventuele toezegging hierover niet overzien. Ik zal zorgen dat de samenloopbepaling ook tekstueel meer toegesneden is op uitsluitend de situaties waarvoor die in de praktijk beoogd is en gebruikt wordt. Dat is dus niet voor inhoudelijke wijzigingen en voor andere wijzigingen die niet met samenloop te maken hebben. Er zijn veel andere technische bepalingen en veranderingen -- de heer Leijnse doelde daar ook al op -- die wij gewoon in wetgeving moeten behandelen. Hier gaat het om samenloop waarvoor je aan het eind eigenlijk een ministeriële regeling nodig hebt om die wetsvoorstellen samen strak te trekken.

In het kabinet hebben wij besloten om de stadsherstellichamen tegemoet te komen met subsidie. Wij hebben mooie en nette afspraken gemaakt met het ministerie van OCW. Het ministerie van Financiën zal daarbij een oplossingsgerichte houding aannemen bij de Voorjaarsnota. Inhoudelijk is het helemaal aan het ministerie van OCW, dat deze toezegging als het ware op zich heeft genomen. Ik verwijs naar die toezegging. Het gaat hierbij overigens niet om "netto netto", zoals de heer Biermans aangaf, of om een exacte compensatie van de Vpb. Dat zou heel moeilijk zijn, want de subsidies zijn belast. Ik heb overleg gevoerd met een vertegenwoordiger van de stadsherstellichamen en daar is ook aandacht voor gevraagd. Tegelijkertijd is gewezen op alle mogelijkheden die zij hebben om de belastingdruk van die 2 mln. te drukken. Daarvoor bestond aan de andere zijde van de tafel wel enige vorm van herkenning. Dat staat nog los van het feit dat mijn plannen voor 2010 over een verlaging van de algemene belastingdruk waarschijnlijk gunstig zullen zijn voor deze stadsherstellichamen. Dat zal elkaar ongeveer uitmiddelen. Wij leggen geen een-op-eenkoppeling. Dat is niet mogelijk, maar in algemene zin is het ministerie van OCW bereid gevonden om iets te doen voor de stadsherstellichamen. Dat deed het ministerie van OCW vroeger ook, maar dat was geschrapt. Nu gaat het daar weer mee verder. Ook voor mij en de heer

Plasterk zijn die stadsherstellichamen belangrijk, maar ik verwijs verder naar die toezegging.

De heer **De Boer** (ChristenUnie): Dat is duidelijk. Ik heb begrepen dat u hierover in het voorjaar nader overleg hebt met OCW. Als dat klopt, neem ik aan dat de resultaten daarvan hier zullen komen, hetzij via OCW, hetzij via u. De resultaten komen hier dus hoe dan ook terug.

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, ik zal uw verzoek overbrengen aan het ministerie van OCW. De afspraak is in principe dat OCW dit gaat doen. De minister van OCW zal dit aan de Kamer terugkoppelen.

De heer Reuten heeft gevraagd of in het kader van de AOW het arbeidsverleden wordt geadmistreerd. Nee, dat is niet het geval. Voor de AOW is het alleen relevant of iemand na zijn 15e in Nederland woont. Er wordt niet bijgehouden of hij werkt, studeert of iets anders doet. Voor de vergelijking van de bouwvakker en de hoogleraar biedt het dus geen soelaas.

De heer Leijnse sprak over de politieke koppeling tussen de houdbaarheidsbijdrage en de doorwerkbonus. De doorwerkbonus is naast een doorwerkprikkel tevens een middel om degenen die de houdbaarheidsbijdrage gaan betalen, te ontzien. Er zijn meerdere manieren van berekenen, zoals de netto contante waarde. Als je de huidige wet doortrekt en alles gebeurt wat daarin staat, compenseert in ieder geval gedurende de komende 30 jaar het een het ander. Er is geen strikte koppeling en die wil ik hier ook niet aanbrengen. Op microniveau zullen er waarschijnlijk veel gevallen zijn waarvoor het niet geldt. Een voorbeeld daarvan zijn mensen die na hun 62e een relatief hoog inkomen hebben en na hun 65e een heel laag pensioen. Dat komt voor bij ondernemers. Zij kunnen voordeel hebben van een hoge participatiebonus en gaan misschien wel helemaal geen houdbaarheidsbijdrage betalen. Situaties andersom zijn ook denkbaar. Er kan dus niet een-op-een een koppeling worden gelegd, maar in het algemeen is er wel een politieke koppeling tussen de houdbaarheidsbijdrage en de participatiebonus.

De heer Leijnse doelde op de €32.000. Dat geldt zelfs voor na het 65ste levensjaar. Als je dat terugrekent tot voor het 65e levensjaar, moet je veel meer verdienen: ruim boven de €40.000. Het aangrijpingspunt is dus fors meer dan modaal. In dat licht hebben wij de leeftijdssegmentering aangebracht van voor en na 1 januari 1946. Het is ook een antwoord op de vraag over de zware beroepen.

De heer Reuten heeft gevraagd om de houdbaarheidsbijdrage niet in dit wetsvoorstel op te nemen. De participatiebonus wordt ingevoerd. Wij vinden dat de participatiebonus en de houdbaarheidsbijdrage bij elkaar horen. Vandaar dat wij ze samen in dit wetsvoorstel hebben opgenomen. Het past in de regels om de participatiebonus wel in het Belastingplan voor komend jaar op te nemen.

Ik kom bij het wetgevingsproces. Mijn ambtenaren hebben mij net gewezen op een

staatsrechtelijk fenomeen. Vaak wijst juist de Eerste Kamer mij daarop. Het gewijzigd voorstel van wet wordt door de Tweede Kamer verzorgd. Zo schrijft artikel 85 van de Grondwet voor. Wij kunnen grote inspanningen doen, maar de Tweede Kamer moet het gewijzigde voorstel van wet verzorgen. Desalniettemin ervaar ik dat er in deze Kamer iets leeft. Ik stel echter voor dat de Kamer daarover overlegt met de ministers van Justitie en BZK, omdat de verantwoordelijkheid voor het wetgevingsproces en de toepassing van de Grondwet -- waarbij de Tweede Kamer niet mag worden vergeten -- daar ligt.

De heer **Reuten** (SP): Wij weten natuurlijk dat de Tweede Kamer ons formeel het gewijzigd voorstel zendt. Informeel ligt het wat anders, want u houdt het allemaal bij. Ik wil vragen of u of een aantal van uw ambtenaren toch een keer met de commissie voor Financiën om de tafel gaan zitten, om te bekijken of wij dit op een voor ons allemaal aangenamere manier kunnen regelen. Wilt u die toezegging doen?

Staatssecretaris **De Jager**: Als u dat op prijs stelt, wil ik dat best doen. Ik voel er misschien nog wel meer voor om het door te geleiden naar de ministers van Justitie en BZK of hen erbij te betrekken. Zij zijn in eerste instantie ministerieel verantwoordelijk.

De heer **Reuten** (SP): Het lijkt mij prima om hen erbij te betrekken. Ik vraag echter om iets informeels.

Staatssecretaris **De Jager**: Het is altijd gevaarlijk om iets informeels in een wetgevingsproces op te nemen. Ik zeg toe dat ook van mijn zijde ambtenaren bij dat overleg zullen aanschuiven. Ik zal het verzoek tevens richten aan de ministers van Justitie en BZK, zodat ook zij ernaar kijken.

De heer Leijnse heeft gevraagd om een brede beschouwing over de situatie na het 65e levensjaar. Op zichzelf sta ik daar positief tegenover. De Studiegroep Begrotingsruimte biedt in het rapport Vergrijzing en Houdbaarheid meer scenario's. Dit onderwerp lijkt te vallen onder de verantwoordelijkheid en expertise van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Ik neig er daarom naar om het verzoek bij dit ministerie neer te leggen.

De heer Leijnse heeft ook gevraagd om de overgang van werknemerschap naar ondernemerschap fiscaal flexibeler te maken, bijvoorbeeld voor mensen die vanuit een dienstverband langzaam in het ondernemerschap groeien. Ook ik vind dat belangrijk. Het valt overigens goed te koppelen aan hetgeen de heer Essers naar voren heeft gebracht en wat ik in mijn notitie over ondernemerschap heb opgenomen. Los van alle inkomensgevolgen, zou de zelfstandigenaftrek kunnen worden omgezet in bijvoorbeeld een mkb-winstvrijstelling met schrapping van het urencriterium. Daarmee creëer je een faciliteit die aangrijpt vanaf het eerste uur ondernemerschap. Als je vier dagen werkt en een

dag onderneemt, wordt je voor één dag gefaciliteerd en voor vier dagen niet. Die vier dagen zijn gewoon risicovrij, hoewel je in deze tijd ook in loondienst niet zonder risico bent. Als je vervolgens drie dagen gaat ondernemen, gaat het om het inkomen uit die drie dagen. Je kunt naast vijf dagen fulltime arbeid in het weekend ondernemen, waarbij je toch een faciliteit krijgt. Daarmee neem je die vreemde drempel weg. Eerst krijg je heel lang niks, en vanaf 1225 uur is het ineens kassa: zelfstandigenaftrek én mkb-winstvrijstelling. Bij de mkb-winstvrijstelling gaat het om winst uit onderneming en de zelfstandigenaftrek mag je zelfs verrekenen met andere inkomsten uit tegenwoordige arbeid. Een faciliteit op basis van die filosofie kan dus zorgen voor een regeling waarbij de Belastingdienst geen uren hoeft te controleren. Daarvoor moeten wij dus nog wel enige obstakels overwinnen, ook aan de andere kant van het Binnenhof in de Tweede Kamer. Ik dank deze Kamer in ieder geval voor de uitgesproken conceptuele steun.

Waarom is het verbondenheids criterium van toepassing op deelvisers? Dit criterium heeft een algemene strekking. Ik zou niet goed weten op grond van welke objectieve overwegingen het niet zou hoeven worden toegepast op deelvisers. De heer Essers wees erop dat er ook jurisprudentie over is. Wie ben ik om de jurisprudentie op dit punt te veroordelen? Zonder objectieve argumenten, die een heel beperkte werking hebben, zou het onderscheid tussen echte ondernemers en anderen, zoals commandieten, verdwijnen. Er is bovendien een oplossing denkbaar: de openbare maatschap.

De heer Essers heeft ook gevraagd of ik nog eens kan kijken naar de garantiestellingen die worden verstrekt aan projectontwikkelaarsdochters. Er zijn de laatste tijd diverse versoepelingen aangebracht voor het FBI-regime, de fiscale beleggingsinstelling. Ik merk dat iedere versoepeling die ik pleeg, weer nieuwe wensen tot versoepeling oproept. Ik wil eerst de ontwikkelingen in de praktijk afwachten. Ik houd de vinger aan de pols. Als het nodig is om te ageren en wij hebben daartoe de budgettaire en fiscaaltechnische mogelijkheden, dan zal ik daar met een positieve grondhouding naar kijken. Wij hebben echter recent een aantal zaken versoepeld en ik wil dat eerst even laten uitkristalliseren in de praktijk.

De heer Essers heeft gevraagd naar de maatschappelijke acceptatie van het evaluatierapport van de Wet IB 2001 in relatie tot een soort zelfevaluatie en of je dat moet doen. Ik ben van een generatie op een universiteit dat zelfevaluatie en zelfassessment het toppunt waren, het allerbeste wat er maar was. Dan leer je immers ook weer hoe je een volgende keer je wetgevingsprocessen beter kunt inrichten. Een ander element was dat de Tweede Kamer iedere keer heel erg aandrong op het niet-inhuren van externe bureaus. Dat was ook een element in de overweging, evenals de kosten. Daardoor is de inhuur van externen beperkt. De heer Essers wees overigens ook op een zeer uitvoerige bijdrage vanuit de wetenschap, een geheel onafhankelijke evaluatie. De Tweede Kamer had die ook ter hand

en was, evenals deze Kamer, bereid om mij te bevragen op die evaluatie die vanuit de wetenschap en dus vanuit een heel andere hoek was gedaan. Zelf vind ik beide evaluaties onafhankelijk. Er zijn meerdere evaluaties geweest. Ook voor de evaluatie van het ministerie van Financiën is heel veel gesproken met organisaties van belastingadviseurs. Zij zijn gevraagd om hun mening te geven. Over die meningen is ook gerapporteerd. Daarmee is de mening van de buitenwereld ook in de evaluatie niet alleen meegenomen en meegewogen, maar ook gepubliceerd en open en transparant meegenomen. Voorts is de ex-postanalyse van de inkomenseffecten gepubliceerd, die is uitgevoerd door het CBS. Dat geldt natuurlijk niet voor individuele gegevens van belastingplichtigen. Dat is helder. Zeker gezien het feit dat er ook nog een andere evaluatie ligt en dat daarbij ook anderen betrokken zijn, acht ik het goed dat zo'n evaluatie is gedaan. Bij een komende evaluatie -- dat heb ik wel geleerd en daar heeft de Tweede Kamer mij ook op aangesproken -- zal ik eerst de Tweede Kamer en misschien ook wel deze Kamer vragen of men nu liever extern inhuur wil of dat men een vorm van zelfassessment wil. Dat heeft ook positieve elementen en is open, transparant en objectief. Ik heb de evaluatie gelezen. Ik vond dat er ook aandacht was voor negatieve elementen, althans verbeterpunten. Ondanks het feit dat mijn politieke kleur destijds niet vertegenwoordigd was in het wetgevingsproces, denk ik toch dat ik redelijk positief over dat wetgevingsproces kan oordelen.

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Ik wil de heer Essers graag ondersteunen op dit punt. Dat doe ik door de reactie van de staatssecretaris op het onderzoek van de autobranche in herinnering te roepen, waar wij het net over hadden. Volgens mij zei hij toen: als je zelf een onderzoek laat doen en je betaalt het ook nog, dan benader ik dat in elk geval met de nodige twijfel. Nou, wij doen nu even precies hetzelfde en ik neem toch aan dat de staatssecretaris zo sportief is dat hij die houding enigszins begrijpt.

Staatssecretaris **De Jager**: Ja, dat begrijp ik. Daarom ga ik er ook uitgebreid op in dat ik het in een context plaats die toch heel veel objectieve elementen heeft. Ik acht het ministerie van Financiën, het CBS en misschien ook het CPB nog wel van een andere orde dan de autobranche, maar ik moet dat rapport maar afwachten. Ik zal er met belangstelling naar kijken. Ik zou ze in ieder geval niet over een kam willen scheren, laat ik dat hier zeggen en laat ik er verder ook maar buiten blijven. Ik wacht het rapport met belangstelling af en ik zal het met interesse lezen. U weet dat het is geëvalueerd door het ministerie van Financiën, dat weegt u mee. Zo zal ik het ook wegen, en daarom verdedig ik die keuze ook wel. Dat mag dan ook wel van mij verwacht worden.

De heer **Essers** (CDA): Voorzitter. Bij elke evaluatie heb je cijfers nodig, data. Het ministerie van Financiën heeft die data. Natuurlijk moet je

individuele gegevens anonimiseren. Als je een schatting maakt, doe je dat altijd op basis van bepaalde vooronderstellingen of randvoorwaarden. Ik vind het binnen de spelregels van een goede evaluatie horen dat je discussie hebt over de randvoorwaarden en over de vooronderstellingen die je daarbij hanteert. Dat kun je alleen maar bewerkstelligen door die gegevens aan derden ter beschikking te stellen. Het is dus geen kwestie van: u verdraait de werkelijkheid. Nee, het gaat erom dat je eerlijk naar buiten komt met de verantwoording van de wijze waarop je tot die cijfers gekomen bent. Wij worden natuurlijk in deze Kamer vaak om de oren geslagen met data. Een bepaalde maatregel kost zoveel, heeft zoveel personeelstechnische aspecten of zoveel administratieve lasten tot gevolg, al hebben wij voor de administratieve lasten met Actal nog een redelijk toetsmiddel. Het gaat mij om de vraag of wij nu niet een weg kunnen vinden om de gegevens die alleen het ministerie van Financiën heeft op een wetenschappelijke manier te kunnen toetsen zodra zij worden aangeleverd.

Staatssecretaris **De Jager**: Dat is helder. Het zal lastig zijn. Het is nog niet zo lang geleden dat al die gegevens vanuit de Belastingdienst op een volstrekt geheime manier op het ministerie van Financiën konden worden ingezien. Die netwerken worden inmiddels sterk van de Belastingdienst afgescheiden, maar uiteindelijk heb je toch microdata nodig, bijvoorbeeld voor het wetsvoorstel excessieve beloningsbestanddelen. Daar kun je niet met algemene cijfers werken, want het gaat om een relatief kleine groep belastingplichtigen, waarvan sommigen excessieve beloningsbestanddelen hebben.

Ik heb net al wat gezegd over de vennootschapsbelasting. Wij zijn met het CPB aan het bekijken of het mogelijk is om het CBS onder bepaalde zware restricties toegang tot de microdata te geven. In het verlengde van een wens die in de Tweede Kamer onder andere door de heer Tang is geuit, denken wij er voorts over na om een uitgebreidere vorm van een voortdurende belastingevaluatie op te zetten, in een meer wetenschappelijk context, waarbij ook stakeholders en de externe omgeving betrokken worden. Dan moeten wij bezien hoe wij in zo'n soort verband, gehouden aan wat is bepaald in artikel 67, ervoor kunnen zorgen dat er adequate gegevensverschaffing kan zijn, om op een onafhankelijke manier bepaalde gegevens te toetsen. Daar wil ik best eens naar kijken. Wij zullen van geval tot geval bezien, hoe wij dat kunnen inbedden.

Voorzitter. Dan ben ik aan het einde gekomen van mijn betoog met de afsluiting dat wij op één element met de heer Essers nog niet helemaal overeenstemming hebben bereikt, namelijk over de schoonheid en eenvoud van box 3. Dat leent zich dan ook prachtig voor zo'n debat en wellicht voor zo'n wetenschappelijkere evaluatie. Voor de rest ben ik blij dat zich er in deze Kamer een meerderheidssteun lijkt af te tekenen voor de plannen die hier voorliggen. Dank daarvoor.

De heer **Reuten** (SP): Nog één dingetje. Heb ik het goed begrepen dat u in de brief over de voorlopige aanslagen ook ingaat op de predatering?

Staatssecretaris **De Jager**: Ja.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Wij komen tot afhandeling van de wetsvoorstellen. Ik zal dat per wetsvoorstel doen.
**

Het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Belastingplan 2009) (31704) wordt zonder stemming aangenomen.

De **voorzitter**: De aanwezige leden van de fracties van de VVD en de SP wordt conform artikel 121 van het Reglement van Orde aantekening verleend dat zij geacht willen worden, zich niet met het wetsvoorstel te hebben kunnen verenigen.
**

Het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Overige fiscale maatregelen 2009) (31705) wordt zonder stemming aangenomen.

Het wetsvoorstel Wijziging van enkele belastingwetten en enige andere wetten (Fiscale Onderhoudswet 2009) (31706) wordt zonder stemming aangenomen.

Voorzitter: Timmerman-Buck

*B
!Mediawet!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:
- het wetsvoorstel Vaststelling van een nieuwe Mediawet (Mediawet 20..) (31356).

(Zie vergadering van heden.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Plasterk**: Voorzitter. Ik wil in mijn eerste termijn allereerst een paar procedurele opmerkingen maken over de voorliggende wet. Vervolgens probeer ik de handschoen op te pakken en ten principale te praten over de rol van de publieke omroep, waarbij ik inga op een aantal opmerkingen die door de leden zijn gemaakt. Daarbij zal ik een aantal onderwerpen betrekken waarover door diverse van de leden is gesproken. Ten slotte zal ik per spreker kijken welke vragen ik nog niet heb beantwoord.

Ik dank de Kamer ervoor dat zij nog in de gelegenheid was om voor de kerst dit wetsvoorstel in behandeling te nemen. Wij willen graag betere spelregels voor de multimediale taak van de publieke omroep en de commerciële omroepen

wachten op de versoepeling van de reclameregels. Dat is wat er in deze wet voorligt. Deze Mediawet legt bovendien een goede basis voor twee volgende wetsvoorstellen. De eerste is de erkenningenwet. Die is vorige week bij de Staten-Generaal ingediend. De andere is de implementatie van de Europese richtlijn voor audiovisuele diensten. Die ligt ter advisering bij de Raad van State.

Ik heb een enigszins procedurele opmerking hierover. Zoals de Kamer heeft kunnen lezen, heeft de Raad van State gevraagd waarom deze wetten niet allemaal samengevoegd konden worden tot één wet zodat zij in één keer konden worden behandeld. Wij hebben dat overwogen, maar wilden geen vertraging oplopen met het voorliggende wetsvoorstel. De implementatie van de Europese richtlijn vraagt sowieso om een eigen wet. Dat is een aanwijzing die Europa ons geeft. Men wil dat graag apart geregeld zien. De spelregels voor de multimediale taken en voor de reclame voor de commerciële omroep zijn politiek onomstreden, is mijn indruk. Die kunnen niet wachten, dus daar wilden wij mee verder. De spelregels zijn ook een antwoord op klachten van de Europese Commissie over staatssteun. Ik wil ook de commerciële omroep die ruimte snel bieden.

De voorstellen over de erkenning en de financiering van de publieke omroep, die wel een politieke kwestie vormen met de koppeling tussen ledenaantallen en zendtijd, zijn een wijziging op de voorliggende wet. Die wijziging kan eenvoudig worden ingepast in de nieuwe Mediawet. Bovendien kunnen wij ons in het debat over die wet ook echt op dat onderwerp concentreren. Vandaar de keuze om deze drie wetten, in weerwil van het advies van de Raad van State, afzonderlijk te behandelen.

Ik zei al wat deze wet regelt, maar dat is bekend bij de Kamer. Ik zal de opsomming samenvatten. Het is een pakket aan maatregelen om voor de publieke omroep betere regels te maken, zoals met betrekking tot digitale kabeldoorgifte en invoering van de principes van goed bestuur, ook voor de NPS, de Wereldomroep en het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroepproducties. Voor de commerciële omroepen wordt daarnaast een aantal reclameregels en sponsorregels verruimd. Bovendien is een verbod op alcoholreclame erin opgenomen. Daar kom ik zo specifiek op terug, net als op het weren van haat zaaien. Er komt ook meer ruimte voor redactionele samenwerking.

Voor ik op de specifieke punten inga, wil ik ten principale iets zeggen over de publieke omroep. Vorige week hadden wij in deze Kamer een gesprek over monumenten. Mijn indruk was dat men Kamerbreed in principe hetzelfde wilde. De discussie spitte zich toe op de vraag hoe dat het beste kan worden geregeld. Uit de eerste termijn vandaag blijkt dat over de publieke omroep echt verschillend wordt gedacht in de Kamer. Ik wil graag mijn standpunt hierover ten principale aangeven. Daarna kom ik op de punten die daaruit voortvloeien.

Ik ben voorstander, op dit moment, van het systeem zoals wij dat nu hebben met een krachtige publieke omroep en een brede publieke omroep die

sterk is. Het is een publieke omroep die veel kijkers trekt, een breed pakket biedt en die geen aanvullende publieke omroep is. Op zich kan het heel legitiem zijn om te vragen waarom niet wordt gekozen voor een systeem met een aanvullende omroep waarin de commerciële omroepen alles brengen wat de commercie brengen kan, zoals amusement en sport, en waarin de publieke omroep zich richt op de taken die blijven liggen. Dat is nadrukkelijk niet mijn keuze. Ik hecht eraan, hoewel ik weet dat ik staatsrechtelijk sowieso altijd namens de regering spreek, om te benadrukken dat dit voor mij ook geen compromis is. Ik vind dit het beste dat wij met de publieke omroep kunnen doen in Nederland.

Het huidige systeem van publieke omroep heeft zijn eigenaardigheden. Er zijn weinig landen waar een publieke omroep op precies zo'n manier bestaat. Het systeem is echter verankerd in 4 miljoen huishoudens. Zoek maar eens iets met zo'n maatschappelijke inbedding. Ik ben de eerste om toe te geven dat een deel daarvan het gevolg is van gewoonte of omdat men die gids graag heeft. Stel dat ik daar de helft van weg relativeer. Dan nog is de publieke omroep behoorlijk maatschappelijk verankerd. Op heel veel andere domeinen in de samenleving zoeken wij juist naar maatschappelijke verankering. Ik ken veel mensen die thuis twee gidsen hebben omdat de een zich meer met de ene omroep verwant voelt en de ander met een andere. Er spreekt toch een zekere loyaliteit uit de keuze voor een omroepvereniging.

Om zo'n grote krachtige publieke omroep te hebben die er ook in is geslaagd om de uitstroom naar de commerciële omroepen te stoppen, is het nodig dat er breed voor wordt geprogrammeerd en dat amusement in de programmering wordt ondergebracht. Die STER-inkomsten van 0,25 mld. zijn daarvoor ook nodig. Ik begrijp dat mensen een systeem met twee netten voorstellen zonder reclame met een smallere basis voorstellen en zeggen dat de commerciële de sport en het amusement maar moeten doen. Dan gaan er echter geen miljoenen mensen meer kijken naar de publieke netten. Ik zal een programma noemen, al weet ik dat ik ermee moet oppassen: De wereld draait door. Dat is een typisch programma van de publieke omroep. Het is een vrolijk programma met veel amusement en een heel breed publiek, maar waarin wel de onderwerpen van de dag, inclusief de politieke en maatschappelijke, worden besproken voor een breed publiek. Dat is een voorbeeld van een programma van de publieke omroep waarvan ik het jammer vinden als dat zou verdwijnen in zijn huidige vorm. Daarom kies ik nadrukkelijk voor de huidige vorm.

De heer Slager sprak van vertrossing en de babbelbox. Ik erken onmiddellijk dat die formule natuurlijk met zich meebrengt dat er af en toe programma's zijn die je onder vertrossing zou kunnen vatten. Ik ben bereid om dat te accepteren vanwege het feit dat wij toch een publieke omroep hebben waarin ook andere programma's geprogrammeerd worden en die op die manier een heel breed publiek weten te houden.

Natuurlijk is niet elk programma onderscheidend van de commerciële omroep. De commerciële omroep heeft ook programma's gebracht die even zo goed bij de publieke omroep hadden kunnen zitten, en omgekeerd. Dus ik denk niet dat je per programma kunt zeggen: dit is een commercieel programma of dit is een publiek programma. Het gaat natuurlijk om het pakket dat wordt aangeboden in de totale programmering en om het uiteindelijke oogmerk waarmee het wordt aangeboden. Dat is bij de publieke omroep toch primair een maatschappelijke taak en is bij de commerciële omroep uiteindelijk toch een winstoogmerk. Dus ik denk dat wij dat krachtige systeem nodig hebben.

Ik heb erbij gezegd "voor dit moment". Een aantal van u vroeg wat ik daarmee bedoelde. Wij gaan volgend jaar de concessieperiode vaststellen voor vijf jaar, die loopt van 2010 tot 2015. Als ik zeg "dit moment", betekent dit dat wat wij nu besluiten geldt voor de komende vijf jaar. Als ik praat over de toekomst, is dat dus per definitie datgene wat er na 2015 gaat gebeuren. In zekere zin doet het er niet zo veel toe of wij dezelfde verwachting hebben over wat er na 2015 gaat gebeuren, want wij hebben tijd genoeg om die kat de boom te kijken. Ik heb het elders ook wel vergeleken met een Hitchcockfilm, waarin de spanning wordt opgebouwd, ook met muziek. Dan denk je: nu gaat het gebeuren, maar dan gebeurt er juist niets. Dan krijg je dat moment nog een keer, de spanning bouwt weer op en weer denk je: nu gaat het gebeuren, maar dan gebeurt er weer niks. De derde keer bouwt de spanning op en denkt iedereen: er gebeurt toch niets, en dan gebeurt het. Wij hebben al tien of vijftien jaar geleden gehoord dat de netten en de publieke omroepen binnenkort afgelopen zijn, dat wij video on demand krijgen en dat iedereen zijn eigen menuutje maakt en zijn eigen omroep à la carte samenstelt. Dat is elke keer voorspeld en het is er nooit van gekomen, want mensen blijken nog steeds heel trouw aan het kijken naar een net of een omroep. Het zou mij niet verbazen als dit de laatste concessieperiode is geweest waarvoor dit geldt. Ik zie dat de generatie die na mij komt -- ik zie dat ook in de privésfeer -- echt heel anders televisie kijkt. Die zegt: ik zet de televisie even stil, dan ga ik over tien minuten verder. Het programma staat op de harddiskrecorder en technisch kan het allemaal al lang. Ik wil dat allemaal niet. Ik wil om 20 uur het achtuurjournaal zien en als ik het heb gemist, wacht ik op het tienuurjournaal. Je ziet nu echt een verandering in het gebruik van media. Mijn taxatie is dat wij de komende vijf jaar, waarin er relatieve rust is in het systeem en waarin iedereen in Hilversum mooie programma's kan maken, moeten gebruiken om na te denken over de periode die erna komt. Ik ben het eens met iedereen die zegt dat dit systeem niet voor eeuwig is.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik wil even terug naar Hitchcock, in de rustige fase na de tweede keer opgebouwde spanning waar niets komt. Wij zijn nu langzaam de spanning aan het opbouwen naar het moment dat er verrassenderwijs iets gaat

gebeuren, terwijl iedereen denkt: er komt nu natuurlijk weer niets. In welke fase zitten wij nu?

Minister **Plasterk**: Ja, dat is inderdaad de reden dat ik die vergelijking maak. Ik denk dat wij in de komende paar jaar -- of dat nu drie, vier of vijf jaar is -- zulke veranderingen zullen gaan zien in de techniek en in het gebruik en het aanbod van de media dat het mij niets zou verbazen als wij over vijf jaar, wanneer wij voor de nieuwe periode van 2015 tot 2020 moeten gaan bepalen wat er komt, niet met kleine veranderingen van het systeem kunnen volstaan. Ik weet dat niet en wij zijn er allemaal bij, wij kunnen dat over twee of drie jaar bepalen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Wanneer u de goede cineast wilt zijn die Hitchcock ook was, kunt u het zich niet permitteren dat er in de rustige fase voorafgaande aan de derde klim omhoog in spanning niets gebeurt, want dan gelooft niemand meer dat er ooit iets gaat gebeuren. Dan gaat de kijker zelf de macht grijpen door massaal de omroep de rug toe te keren. Met andere woorden, u doet hier nogal een voorspelling.

Minister **Plasterk**: Dat ben ik met u eens. Daarom doe ik die uitspraak hier ook, net als ik die wel eens heb gedaan op een omroepcongres, waar ik tegen de mensen van de omroep heb gezegd: u krijgt nu wat mij betreft vanuit de Haagse politiek -- als uw Kamer dat steunt -- de gelegenheid om in het systeem dat niet grotelijks is veranderd de komende jaren te doen waar u goed in bent, namelijk programma's maken, maar gebruik die tijd goed, want als u die tijd niet goed gebruikt, gaan anderen die goed gebruiken en staat u over een paar jaar buitenspel.

De heer **Schouw** (D66): Ik denk dat het belangrijk is dat wij dit punt ook even markeren. Ik vind het fantastisch dat u zegt dat het eigenlijk marginale wijzigingen zijn en dat er misschien een grote systeemwijziging aankomt. Volgend jaar verschijnt het visitatierapport. Hoe werken die bevindingen nu door in de richting van de huidige concessie? Verschillende collega's hebben geopperd of het niet een idee zou zijn om in deze Kamer van reflectie misschien eens door de oogharen heen te kijken naar de periode na die concessieperiode, misschien met het visitatierapport in de hand. Vindt u dat een verstandig idee of raadt u dat eigenlijk af?

Minister **Plasterk**: Dat lijkt mij een goed idee. Het visitatierapport is natuurlijk heel evaluerend over het systeem zoals het nu is. Dus de timing, het moment en de aanleiding lijken mij nog even vers twee, maar ik denk dat het goed is dat erover wordt nagedacht. Mijn suggestie zou zijn dat het vooral zou moeten beginnen bij de professionals, de programmamakers, die zelf nadenken, en ook de omroepen, over wat er op de lange termijn allemaal aan zit te komen. Voor een deel zal het ook voortvloeien uit zaken waar men nu op experimentele basis mee bezig is, dus je moet het ook niet helemaal van elkaar scheiden.

De heer **Slager** (SP): Ik proef eigenlijk uit uw antwoord dat u het niet alleen verwacht maar dat u het ook wilt stimuleren, dat u er eigenlijk wel achter staat dat het gaat veranderen de komende tijd. Of heb ik dat verkeerd gehoord?

Minister **Plasterk**: Ik vind het zelf nog een moeilijke vraag, juist omdat het zo generatiegekoppeld is. Dat geldt ook -- al praten wij daar vanavond niet over -- voor het lezen van kranten. Ik hoop dat het nooit verandert, want ik ben erg gehecht aan mijn krantje, maar dan spreek ik wel voor mijzelf. Tegelijk zie ik dat er een generatie is die zijn nieuws van het net haalt. Dus in die zin vind ik het moeilijk om deze vraag te beantwoorden. Persoonlijk ben ik redelijk gelukkig met het systeem dat er nu is, maar dat is heel persoonlijk. Als bestuurder moet je je realiseren dat het systeem er is voor de bevolking. De bevolking verandert, de techniek verandert, dus dan denk ik dat het heel verstandig is om erin mee te bewegen, ook omdat het een open systeem is.

Het uitgangspunt dat ik net heb geschetst, van de brede, sterke publieke omroep, brengt een aantal consequenties met zich mee. Ik zei al dat ik er niet voor ben dat de omroep reclamevrij is. Dat betekent ook dat je accepteert -- hier moeten wij helder in zijn -- dat er een zeker marktverstoring effect uitgaat van het bestaan van de publieke omroep. Zodra je iets collectief financiert en organiseert, verstoort dat natuurlijk de markt voor degene die dat privaat doet. Zoals de openbare bibliotheek de markt verstoort voor de boekhandel, zoals het bekostigde onderwijs de markt verstoort voor de LOI, zo heeft het aanbieden van een collectief gefinancierde publieke omroep een effect op de markt. Dat is onontkoombaar. De vraag is vervolgens welke effecten wel en welke niet wenselijk zijn.

Ik benadruk dit natuurlijk ook omdat er recent discussies zijn ontstaan over de effecten op de kranten. Hierover wil ik twee opmerkingen maken. Als het zo was dat wij een publieke omroep zonder reclame zouden hebben, zou het aanbod van advertenties zich niet onmiddellijk naar de dagbladen vertalen. Ik denk dat dat zou leiden tot één of twee commerciële netten erbij, want je bereikt een ander publiek op een andere manier dan met advertenties in de NRC of de Volkskrant. Een enkeling van u verwees ook naar de lagere tarieven die de publieke omroep voor de STER-reclame zou vragen. Omdat dit bericht gisteren ook speelde, heb ik dit nog eens nadrukkelijk laten nazoeken. De reclametarieven van de STER-reclame zijn echt marktconform en liggen over het algemeen ietsje hoger dan van de commerciële omroepen. Er is dus geen sprake van dat daar de reclametarieven laag worden gehouden en dat er een ander soort concurrentievervalsing zou optreden. Het feit dat de publieke omroep er is, is op zichzelf natuurlijk concurrentievervalsing voor commerciële aanbieders.

Die discussie speelt ook over de vraag op welke manier wij nu moeten toezien op de concurrentievervalsing die door de publieke omroep

optreedt. Daarvoor heeft mevrouw Tan de aandacht gevraagd. Dat is een discussie die ons kabinet op het ogenblik voert met eurocommissaris Kroes, die een richtlijn over de media heeft uitgevaardigd, met allerlei andere aspecten waarmee wij kunnen leven. Die richtlijn is een concept en ons is gevraagd om daar commentaar op te geven. De discussie spitst zich toe op één punt, namelijk of wanneer de publieke omroep een nieuwe dienst aanbiedt, die dienst dan afzonderlijk elke keer getoetst moet worden aan de vraag of zij inbreuk maakt op de vrije markt. Het laatste is de wens van de Europese Commissie. De Eurocommissaris denkt uiteraard vanuit het toezicht op het functioneren van de vrije markt, want dit is ook haar verantwoordelijkheid. Ik zeg daarop als minister voor de media dat dit schade zou doen aan de publieke omroep. Wij moeten wel toezien -- dit doen wij ook via het Commissariaat voor de Media en via de politiek -- op de taak als zodanig van de publieke omroep, want die is eigenlijk. Als de publieke omroep sportschoenen gaat verkopen, dan is dat niet de bedoeling, omdat hij daar niet voor is.

Het is echter niet nodig om elke afzonderlijke activiteit aan de markttoets te onderwerpen, want dan zou het aanbieden van Uitzending Gemist waarschijnlijk die toets niet hebben doorstaan. Er worden immers gratis uitzendingen aangeboden en dit verstoort de markt voor iemand die daarmee geld wil verdienen. Dan is mijn politieke afweging dat wij het als burgers van Nederland op prijs stellen dat, wanneer wij een programma gemist hebben op de publieke omroep, en wij dat 's avonds alsnog willen zien, wij dit programma vervolgens op internet via Uitzending Gemist kunnen zien. Ik ben bereid om die marktverstoring op de koop toe te nemen vanwege het andere belang, namelijk de kracht van de publieke omroep en het gebruik dat wij als burgers ervan willen maken. Ik ben daarom bezorgd over dit punt.

Ik denk ook dat de burgers het op prijs stellen dat wanneer zij het NOS-journaal gemist hebben, of wanneer zij ergens vastzitten in een trein, dat zij dan op hun mobiele telefoon het NOS-journaal kunnen zien. Dit is ook een nieuwe dienst. Deze competeert vanzelfsprekend met een dienst van een commerciële nieuwsprovider. Maar het feit dat je weet dat je de redactie, een presentator en de kwaliteit van het nieuws krijgt zoals je die anders ook zou krijgen wanneer je het NOS-journaal bekijkt, heeft zo veel waarde dat dit mogelijk moet zijn. Ik ben bang dat dit sneuvelt als een markttoets wordt toegepast. Daarom heb ik mijn Europese collega-ministers voor de media gevraagd of zij die mening delen en 19 van de 26 delen die mening. Wij houden nu de Europese Commissie voor dat een grote meerderheid van de lidstaten, waaronder Frankrijk, Duitsland en Engeland, tegen dit aspect van de richtlijn is.

Mevrouw Tan heeft gevraagd wat er gebeurt als de Europese Commissie hier niet naar luistert. Ik spreek eerst over de procedure. Wij hebben tot 15 januari om te reageren. Er is door de zojuist genoemde negentien lidstaten geschreven aan de Europese Commissie dat men dit niet op

prijs stelt. Het is echter de verantwoordelijkheid van de Europese Commissie om een richtlijn vast te stellen. Die richtlijn kunnen wij ook niet betwisten zonder de grondslagen van de Europese Unie te betwisten. Als Eurocommissaris Kroes besluit om de richtlijn toch als zodanig vast te stellen, dan is deze vastgesteld. Het enige wat wij dan nog kunnen doen, is om ons er niet aan te houden. Dan gaan wij naar het Europese Hof. Op zichzelf staat er evenwel geen beroep open, en het Europees Parlement heeft geen rol in deze procedure. Het is immers de bevoegdheid van de Commissaris om dit type richtlijnen vast te stellen. Ik hoop daarom op de redelijkheid van de Commissaris. Het zal vast ook blijken dat die er is. Ik denk dat namelijk niemand er belang bij heeft om op een harde clash tussen de lidstaten en de Commissie uit te komen. Juist niet in deze tijd waarin wij Europa zo hard nodig hebben en juist niet bij zo'n kwestie waarvan zo veel lidstaten zeggen dat zij allemaal hechten aan hun verschillende publieke omroepen.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Ik dank de minister voor deze ook juridische schets van de situatie. Is het opportuun om in die periode totdat de Commissie het besluit neemt, maximale politieke druk uit te oefenen? Zijn er naast het bondgenootschap van die negentien lidstaten misschien nog andere manieren om die politieke druk extra kracht te geven? Is het dan handig om dit, buiten deze specifieke invalshoek, te verbreden naar andere portefeuilles binnen het kabinet die te maken hebben met de publieke dienstverlening?

Minister **Plasterk**: Het standpunt dat ik heb ingenomen, is op zichzelf namens het gehele kabinet. Ik weet het niet of het er krachtiger van wordt als je dit naar andere portefeuilles gaat uitbreiden, want ik weet niet of wij zo'n brede coalitie van lidstaten wat dat betreft achter ons kunnen krijgen. In het kader van de publieke omroep is iedereen er echt wel van overtuigd dat deze zo vergroeid is met de cultuur in elk land, waardoor je die ruimte moet bieden. Zodra je op andere terreinen komt, die ook meer een grensoverschrijdend karakter krijgen, ben ik er toch bezorgd over dat die coalitie verbreekt. Om een aspect te noemen: de Nederlandse publieke omroep wordt toch bijna alleen maar in Nederland bekeken. Het meest krachtige is dat hier zo'n grote meerderheid van de lidstaten achter staat. Laten wij bekijken wat er gebeurt.

Mevrouw **Tan** (PvdA): De ene lijn is sectorspecifiek, eigenlijk internationaal binnen Europa. De vraag is of je daarnaast nationaal in een combinatie van portefeuilles kunt werken. Het was niet de gedachte om dit dan ook via die negentien landen te doen, maar om dit vanuit Nederland met bredere combinaties van portefeuilles te doen.

Minister **Plasterk**: De collega's van Economische Zaken of van Buitenlandse Zaken hebben geen bezwaar tegen het standpunt, zoals ik dat vanuit deze portefeuille inneem. In die zin is het echt vanuit de volle breedte van alle portefeuilles. Het

regeringsstandpunt is dat wij het zo wensen te doen. Ik neem aan dat dit ook geldt voor collega's uit de andere lidstaten. De opvatting is dus heel breed. Wat mij betreft moet dit genoeg zijn in Brussel.

Voorzitter. Ik heb dan nog een drietal onderwerpen dat door vele leden is aangesneden. Ik ga daarna in op de specifieke vragen. Het eerste onderwerp is het haat zaaien. Alle leden hebben daar opmerkingen over gemaakt.

Dit onderdeel van de wet is te herleiden tot zorg over Arabische satellietzenders. Laten wij elkaar op dit punt niet voor de gek houden, want dit is vanzelfsprekend de aanleiding geweest. Een aantal satellietzenders, lang niet allemaal, bracht antisemitische, haatzaaiende en tot geweld oproepende programma's. In Frankrijk is een aantal zenders daarom ook verboden. Voor haatzaaien geldt in Nederland het strafrecht. Wanneer zich zoiets voordoet, staat die weg altijd open. Het kabinet heeft naar de volgende concrete vraag gekeken. Wanneer dit soort satellietzenders door de kabel wordt opgepikt en in Nederland verspreid, is sowieso sprake van inbreuk op het strafrecht. Die weg staat altijd open, maar het gaat niet aan dat je dan per overtreding moet vervolgen. Er moet een moment komen dat je aangeeft dat zo'n zender dingen doet die niet kunnen, dat men dat weet en dat je de zender dus van de kabel afhaalt. De kabels stellen dat op prijs, want ook zij willen een wettelijke grondslag op basis waarvan zij op een gegeven moment kunnen zeggen dat zij bepaalde zaken hier niet willen. Dat is de herkomst van dit deel van de wet. Ik benadruk dat, omdat ik denk, verwacht en hoop dat dit nooit actueel wordt. Ik denk niet dat er een zender op de Nederlandse kabel zal komen die dit type programma's zal gaan uitzenden. Het is sowieso zeldzaam. Het meeste gebeurt via de satelliet, maar wij hebben het in Nederland nog nooit op die manier aan de orde gehad.

De regering heeft overwogen het Commissariaat voor de Media de bevoegdheid te geven om, vooruitlopend op een veroordeling, direct in te grijpen en een erkenning voor een zendgemachtigde in te nemen. Dat impliceert een afwegingsmogelijkheid, een discretionaire bevoegdheid bij het Commissariaat voor de Media, omdat er op dat moment geen objectieve gegevens zijn waaraan het Commissariaat kan toetsen. Het Commissariaat moet dus een eigen oordeel vormen. De Raad van State heeft gewezen op de grondwettelijke bezwaren daarvan, want je krijgt dan een commissariaat dat inhoudelijke oordelen moet vellen. Daarom heeft de regering besloten om af te zien van de schorsingsmogelijkheid en hebben wij hiervoor een alternatief in de wet opgenomen. Dat volgt het strafrecht, want als je één keer bent veroordeeld, wordt de vergunning tijdelijk ingenomen, maar als het nog een keer gebeurt, wordt die permanent ingenomen. Dat stuit niet op die grondwettelijke bezwaren, maar het maakt wel snel ingrijpen mogelijk. Mevrouw Tan vroeg of dat heel lang gaat duren, maar als het urgent is, kan er altijd snelrecht worden toegepast door de rechter. Zodra de veroordeling is uitgesproken, kan het

Commissariaat in ieder geval tijdelijk de uitzendingen onmiddellijk beëindigen. Ik denk dat men daarin slagvaardig genoeg kan zijn, maar er is wel een strafrechtelijke veroordeling nodig.

De heer **Slager** (SP): Het gaat vooral om omroepen die vanuit het buitenland zenden. Die ga je dan hier voor de strafrechter halen. Kan dat?

Minister **Plasterk**: Ja, want je kunt vaststellen dat het strafbaar is. Hoe je een en ander gaat vervolgen, is vers twee, maar je kunt vaststellen dat het strafbaar is. De meest praktische consequentie is niet dat je iemand in de boeien slaat, want die heb je niet, maar je hebt wel een oordeel op basis waarvan het Commissariaat voor de Media kan aangeven dat, wat daar gebeurt, strafbaar is en dat sprake is van een overigens niet door het Commissariaat zelf vastgestelde grond om die haatzaaiende zendgemachtigde de vergunning te ontnemen.

De heer **Slager** (SP): Vervolgens gaat die onder een andere naam hetzelfde doen. In hoeverre is dit symboolwetgeving?

Minister **Plasterk**: Als dit zich zou voordoen, moet je opnieuw de strafrechtelijke weg inslaan. Dat kan ook niet anders. Ik denk dat dit in dié zin een sterk symbolische lading heeft, dat het zich in de werkelijkheid niet heeft voorgedaan. Wij willen niet altijd achter de feiten aanlopen. De Tweede Kamer heeft de regering eerder ook gevraagd iets te doen waardoor haatzaaiende omroepen geen toegang hebben tot ons stelsel. Daarvan is dit een uitvloeisel. Ik ben het ermee eens dat nog heel wat water door de Rijn moet lopen voordat wij dit concreet toepassen.

De heer **Dölle** (CDA): Ook ik hoop dat het een hypothetisch geval is, hoewel in de Tweede Kamer een discussie loopt over de verbreding van artikel 137d. Deze verbreding zou wel een consequentie kunnen hebben voor de belediging van godsdienstige gevoelens en levensovertuiging. Maar dat terzijde. Ik heb de wet zo begrepen, dat het gaat om onherroepelijke veroordelingen. Het kan dus zijn dat degene die verantwoordelijk is voor de uitzendingen en een eerste veroordeling heeft, in beroep gaat.

Minister **Plasterk**: Maar er kan wel geschorst worden. Het uitzendrecht kan tijdelijk worden ontnomen. Als men daarvan vervolgens in hoger beroep wordt vrijgesproken, vervalt de grondslag.

De heer **Dölle** (CDA): Dit hangt ook samen met de vraag uit de CDA-fractie. Als een uitzendgemachtigde twee keer onherroepelijk veroordeeld is, vliegt hij van het net. Maar de tweede onherroepelijke veroordeling kan heel lang duren, bijvoorbeeld als het gaat om Straatsburg.

Minister **Plasterk**: Dat is waar, maar ik denk dat wij het hierbij hebben over instanties die niet de neiging hebben om in de Nederlandse rechtszaal

hun beroep te zoeken. Dat geeft mij aanleiding om te reageren op het andere punt dat de heer Dölle maakte. Het gaat hierbij om haat zaaien. Er zijn andere dingen die ook strafbaar zijn, zoals discrimineren. Deze zaken zijn onwenselijk en strafbaar, maar de wet heeft hierop geen betrekking. Dat is ook het antwoord op de vraag van de heer Slager. Hij vroeg wat er zou gebeuren als een christelijke omroep of welke omroep dan ook een bevolkingsgroep zou gaan discrimineren. Ik hecht eraan te zeggen dat dit niet gebeurt. De heer Slager schetst het ook als een theoretische situatie. Hierop heeft dit geen betrekking. Er zijn andere wegen om de discriminatie te bestrijden. Dat moet ook gebeuren, maar dit heeft echt betrekking op het haat zaaien.

De heer **Asscher** (VVD): Het is mij nog niet helemaal duidelijk wat er gebeurt als er sprake is van een haatzaaiend programma op een zender als er nog geen strafrechtelijke vervolging is. Degene die strafrechtelijk wordt vervolgd, kan dat namelijk heel erg lang rekken. De minister spreekt van snelrecht en van opschorting. Hoe stelt hij zich dit voor? Op grond waarvan kan dan geschorst worden?

Minister **Plasterk**: De strekking van dit wetsvoorstel is dat als er geen sprake is van een strafrechtelijke vervolging, het Commissariaat voor de Media dus ook niet kan voortgaan op de strafrechtelijke vervolging. Het kan dus ook niet de zendvergunning innemen op die grond.

De heer **Asscher** (VVD): Dat begrijp ik. Daarom sluit ik ook aan bij een vraag van mevrouw Tan. Zij wilde weten of er bij heel veel maatschappelijke onrust over een uitzending en als er wordt gerek, geen enkele mogelijkheid is om in te grijpen.

Minister **Plasterk**: Het Openbaar Ministerie kan ingrijpen als er iets strafbaars gebeurt. Dat zal ook gebeuren, want daar hebben wij het hierbij over. Haat zaaien is namelijk strafbaar. De eerste weg loopt lang het Openbaar Ministerie. Ik vind het moeilijk om mij te verplaatsen in de theoretische situatie dat iets evident strafbaars gebeurt, terwijl het OM niets doet. Dan heb je als publieke omroep inderdaad geen grond om in te grijpen. Ik ga ervan uit dat het OM wel iets doet als er iets strafbaars gebeurt, bijvoorbeeld als wordt opgeroepen om een bevolkingsgroep met geweld te benaderen of uit te roeien. Dat is strafbaar.

De heer **Slager** (SP): De minister zei dat de bepaling in het wetsvoorstel gaat over haat zaaien. Deze is gebaseerd op artikel 37d van het Wetboek van Strafrecht. Daarin staat "haat of discriminatie". Het kan dus ook gewoon neerkomen op discriminatie.

Minister **Plasterk**: Dat is waar, maar het moet natuurlijk wel leiden tot een strafrechtelijke vervolging.

De heer **Slager** (SP): Maar daarmee blijft het voorbeeld van de EO toch eigenlijk geldig?

Minister **Plasterk**: Ik vind het lastig om te discussiëren over wat theoretisch mogelijk is. De EO maakt zich niet schuldig aan genoemde zaken. De EO kan andere opvattingen hebben over levensstijl en die uiten, maar dat valt onder de vrijheid van meningsuiting.

De heer De Boer heeft een vraag gesteld over haatzaaiende uitingen op het internet. Daarover gaat deze wet sowieso niet. De Mediawet gaat niet over het internet. Hij stelt regels voor programma's en richt zich tot omroeporganisaties. In het wetsvoorstel waarnaar ik zonet verwees, dat gaat over de audiovisuele mediadiensten, zien wij wel mogelijkheden om naar andere uitingen te kijken. Het gaat dan altijd om uitingen van omroeporganisaties op het internet. Die komen daar dan onder te vallen. Mochten een zendgemachtigde op het internet iets doen wat onacceptabel is, geldt daarvoor hetzelfde. Dat is echter iets anders dan het vervolgen van individuele websites. Wij kunnen niet het hele internet onder die wet laten vallen. Hooguit kan het Openbaar Ministerie proberen in te grijpen als iets op het internet gebeurt.

De heer **Dölle** (CDA): Wij hebben gevraagd of het niet verstandiger was geweest om de bevoegdheid aan de rechter te verschaffen, gelet ook op vragen in de Eerste Kamer en dat het van geval tot geval verschilt. Het ligt ingewikkeld. Als de rechter een rechtspersoon, of het nou een bestaande of een nieuwe omroep is, veroordeelt wegens haatzaaien, moet de rechter letten op alle omstandigheden. Het veroordelen betekent onder meer ook het van de zender halen en het ontslaan van personeel. De rechter kan dan nuanceren per geval. Dat is ook bepleit door sommige rechtsgeleerde auteurs. Kan de minister erop terugkomen waarom deze optie niet is gekozen?

Minister **Plasterk**: Andere rechtsgeleerden hebben ervoor gepleit om dit niet bij de rechter, maar bij het Commissariaat voor de Media te leggen. Deze instantie ziet toe op wat door de zendgemachtigde gebeurt. Aangezien zij zich baseert op het oordeel van de rechter, lijkt dit mij ook een goede mogelijkheid.

De heer **Dölle** (CDA): Maar dat waren rechtsgeleerde auteurs die in strijd met de grondwet zouden komen om de reden die de minister zelf noemt. Het kan niet neergelegd worden bij het commissariaat. Dat ben ik zeker met de minister eens.

Minister **Plasterk**: Niet als eigenstandig oordeel.

De heer **Dölle** (CDA): Maar het is wel denkbaar dat een rechter die de veroordeling uitspreekt als bijkomende straf een algeheel zendverbod of iets minder of iets toegepast oplegt. Ik vind het jammer dat die optie niet gekozen is.

Minister **Plasterk**: Wij hebben het op deze manier in de Mediawet kunnen verankeren. Anders moet je dit weer op een andere manier doen. Maar ik ben met de heer Dölle eens dat dit ook had gekund.

Er is veel gezegd over de prestatieovereenkomst. De geachte afgevaardigden van de fracties van de VVD, de PvdA, D66, de ChristenUnie en de SP hebben daarover verschillende, uiteenlopende opmerkingen gemaakt. De heer Asscher vindt de prestatieovereenkomst een goede vervanging van de programmavoorschriften. De heer Schouw, de heer De Boer en mevrouw Tan zijn bezorgd over de onafhankelijkheid van de publieke omroep en binden mij aan het hart daarop een niet te grote inbreuk te maken. De heer Slager wil juist de lat voor de documentaires hoger leggen en wil daarop iets meer een stempel drukken. Dit spectrum weerspiegelt de spanning die wij moeten erkennen tussen aan de ene kant de verantwoording door de publieke omroep van wat men met publiek geld doet en aan de andere kant de wens van iedereen om niet als overheid te sturen op het aanbod bij de media. Aan de ene kant mogen wij het publiek bestel stevig de maat nemen en zeggen: vrienden, u krijgt van ons een hoop geld; wij willen weten wat u daarvoor biedt. Aan de andere kant is het belangrijk dat de politiek niet mee gaat programmeren.

Je moet altijd een positie kiezen die redelijk de balans houdt tussen die twee wensen. Daarvoor is een zorgvuldige omgang met het instrument van de prestatieovereenkomst nodig. Mevrouw Tan somde heel mooi op aan welke voorwaarden zo'n prestatieovereenkomst moet voldoen. Afspraken moeten globaal zijn, zij moeten gaan over de variatie in het aanbod en niet over de vorm en de inhoud van de programma's. De publieke omroep moet het voortouw nemen, omdat hij in de beste positie is om realistische ambities te formuleren. Dit is overigens ook de oorsprong van de voorschriften. De publieke omroep werd onder meer door de politiek zo vaak aangesproken op zaken die de omroep niet goed zou doen, dat de omroep zelf een voorstel op de tafel wilde kunnen leggen, waarmee de minister akkoord zou moeten gaan. Het initiatief ligt dus bij de publieke omroep. Ik zet daar als minister uiteindelijk mijn handtekening onder, wat betekent dat ik denk dat het zo acceptabel is. Dat geeft ook aan, zeg ik ook in antwoord op de vraag van de heer Slager, dat er voor een aantal dingen minimumniveaus in zitten. Daarvan zeg ik: dit is toch het minste wat er moet gebeuren. Dat gaat dan bijvoorbeeld om documentaires en cultuur. Ik hoop met de Kamer dat dit minimum niet meteen een maximum wordt.

Een prestatieovereenkomst is niet in rechten afdwingbaar. Sancties kunnen alleen maar deel uitmaken van de wederzijdse overeenkomst zoals die wordt gesloten. Mevrouw Tan suggereert om die voorwaarden vast te leggen. In feite gebeurt dat ook in de wet, want de programmatische autonomie is verankerd in de artikelen 2.1 en 2.88 en uit de toelichting blijkt volstrekt helder dat de overheid niet op de inhoud kan sturen via prestatieafspraken. De prestatieovereenkomst

verandert dus niet wezenlijk de relatie tussen de overheid en de publieke omroep. Het is een logisch onderdeel van de bestaande cyclus van verantwoording, visitatie, vijfjarig concessiebeleidsplan, prestatieovereenkomst en verantwoording in de jaarlijkse begroting. Bovendien vervallen de programmavoorschriften voor minimum- en maximumpercentages zendtijd voor informatie, cultuur en verstrooiing. Deze zijn nu opgenomen in de prestatieovereenkomst.

Mijnheer Asscher, u zette stevig in op de topinkomens bij de publieke omroep en u gebruikte een groot woord: u zei dat het absurd was. Ik zal proberen om het standpunt van de regering in de context weer te geven. Staat u mij toe om ook een licht verschil van inzicht op dit punt te signaleren tussen de Eerste Kamerfractie en de Tweede Kamerfractie van de VVD. Het kabinet heeft in het coalitieakkoord vastgelegd dat voor alle bestuursfuncties in de publieke of semipublieke sector de zogenaamde Balkenendenorm het maximum zou moeten zijn. De minister-president mag ons er altijd graag aan herinneren dat zolang hij het nog niet verdient, hij er geen op prijs stelt dat het de Balkenendenorm wordt genoemd, maar in de wandelgangen is dat toch de naam van deze norm. Die voeren wij nu in. De discussie daarover voert de Kamer allereerst met mijn collega van BZK, die verantwoordelijk is voor het hele stelsel. In deze context heb ik eigenlijk vanaf het begin aangegeven dat ik vond dat de bestuurders thuishoren in de categorie waarvoor de Balkenendenorm het maximumsalaris is.

De salarissen zijn niet geheim. Ik kan er dus vrijuit over spreken. De vorige voorzitter van de publieke omroep verdiende meer, maar die was daarvoor burgemeester van Amersfoort geweest. Dit was dus niet iemand die opeens uit een internationale multinationale functie omlaag duikelde naar dat inkomen. Wij zijn er nu in geslaagd om een buitengewoon goede voorzitter voor de publieke omroep te vinden in de persoon van Henk Hagoort, die aangesteld is op de Balkenendenorm. Ik denk dat het heel goed mogelijk is om binnen de norm bestuurders voor de publieke omroep te krijgen. Ik geloof ook dat deze keuze in de Tweede Kamer onbetwist is.

Vervolgens is in de Tweede Kamer een motie ingediend met de strekking dat ook diskjockeys en presentatoren bij de publieke omroep onder de norm moeten vallen. De regering heeft aanneming van die motie ontraden, maar ze is wel aangenomen, met steun -- daarom verwees ik daar even naar -- van de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie. Alleen de PvdA-fractie heeft tegen gestemd.

De heer **Asscher** (VVD): Wij zijn het eens over de inkomens van bestuurders in publieke organen. Wat ik absurd vind, is het aftoppen in de vrije sector.

Minister **Plasterk**: Zo had ik het ook begrepen.

De heer **Asscher** (VVD): Ik ben blij dat u in ieder geval bij het ontraden van het aannemen van die motie de steun van de VVD-fractie in de Eerste

Kamer kunt erkennen. Ik gaf zojuist het voorbeeld van de artiest in het concertgebouw. Waar het mij om gaat, is dat het te gek zou zijn als wie dan ook buiten de markt om bepaalt wat die artiest mag verdienen. Dat geldt ook voor de presentatoren, dj's en anderen die werken aan de vrije kant van de publieke omroep.

Minister **Plasterk**: Ik neem daar nota van. De motie is in de Tweede Kamer met overweldigende meerderheid aangenomen. Ik heb besloten om de motie niet als zodanig uit te voeren, maar om voor professionals bij de publieke omroep te kiezen voor een één stap lichter regime. Ik heb gekozen voor de beloningscode. Zo kom ik enigszins tegemoet aan het bezwaar dat u noemde en dat interessant genoeg ook bij de Tweede Kamerfractie van de PvdA leefde. Ik heb de publieke omroep uitgenodigd om een voorstel te doen voor een beloningscode dat het hele stelsel moet omvatten, waarbij het mogelijk is -- dat staat echter niet op voorhand vast -- dat het hoogste salaris in die code wellicht iets boven de Balkenendenorm uitkomt. Ik heb destijds ook publiekelijk gezegd dat ik mij niet voorstel dat dit rond €400.000 komt te liggen. Als schot voor de boeg heb ik toen tegen de publieke omroep gezegd dat het niet te ver van €200.000 moest liggen. Nu is de publieke omroep aan zet. Ik wacht op een voorstel. Ik neem aan dat dit in het voorjaar komt. Dan moet de minister -- zo is het regime -- dat goedkeuren onder het wetsvoorstel voor het beperken van de topinkomens in de publieke en semipublieke sector.

De heer Schouw vraagt of dat betekent dat ik per geval ga beoordelen. Die vraag heb ik zojuist in feite impliciet beantwoord. Ik wacht op de beloningscode. Ik kan mij moeilijk voorstellen dat deze een aspect gaat bevatten van individuele beoordeling en al helemaal niet door de politiek.

Ik heb hiermee een aantal algemene punten besproken. Ik ga nu door met de beantwoording van de overige vragen. Ik zal proberen, daar vlot doorheen te wandelen.

De heer Asscher vraagt naar waarborgen tegen concurrentievervalsing. Ik heb hier in algemene zin al iets over gezegd. Er is op dit punt strenge regelgeving die al jaren in de Mediawet is vastgelegd. Vooral de scheiding tussen de publieke en de commerciële activiteiten is strikt geregeld. De toets op nevenactiviteiten door het Commissariaat voor de Media gaat nu zelfs in plaats van achteraf, vooraf plaatsvinden. Europa kijkt mee. In de discussie met de Europese Commissie is zeer precies gekeken naar mogelijke valse concurrentie ten opzichte van de commerciële omroepen. Tot en met 2004 staat vast dat de STER-tarieven niet te laag zijn geweest, zoals wel eens wordt beweerd. Het beleid is sindsdien niet veranderd. De STER-tarieven zijn marktconform. De Europese Commissie is ook tevreden met het pakket, met uitzondering van de markttoets waarover ik zojuist heb gesproken. Het onderzoek dat de Rekenkamer dit jaar op verzoek van de Tweede Kamer heeft verricht naar doelmatigheid en bedrijfsvoering bevestigt dat beeld.

Ter illustratie: nieuw in het wetsvoorstel is dat nieuwe plannen door het Commissariaat voor de Media vooraf worden getoetst. Ik geef een voorbeeld. De KRO heeft ooit het glossyblad Maria uitgebracht. Een eis aan zo'n blad is dat het zichzelf bedruipt. Daar mag nooit publiek geld in worden gestopt. Nu is het zo dat het commissariaat achteraf heeft geconstateerd dat het aan die voorwaarde voldeed. Geloof dus niet degenen die beweren dat er met publiek geld bladen worden aangeboden, want dat zou het commissariaat onmiddellijk aanmerken als iets wat niet is toegestaan. In het nieuwe regime moet men daar vooraf toestemming voor vragen, zodat van tevoren duidelijk is dat dit niet het geval zal zijn.

De heer Asscher vraagt naar de techniekneutraliteit van het wetsvoorstel. Het wetsvoorstel is in meerdere opzichten techniekneutraal. Allereerst is er geen onderscheid meer tussen traditionele radio en televisie als hoofdtaak van de publieke omroep en digitale kanalen, websites en mobiele diensten als neventaak. Al het elektronische aanbod is dus hoofdtaak. Er is een gelijke behandeling van analoge en digitale distributie van radio en televisie, want voor beide geldt dat publieke zenders verplicht moeten worden doorgegeven indien meer dan de helft van de mensen analoog respectievelijk digitaal kijkt. De enige niet techniekneutrale bepaling in het wetsvoorstel -- hierin heeft de heer Asscher gelijk -- betreft de verplichte distributie van publieke zenders. Die doorgifteplicht geldt inderdaad alleen voor kabelnetwerken, omdat de meeste mensen via de kabel kijken. Dat wordt in de wet aangemerkt als dominante positie.

Er is inderdaad geen doorgifteplicht voor ether en satelliet. Dat heeft twee redenen. Ten eerste is het niet nodig. De publieke omroep heeft eigen etherfrequenties en de satelliet is niet dominant. Ten tweede is het strijdig met de Universele Dienstenrichtlijn, die bepaalt dat je alleen verplichtingen mag opleggen aan netwerken die dominant zijn. Als de kabel niet meer dominant is, dan vervalt de doorgifteplicht overigens ook automatisch.

De heer Asscher en anderen vroegen naar de definitie van het begrip "significant". Gevraagd is waarom er geen vast percentage in de wet is opgenomen. In het wetsvoorstel wordt geregeld dat als een significant aantal abonnees via de kabel analoog of digitaal televisie kijkt, de landelijke netten en de regionale en lokale publieke omroep moeten worden doorgegeven. De heer Asscher vroeg waarom er geen vast percentage in de wet wordt opgenomen. De reden is dat ik daar een zekere flexibiliteit in wil houden. Er is veel in beweging. Wij kunnen zeggen dat significant betekent 40% of 50%. Gesteld dat het zich settelt op een stabiele 35%, dan zou ik op geen enkele wijze meer kunnen vastleggen dat men de publieke omroep of de regionale televisie moet doorgeven. De Tweede Kamer heeft om die reden gezegd dat zij die flexibiliteit wil houden. Zij is daar heel blij mee. Ik denk dat wij op deze manier kunnen werken. Het oordeel zal bij het Commissariaat voor de Media liggen. Wij zijn het er in ieder geval over

eens dat, wanneer het percentage boven de 50 uitkomt, dit in ieder geval significant is. Dan heeft het commissariaat de ruimte om te zeggen dat het voor deze periode in dat gebied 40% blijft, maar dat dit toch voldoende reden is om ook de publieke, de lokale of de regionale omroep door te geven.

De heer **Asscher** (VVD): Dat begrijp ik heel goed. Mijn opmerking was ook niet bedoeld, dit in de wet op te nemen, maar om dit via een algemene maatregel van bestuur te regelen, zodat er enige flexibiliteit is.

Minister **Plasterk**: Dat had ook gekund, maar ik denk dat wij die flexibiliteit nu ook hebben. Zeker met de richtlijn die ik zojuist aangaf, kan het commissariaat hierop toezien. Nogmaals, ook de Tweede Kamer stelde dit zeer op prijs. Op zichzelf kan het op deze wijze in het vat worden gegoten.

De heer Asscher heeft gevraagd hoe het mogelijk is dat er een draaideur in het bestel zit. De verlening van erkenning is een zorgvuldig proces.

Ik vraag daarover advies bij de Raad van Bestuur Publieke Omroep, het Commissariaat voor de Media en de Raad voor Cultuur. Dat is vooral van belang voor de toetsing van aspiranten zoals LLink en MAX. Voor een definitieve erkenning moeten zij niet alleen 150.000 leden hebben. Dit is ook het moment om na te gaan of zij echt iets nieuws toevoegen aan de publieke programmering. Ik heb de visitatiecommissie gevraagd om daar alvast een eerste oordeel over te geven.

Voor bestaande omroepen is de procedure minder zwaar. Zo lang zij genoeg leden hebben en niet zwaar onder de maat presteren, kunnen zij in het bestel blijven. Maar in mijn volgende voorstel, de Erkenningswet, waarop ik bij deze Kamer nog terugkom, wordt de erkenningsprocedure voor alle omroepen zwaarder, dus ook voor de bestaande. Het enkele feit dat een omroep een bestaande omroep is, is niet voldoende om, als hij echt onder de maat gaat presteren, de vergunning niet in gevaar te zien komen.

De heer Asscher vroeg naar de strijdigheid van de alcoholreclame met de Grondwet. Er is overigens meer gezegd over de alcoholreclame. Ik kom bij de inbreng van diverse andere leden nog op aspecten ervan terug. Alcoholreclame kan niet in strijd zijn met de Grondwet, want reclame wordt sowieso niet beschermd door artikel 7 van de Grondwet. Ik heb de Grondwet er voor de gezelligheid even bij gepakt. Er staat: de voorgaande leden zijn niet van toepassing op het maken van handelsreclame. Die strijdigheid is er dus niet. Handelsreclame wordt wel beschermd door het recht op de vrijheid van meningsuiting, artikel 10, eerste lid, van het EVRM. Maar dat recht kan op grond van het tweede lid van artikel 10 onder bepaalde voorwaarden worden beperkt. Er moet een wettelijke grondslag zijn, het moet noodzakelijk zijn in een democratische samenleving en de doelstelling moet van algemeen belang zijn. Je kunt erover van mening verschillen of dat hier het geval is, maar de grondslag ervoor is dus aanwezig.

De regering is van mening dat de regeling daaraan voldoet. Zij dient een dringend maatschappelijk belang, namelijk het terugdringen van het alcoholgebruik onder jongeren. Dat is overigens een onderdeel van een meer omvattend pakket gericht op het bestrijden van alcoholmisbruik door jongeren. Met name minister Klink stelt dit pakket, als portefeuillehouder, vast. Dit is een uitvloeisel ervan op het gebied van de media. De maatregel is naar mijn oordeel proportioneel, omdat er geen totaalverbod op alcoholreclame wordt ingevoerd. Ook in andere media, zoals de geschreven pers, blijft er ruimte voor alcoholreclame.

De heer Asscher heeft gevraagd hoe het zit als de alcoholreclame vervolgens wordt aangeboden door een buitenlandse aanbieder, zoals RTL. Ik constateer met blijdschap dat RTL zich schikt in deze regeling. RTL heeft aangegeven, zich daaraan te conformeren en geen misbruik te zullen maken van het feit dat men niet vanuit Nederland zendt en zich dus niet naar de regeling zou hoeven te voegen. Als een buitenlandse zender dat zou doen, kent de Richtlijn voor Europese audiovisuele media, die binnenkort aan deze Kamer zal worden gestuurd, een weg om dat op te leggen. Als deze wet door de Kamers wordt gesteund, moet zij voor eind 2009 geïmplementeerd zijn. Eind volgend jaar moet deze Kamer dus in de gelegenheid zijn gesteld, erover te stemmen. Dan kan die mogelijkheid worden "gedicht".

Voorzitter. Ik heb hiermee de vragen van de heer Asscher naar vermogen beantwoord. Ik kom op de opmerkingen van de heer Slager. Mijn stapeltje papieren wordt steeds dunner, omdat een aantal onderwerpen bij verschillende sprekers aan de orde is geweest. U duidt mij niet euvel dat ik bij het ingaan op de eerste spreker meer vragen beantwoord. Een aantal vragen is echter ook door diverse andere sprekers aan de orde gesteld.

De heer Slager heeft gesproken over de prestatieovereenkomst. Ik ben daar al op ingegaan. Hij heeft gepleit voor een reclamevrije publieke omroep. Ik heb ook daarop gereageerd. Nogmaals, het is een legitiem model, maar ik denk dat het onherroepelijk leidt tot een andere publieke omroep, tenzij wij bereid zijn om er nog 200 mln. gemeenschapsgeld aan toe te voegen. Ik vrees dat ik daar de handen niet voor op elkaar krijg.

De heer **Slager** (SP): Ik heb niet gepleit voor een reclamevrije omroep, terwijl ik dat graag wil, maar ik heb gevraagd of u misschien wilt overwegen om de reclame langzamerhand terug te dringen.

Minister **Plasterk**: De regering kiest niet voor een ander model en ook niet voor een andere omvang. Wij gaan een nieuwe concessieperiode van vijf jaar in. Nu staat het op de rails. Je krijgt die discussie sowieso terug als je naar nieuwe modellen kijkt. Wij spraken zojuist over de langetermijnhorizon, waarbij reclame wordt opgenomen in zaken die worden aangeboden. Je krijgt steeds meer technieken om reclames te omzeilen. Ik verwacht dan ook dat wij die discussie weer terugkrijgen, maar dat was niet uw vraag.

De heer Slager vroeg of lage STER-tarieven oneerlijke concurrentie voor de kranten zijn. Ik heb daar overmorgen in de Tweede Kamer een uitgebreid debat over. De tarieven die de STER berekent, zijn niet lager dan marktconform. Niettemin concurreert de STER met andere mogelijkheden om reclame aan te bieden. Ik heb veel begrip -- dit valt overigens enigszins buiten de context van dit debat -- voor de benarde positie van de schrijvende pers. Ik wil er graag veel aan doen, maar het is niet verstandig om de pijlen op de publieke omroep te richten, omdat ik juist denk dat er een belangrijke symbiose is tussen de schrijvende pers en de publieke omroep. Zij versterken elkaar. De kranten zouden niet tot leven komen als mensen niet via de omroep gezien hadden wie al die poppetjes zijn waarover zij in de krant lezen. Omgekeerd baseren de publieke omroepen zich natuurlijk nadrukkelijk op wat zij in de krant lezen. Een controverse op dat punt lijkt mij niet verstandig. Ik zeg dit overigens niet tegen de heer Slager, want die zoekt die niet, maar tegen de mensen uit de krantenwereld die nu bepleiten om vanuit het belang van de dagbladen de STER-reclame op te doeken. Ik ben daar niet voor. Het is niet verstandig om de oplossing in die richting te zoeken. Ik zoek die graag in andere richtingen. Overmorgen zullen wij daarover in de Tweede Kamer praten. Onderdeel is in ieder geval het afkomen van de STER-inkomsten ten behoeve van vernieuwing in de krantensector. Ik denk dat die nuttig en nodig is.

De heer **Schouw** (D66): Misschien kunnen wij alvast oefenen voor het debat in de Tweede Kamer. Het kan niet zo zijn dat de overheid slechtlopende media helpt. Volgens mij heb ik de minister goed begrepen dat hij het woordje "innovatie" plakke voor het bedrag van 8 mln. dat hij beschikbaar stelt. Kan hij daarop een toelichting geven?

Minister **Plasterk**: Dat kan ik. Het antwoord op de tweede vraag is eigenlijk ook meteen het antwoord op de eerste vraag. Ik ben het met u eens dat het niet de taak van de overheid is om het risico van kranten over te nemen en om kranten structureel te financieren. Ik herinner eraan dat bijvoorbeeld de NRC en de Volkskrant winst maken; in een orde van grootte van 10%. Dat is legitiem, mooi en verstandig en is goed voor het bedrijf. Wat er de laatste jaren is misgegaan, hebben wij vanavond nog in het NRC Handelsblad kunnen lezen, namelijk dat er buitenlandse avonturen hebben plaatsgevonden die honderden miljoenen uit PCM hebben gehaald. Dat levert nu de grote risico's op. Overigens bestaat er ook een onderstroom op de lange termijn om je als krantensector zorgen over te maken. De ontleding en het feit de steeds meer jongeren zeggen: waarom zou ik geld betalen om het nieuws van gisteren te lezen, terwijl ik het nieuws van nu gratis op het internet kan vinden? Men gaat er anders mee om. Ik geloof dat de studenten van vandaag lang niet meer allemaal automatisch, zodra zij op kamers gaan, een krantenabonnement nemen. In mijn tijd, en misschien in de tijd van de heer Schouw, deden

mensen dat massaal wel. Er is echt wel reden om je op dat gebied zorgen te maken, maar ik ben het met de heer Schouw eens dat de overheid nu niet moet gaan participeren in het runnen van kranten.

Wel kunnen wij ze soms even over die hobbel van de innovatie helpen want ik denk dat de sector zelf ook wel steken heeft laten vallen, dat men te lang is blijven zeggen: wij maken gewoon wat wij maken. Een voorbeeld van hoe het anders kan, vind ik nrc.next. Dat heeft nu een oplage van ongeveer 50.000. Het is bewust op een ander formaat gemaakt. Het heeft echt een andere vorm. Het bereikt een duidelijk jongere doelgroep dan de avondkrant NRC Handelsblad deed. Het is een experiment. Het kostte een paar miljoen. Die gok heeft men genomen en men heeft gewonnen. Bij dat soort zaken kan ik mij voorstellen dat de overheid, zeker in deze krapte waarin niemand meer iets durft te doen, nog een duwtje kan geven in de goede richting. Juist nu zijn die experimenten nodig, maar juist nu zal de ondernemer zeggen: wij wagen het niet want met die kredietcrisis is het te riskant. Ik denk dus dat het nu een goed moment is om te ondersteunen.

Een tweede categorie van experimenten zal betrekking hebben op het multimediale aanbod. Ik kan mij voorstellen dat een krant op een gegeven moment zegt: ik ga voor de mobiele telefoon al het nieuws over onderwijs aanbieden, wat men dan twee keer per dag krijgt. Dat bestaat nu niet. Dat zou nieuw zijn. Als zo'n experiment risico in zich bergt, kan men daarvoor een aanvraag bij zo'n fonds indienen.

Ik ga door met de beantwoording van de vragen van de heer Dölle. Hij had een hele serie en was zo vriendelijk ze zelf al te nummeren dus dat moet helemaal goed gaan. Hij heeft gevraagd naar meer waarborgen voor de onafhankelijkheid en de autonomie. Ik onderschrijf die uitgangspunten natuurlijk. Die belangrijke uitgangspunten vertalen zich bijvoorbeeld ook in de manier waarop de voorgestelde Mediawet de benoeming van de leden van de raad van bestuur van de publieke omroep en de visitatie regelt. Zo is de raad van toezicht geheel verantwoordelijk voor de benoeming van de leden van de raad van bestuur. Hij stelt het profiel op, voert de gesprekken met de kandidaten en benoemt uiteindelijk ook. Mijn rol als minister speel ik op gepaste afstand. Ik stem in met het voorstel van de raad van toezicht. Zo is bijvoorbeeld ook de benoeming van de voorzitter van de publieke omroep tot stand gekomen.

De vijfjarige visitatie vindt ook geheel plaats onder verantwoordelijkheid van de raad van toezicht van de publieke omroep. Hij bepaalt het onderzoekskader, benoemt en installeert een visitatiecommissie en maakt het rapport openbaar. Ook hier geldt dat ik word gehoord en de mogelijkheid heb om onderzoeksvragen in te brengen, maar ik bepaal dat niet. Met die voorbeelden hoop ik duidelijk te maken dat op meer plaatsen in het wetsvoorstel invulling wordt gegeven aan de begrippen "inhoud van programma's" en "programmatische autonomie".

De heer Dölle heeft gevraagd of ik het principiële onjuist vind om sommige vormen van

valse informatieverstrekking uit de mediataak te weren onder het mom van programmatische autonomie. Het antwoord is bevestigend. Ik vind het inderdaad principieel onjuist om journalistieke of programmatische keuzen te maken voor redacties of programmamakers. Er zijn wel eisen van journalistiek aanbod: er moet worden voldaan aan hoge professionele en journalistieke kwaliteitseisen. Chequeboekjournalistiek, wat de heer Dölle noemde, hoort niet thuis in wat dient te worden gemaakt. Verder dient het publieke media-aanbod conform de wettelijke publieketaakopdracht evenwichtig, pluriform, gevarieerd, kwalitatief hoogstaand en onafhankelijk te zijn. De heer Dölle vroeg naar een hoax. Ik neem aan dat hij bijvoorbeeld verwijst naar die nierenshow bij BNN die velen heeft verrast, mij ook. Ik vind inderdaad ten principale dat het niet aan mij is om daar in te grijpen. Voor ik wist dat het een grap was, een hoax, heb ik dat standpunt ook in de Tweede Kamer verdedigd. Toen was het veel lastiger, want terugkijkend is het makkelijk om erover te spreken, maar ook voordien heb ik gezegd dat ik zelfs niet wilde toekomen aan een oordeel over de smakeloosheid daarvan. Nogmaals, achteraf was ik blij want het was niet zo smakeloos als wij allen dachten dat het had kunnen worden.

De heer **Dölle** (CDA): Het gaat mij er niet zozeer om wat de minister er zelf van vond, hoewel ik dat wel belangrijk vind. Mijn vraag ging erover dat er een kern in de uitingsvrijheid van media zit die onaantastbaar is. Dat zijn de inhoud en de programmatische autonomie. De vraag luidde of er nog meer zaken zijn. De minister noemt een aantal zaken waarin de wetgever terughoudend is, maar waarmee de wetgever zich in principe zou kunnen bemoeien. Ik vroeg als voorbeeld of je de betrouwbaarheid van de media als eis in een publieke missie kunt stellen. Het voorbeeld was niet de Donorshow, maar de Franstalige uitzending van de publieke tv die een Vlaamse staatsgreep suggereerde, het halve land op de been bracht, allerlei toestanden daaromheen veroorzaakte en dat legitimeerde met wat ik "sociaal-agogische motieven" noem. De vraag luidt of je in een publieke missie dat type journalistiek in prestatiecontracten kunt uitsluiten.

Minister **Plasterk**: Ik ben daar in zijn algemeenheid niet voor. Een mooi voorbeeld is The War of the Worlds van Orson Welles in de Verenigde Staten. Dat is ook uitgezonden. Mensen dachten inderdaad dat er een wereldoorlog op komst was. Dit geldt totdat de openbare orde in gevaar komt. Dan is het ook niet meer mijn verantwoordelijkheid als minister van de media, maar wordt het een heel andere kwestie. Ik wil die grens inderdaad ruim houden.

De heer **Dölle** (CDA): Ik denk dat dat alleen maar heel verstandig is. Ik kan mij echter voorstellen dat je als eis stelt dat men niet bewust manipulatief uitzendingen maakt. Maar goed, de minister wil daar niet aan. Bij de Orson Welleskwestie moest

Orson Welles overigens vluchten en er vielen ook doden. Dat was een grote paniek.

Minister **Plasterk**: Mocht het ooit zover komen, dan treden wij misschien in de situatie waarnaar ik net verwees want dan is de orde wel in gevaar.

De heer Dölle vroeg of de versplintering van de omroepverenigingen gevolgen heeft voor evenwichtige plaatsing. Dat heeft met name betrekking op het voorstel voor de Erkenningswet. Dat is onlangs ingediend. Die maakt de toetsing van alle omroepverenigingen scherper. Dat geldt vooral voor aspirant-omroepen. Dat geldt ook voor de overgang van voorlopige erkenning naar de status van erkende omroep. Die lat wordt hoger gelegd. De inzet is echter pluriformiteit. Dat wil zeggen: pluriformiteit die de luisteraar en de kijker kunnen opmerken. Het valt niet uit te sluiten dat toch het aantal omroepen groeit. Ik heb de drempel in het voorstel voor de Erkenningswet wel op 150.000 leden gelegd. Ik geprobeerd om wat dat betreft de versplintering tegen te gaan. Mocht het aantal omroepen iets groeien dan zie ik geen grote gevolgen voor de evenwichtige plaatsing van programma's. De systematiek van geld op schema prikkelt elke omroep om te komen met de beste voorstellen voor interessante tijdsblokken. De redacties van elk aanbodkanaal zijn natuurlijk betrokken bij de ordening van het aanbod en in het uiterste geval is er een beroepsmogelijkheid.

Over het begrip "significant" heb ik gesproken. De heer Dölle heeft gevraagd naar wat hij zelf al een "dramatische casus" noemde, namelijk collectief ontslag van de raad van toezicht van de publieke omroep. Ik denk dat het niet gemakkelijk moet zijn om de raad van toezicht collectief te ontslaan. In Nederland willen wij geen staatsomroep en dient de overheid dus een gepaste afstand te bewaren ten opzichte van de media. Dat geldt evenzeer voor de publieke omroep. Wij moeten ervoor waken dat politieke motieven van invloed kunnen zijn op het functioneren van de publieke omroep. Daarom meen ik dat collectief ontslag alleen in extreme omstandigheden aan de orde kan zijn. Terecht moet er dan een heel zware bewijslast bij de overheid berusten. Hoe hypothetisch deze casus ook is, ik wil er toch niet in meegaan. Ik wil ook niet dat een politieke power change bijvoorbeeld aanleiding kan zijn tot een collectief ontslag voor de omroep. Ik neem aan dat de heer Dölle dat ook niet beoogt.

De heer **Dölle** (CDA): Het is een voortzetting van de schriftelijke voorbereiding. Daarin werd het voor mogelijk gehouden dat de raad van toezicht ook collectief wordt ontslagen, maar dan moest ieder van de afzonderlijke leden wangedrag hebben getoond of slechte dingen hebben gedaan.

Minister **Plasterk**: Dan gaat het om de som van individuele ontslagen.

De heer **Dölle** (CDA): Ja. Ik ben blij dat daarover duidelijkheid bestaat. Bij een college van b en w of iets anders kun je het hele college naar huis sturen vanwege ernstig falen van het college, ook de

mensen die daaraan niet schuldig zijn. Dat was de achtergrond van de vraag. Als de minister zegt dat dit niet mogelijk is, dan is het helder.

Minister **Plasterk**: Ja, zo bedoelde ik het antwoord. De heer Dölle heeft verder gevraagd naar het sturen van de omroep op de Nederlandse identiteit. Allereerst denk ik dat de publieke omroep zich bewust is van de belangrijke elementen van de Nederlandse cultuur in ruime zin, dus inclusief de taal en de staatsinrichting. Dat ligt ook besloten in het karakter van de omroepen, in het bijzonder vanwege de binding met leden. Mocht het zo zijn dat de ene omroep er wat minder aan hecht, dan is het juist de waarde van ons pluriforme stelsel dat er dan altijd andere omroepen zijn die er meer aandacht aan besteden. Ik ben er dus niet voor om te gaan sturen met het instrumentarium dat de wet biedt. Dat zou ons in een gevaarlijke positie brengen. Volgens mij is het ook niet nodig. Wel ben ik het met de heer Dölle eens waar het gaat om het grote belang van de Nederlandse identiteit. Ik ga er niet op sturen maar ik verwacht wel dat die identiteit in programma's herkenbaar is. En dat is ze ook bij de Nederlandse publieke omroep.

Verder heeft de heer Dölle gevraagd of het advies van de Raad voor Cultuur dat aspirant-omroepen niet vernieuwend zijn, een grondslag kan zijn voor een afwijzing. De regering hecht inderdaad aan de toegevoegde waarde die een aspirant-omroep gaat bieden. Als de Raad voor Cultuur een helder en overtuigend negatief oordeel op dit punt heeft, kan dat voldoende grond zijn voor een afwijzing. Ik verwacht overigens dat in dat geval ook andere adviseurs de vinger op dezelfde zere plek zullen leggen. Overigens hoort deze discussie sowieso bij de Erkenningwet, waarover wij hier nog nader komen te spreken.

De heer Dölle heeft nog gevraagd naar quota voor Europese producten. Die hebben vanaf het begin een economische component gehad. Ik zie niet in wat daar mis mee is. Het is ook een prikkel voor omroepen om op zoek te gaan naar talent dat niet vast aan de eigen organisatie verbonden is. Zulk talent heeft vaak wel een relatie met een productiebedrijf omdat dergelijke bedrijven over de middelen beschikken om nieuwe programma-ideeën en formats te ontwikkelen. In een tijd van snelle technologische vernieuwing geldt dat extra bij concepten die van meerdere media gebruik kunnen maken. Dus ik denk niet dat het een bezwaar behoeft op te leveren.

De heer **Dölle** (CDA): De verplichting die de wetgever oplegt is meer dan wat Europa oplegt en tast dus de autonomie van de verenigingen in zekere zin aan omdat ze verplicht worden hun waar van buiten te betrekken. Het argument was altijd om de sector niet de dupe te laten zijn. Dat is een heel goede redengeving, maar naar verloop van tijd is die vrije sector buitengewone gegroeid. Ik denk aan Endemol en vergelijkbare organisaties. Dus dat oude motief is er niet meer. Het nieuwe motief dat u aanvoert, is dat die sector economisch zo van belang is voor ons land. Is dat motief, het economisch belang van Nederland, een motief dat

ook in andere gevallen gebruikt kan worden om de verenigingsautonomie aan te tasten?

Minister **Plasterk**: Als het zo ver zou gaan dat je die autonomie op een onacceptabele manier zou aantasten, zou ik er niet voor zijn, maar ik denk dat deze lichte verhoging wat dat betreft wel kan. Ik heb ook niet de indruk dat de omroepen er bezwaar tegen hebben of er niet mee kunnen leven.

Verder vroeg de heer Dölle naar het vermaak bij de publieke omroep waarbij hij verwees naar het advies van de WRR. Ik heb er eigenlijk in het algemene deel van mijn beantwoording al iets over gezegd. In een voorstel van mijn voorganger, staatssecretaris Van der Laan, is geprobeerd vermaak buiten haken te zetten voor de publieke omroep. Dat bleek overigens in de praktijk lastig. Want wat is vermaak? De staatssecretaris had voorgesteld om de publieke omroep te beperken tot functioneel vermaak. Een soort functioneel bloot dus. Dat zijn echter van die begrippen waar je alle kanten mee op kunt. Dus ik heb daar niet voor gekozen.

Daarnaast vroeg de heer Dölle of er spanning is bij de beoordeling van aspirant-omroepen met verenigingsdemocratie. De aanvragers van een erkenning die een sterke opdracht uit de vereniging hebben meegekregen, zouden tegen een negatieve beoordeling kunnen aanlopen. Ik houd niet van casuïstiek vooraf, dus laten wij het maar even afwachten. Ik denk dat wanneer een omroepvereniging zich zeer exclusief op haar eigen achterban wil richten en niets aan het publieke bestel toevoegt, op een gegeven moment het oordeel zou kunnen zijn dat die vereniging niet op die plek in de publieke omroep hoort en dat die vereniging op een andere manier, bijvoorbeeld via internet of betaaltelevisie, bereikt zou moeten worden. Dus verenigingen zullen zich vooraf rekenschap moeten geven van het wettelijk kader waarbinnen zij hun erkenningen ambiëren.

De heer **Dölle** (CDA): Dat zijn wij geheel met u eens, maar de vraag was iets anders. Wij lezen het aldus: de minister kan een erkenning weigeren wanneer deze van oordeel is dat de aanvrager de identiteit en de missie van zijn instelling onvoldoende tot uitdrukking brengt in zijn programmatische planning. Ik heb het dat over artikel 2.32. Ik noem als voorbeeld de nieuwe omroep die er eventueel komt, de Populistische Omroep Nederland. Als de structuur erachter vindt dat deze instelling haar missie en identiteit voldoende tot uitdrukking brengt, dan kan het zo zijn dat u daar een ander oordeel over geeft, althans als ik de wet goed interpreteer.

Minister **Plasterk**: Dan verleidt u mij toch tot casuïstiek, op het gevaar af mij zelf vast zetten. Stel dat er een organisatie is die de titel Populistische Omroep Nederland pakt, omdat men het gevoel heeft dat daar een gat in de markt zit, maar die vervolgens iets aanbiedt wat qua aanbod en karakter identiek is aan wat er al is. Het Commissariaat voor de Media kan dan zeggen dat dit eigenlijk een vorm van bedrog is, aangezien er

helemaal niets is wat bijdraagt aan de pluriformiteit. Stel dus dat men alleen maar een aantal oude televisieseries opkoopt en gaat uitzenden onder het motto van een bepaalde stroming en het Commissariaat voor de Media constateert dat er helemaal geen sprake is van een bijdrage aan de pluriformiteit, dan zou ik op basis van deze wet kunnen oordelen dat men niet in aanmerking komt. Nogmaals, het is casuïstiek. Ik denk ook niet dat die situatie zich voor zal doen omdat mensen altijd een reden hebben waarom ze zich in het publiek bestel willen begeven. Dat zal toch zijn dat men voor een bepaald standpunt of een bepaalde invalshoek een podium wil verwerven.

De heer Thissen had een puntige bijdrage. Hij vroeg allereerst naar de lange termijn. In feite ben ik daar zo-evenal op ingegaan. Dat geldt in feite ook voor zijn opmerkingen over de alcoholreclame. Hij heeft gevraagd welke acties ik zal ondernemen als RTL niet zou schikken op dat punt. Als wij de audiovisuele richtlijn hier hebben vastgesteld kan ik daarop actie ondernemen. Ik heb ten aanzien van de alcoholreclame ook gekeken naar wat er in diverse landen om ons heen gebeurt. Wij conformeren ons in principe aan de manier waarop de meeste omliggende landen het ook doen. Dus zo'n merkwaardige gedachte is dat niet van die negen uur 's avonds. Dat neemt niet weg dat ik er wel een oog op wil houden. Stel dat alle aanbieders om twee minuten over negen massief en massaal alleen nog maar alcoholreclame zouden gaan aanbieden, dan houd ik mij nog even het recht voor om te zeggen: mijne dames en heren, dit was nu ook weer niet de bedoeling. Ik verwacht dat overigens eerlijk gezegd niet.

De heer De Boer heeft gesproken over de inperking van de onafhankelijkheid met het oog op samenwerking met culturele instellingen. De inhoudelijke onafhankelijkheid staat altijd voorop. De passage in mijn brief van 10 november waarop hij doelt, heeft te maken met een paar regels rond de financiering van de publieke omroep. Er is een bepaling in de wet, artikel 85 van de Mediawet, in het voorliggende voorstel artikel 2.1.41, die zegt dat de publieke omroepen zich niet dienstbaar maken aan winst door derden. Over die bepaling is soms onduidelijkheid. Wanneer draagt de publieke omroep nu precies bij aan winst door derden en hoe moet deze bepaling worden geïnterpreteerd bij de samenwerking tussen culturele instellingen en de publieke omroep? Immers, beide zijn publiek gefinancierde organisaties. Die onduidelijkheden wil ik graag wegnemen zodat de medewerking tussen culturele instellingen en de publieke omroep verder kan worden versterkt. Daarom heb ik het Commissariaat voor de Media gevraagd zich daarover nader te buigen.

Verder vroeg de heer De Boer waarom de doorgifteplicht niet geldt voor alle platforms. Die geldt dus alleen voor de kabel. Dat betreft de bekende coaxkabel, ADSL en glasvezel. Dit wetsvoorstel maakt geen onderscheid in het soort kabels. Voor de consument maakt het immers niet uit via welke kabel het signaal het huis binnenkomt. De doorgifteverplichting geldt niet voor andere vormen van verspreiding zoals de satelliet en de

ether. Op de satelliet kunnen omroepen zelf hun doorgifte regelen. Dat doen de landelijke en regionale omroepen nu ook. Daar is geen dwingende regelgeving voor nodig. Daarbij is de satelliet geen dominante infrastructuur zoals de kabel. In de ether is de overheid de partij die de frequenties verdeelt. Dus daar zitten wij sowieso al aan het roer. Het primaat ligt in eerste instantie bij EZ. De overheid kan de frequentieruimtes reserveren voor de publieke omroep voordat zij worden uitgegeven aan commerciële vergunninghouders.

De heer De Boer vroeg ook naar de regiotalen. Dat had hij schriftelijk al gedaan, maar met deze vervolgvraag vroeg hij of ik het belang van de regiotalen bij de regionale omroepen zou willen benadrukken. Ik heb veel waardering voor de manier waarop dat sowieso gebeurt, in bijvoorbeeld Friesland, Overijssel en Limburg. Men gebruikt steeds meer de taal van de streek om het publiek aan zich te binden. Dat blijkt een groot succes en ik ben graag bereid om die waardering bij een passende gelegenheid over te brengen. Ik vertrouw erop dat zij dit als een stimulans zullen ervaren.

Ik had het net al over het tijdstip van 21.00 uur. Je kunt daarover altijd van mening verschillen. Je kunt altijd een andere grens instellen. Wij hebben weloverwogen gekozen voor 21.00 uur. Dan gaat de vooravondprogrammering over in de avondprogrammering en liggen jonge kinderen in principe in bed. De helft van de totale hoeveelheid alcoholspots wordt uitgezonden tussen 18.00 uur en 21.00 uur. Het is dus een aanmerkelijke beperking van de hoeveelheid alcoholreclame. Bovendien ligt het piekgebruik bij jongeren van zes tot en met elf jaar tussen 20.00 uur en 21.00 uur. Daar haal je dus echt veel weg. Dit komt tegemoet aan de wens van de heer De Boer. Ten slotte sluit het aan bij de praktijk in de meeste andere EU-lidstaten die een reclamebeperking hebben. Zoals ik al heb gezegd: ik blijf het monitoren. Mocht die grens tot een dramatische overschrijding leiden net na negenen, dan moeten wij dat tijdstip opnieuw beoordelen. Ik hoop en verwacht echter dat de sector daarin ook zelf verantwoordelijkheid zal nemen.

Dan kom ik bij de vragen van de heer Schouw. De opvattingen over het BBC-model zijn bekend en ik heb daar ten principale op gereageerd. Ik heb ook aangegeven waarom ik tegen zo'n markttoets ben zoals de commissie die voorstelt. Hij vroeg of er één verantwoordingsdocument kan komen waarin alles staat wat de publieke omroep heeft gepresteerd. De Nederlandse publieke omroep legt reeds op veel manieren verantwoording af over haar prestaties, besteding van middelen en naleving van regels. Dat is nu versnipperd en ik vind één document waar dat allemaal ex post bij elkaar staat, ook gewenst. Artikel 2.58 van dit wetsvoorstel regelt dat voor de toekomst en ook nog eerder in het jaar. Dat artikel zal ik niet geheel voorlezen. Op de vraag over topinkomens heb ik gereageerd.

De heer **Schouw** (D66): Jammer dat u dat niet voorleest. Er zat natuurlijk een vraag achter. Zou het een idee zijn om dat jaarlijks op een nette manier te bespreken met een deel van het parlement, zodat het ook als input kan dienen voor de publieke omroep? Wij willen aan de voorkant niet sturen en dat snap ik, maar je kunt wel aan de achterkant, ex post, een aantal bevindingen hebben en die weer overbrengen. Daar zou ik graag uw reactie op willen hebben.

Minister **Plasterk**: Mag ik u toezeggen dat ik u die toestuur? Dan kunt u beoordelen of u op basis daarvan met mij een gesprek in de Kamer wilt hebben.

De heer Schouw constateerde dat de omroepen zelf hun evaluaties uitvoeren en vroeg of dat niet de slager is die zijn eigen vlees keurt. De zelfevaluatie van de afzonderlijke omroepen liggen inderdaad aan de basis van de rapportage van de evaluatiecommissies. Dat is een gebruikelijke procedure. In het hoger onderwijs gebeurt het ook op die manier. Het zijn professionals die er zelf belang bij hebben om zichzelf te beoordelen. Het is mijn eigen ervaring uit vijftientig jaar hoger onderwijs dat men in zo'n situatie gretig is om een strenge beoordeling te krijgen, omdat dat voor de eigen organisatie ook een manier is om iedereen scherp te houden. De hoeveelheid zendtijd en budget wordt daar niet door bepaald. Als je streng beoordeeld wordt, krijg je niet minder zendtijd of budget, maar kun je de eigen organisatie scherp houden. Het is heel verstandig om dat te doen. Daardoor zijn zij betrokken en kunnen zij er ook van leren. Het is openbaar en kan door iedereen worden ingezien en gecontroleerd. De vorige visitatiecommissie heeft met een zeer kritisch rapport laten zien dat deze manier van werken wel degelijk tot een onafhankelijk en scherp oordeel kan leiden. Zo komen wij weer op de discussie over hoe sturend of terughoudend je als overheid wilt zijn. Ik wil niet de formele opdrachtgever zijn, want dan zou ik te dicht op de inhoud gaan zitten, maar ik regel wel de opdracht tot een evaluatie in de wet. Daarmee ben ik in zekere zin de achterliggende opdrachtgever. Bovendien kan ik de evaluatiecommissie specifieke vragen meegeven, bijvoorbeeld over iets wat specifieke aandacht of zorg nodig heeft. De Kamer kan mij in principe ook vragen om daar vragen aan toe te voegen. Het is dan aan mij of ik dat meegeef, maar wij kunnen daar dan in ieder geval gesprekken over hebben. Op die manier kan het ook worden verankerd.

De meeste vragen van mevrouw Tan heb ik al beantwoord. Ik ben ingegaan op de prestatieovereenkomst, de Europese aspecten en het haat zaaien. Alleen aan de mediawijsheid heb ik nog geen aandacht gegeven. Zij vroeg waarom het niet mogelijk is om bij de uitzending van elk programma bij de aftiteling een colofon aan te treffen, zoals de schrijvende media dat ook hebben. Zo weet een burger precies wie het heeft gemaakt en kan hij een redacteur benaderen. Ik vind het een interessante gedachte. De kijkers kunnen op verschillende manieren de afzender van een programma vinden: via het logo dat in beeld is, de

internetsite, het Commissariaat voor de Media of de gidsen. Zo'n aftiteling flitst voorbij. Als je haar zo traag voorbij wilt laten komen dat men werkelijk kan lezen wat er staat, moet je een bioscoop tempo aanhouden. In de bioscoop blijft de echte diehard daarvoor zitten, maar dat zie ik bij een doorlopend programma nog niet helemaal gebeuren. Als je naar een bioscoop voor liefhebbers gaat, blijft iedereen zitten, want men wil even zien wie de camera heeft vast gehad. In een groot Pathétheater stuift iedereen echter naar de popcorn. Dat geeft aan dat mensen daar verschillend mee om willen gaan. Als je met een korte verwijzing naar een website kunt aangeven waar de informatie beschikbaar is, is dat misschien praktischer.

Volgens artikel 3 bis van de nieuwe Europese richtlijn voor audiovisuele mediadiensten zal straks via de nieuwe Mediawet worden voorgeschreven dat de aanbieders van andere audiovisuele mediadiensten, zoals "on demand"-diensten, hun contactgegevens rechtstreeks en permanent beschikbaar moeten stellen voor het publiek. Je kunt dus nooit onder de radar blijven vliegen en onbekend blijven. Ik ben graag bereid om in overleg met de publieke en commerciële omroepen de gedragscode voor veilig media-aanbod en de kenbaarheid van de verantwoordelijke media-instelling onder de aandacht te brengen. Als ik verder zou gaan dan het nadrukkelijk onder de aandacht brengen, kom ik dichtbij datgene wat de aanbieders zelf zouden moeten doen; dan kom ik dus heel dichtbij de inhoud. Maar nogmaals, ik vind dit een interessante gedachte en breng die graag onder de aandacht.

Mevrouw **Tan** (PvdA): De minister herhaalt in zekere zin wat in de memorie van antwoord staat. Als de kijker moet omschakelen naar internet, zitten daar een paar handelingen tussen, helemaal als je dan naar het Commissariaat voor de Media of zoiets moet gaan. Die aftiteling is één ding; daar zit natuurlijk ook een soort herhaling in voor vaste programmamakers. Het flitst inderdaad voorbij, maar vaste kijkers die daar belangstelling voor hebben, krijgen het op een gegeven moment wel op hun netvlies. De tweede suggestie was teletekst.

Minister **Plasterk**: Oké, die neem ik mee in dat gesprek met de omroepen. Ik zal vragen of dat technisch mogelijk is. Ik ben het met u eens dat je dan, zonder van medium te verwisselen, voor je televisie toch kunt doorzoeken. Ik zal daarnaar informeren.

*N

De heer **Asscher** (VVD): Mevrouw de voorzitter. Allereerst dank ik de minister voor zijn zeer uitgebreide en goed gemotiveerde beantwoording van bijna alle vragen van de Kamer. Hij doet dat op uiterst enthousiasmerende wijze. Ik ervaar dat als een buitengewoon plezierige manier van debatteren met de regering, in casu deze minister. Hitchcock werd ten tonele gevoerd, maar de inleiding van de minister deed mij meer denken aan Willem Frederik Hermans: "Ik heb altijd gelijk". Daar zei de minister

gelukkig bij: op dit moment. Althans, zo interpreteer ik het.

Men zal begrijpen dat deze aardige woorden de inleiding zijn van de rest van de kritische beschouwingen. Het gaat namelijk om de inleiding van de minister over het huidige bestel. Hij heeft tegen de publieke omroepen gezegd: dit is het moment waarop jullie jezelf opnieuw kunnen uitvinden, de volgende ronde duurt vijf jaar en na 2015 zal er waarschijnlijk een ander omroepbestel zijn neergezet. Ik hoop voor deze minister en voor de VVD-fractie dat hij dan niet meer op dezelfde positie achter de regeringstafel zit en dat wij daarin ook enige variatie en ontwikkeling mogen tegemoet zien. De minister zei: dit bestel is aan mijn generatie gekoppeld. Dat moet toch een stimulans zijn om het bestel te veranderen. Het is zinnig om dit debat ook bij de volgende wetsvoorstellen op mediagebied, zoals inzake de erkenningswet, verder te verdiepen, opdat wij niet zeven jaar hoeven te wachten op dat nieuwe bestel.

Een vrij essentieel verschil van mening tussen de minister en de VVD-fractie -- hierover waren tal van interrupties -- betreft de Europese richtlijn: moeten nieuwe diensten afzonderlijk worden getoetst? Negentien landen -- ik neem aan dat Nederland daarbij hoort -- mogen dat van mening zijn, maar daarbij vindt de minister onze fractie niet aan zijn zijde. Hij spreekt namens de regering maar niet namens de VVD-fractie.

Een ander onderwerp dat de minister heeft toegelicht en ter sprake kwam in de interrupties, is het uiterst belangrijke punt van haatzaaiende programma's. Uit de interrupties en de antwoorden daarop bleek toch wel dat hetgeen in het wetsvoorstel staat, de light version is geworden. Als het heel urgent is, moet volgens de minister het Openbaar Ministerie ingrijpen. Dat kan echter heel lang duren, waardoor maatschappelijke onrust lang blijft voortbestaan. Uit dit debat is geen betere formule voor de bestrijding van haatzaaiende uitingen gekomen. Met de minister en velen -- ik denk iedereen -- in dit huis vindt de VVD-fractie dit een uiterst belangwekkend onderwerp. Ik hoop dat het nog wat verder kan worden uitgediept.

Bij de topinkomens verwijst de minister uiteindelijk naar een stukje zelfregulering door de sector. Die buigt zich daarover, en komt met een voorstel dat de minister moet goedkeuren. Als het bedrag dat de minister noemde, wordt vastgelegd, zullen wij hem tussen 23.00 en 24.00 uur 's avonds niet meer terugzien op de buis bij de publieke omroep, maar op de commerciële zenders bij dezelfde mensen. De VVD-fractie verschilt met de minister van mening over de vrije markt, niet over de (semi)publieke organisaties. Dat betreft niet alleen de omroep.

Tot slot het verbod op alcoholreclame voor 21.00 uur. Sommigen vinden dat te vroeg, anderen te laat. Ik wil niet weer duiken in de discussie over de Grondwet. Mijn geachte confrère Dölle weet daar veel meer van. Ons gaat het erom dat de vrijheid van meningsuiting op commerciële uitlatingen wordt beperkt door wat een heersende meerderheid op een bepaald moment gewenst vindt. Daar zijn wij niet voor.

Kortom, de minister heeft ons wat deze Mediawet betreft nog niet geheel kunnen overtuigen.

*N

De heer **Slager** (SP): Voorzitter. Om te beginnen sluit ik mij heel graag aan bij de woorden van de vorige spreker over de prettige beantwoording van deze minister. Ook ik ben daar heel gelukkig mee. Hij heeft een heel plezierige manier van debatteren. Ik heb natuurlijk toch nog een paar vragen. Tenslotte moeten wij altijd een beetje ontevreden blijven. Ik heb ooit de weduwe van Kees Boeke, Betty Boeke, horen praten over de "heilige ontevredenheid". Op die manier wil ik graag ontevreden blijven.

De minister heeft het ten principale gehad over de publieke omroep en gesteld dat hij op dit moment voor het bestaande systeem is. Daarin kunnen wij elkaar gewoon vinden. Ook ik ben voor het bestaande systeem. Mijn fractie is wel voor een wat meer uitgesproken systeem, waarin de echte kenmerken van de publieke omroep wat meer tot uitdrukking komen.

De minister zei dat dit waarschijnlijk de laatste keer is dat de omroep op deze manier vorm wordt gegeven. Na de stilte die hij waarschijnlijk zo lang mogelijk zal koesteren, zal dan misschien toch de grote klap komen in 2015. Wij zullen het allemaal meemaken. Ik hoop niet dat te laat is en dat wij worden achterhaald door de ontwikkelingen.

De minister is ingegaan op mijn vragen en opmerkingen over de prestatieovereenkomst. Hij zei dat het een minimumovereenkomst is met minimumvoorwaarden. Mijn vraag, die ik al citeerde uit Broadcast Magazine, blijft dan: wat is daarvan de toegevoegde waarde? Daarop heb ik niet echt een antwoord gekregen. Die overeenkomst kun je blijkbaar net zo goed niet hebben, want wat erin staat, doen ze toch al bij de publieke omroep. Wij zouden graag een prestatieovereenkomst zien die de omroep prikkelt om echt prestaties te leveren. Ik versta "prestatie" toch als dat je probeert om eerste te worden. Indien je als laatste in de Tour aankomt, heb je natuurlijk ook een prestatie geleverd.

De minister heeft verder geen duidelijk antwoord gegeven op mijn uitnodiging om bij de heren en dames van de publieke omroep toch het belang van de achtergrondprogramma's en documentaires nog eens aan de orde te stellen. Mijn hoop is dat na het Nederlands drama ook de achtergrondreportages een duwtje in de rug krijgt. Het belang daarvan wil ik nog eens duidelijk onderstrepen. Wie weet wat voor gevolgen dat zal hebben ten bate van de programma's die ik zo zeer koester.

De minister heeft al een aantal antwoorden gegeven over het haat zaaien. Ik blijf het gevoel houden dat wij bezig zijn met een vorm van symboolwetgeving. Ik heb daarvan al een aantal voorbeelden gegeven. Er is zelfs een kans -- ook juridische deskundigen zeggen dit -- dat het averechts werkt. De minister heeft toegegeven dat Nederlandse zendgemachtigden hiermee te maken

kunnen krijgen. Dan zou de situatie kunnen ontstaan dat een rechter geen boete durft op te leggen wegens discriminatie, omdat hij weet dat het enorme gevolgen heeft voor de omroepgemachtigde. Die is dan een jaar zijn zendtijd en alle inkomsten kwijt. In dat geval wordt er geen veroordeling uitgesproken, terwijl de rechter dat wel zou moeten doen. Dit zou een averechts effect van het artikel kunnen zijn. Stel dat een commerciële omroep toch wordt veroordeeld. Wat let de eigenaar dan om onmiddellijk een omroep met een andere naam op te zetten en vrolijk verder te gaan met discrimineren of haat zaaien? Dan zijn wij eigenlijk nog geen stap verder.

Een volgend punt is de STER. De minister heeft gezegd dat de publieke omroep de STER nodig heeft. Overigens heeft hij dat niet echt hardgemaakt. Uit verschillende hoeken, van heel veel fracties hebben wij vandaag kunnen horen dat die reclame en de publieke omroep toch eigenlijk niet bij elkaar horen en dat dit een dagelijkse ergernis oplevert. Vandaar mijn suggestie, waarop de minister eigenlijk niet is ingegaan. Ik blijft maar een beetje drammen: de heilige ontevredenheid. Mijn voorstel was om te bekijken of het wat minder kan. Ik zeg niet dat het meteen moet worden afgeschaft -- dat zou een wel heel grote klap zijn -- maar er kan worden geprobeerd om één zender zonder reclame te beginnen. Dat gaat natuurlijk geld kosten, wat wij als overheid zullen moeten bijpassen. Dat het niet kan of dat je dan een saai zender krijgt, geloof ik helemaal niet. De Vlaamse televisie bewijst dat het wel kan. Daar heeft men zenders vrijwel zonder reclame waarnaar ik met heel veel plezier kijk. Het is misschien ook een gebaar in de richting van de commerciële media, die zich in deze zware tijden meer dan ooit afhankelijk voelen van de reclame-inkomsten. Ik bedoel niet te schieten op de publieke omroep, helemaal niet, maar je moet toch ook begrip hebben voor de problemen waar men mee zit. Dan gaat het mij niet eens zozeer om de uitgevers van die dagbladen. Het gaat mij om de journalistiek. Als de minister de kranten wil gaan steunen, dan zou ik willen dat dit heel nadrukkelijk ten bate van de journalistiek gebeurt en dat het geld niet in de zakken van aandeelhouders zou gaan vloeien.

De **voorzitter**: Kunt u afronden?

**

De heer **Slager** (SP): Ik heb nog een punt. Ik heb met heel veel plezier gehoord dat de minister bij de komende Erkenningwet het voornemen heeft om ook de oude omroepen strenger te gaan beoordelen op de vraag in hoeverre zij hun missie nog wel goed ten gehore brengen. Dat gaat om de pluriformiteit en daar zijn wij heel erg voor.

*N

De heer **Dölle** (CDA): Voorzitter. Als ik niet zou beginnen met zeggen dat het heel plezierig is om met deze minister te debatteren, dan zou ik daarin afwijken van de voorgaande twee sprekers. Dat zou

wellicht een merkwaardige indruk maken. Vandaar dat ik hen dat zeker wil nazeggen.

De minister liet de Kamer toch ook een zekere cri de coeur horen. Het bestel is er misschien nog vijf jaar. Uiteraard heeft de VVD-fractie dat in haar interpretatie nog wat opgerekt. Het bestel is gebonden aan deze generatie. De minister zegt er persoonlijk wel aan gehecht te zijn, maar het is te verwachten dat wij hier wel zo ongeveer de laatste wals spelen voor het omroepbestel. Zou de minister daar in tweede instantie nog eens een overweging aan willen wagen? Het bestel is immers wel sterker dan die ene generatie waar wij lid van zijn. Denkt u eens aan de ouders en grootouders die, eenieder op zijn of haar manier, zich verbonden wisten met een omroep. Daarna zie je echter ook iets: BNN, de grote optochten van Veronica, de massale bijeenkomsten van de EO in stadions, de strijd op de studentenkamers tussen de VPRO en de VARA en andere. Dan denk ik dat het bestel in dit land nog zeker houvast heeft in deze samenleving. Ik ga er vanuit dat wij niet allemaal weg zijn over vijf jaar. Je kunt je ook voorstellen dat de regering de waarde daarvan ziet -- ik denk dat de minister dat ook doet -- en dat zij dat typisch Nederlandse, heel merkwaardige systeem, dat wij natuurlijk ook zien in het onderwijs, in het parlement met het evenredige kiesstelsel en de talloze partijen, en ook in de uitbundige civil society van dit land, ook op dit terrein in beleid wil behouden en niet wil opgeven, zo vlug.

Mijn tweede punt is het haat zaaien. Ik hoop met de eerdere sprekers dat dit hypothetisch blijft, ook in een veel ruiger klimaat dat er eventueel komt, met eventueel veel meer procedures en klachten. Ik hoop dat het een hypothetische kwestie blijft. Dat gezegd hebbend, vinden wij de regeling van het haatzaaien zoals die hier voorligt, toch te ruig. Wij vinden eigenlijk dat het anders had gemoeten. Wij hebben laten weten hoe. Wellicht dat dit bij een evaluatie nog eens kan worden bekeken.

Mijn derde punt zijn de significante aantallen die een rol spelen bij de must-carryverplichting. De minister zegt 50% en hij laat het voor de rest over aan het Commissariaat voor de Media. Dat heeft hij ook tegenover de heer Asscher verder uitgewerkt, door te zeggen dat het in verband is met de flexibiliteit. Hij heeft ook gezegd dat de Tweede Kamer daar massaal voor is. Dus ja, dan houdt het natuurlijk wel op. Toch kan men zich ook voorstellen dat het noemen van een percentage in een AMvB de burgers, de kijkers, de luisteraars een zekere aanspraak geeft. Nu is men onder die 50% afhankelijk van de beoordeling door een zbo, dat de kijker niet heeft gekozen, dat geen verantwoording hoeft af te leggen en dat ook geen verantwoording kan worden gevraagd. Als de regering zich nu vastlegt in de AMvB op bijvoorbeeld 35%, dan weet je dat je er aanspraak op kunt maken dat de kabels en de aanbieders van digitale tv dat in jouw gebied doen.

Een volgend puntje waar wij niet over begonnen zijn in eerste termijn, viel mij nu op in het antwoord van de minister op een vraag van de

VVD-fractie. Hij zei dat het alcoholverbod proportioneel is, want het beslaat niet de hele zendtijd, de hele avond. Wil de minister daarmee zeggen -- waar wij overigens niet voor pleiten, om misverstanden te voorkomen -- dat een algeheel alcoholverbod disproportioneel zou zijn en dus in strijd zou komen met Europees recht? Dat is een vraag.

Dan hebben wij er kennis van genomen dat de minister toch een totale journalistieke vrijheid voorstaat en dat hij het eigenlijk uitsluit dat in de publieke missie normen worden opgenomen zoals bijvoorbeeld dat men moet streven naar een betrouwbare weergaven van nieuws. Voor zover men dat überhaupt kan, dat snappen wij ook wel. Dat is een vrij radicaal standpunt. Ik wijs ook op de BBC-debatten en de debatten die naar aanleiding van de eerder genoemde uitzending over dit punt worden gevoerd, in België en ook in andere landen, voor zover ik weet. Dan is dit, als ik het goed begrepen heb, een zo libertijns standpunt dat wij het moeten opvatten als: het is een absoluut taboe om in de publieke missie iets te melden of te verwachten van de wijze waarop er wordt uitgezonden en bericht.

Nog twee puntjes. Ik denk dat er een misverstand is over de Nederlandse identiteit. Wij constateren dat de regering vond dat de Nederlandse identiteit in de missie moest, om het zo te zeggen. Die is eruit gevallen. Wij hebben ook gezegd: dat is terecht, om de redenen die daarbij zijn aangevoerd. Er is niet zoiets als dé Nederlandse identiteit, maar er zijn omroepen: de EO, BNN, LLiNK, de KRO, de islamieten en er zijn andere. Dat is de identiteit misschien niet, maar er zijn wel gemeenschappelijke zaken die de grootste gemeenschappelijke deler vormen die wel alle mensen hier als onderdeel van de Nederlandse identiteit beschouwen. Ik noem de taal, of de Grondwet, de Nederlandse staat zelf. Ik zou toch de vraag willen herhalen of daarop niet enigszins gestuurd kan worden. De minister wilde dat oorspronkelijk ook, maar doet dat nu dus in veel mindere mate. Sluit hij het totaal uit? Dat is wat merkwaardig.

Mijn laatste vraag is misschien ook niet helemaal duidelijk. Wij begrepen het zo dat de minister, heel concreet gezegd, gaat controleren of de KRO nog voldoende de katholieke stroming en identiteit vertegenwoordigt. Onze vraag was, als de KRO of de NCRV of BNN of straks LLiNK of Max zelf vinden dat dit wel het geval is, is het dan denkbaar dat de minister zegt: dat kunnen jullie wel vinden en jullie bestuur, jullie ledenvergadering en jullie cluborgaan, maar ik vind van niet?

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Als u een programma zou zijn, minister, dan scoorde u hier getuige de vorige sprekers een hoge waardering, zij het met lage kijkcijfers. Dat zijn wij hier in de Eerste Kamer gewend. Wij hebben altijd hoge waardering en lage kijkcijfers. En daarmee zijn wij natuurlijk een fantastische zaal om het debat te voeren over de kwaliteit van de publieke omroep.

Wij weten als geen ander hoe belangrijk dat is, ook al kijkt er bijna niemand. Toch doen wij ertoe. Wij zijn in ieder geval niet de afwerkplek van wetten.

Ik dank de minister ook voor zijn openhartige beantwoording van de vragen. Ik wil mij even beperken tot Hitchcock. De vraag is natuurlijk de volgende. Wij zitten nu in de fase nadat voor de tweede keer veel spanning is opgebouwd, die eigenlijk niet inleidde wat de kijker verwachtte, namelijk een grote, verrassende, angstaanjagende scene. Er kwam niets.

Wij zitten nu in een rustige periode. Dan kan je twee dingen doen. Je kunt in die rustige periode zeggen: laten wij de werkelijkheid zich maar ontwikkelen zoals die zich zal gaan ontwikkelen. Niemand kan voorspellen wat de toenemende mogelijkheden op de digitale snelwegen allemaal voor kijkgedrag en programma's van de publieke omroep en derden teweeg zullen brengen. Als wij dat zich laten voltrekken -- dat is op zich niet vreemd, want dat gebeurt vaker in onze samenleving -- kunnen wij daarna de werkelijkheid legitimeren door daar een beleid of een systeem over af te spreken. Wij kunnen dan zeggen dat het blijkbaar een nieuw ontstaan bestel is en dat dit ons bestel is.

De vraag is of Hitchcock dat zo gedaan zo hebben. Zou hij zich hebben laten overvallen door de scènes die hem werden aangedragen door de werkelijkheid? Ik denk dat Hitchcock aan procreatie had willen doen. Ik denk dat hij had gezegd: ik wil de touwtjes in handen houden en ik wil gaan praten met deskundigen die mij kunnen adviseren over de vormgeving van het scenario: hoe maak ik dat, hoe film ik dat, hoe bouw ik de spanning op en wat moet daarna komen als magnus opus van Plasterk.

Mijn fractie zou u willen uitdagen tot het laatste scenario, minister. U lijkt mij een figuur dat graag regisseert. Wij willen graag ook op de aftiteling staan.

*N

De heer **Schouw** (D66): Voorzitter. Ik verval in herhaling. Het was een uitstekende beantwoording van de minister. Ik hoop dat al deze complimenten niet leiden tot overmoedigheid. Ik kan na de vergadering nog wel een aantal namen doorgeven van collega's van hem die hier op het schild werden gehesen en er een paar weken later afvielen. Ga daar gepast mee om. Het compliment is echter wel gemeend en dat komt niet vaak voor.

De minister heeft mij de wapens uit handen geslagen op een intelligente manier. Hij heeft toegegeven dat een beetje een gek, hybride systeem is. Waar sta je dan? Hij heeft ook gezegd dat dit systeem op een ander moment moet veranderen, maar dat het voor dit moment wel goed is. Dat zijn de twee belangrijkste punten die wij hebben ingebracht. Ik denk dat het goed is dat wij met elkaar een langetermijnvisie ontwerpen, dat wij daar een debat voor gaan organiseren en dat wij daar ook de input uit de visitatie bij gebruiken.

Het is goed om aan te sluiten bij de opmerking van de heer Thissen over de bijzondere dualiteit in de beantwoording van de minister. Hij is

straight forward en energiek, maar als het gaat om de toekomst, laat hij het uit zijn handen vallen. Hij zei zelfs letterlijk: ik wacht de voorstellen van de omroepen af. Die twee zaken verhouden zich niet tot elkaar. Als hij echt vindt dat dit mogelijkwerwijs de laatste concessie is, zeg ik: een man een man, een woord een woord. Ga scenario's ontwikkelen en zet een visie uit. Wij zagen de verdedigingslinie al stevig worden opgebouwd vanuit de CDA-fractie. Minister, ga aan de slag met die visie. Maakt u zich er niet gemakkelijk vanaf door te zeggen dat het voor de komende vijf jaar geregeld is en dat daarna de visies wel komen van onderop. Dat is mijn oproep. Die zullen wij bij de bespreking van de erkenningswet herhalen.

Ik heb een visie gemist op de spanning die er zit tussen het profileren van de netten enerzijds, wat wij met elkaar heel nadrukkelijk willen, en het profileren van de omroepen anderzijds. Het is toch een beetje twee ballen in de lucht houden. Volgens mij is de bedoeling van het mediabeleid dat de netten zich gaan profileren. De vraag is of dat ten koste gaat van de omroepen. Kan de minister daar een beschouwing over geven?

Ik weet niet of het punt van het haatzaaien nu wel is opgehelderd in eerste termijn. De minister heeft een scenario rondom de Arabische omroepen. Dat is helder neergezet. Er zijn echter ook andere scenario's denkbaar, zoals haatzaaiende en discriminerende programma's bij nette omroepen of discriminerende personen in nette programma's bij nette omroepen. De vraag is hoe daarmee moet worden omgegaan. Zou het toch niet verstandig zijn om in die gevallen "de route Dölle", zoals ik het noem, want hij heeft daar heel erg zijn best voor gedaan, boven water te houden? Daarmee is veel meer weging en maatwerk mogelijk.

Ik zou het zeer fijn vinden, met de OSF, als de minister zich zou inspannen om Het Groot Dictee der Nederlandse Taal in elk geval voor deze concessieperiode nog in deze zaal te laten plaatsvinden.

*N

Mevrouw **Tan** (PvdA): Voorzitter. Na alle woorden van waardering voor deze minister, kan dat voor de PvdA-fractie niet anders zijn. De inleiding van de minister over zijn visie op de situatie van de publieke omroep, was voor de PvdA-fractie een feest van herkenning. Het is duidelijk dat wij toch bepaalde achtergronden gemeen hebben. De minister heeft zich uitgesproken als voorstander, op dit moment, van een krachtige publieke omroep met een breed publiek en met een pakket dat niet slechts aanvullend is op het commerciële aanbod, dus inclusief sport en amusement. Dat is een soort beginselverklaring die weergeeft hoe dit kabinet kijkt naar de publieke omroep.

In dat licht heb ik ook geluisterd naar de beantwoording van mijn eerste vraag. Die ging over de waarborgen die de heer Hagoort, als voorzitter van de raad van bestuur, heeft gevraagd in verband met de behandeling van de prestatieovereenkomst versus de mogelijke aantasting van de vrijheid van meningsuiting. De minister zegt dat de PvdA netjes

op een rijtje heeft gezet wat de elementen zijn in de huidige praktijk, zoals die ook in de memorie van antwoord zijn genoemd. Hij zegt dat die waarborgen wettelijk zijn verankerd in de bepalingen over de autonomie en de minimumnormen. Dat was nu juist het punt. De heer Hagoort, als spreekbuis van de publieke omroep, zegt dat er geen enkele twijfel over is dat onder dit kabinet de vrijheid van meningsuiting niet onder druk zal komen te staan en de spanning met de prestatieovereenkomsten hanteerbaar is. Het ging juist om de vraag of dat, naast het spel der politieke krachten, op een of andere manier wettelijk nader moet worden verankerd, zodat er naast een politieke ook een juridische mogelijkheid is voor het geval een opvolger van deze minister die wellicht van een andere politieke signatuur is met andere opvattingen, toch in de verleiding zou komen om zo'n prestatieovereenkomst wat meer te gebruiken om zich te gaan bemoeien met de vorm en inhoud van de programma's. De vraag of er niet wat meer zou kunnen worden gecodificeerd, blijft dus overeind.

Over de vraag over Europa is de minister duidelijk geweest. Hij zegt dat wij deze koers nog maar even moeten aanhouden en die sectorspecifieke weg moeten volgen met die negentien landen. Hij zegt dat het erbij betrekken van meer portefeuilles en een meer generalistische koers varen toch problemen geeft. Hij stelt voor om te wachten tot 15 januari en om daarna wellicht naar het Hof te gaan. Het zij zo. Het zal duidelijk zijn dat de PvdA-fractie niet de mening van de VVD-fractie deelt waar het gaat om de markttoets voor nieuwe producten, bijvoorbeeld op het gebied van nieuwe media en de publieke omroep. Daar zit een verschil in opvatting.

Mijn derde vraag betrof de bepaling inzake het voorkomen van haatzaaien. Er is een onderscheid tussen haatzaaien en discriminatie. Die zaken komen allebei voor in artikel 137d van het Wetboek van Strafrecht. En er is een ander onderscheid: gaat het om de zender of om de programma's? De minister heeft uitgelegd uit welke achtergrond die bepaling komt, maar in de praktijk moeten wij natuurlijk toch toegeven dat er ook andere, lichtere vormen mogelijk zijn. Hoe ga je daar dan mee om? In die zin zijn wij het wel eens met de VVD als de woordvoerder zegt dat het heel lang kan gaan duren met de door de minister geschetste weg via het OM met snelrecht en dan mogelijk Commissariaat voor de Media dat kan gaan schorsen. Je kunt je toch situaties indenken waarin je veel sneller wilt ingrijpen. Dan lijkt een dergelijke procesgang niet geheel toereikend.

Wat de vierde vraag betreft, neemt de minister de suggestie van Teletekst en aftiteling mee. Dat wachten wij af.

Wij kijken met genoegen uit naar het debat dat wij hier zullen voeren over de Erkenningswet. Dan zullen wij deze discussie voortzetten.

*N

Minister **Plasterk**: Voorzitter. Allereerst dank voor de vriendelijke woorden die ik deemoedig incasseer, mij goed realiserend dat ik mij geen enkele illusie hoef te maken over wat het in een toekomstige behandeling in uw Kamer met zich mee kan brengen. Waarvan akte.

Ik begin mij zo langzamerhand af te vragen of ik de vergelijking met de Hitchcockfilm wel had moeten maken. De vraag is inderdaad uiteindelijk wie de regisseur in die film is. Ik dank de heer Thissen voor het aanbod dat ik die rol hier zou moeten pakken. Voor zover je dat als bestuurder kunt doen, zie ik die verantwoordelijkheid en wil ik die ook graag nemen. De heer Schouw zei dat hij wellicht de indruk had dat ik hierin passief zou zijn en dat ik de voorstellen van de omroepen zou afwachten. Misschien heb ik die woorden wel gebruikt, maar dan niet over het bestel als geheel. De omroepen zijn onderdeel van dat bestel en het laatste wat het bestel op de helling zou willen zetten, zijn die omroepen. Dat is helder, want zij hebben gewoon een institutionele rol. Dat kun je ook niet anders verwachten. Het zijn veel meer gedragsveranderingen bij Nederlandse burgers en technische ontwikkelingen, die er samen toe kunnen leiden dat de hele zaak gaat schuiven.

Dan is het maar de vraag of er in zo'n situatie -- om de beeldspraak van die schuivende lawine maar te gebruiken -- werkelijk sprake is van een individuele regisseur, dan wel of het gaat om een grote stroom die al meer en meer groeit, om maar een beetje de terminologie van de rode broeders te blijven. Ik heb vanavond de Internationale nog mogen zingen in de Oude Zaal van de Tweede Kamer, waar het kerstdiner van de PvdA werd gehouden. Die stroom groeit al meer en meer. Het is dus maar de vraag of je daar werkelijk als individu een totaal regisserende rol kunt hebben, dan wel of je kunt proberen te anticiperen op ontwikkelingen die er zijn, ze in banen te leiden, er richting aan te geven en misschien voorop te lopen op enig moment. Dit wordt natuurlijk ook een internationale ontwikkeling, dus het wordt zoeken naar een positie waarbij je het niet afwachtend en lijdelijk over je heen laat komen maar ook niet parmantig de indruk wekt dat je vanuit de Hoftoren van OCW in het zand kunt tekenen hoe een bestel er over tien jaar zal uitzien. Het wordt zoeken naar een positie hierin. Ik vind dat een interessant proces. Er werd al gezegd vanuit uw Kamer dat men graag de vinger aan de pols wil houden. Bij de Erkenningswet is weer een nieuw moment en zo zullen er nog meerdere momenten volgen waarin u, net als de Tweede Kamer, kunt meedenken. Dat lijkt mij vanzelfsprekend. Niemand heeft een glazen bol.

De vijfjarige concessieperiode noemde de heer Dölle de laatste wals. Wij moeten dit ook weer niet dramatiseren. Daartoe uitgedaagd, heb ik die verwachting uitgesproken, maar ik weet dat natuurlijk ook niet. Er zijn ook wel eens Hitchcockfilms waarin het pas bij de vierde keer gebeurt. Wij zijn het er allemaal over eens dat het bestel niet voor eeuwig is. Op welk moment de situatie verandert, weten wij niet. Ik weet wel dat tien jaar geleden mensen nog encyclopediën

kochten, terwijl nu niemand er meer een koopt, want Wikipedia en nog een paar andere zoekfuncties op het web, met alle nadelen die er ook aan zitten, verschaffen die informatie. Tegenwoordig komen nieuwe hits echt tot stand via YouTube en Dumpster en nog een paar van dat soort sites, waar mensen content aanbieden. Dat is nu wel heel hard aan het gaan. Op basis daarvan denk ik inderdaad dat de mediawereld er over vijf jaar echt anders uit zal zijn. Maar wij zijn er allemaal bij en wij hoeven er niet op vooruit te lopen. Ik zou bijna zeggen dat wij nu kunnen afwachten, maar dan zou de heer Schouw direct zeggen dat dit te passief is. Wij kunnen nu de rust laten gebruiken door de programmamakers om te doen waar zij goed in zijn en ondertussen iedereen erop aanspreken: wees nu wijs, word niet defensief en blij zoeken naar kansen om nieuwe mogelijkheden aan te grijpen. Ik zie de omroepen dat overigens ook wel doen. Ik gaf net misschien te veel de indruk dat zij alleen maar institutioneel denken en nooit in de veranderingen meegaan, maar omroepen zijn op microniveau ook heel erg aan het zoeken naar nieuwe media en nieuwe activiteiten. Die kunnen bij elkaar opgeteld het bestel een andere richting geven, en misschien wordt het uiteindelijk -- zeg ik in de richting van de heer Dölle -- ook niet zwart/wit: het bestel waaraan wij gehecht zijn, of een totaal nieuwe wereld, a brave new world. Het kan ook dat dit bestel gewoon een andere rol krijgt en dat omroepen in markttermen meer een merk worden of een club, en minder de unieke aanbieders van content, om dat woord maar te gebruiken, op de televisie.

De heer **Schouw** (D66): Misschien kunnen wij een succesvol instrument van u, die prachtige brieven die u allemaal stuurt over beleidsvoornemens, gebruiken om deze gedachte wat meer te kanaliseren. Het moment daarvoor zou misschien najaar 2009 kunnen zijn, waarbij het dan niet gaat om de nieuwe contouren van een nieuw omroepbestel, maar meer om trends en ontwikkelingen, zodat wij een opmaatje kunnen maken richting een nieuwe kabinetsformatie.

Minister **Plasterk**: Dat lijkt mij een goede planning.

De heer Asscher heeft over het bestel een aantal opmerkingen gemaakt waar ik net in algemene zin op heb gereageerd. Hij noteerde dat de Nederlandse regering op het punt van de Europese richtlijn niet namens de VVD heeft gesproken. Waarvan akte. Wij hebben onze rol namens de Nederlandse regering te spelen. Die hebben wij genomen.

Hij heeft benadrukt dat haatzaaien toch een belangwekkend onderwerp is. Daarover zijn wij het allemaal eens. Tegelijkertijd hopen wij dat het niet actueel zal worden. Ik heb ook de achtergrond hiervan geschetst.

Ik heb een streepje gezet onder de opmerking van de heer Asscher dat de VVD van mening verschilt op het punt van de topinkomens. Ik begrijp hem goed dat dit niet geldt voor de bestuurders, maar voor de mensen die in de vrije markt werkzaam zijn, zoals artiesten, ook wanneer

zij bij de publieke omroep werken. Omdat hij zo nadrukkelijk spreekt van de VVD kan ik het toch niet nalaten om te zeggen dat dit dus niet gold voor de VVD in de Tweede Kamer. Dat is dan ook een lagere Kamer, wij zitten hier in de Eerste Kamer, dat realiseer ik mij heel goed.

De heer **Asscher** (VVD): De minister -- en collega's van hem evenzeer, zowel als vele collega's in deze Kamer -- scheidt er soms een genoeg in om uiteen te zetten dat de VVD-fractie in de Eerste Kamer soms van mening verschilt met de VVD-collega's uit de Tweede Kamer. Dat klopt ook. Wij hebben onze eigen verantwoordelijkheid, die wij ook wensen te dragen. Waarvan akte.

Minister **Plasterk**: Het is verleidelijk om hier weer op te reageren, in die zin dat u zelf ook al sprak van de temperatuur die wisselt. Die wisselt kennelijk ook bij de woordvoerders binnen Kamers. U schilderde de heer Remkes, die zei dat de temperatuur van 50 naar 70 ging en weer naar 50. In die zin denk ik: laten wij nu maar wachten tot de temperatuur een stabiel niveau heeft bereikt. Dan kunnen wij daarover dan vervolgens op dat punt weer doorpraten. Maar u bent consistent in uw temperatuur op dit punt, dat signaleer ik.

U zegt dat u het onbevredigend vindt dat op het punt van de alcoholreclame -- even afgezien van een eventueel grondwettelijk aspect, waarvan ik van mijn kant heb proberen aan te geven dat dat niet aan de orde is -- een meerderheid bepaalt dat handelsuitingen zoals alcoholreclame belemmerd worden. Maar ik denk dat dat toch wel de taak is waar wij als meerderheid voor zitten, om vast te stellen welke uitingen wij op welk moment acceptabel vinden. Er zijn producten waarvoor je helemaal geen reclame kunt maken. Er zijn producten waarvoor je beperkt reclame kunt maken. Wij stellen aan reclame rond kinderprogramma's eisen. Dat gebeurt op democratische wijze. Dat is nu eenmaal bij meerderheid. Er is geen beter model, denk ik. Je kunt immers van oordeel verschillen over de vraag of die 9-uurgrens de beste grens is, of dat er helemaal geen grens zou moeten zijn. Tot op heden hebben wij die niet, dus het is nieuw. Kennelijk vond men het tot dusver ook op deze manier goed. Ik vind het echter jammer als ten principale het recht ter discussie wordt gesteld om bij meerderheid grenzen te stellen, zoals aan reclameuitingen.

De heer Slager is het ermee eens dat het huidige systeem goed is. Hij heeft verder gevraagd naar de toegevoegde waarde van de prestatieovereenkomst. Ik heb al wat relativerende opmerkingen gemaakt, dus ik ga die niet herhalen. Die zijn immers in de richting die de heer Slager ook aangeeft. Het is geen contract dat de omroep aan maximumeisen of -criteria bindt. Ik wil er wel aan toevoegen, want anders relatieveer ik te ver, dat het in elk geval ook een grote toegevoegde waarde heeft dat het in de plaats komt van de programmavoorschriften. Die golden immers enkel voor radio en tv. Dit geldt voor alle media, ook voor het internet. Het heeft een bredere gelding.

Bovendien golden de programmavoorschriften voor een beperkt aantal categorieën en de prestatieovereenkomst beslaat het totale aanbod. Kortom, de publieke omroep laat wel duidelijker en minder vrijblijvend zien wat men er doet en wat men er wenst te doen. Dan blijft het -- maar dan kom ik terug op de discussie uit de eerste termijn -- een balans tussen hoeveel vrijheid de overheid wil geven en in welke mate de overheid aan de knoppen wil zitten bij wat men daar aanbiedt. Ik vind dit een redelijke balans en ik zie ook wel toegevoegde waarde in het feit dat de prestatieovereenkomst een bredere reikwijdte heeft dan alleen maar radio en tv en dat deze breder is dan de huidige categorieën.

De heer Slager heeft vervolgens gevraagd, de documentaires in het gesprek met de omroepen aan de orde te stellen. Dat zeg ik toe. Ik zal overbrengen hoezeer de heer Slager en overigens ook ikzelf, daaraan hechten.

Ik vond het een interessant punt dat de heer Slager te berde bracht over het haatzaaien, dat dit mogelijk een omgekeerd effect heeft, omdat de rechter zich zou laten weerhouden door die effecten. De Nederlandse rechter is vrouws of mans genoeg om het eigen oordeel echt zelf te bepalen. De heer Dölle heeft de vraag gesteld of je het niet beter aan de rechter kunt overlaten om te bepalen of de bijkomende sanctie van het weren van die zender opgelegd wordt. Daarvoor is juist het voorstel om ervoor te zorgen dat dit automatisch volgt. Als de rechter constateert dat het een haatzaaiende zender betreft en daarvoor veroordeelt, dan weet de Nederlandse burger zeker dat de sanctie volgt waardoor de zender stopt met uitzenden. De rechter heeft niet meer de aparte bevoegdheid te stellen dat men wel haat heeft gezaaid, dat hij daarvoor veroordeelt, maar dat men in dit geval toch verder mag uitzenden. Wij leggen immers nu wel vast dat vervolgens het Commissariaat voor Media daaruit de consequenties trekt.

De heer **Dölle** (CDA): Het gaat ook om hetgeen de heer Slager zojuist gezegd heeft. De rechter die de club gaat veroordelen, vanwege bijvoorbeeld haatzaaien tegen katholieken of een andere groep, weet tegelijkertijd dat het bijvoorbeeld slechts ging om één programma. Hij denkt dan: als ik dat verbied, dan moet al dat volk ontslagen worden. Die rechter weegt mee dat de club al maatregelen heeft genomen tegen de betrokken presentator of dat de club spijt heeft betuigd. Hij spreekt vervolgens naast de hoofdstraf de bijkomende straf uit dat men niet meer mag uitzenden gedurende zoveel tijd, of een andere sanctie. Dit gebeurde vroeger ook onder meer bij het kiesrecht. Dat is het grote punt dat volgens mij breder in de Kamer ligt. Het kan toegesneden worden op de actuele situatie waarin dit is gebeurd.

Minister **Plasterk**: Ik begrijp het punt. Ik kan mij echter ook voorstellen dat de rechter door de hoogte van de straf die hij oplegt, ook de mate van de schorsing door het Commissariaat voor de Media beïnvloedt.

De heer **Dölle** (CDA): Dat is ingewikkeld, want het Commissariaat voor de Media is een automaat. Dat is ook terecht. Het moet als dit één keer gebeurt, dit doen, en als het twee keer gebeurt, dat doen.

Minister **Plasterk**: Dan ben je weg. Voor die tijdelijke schorsing kan het echter wel gelden. Ik ben het evenwel met de heer Dölle eens. Het is ook wat men wenst. Ik vind dat als een omroep tot tweemaal toe veroordeeld is wegens haatzaaien, het mooi geweest is. "Two strikes, you're out." Dat is de keuze.

De heer **Slager** (SP): Het gaat om die ene keer. Als sprake is van een veroordeling van €1 door de rechter is tegelijkertijd sprake van een uitzendverbod voor een jaar, want dat zit eraan vast. In die zin kan de rechter niet genuanceerd oordelen. Als de rechter veroordeelt, dan veroordeelt hij tot een uitzendverbod van een jaar. Dat is heel kras.

Minister **Plasterk**: Ik snap dat punt, maar je zou dat kunnen oplossen door de lengte van de schorsing ervan afhankelijk te maken. Ik vind het echter wel wenselijk dat er niet weer een aparte bevoegdheid bij de rechter komt te liggen op basis waarvan hij kan zeggen dat er wel haat is gezaaid, dat hij tot een veroordeling komt, maar dat men toch verder mag uitzenden. Ik vind dat daar wel een koppeling in mag zitten, maar om te voorkomen dat de rechter dan helemaal niet veroordeelt, kan ik mij voorstellen dat je een relatie legt tussen de tijdelijkheid van het intrekken van de vergunning en de hoogte van de straf. Dan moet de drempel van een jaar eruit. Dan zit ik alleen met de vraag hoe dat technisch zou moeten. Ik kom er nog op terug, want ik weet niet of dat is vast te leggen in de instructies aan het Commissariaat voor de Media.

De heer **Dölle** (CDA): Heeft de minister het over instructies aan het Commissariaat voor de Media, met bijvoorbeeld een glijdende schaal wat betreft de schorsing, om op te treden? Dat zou onze fractie ernstig afraden, want dan krijgt de minister een probleem met het feit dat dit niet constitutioneel is.

Minister **Plasterk**: Maar het is van tweeën één. Dan heeft het die consequentie. Dan moet je erop vertrouwen dat de Nederlandse rechter een vol oordeel velst over haat zaaien. Dan zal hij zeggen dat men niet moet haat zaaien. Ook al heeft men slechts een beetje haat gezaaid, dat doet niet ter zake, want je mag gewoon niet haat zaaien. Dat is ook het antwoord op de vraag met betrekking tot de discriminerende persoon in een uitzending. Het gaat erom dat de uitzending als zodanig haatzaaiend was. Dat is iets anders. Als je iemand ten tonele voert, of als er iets in een discussieprogramma gebeurt, is er geen sprake van dat men zendtijd en zendrecht daardoor verliest. Het gaat erom dat iemand met die bedoeling, want anders word je er niet voor veroordeeld, een haatzaaiend programma uitzendt.

De heer **Dölle** (CDA): Dat ben ik met de minister eens, maar de rechter moet iemand veroordelen. Dat zal in dit geval de rechtspersoon zijn. De persoon die iets heeft gedaan, kan altijd worden vervolgd als persoon. De rechtspersoon moet worden veroordeeld door de rechter, omdat hij haat heeft gezaaid. Dan klopt het wat de minister zegt. Er zijn dan twee keuzen. Of er geldt: two strikes, you're out, of je geeft de rechter de mogelijkheid om de bijkomende straf, als hij dat nodig vindt, gezien het feit dat de publieke rechtsorde is geschokt, uit te spreken. Wij zijn voor de tweede mogelijkheid.

Minister **Plasterk**: Het voorstel dat ter tafel ligt, heeft betrekking op de tweede keuze.

De heer **Schouw** (D66): Ik vraag mij af wat wij op dit punt gaan doen. De insteek van de minister ging vooral over haatzaaiende omroepen, maar er is iets bijgekomen, namelijk haatzaaiende programma's. Wat is haatzaaien? Daarvoor is een maatstaf nodig, maar die zit niet in de voorliggende wet. De discussie levert volgens mij op dat wij maatwerk moeten aanbrengen. Misschien moet de minister bezien of dat kan binnen dit wetsvoorstel. Als dat niet lukt, moet hij misschien in overweging nemen om voor de lijn-Dölle te gaan, zoals die in eerste termijn en in de schriftelijke inbreng is uiteengezet. Wij moeten er wel iets mee doen, anders dan constateren dat wij er niets mee kunnen doen.

Minister **Plasterk**: Ik heb dadelijk een schorsing nodig om te bezien hoe dat technisch kan worden verwerkt, want wij kunnen niet amenderen. Ik kom er dus nog op terug.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Is het op dit punt van de discussie niet verstandiger de minister te verzoeken ons nog nader schriftelijk in te lichten? Is dat niet beter dan het snel via een schorsing te doen? Ik neem aan dat, als wij stemmen, dat volgende week zal gebeuren.

Minister **Plasterk**: Ik had de hoop dat ik de Kamer er wellicht toe zou kunnen bewegen om nog vanavond over het voorstel te stemmen. Als de Kamer de tijd heeft, neem ik die ook graag voor een schorsing van enkele ogenblikken. Dan kunnen wij altijd nog constateren dat het niet lukt. Dan komen wij er volgende week op terug.

De **voorzitter**: Als de minister van oordeel is dat straks schorsing moet worden aangevraagd, hoor ik het wel.

**

Minister **Plasterk**: Ik zal eerst het betoog op de andere punten afronden. Dan komen wij zo hierop terug.

Ik denk dat het verstandig is om het oordeel over het percentage aan het commissariaat te laten, eigenlijk met de argumentatie die ik in eerste termijn gegeven heb.

De heer Dölle vroeg of uit mijn oordeel dat alcoholverbod na negen uur proportioneel is, valt af

te leiden dat ik een totaal alcoholverbod disproportioneel zou vinden. Dit volgt er op zichzelf niet logisch uit. Ik denk ook niet dat het nodig is om nu een oordeel te geven over die casus. Ik vind de manier waarop wij dit hebben opgelost in ieder geval proportioneel. Dit moeten wij doen in het kader van de richtlijn die ik gaf.

De heer Dölle zei dat op de schaal tussen journalistieke vrijheid aan de ene kant en het codificeren van wat men zou moeten doen aan serieuze journalistiek aan de andere kant, Nederland kennelijk aan de liberale kant zit. Ik denk dat dit juist is, maar deze keuze verdedig ik ook. Dit geldt ook voor codes voor de omroep en codes voor de journalistiek. Ik ben er erg voor dat de sector deze voor zichzelf vaststelt. Ik ben zeer terughoudend om als wetgever dit soort codes vast te stellen. De nieuwe journalistieke media zoals GeenStijl maken op multimediale wijze producten die niet volgens iedereen van goede smaak getuigen. Misschien voldoen ze ook niet in ieders ogen aan alle codes, maar ik hecht er zeer aan dat ze gemaakt kunnen worden, ook al schaden ze soms mensen uit mijn eigen omgeving. Daar gaat het niet om. Dat mag niet een onderdeel van mijn beoordeling worden. Ik ben daarin inderdaad liberaal.

De heer Dölle (CDA): Bij dit soort dingen moeten wij altijd erg oppassen voor misverstanden. Wij pleiten niet voor het binden van presentatoren en journalisten in de publieke omroep aan bepaald gedrag. Ik noemde de discussie die in Engeland en elders is ontstaan omdat ik mij wel kan voorstellen dat je in de publieke missie, waarin je van alles opneemt, ook opneemt dat de uitzendgemachtigden zich onthouden van doelbewuste, manipulatieve hoaxes, tenzij het satire is, wat natuurlijk snel het geval is. Ik kan mij ook voorstellen dat de minister dit niet wil. Het lijkt mij denkbaar dat je in een publieke missie dit type normen opneemt. In essentie gaat het om betrouwbaarheid.

Minister Plasterk: Dat zou kunnen. Ik ben het met de heer Dölle eens dat het anders zou kunnen, maar dat doen wij nu niet. Het heeft mijn voorkeur in ieder geval op dit moment niet en misschien op een ander moment ook niet. Maar dat hoeven wij nu niet te beslechten.

Ook de Nederlandse identiteit op de publieke omroep biedt gelegenheid tot een lange discussie. Die moeten wij nu niet voeren. Ik denk dat ons pluriforme stelsel een deel van onze identiteit is. De lappendeken van verschillende omroepen is een deel van wie wij zijn in Nederland. Het is wel een gek systeem, maar juist dat gekke is een deel van de Nederlandse identiteit. De heer Dölle sneed de discussie aan over de beoordeling van een omroep volgens de maatstaven van zijn eigen missie. Hij gaf het voorbeeld van de KRO en stelde dat dadelijk iemand de KRO komt vertellen niet katholiek genoeg te zijn. Hoe dan ook, dit is een onderwerp dat aan de orde komt bij de Erkenningwet. Als de heer Dölle het goed vindt, parkeren wij deze vraag bij het debat over dit wetsvoorstel. In de Erkenningwet wordt dit soort

zaken, zoals de vraag wanneer een omroep in of uit het bestel gaat, vastgelegd.

De heer Dölle (CDA): Ik praat er inderdaad bij de Erkenningwet graag verder over. Het antwoord op mijn vraag over de identiteit vind ik nog steeds een tikkeltje onbevredigend. Zeker voor CDA'ers is de pluriformiteit een Nederlands kenmerk. De wetgever erkent zelf ook een aantal taken. Denk aan de doelstelling van 50% Nederlandstalige uitzendingen, van Friestalige uitzendingen enzovoorts. Een paar zaken behoren zonder twist tot de Nederlandse identiteit. Daarom kan de publieke omroep daaraan aandacht besteden, om te voorkomen dat de Nederlandse identiteit in een stroom van verengelsing wordt weggevaagd. Het gaat hierbij om simpele dingen als vaderlandse geschiedenis, taal en de Nederlandse Staat. Dit zijn simpele en nauwelijks gepolitiseerde elementen.

Minister Plasterk: Ik hoop dat het pleidooi in Hilversum is gehoord. Ik denk niet dat wij dit weer apart moeten vastleggen.

De heer Thissen signaleerde dat de waarderingcijfers wellicht hoog waren, maar de kijkcijfers niet. Dit biedt mij de gelegenheid om te signaleren dat de meeste kijkers op dit moment mijn medewerkers zijn. Ik attendeer hen erop dat zij over twee minuten hier beneden welkom zijn tijdens de schorsing.

Ik heb al gereageerd op de opmerking van de heer Schouw. Ik heb nooit bedoeld te zeggen dat ik voor het bestel de voorstellen van de omroep afwacht. Ik weet niet in welke context dat gezegd is, maar dit is mijn toelichting.

De heer Schouw signaleert terecht dat ik weinig heb gesproken over de rol van de omroepen versus de rol van de netten en hoe deze zich tot elkaar verhouden. Ook dit onderwerp is aan de orde bij de Erkenningwet.

Ook vroeg de heer Schouw naar discriminerende personen bij nette programma's. Iemand kan wellicht persoonlijk vervolgd worden op wat hij heeft gezegd, maar dit is natuurlijk iets anders dan een haatzaaiend programma.

De heer Schouw pleitte ervoor dat het Nationaal Dictee nog vele jaren in de Eerste Kamer gehouden wordt. Ik weet niet of dit was omdat de heer Schouw wist dat dit dictee morgenavond wordt uitgezonden en dit weekend hier is opgenomen. Ik heb het genoegen mogen smaken om als juryvoorzitter op de stoel van de voorzitter te zitten. Ik heb mijn hoop uitgesproken dat het dictee nog vele jaren in deze zaal zal worden gehouden. Ik zal het doorgeven aan de programmamakers. Ik bedank de Kamer in ieder geval voor de gastvrijheid namens de makers van het dictee.

Mevrouw Tan signaleerde dat wij achtergronden gemeen hebben. Ik mag dit hopen. Dit is beslist het geval. Zij heeft ook nog een aantal woorden gewijd aan de prestatieovereenkomst.

Mevrouw Tan (PvdA): De vraag over de prestatieovereenkomst is en blijft wat de minister vindt van de suggestie om meer te codificeren. Het gaat dus om de wettelijke waarborg waar de heer

Hagoort, voorzitter van de raad van bestuur van de publieke omroep om vraagt. Kunnen daarover nadere bepalingen worden opgenomen die verder gaan dan wat er nu staat over de autonomie en de minimumnormen?

Minister **Plasterk**: Vraagt de heer Hagoort om meer in de prestatieovereenkomst vast te leggen?

Mevrouw **Tan** (PvdA): Niet meer in de prestatieovereenkomst. De heer Hagoort zegt dat zoals er nu mee om wordt gegaan, de spanning hanteerbaar is. De heer Hagoort spreekt de verwachting uit dat dit kabinet dit zo zal blijven doen. Je weet alleen niet wat voor kabinet hierna komt. Voor de toekomst, zegt hij, zal het wellicht geen slecht idee zijn om naast de politieke praktijk te zoeken naar wettelijke waarborgen om een verkeerde hantering van een verkeerde prestatieovereenkomst tegen te gaan, namelijk een zodanige hantering dat vorm en inhoud van de programma's onder druk komen te staan.

Minister **Plasterk**: Laat ik eerst signaleren dat de heer Hagoort onder de overeenkomst met dit kabinet zijn handtekening heeft gezegd. Mocht in de toekomst een andere politieke meerderheid ontstaan, dan is deze wel democratisch gelegitimeerd. De voorzitter zal dan ook invloed wensen op de besteding van het belastinggeld. Ik kom dan terug op de spanning waarover wij het net hadden. De overheid heeft het recht om te bekijken wat de omroep met het belastinggeld doet. De overheid zal daartegenover altijd de journalistieke vrijheid en de makersvrijheid van de omroep willen waarborgen en daarin een nieuwe balans moeten zoeken, maar ik denk dat wij inderdaad niet in de wet moeten vastleggen dat de balans altijd zo ligt als de huidige politieke meerderheid die wenst.

Mevrouw **Tan** (PvdA): Mijn vraag was of de best practices die tot nu toe ontwikkeld zijn en die ook in de memorie van antwoord zijn verwoord niet in een regeling kunnen worden vastgelegd, zodat die een soort toetsingskader wordt.

Minister **Plasterk**: Deze prestatieovereenkomst geldt voor twee jaar en is ook bedoeld om uit te proberen hoe het werkt. Daarna leggen wij de overeenkomst voor vijf jaar vast. Ik zou niet bij wet willen uitsluiten dat over vijf jaar een nieuw kabinet of een nieuwe Kamermeerderheid kan besluiten om de overeenkomst anders vast te leggen.

Voorzitter. Ik kom straks terug op het haat zaaien. Misschien kan ik de beantwoording daarvan parkeren totdat er enkele minuten schorsing heeft plaatsgevonden.

De heer **Slager** (SP): Ik heb één vraag twee keer gesteld. U hebt die vraag niet beantwoord, maar hij ligt mij toch zwaar op de maag. Wat vindt u van de suggestie om een poging te doen om bijvoorbeeld bij één zender te beginnen met het helemaal afschaffen van de STER-reclame?

Minister **Plasterk**: Mijn excuses dat ik niet op dat punt ben ingegaan. Ik heb in mijn beantwoording in eerste termijn gezegd dat ik er niet voor ben om de hoeveelheid STER-reclame te verminderen, want als ik die met 20% verminder, kost dat structureel 40 mln. Dat is veel geld dat ik niet ergens anders vandaan kan halen. Dat is dus echt een inbreuk op de publieke omroep. Ik geef toe dat het uiteindelijk een keuze is, maar voor zo'n voorstel is toch een dekking nodig. Ik heb die niet. Kortom, mijn conclusie is dat de regering niet voorstelt om de STER-reclame bij de publieke omroep te verminderen.

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Minister **Plasterk**: Voorzitter. Dank voor de gelegenheid om hier even kort naar te mogen kijken op dit late uur. Ik constateer dat het voorstel zoals het nu voorligt maar beperkt de mogelijkheid biedt voor het Commissariaat voor de Media om de schorsing afhankelijk te maken van de ernst van de straf zoals deze is vastgesteld, omdat er een drempel van een jaar in zit. Dat is met name het probleem. Boven de minimumintrekking van de zendvergunning voor een jaar kan het Commissariaat voor de Media wel de hoogte van de straf aanleiding doen zijn om een proportionele intrekking mogelijk te maken, maar eronder niet. Het probleem is dat, als er maar een zeer geringe inbreuk is gemaakt, dit onmiddellijk tot een zeer grote schorsende werking kan leiden. Dat zou omgekeerd het gedragseffect kunnen hebben dat de rechter dan ook maar die ene euro boete niet meer oplegt, omdat men het dan niet meer proportioneel vindt dat dit automatisch tot een jaar schorsing zou leiden.

Ik vind dit een reëel punt. Wij zitten hier om dat onder ogen te zien en om na te gaan of wij er wat mee kunnen doen. Ik zeg graag toe dat wij dit onderdeel opnieuw beschouwen. Er zitten hier meerdere juristen in de zaal en zij kunnen mij corrigeren als ik het verkeerd samenvat, maar volgens mijn juristen betekent dit dat ik artikel 9.20, de inwerkingtredingsbepaling, gebruik om de gehele wet in werking te doen treden. Op de artikelen die betrekking hebben op haat zaaien, zal ik binnenkort apart terugkomen. Ik kan mij voorstellen dat dit bij de Erkenningswet is, waarvan ik hoop dat zij over een paar maanden in deze Kamer voorligt. Wij kunnen dat dan in één keer meepakken.

Voor de volledigheid noem ik de nummers van de artikelen waar dit voor geldt, te weten 7.15, 2.32, 2.33, 2.42, 2.46, 2.47 en 2.65.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Ik dank de minister voor zijn reactie in tweede termijn.

Wenst een van de leden stemming over het wetsvoorstel? Ik zie dat dit het geval is van de kant van de VVD-fractie. De stemming over het wetsvoorstel zal volgende week plaatsvinden.

**

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

*B

!Inburgeringsvoorzieningen!

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- het wetsvoorstel Wijziging van de Wet inburgering (inburgeringsvoorzieningen voor alle inburgeringsplichtigen gericht op het inburgeringsexamen of het staatsexamen Nederlands als tweede taal) (31318).

(Zie vergadering van heden.)

De beraadslaging wordt hervat.

*N

Minister **Van der Laan**: Voorzitter. Ik vind het een grote eer om in dit bijna nachtelijke uur voor de eerste keer een wetsvoorstel, dat natuurlijk van mijn voorganger is, in uw Kamer te mogen verdedigen. Ik dank u voor uw bereidheid om het überhaupt nog voor het kerstreces te bespreken. Ik heb uit de eerste termijn begrepen dat er brede overeenstemming is over het wetsvoorstel, en ook daarvoor dank. Gehoord de overeenstemming en de wens, die ik graag zal honoreren, om er in januari/februari verder over door te praten, zal ik er kort op ingaan. Ik wil echter ook recht doen aan wat er is gezegd. Soms was dat van een hoog principiële gehalte. Ik ga in op de stand van zaken van de inburgering, de koppeling van het inburgeringsexamen aan de verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd, waarover een aantal sprekers opmerkingen heeft gemaakt, de noodzaak om te differentiëren, informatie en registratie, de eigen bijdrage, het keurmerk, het budget, de sancties en nog een enkele opmerking over marktwerking.

Ik moet beginnen met toe te geven dat mevrouw Huijbregts van de VVD-fractie terecht heeft gesproken over reparatiewetgeving. Dat was echter onvermijdelijk. Ik zal er nog op terugkomen waarom dit zo was. Wij zitten echter in wat ik dan maar wil noemen een dynamisch verbeterproces van een complexe wet.

Allereerst ga ik in op de stand van zaken van de inburgering. De vele opmerkingen die hierover zijn gemaakt, hebben alle tot uitdrukking gebracht dat in deze Kamer, evenals in de Tweede Kamer, iedereen bezorgd is over die stand van zaken. Dat ben ik ook. Ik kan dit het duidelijkste aangeven door aan te geven waar mijn zorg vandaan komt, hetgeen strookt met de zorgen die ik hier hoor. Ik ben ooit gemeenteraadslid geweest van 1990 tot 1998 en toen was de voornaamste zorg over taal en inburgering -- dat laatste woord werd toen minder vaak gebruikt dan nu -- dat er zulke grote wachtlijsten waren. Dat was hét opstakel. Nu zitten wij met lege klassen. Dan is er iets toch niet goed gegaan.

Tegelijkertijd breng ik wel een nuancering aan. Ik heb veel mensen horen praten over een slechte of een gebrekkige wet. Ik doe daar met

overtuiging niet aan mee. Iedereen heeft destijds deze nieuwe wetgeving voor de inburgering gewild. Zij is met grote meerderheid zowel in de Tweede Kamer als in de Eerste Kamer aangenomen. Wat ik vooral belangrijk vind, is dat de wet een complete stelselwijziging met zich heeft gebracht, met marktwerking, veel minder vrijblijvendheid, een centraal examen et cetera, et cetera. Als minister voor Wonen zou ik zeggen: het was beslist geen klein onderhoud, maar het was een zeer ingrijpende renovatie, aan nieuwbouw grenzend. Zo bezien, zou ik het vreemd hebben gevonden als er geen aanlooppunten waren geweest. Dat getuigt ook van mijn optimistische levensvisie.

De huidige problemen, dat is niet weg te poetsen, zijn inderdaad klemmend. Ik heb in de vier weken dat ik nu minister ben, mogen zien dat taal en opvoeding echt de sleutel zijn van het integratiebeleid. Kinderen van ouders die geen Nederlands spreken, komen met jaren achterstand op school en die halen zij niet meer in. De inburgering is vooral gericht op het leren van taal en op opvoeding. Ik wil ter geruststelling tegen de Kamer zeggen dat ik op het uitgangspunt om daar alles aan te doen wat wij kunnen, niet toeleg. Dat wordt wat mij betreft de kern van mijn beleid.

Ik kom op de focus op het onderhavige wetsvoorstel, met de beperking dat wij, als het goed is, daar snel over door zullen praten. Deze Kamer krijgt van mij in februari een brief, die ik ook aan de Tweede Kamer zal sturen, waarin ik zal ingaan op de verwachtingen over de te realiseren aantallen in de toekomst, over de maatregelen die wij kunnen en willen nemen om verdere belemmeringen weg te nemen en ook antwoorden zal geven op vele, ook technische, vragen die al in de Tweede Kamer en ook hier gesteld zijn.

Ik zeg toe dat ik graag de uitnodiging van sommige leden aanneem om in februari met uw Kamer daarover te overleggen. Ik kan nu al over de getallen zeggen dat het kabinet een ambitie had van 3 x 60.000. Ik zal er alles aan doen om de ambitie van 60.000 in ieder geval overeind te houden voor het jaar 2010, het derde jaar. Ik wil ervoor zorgen dat wij dan een machine -- als ik het zo oneerbiedig mag zeggen -- draaiende hebben die dit aantal van 60.000 inburgeraars per jaar kan continueren. Dat staat in de brief over wat wij gaan doen. Intussen ontvangt de Eerste Kamer na discussie in de Tweede Kamer hoogstwaarschijnlijk ook een tweede tranche wetsvoorstellen. Die zijn vorige week ingediend. Die hebben betrekking op de uniformering van termijnen voor de inburgeringsplicht, het onderbrengen van de vrijwillige inburgering in de wet en de wettelijke verankering van het persoonlijk inburgeringsbudget.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Het kabinet had de ambitie van drie keer 60.000 inburgeraars. De minister zegt dat hij zich in ieder geval wil vastleggen op de ambitie van 60.000 in 2010. Betekent dat dat hij het verlies van 120.000 voor lief neemt of heeft ingecalculleerd?

Minister **Van der Laan**: Voor lief neemt? De heer Thissen moet de rekensom niet zo maken dat er verder niets gebeurt. Het is een gegeven dat wij in 2008 op ongeveer 30.000 inburgeraars zullen uitkomen. Als iedere gemeente de afspraken nakomt die nu zijn gemaakt, komen wij in 2009 op 47.000. Dan is het reëel om te zeggen dat wij die 60.000 moeten kunnen halen in 2010. Je mag het niet omdraaien en alle andere inburgeraars schrappen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat vind ik een genuanceerder antwoord. Ik schrok heel even. Ik dacht dat de minister 2008 en 2009 als verloren calculeerde, maar nu zegt hij dat die in ieder geval 77.000 inburgeraars opleveren van de 120.000 die aanvankelijk de bedoeling waren.

Minister **Van der Laan**: Dan heb ik mij heel ongelukkig uitgedrukt. Ik hoop dat het nu duidelijk is. In de tweede tranche, het volgende wetsvoorstel, zal ik ingaan op de zaken die daaraan raken. Nu zal ik proberen mij te beperken tot de opmerkingen die op dit wetsvoorstel betrekking hebben plus, zoals gezegd, een aantal belangrijke principiële opmerkingen.

Dat is meteen het volgende. Er is flink gesproken over de koppeling van het inburgeringsexamen aan de verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd. Hierop heeft dit voorstel naar mijn mening juist geen invloed, maar het is wel een heel belangrijk onderwerp. De heer Thissen heeft zelfs gesproken over een breuk met het verleden. Hij refereerde eraan dat vroeger het uitgangspunt was: hoe sterker je rechten als nieuwkomer zijn, hoe makkelijker het is om te integreren. Ik ben dit voor een deel met hem eens, maar ik zie geen breuk, maar een ontwikkeling. Onze opgave is om te nuanceren en te differentiëren. Heel simpel gesteld: inburgering mag voor de een niet te vrijblijvend zijn, maar voor de ander moet het ook niet te verplichtend zijn. Dat kan dus verschillen per groep en zelfs per individu. Het is de gemeente die in haar beleid goed moet differentiëren en nuanceren. Wij moeten daarvoor de ruimte geven. Het is in ieder geval van het grootste belang dat er een evenwicht bestaat tussen de rechten en de plichten die hiermee gemoeid zijn.

Met de koppeling in de wet is beoogd vreemdelingen die op een permanente basis in Nederland willen verblijven te laten beschikken over voldoende kennis van onze taal en van de samenleving om daaraan te kunnen deelnemen. Ik zeg eerst iets over de ingangsdatum van de koppeling. Die was oorspronkelijk gepland op 21 september 2008. De heer Thissen weet dat dit is uitgesteld tot 1 januari 2010. Die koppeling is gemaakt voor inburgeringsplichtigen die niet willen, als ik het zo schematisch en simpel mag zeggen, en natuurlijk niet voor inburgeringsplichtigen die niet kunnen. Het wetsvoorstel biedt een gemeente de mogelijkheid om de inburgeringsplichtige te ontheffen die zich naar de mening van de gemeente aantoonbaar voldoende heeft ingespannen en tot het oordeel komt dat het voor hem redelijkerwijs niet mogelijk is om het inburgeringsexamen te

halen. Dat kan de gemeente al na drie of vierenhalf jaar doen, afhankelijk van de voor de inburgeringsplichtigen geldende inburgeringstermijn. Dat is al eerder dan de tien jaar die ik, naar ik begreep, heb gehoord in de bijdrage van de heer Thissen.

Ik kom bij het betoeg van mevrouw Meurs. Zij heeft veel nadruk gelegd op differentiatie, op het recht doen aan verschillende doelgroepen. Dat heb ik ook bij andere sprekers gehoord. Met die differentiatie kun je ook de slagingskans vergroten. De een heeft nu eenmaal een korter en de ander een langer traject nodig. Het is wel goed vast te stellen dat het wetsvoorstel op dit punt een stapje vooruit biedt. Tot voor kort werd de inburgering afgesloten met het examen voor iedereen. Met dit wetsvoorstel maken wij in ieder geval twee differentiaties mogelijk. De ene is dat mensen direct kunnen opgaan voor het staatsexamen. De ander is dat zij een mbo-opleiding kunnen volgen en daarmee ook, met de aanvulling op de taal, aan hun inburgeringsplicht kunnen voldoen.

Er is ook gesproken over het niveau. Ik maak daarover één opmerking. Ik ga ervan uit dat de inburgeraars in grote meerderheid het examenniveau wel kunnen halen. Er is heel lang op gestudeerd en over vergaderd voordat dit is ingesteld, ook in overleg met betrokken nieuwkomers. Ik wil voorlopig in ieder geval uitgaan van de kracht van de mensen die deze trajecten volgen en hen helpen en er alles aan doen om hen in staat te stellen de taal te leren en het examen te halen. Zoals gezegd, als zij aantoonbaar om individuele redenen niet in staat blijken dat te doen, kan de gemeente alsnog beslissen om te ontheffen. Dit zeg ik ook tot de heer Yildirim.

Over het niveau heeft mevrouw Meulenbelt een heel belangrijke opmerking gemaakt door te "onthullen" dat zij zelf was gezakt voor het examen. Ik heb daarover lang zitten nadenken op mijn kamertje. Iets in mij zegt dat zij in een soort win-winsituatie zat. Als zij het examen zou halen, was zij goed ingeburgerd en als zij het examen niet zou halen, had zij toch een belangrijk politiek statement, want zij bracht ons natuurlijk in verwarring met deze uitlating, gelet op onze waardering voor haar. Ik sprak een Rotterdamse wethouder die met zijn hakken over de sloot het examen had gehaald: er is nog hoop.

Ik ga door naar de eigen bijdragen.

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Ik heb nog een vraag over dat examen. Ik zou heel graag het optimisme van de minister willen delen, maar hij heeft waarschijnlijk in de afgelopen vier weken toch een aantal mensen gesproken die werkzaam zijn bij een roc of die direct betrokken zijn bij de inburgeringscursussen. Het is toch ook duidelijk dat het voor heel veel mensen een behoorlijk lastige opgave is om dat inburgeringsexamen te halen. Daarom heb ik toch een vraag aan de minister. Hij heeft helemaal gelijk: met dit voorstel is er een stapje in de goede richting gezet omdat mensen kunnen opgaan voor het staatsexamen. Maar het gaat natuurlijk ook om mensen die juist weinig kansen hebben, die om allerlei redenen weinig

achtergrond hebben meegekregen en die je toch op de een of andere manier klaar wilt maken voor dat examen, zodat zij het ook halen. Zou het dan toch niet gewenst zijn om meer te differentiëren in dat examen, zodat zij het ook kunnen halen?

Minister **Van der Laan**: Dat is een belangrijke vraag, waarop ik op dit moment nog het antwoord schuldig ben, omdat ik er zo lang mogelijk van uit wil gaan dat de commissie-Franssen, die daarop lang heeft gestudeerd en veel over heeft overlegd, beter weet hoe het zit dan ik met mijn vier weken ministerschap. Maar ik kan aan mevrouw Meurs toegeven dat ik in die vier weken al veel mensen heb gesproken die op de kwaliteit van het examen en überhaupt de kwaliteit van de cursussen de nodige kritiek hadden, die ook serieus moet worden genomen. Ik hoop dat de Kamer begrijpt dat ik daarover na vier weken nog niet zelfstandig een oordeel durf te vellen. Wij kunnen afspreken dat ook dit zal terugkomen in februari aanstaande. Op dit moment zou ik het zelfs onverstandig van mijzelf vinden om te zeggen dat het in de breedte te moeilijk is of niet goed genoeg is.

De heer **Leunissen** (CDA): Ik wil de minister bijstaan in zijn streven om zo veel mogelijk mensen voor dat examen te laten slagen. Ik denk ook dat er heel wat mogelijkheden bestaan om te slagen in het doel dat de minister zich heeft gesteld. Ik denk ten eerste dat het een perverse prikkel kan vormen als je via de eindtermen te zeer gaat differentiëren in het niveau van afstuderen. Mensen zullen dat opvatten als: ach, ik hoef niet tot het uiterste te gaan, als ik mij enigszins inspan en tot dit of dat niveau kom, is het voldoende om voor een vaste verblijfsvergunning in aanmerking te komen. Het tweede punt is dat het intakegesprek nog altijd niet op een adequate manier verloopt. Als de gemeenten in staat zijn om een goede intake te verrichten en gebaseerd op die intake een goede opleiding kunnen aanbieden, die dan gedifferentieerd is per individu, dan denk ik dat er ook veel meer slagingskansen bestaat. Het laatste punt, dat vind ik heel belangrijk, is dat die cursus in relatie moet worden gebracht tot werk. Het werken in een lijn waarbij de inburgeringsplichtige ziet waartoe al die inspanningen die hij of zij moet verrichten om de cursus te halen, kunnen leiden in de praktijk, in het sociaal leven, in het werk. Dat kan ook een extra stimulans zijn om veel meer mensen dat examen te laten halen. Dus ik zou nog niet zo snel de handdoek in de ring werpen.

Minister **Van der Laan**: Ik ben het eens met de woorden van de heer Leunissen. Op een enkel aspect kom ik straks nog terug.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik wil nog even iets zeggen over het deel van de inburgeringstest waar ik voor gezakt ben. Dat was niet alleen maar omdat ik een aantal feiten niet wist. Ik heb ook geprobeerd in mijn inbreng duidelijk te maken dat het wegwijs zijn in de samenleving niet zo gemakkelijk is te standaardiseren voor alle mensen die inburgeren, zeker niet door feitelijke, uit het

hoofd geleerde antwoorden op vragen. Dus het gaat wat mij betreft een beetje verder dan alleen maar de vraag of mensen het kunnen halen. De vraag is ook hoeveel relatie deze vorm van mensen testen nog heeft met wat wij uiteindelijk willen, namelijk dat mensen hun weg kunnen vinden. Ik meen oprecht dat er betere methoden zijn dan dit soort overhoorvragen, waarvan je ook kunt weten dat een aantal mensen het niet zullen halen omdat ze dodelijk zenuwachtig worden van het afleggen van examens, terwijl ze misschien wel ondertussen tamelijk goed hun weg weten te vinden.

Minister **Van der Laan**: Ik had uit de inbreng van mevrouw Meulenbelt zeer zeker begrepen dat het hierom ging. Ik ben alleen nog niet zelf bekwaam om dat te weerspreken of te beamen. Nu ik te veel mensen tegenkom uit de politiek die dat examen gedaan hebben, heb ik wel besloten om het zelf ook een keer te doen.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Let op het frituurvet!

Minister **Van der Laan**: Ik ben gewaarschuwd. Ik weet ook welke vraag ik niet tegenkom. In de afgelopen vier weken heb ik een paar mensen over een fantastisch broodje aap horen praten. Als voorbeeld werd de vraag genoemd hoe het balkje heet als je bij Albert Heijn moet wachten en je de boodschappen af wilt scheiden van de boodschappen van je voorganger. Dat is echter een vraag die helemaal niet zit in de test maar in een Teleaccursus die er op lijkt. Dus misschien hebben wij hierbij ook te maken met een klein imagoprobleem van de inburgeringscursussen. In ieder geval komen wij hier in februari op terug. Dan kan ik mij ofwel scharen bij de Rotterdamse wethouder ofwel bij mevrouw Meulenbelt.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik hoor de minister nu een paar keer zeggen -- en dat siert hem op zich -- dat hij de antwoorden nog niet tot in de finesses weet. Ook wij zoeken in deze ontwikkeling naar perfecte integratie of inburgering en naar steeds nieuwe en betere wegen die kunnen bijdragen tot emancipatie van nieuwkomers of inburgeraars. Maar wat betekent dat voor het onderhavige wetsvoorstel dat hier ligt en dat een aantal onderdelen bevat waarmee mijn fractie in ieder geval nog wat problemen heeft en, naar ik heb begrepen, ook mijn goede collega Pauline Meurs? Betekent dit dat wij dit wetsvoorstel nu nog maar niet moeten vaststellen in afwachting van wat de minister in februari nog gaat toevoegen?

Minister **Van der Laan**: Ik zou zeggen: totaal niet. De onderdelen die vandaag aan de orde zijn, hebben daar mijns inziens niet rechtstreeks mee te maken. Bovendien, ik doe mij soms wel iets kleiner voor dan ik ben, maar op het punt van de kwaliteit van de cursus durf ik nog niet mee te gaan met mensen die zeggen dat de kwaliteit slecht is en het examen in zijn algemeenheid te moeilijk is. Daar heb ik op dit moment te weinig informatie voor. Maar degenen die dat wel zouden vinden, anders

dan ik, zouden toch met een gerust hart voor dit wetsvoorstel kunnen stemmen.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Dat is dan in ieder geval een ontwikkeling. Dit wetsvoorstel is al wat minder rigide dan het wetsvoorstel dat uw voorganger in deze Kamer heeft gepresenteerd. Er is nu al wat meer sprake van differentiatie. Wij vinden het toch nog wel zorgelijk dat de lat voor vele, al in Nederland woonachtige inburgeringsplichtigen te hoog komt te liggen. Ik ben een sterk emancipatoir denker. Ik wil proberen iedereen tot ontwikkeling van zijn talenten te laten komen, zodat men uiteindelijk volop kan meedoen aan de samenleving, wat van belang is voor de integratie. Ik ben echter bang dat wij nu toch weer een aantal mensen uitsluiten. Ik zou het heel jammer vinden als de wet wederom deze uitstraling gaat krijgen in de publieke opinie en vooral in de werking van de werkelijkheid.

Minister **Van der Laan**: Ik wilde niet te diep op bepaalde onderwerpen ingaan als ze naar mijn beleving niet rechtstreeks relevant waren voor dit wetsvoorstel. Dit is echter kennelijk zo'n grote zorg dat ik er nu iets dieper op in moet gaan. Alleen, in de gauwigheid kan ik de cijfers niet vinden. Ik heb wat betreft de resultaten van de onderzoeken wel gelezen dat van de Marokkaanse en Turkse deelnemers tussen de 85% en de 90% succes heeft bij het examen. De precieze cijfers zal ik er zo meteen nog wel even bij halen. Ik poets hiermee overigens de zorg niet weg over de kwaliteit en het aantal geslaagden, maar het gaat mij te hard om nu te zeggen dat er zo'n groot probleem is dat je dit wetsvoorstel niet meer zou moeten bespreken. Dat is namelijk toch een stap in de goede richting.

De heer **Leunissen** (CDA): Mijn opmerking is met name gericht aan de heer Thissen. Met het neerwaarts bijstellen van de eindtermen ontnem je mijns inziens ook de mensen de kans om daadwerkelijk in de Nederlandse samenleving binnen te treden en te participeren. Die medaille die hij schetst heeft dus ook een andere kant.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik pleit niet voor het neerwaarts bijstellen van alle eindtermen. Ik pleit voor differentiëren in de eindtermen, zodat mensen van niveau 1 mbo tot en met wetenschappelijk onderwijs in hun kracht gezet worden en hun talent kunnen ontwikkelen.

Minister **Van der Laan**: Ik hoor met genoeg dat de heer Thissen zegt dat het hem gaat om emancipatie, want daar gaat het mij ook om. Wij hebben op dat punt dus een gemeenschappelijke doelstelling. Dan kunnen wij op basis van de cijfers en de verdere informatie praten of wij al of niet op de goede weg zitten.

Over de eigen bijdrage zijn opmerkingen gemaakt door de heer Kuipers en mevrouw Meurs. Binnen de grenzen van de wet heeft de gemeente beleidsvrijheid om te bepalen op welke wijze de eigen bijdrage wordt geïnd. Zij moeten daarover in een verordening regels vaststellen. Overigens staat

er geen sanctie op het niet innen. Ik ken al een gemeente die sowieso niet schijnt te innen. Het staat de gemeenten ook vrij om ter stimulering de inburgeraar extra te belonen voor het leveren van de inspanningen of de prestatie. Die bonus kan worden uitgekeerd maar kan ook worden verrekend met de eigen bijdrage. In de Tweede Kamer heb ik toegezegd de discussie te willen voeren over het principe van het meebetalen. Ik begrijp de partijen die dat principe heel hoog willen houden -- dat waren met name het CDA en de VVD -- omdat ze daarmee tot uitdrukking willen brengen dat er eigen verantwoordelijkheid moet zijn. Ook ik omarm dat principe van die eigen verantwoordelijkheid. Maar ik heb van net iets te veel mensen gehoord dat de eigen bijdrage een obstakel kan zijn en dus averechts kan werken. In de derde tranche, het vervolg van het traject-Winsemius, wil ik een dermate goed pakket leveren met daarin evenwicht tussen wat wij als samenleving doen en wat de mensen zelf moeten doen, dat de noodzaak om dat principe in de lucht te houden gerelativeerd wordt en dus ook CDA en VVD kunnen zeggen: dat obstakel kan er wel vanaf want die eigen verantwoordelijkheid zit er genoeg in.

Ik zeg toe dat ik er ook met deze Kamer graag over zal discussiëren. Ook zal ik daarbij de suggestie van de heer Kuiper meenemen en kijken naar de mogelijkheid van een korting in het geval echtgenoten of misschien zelfs nog meer gezinsleden samen een traject doorlopen. Ik vind dat een waardevolle suggestie, aangezien het bedrag anders in de papieren kan lopen.

Ik wijs tot slot op de taalcampagne. De boodschap die ik daarbij sterker wil meegeven dan tot nu toe, is dat inburgeraars zichzelf tekortdoen als zij geen Nederlands leren spreken, maar ook hun burens, hun werkgever, hun collega's en vooral hun kinderen. Ik leg dus een groter accent op die eigen verantwoordelijkheid als onderdeel van zo'n totaalpakket.

De heer Leunissen heeft vragen gesteld over informatie en registratie. Met hem acht ik het van groot belang dat wij de cijfers op orde hebben en de cijfers snel hebben. In verband met de tijd zal ik niet voorlezen waarover wij allemaal gegevens verzamelen, maar ik ben op het departement in een goed gesprek om te bekijken of wij helemaal "state of the art" en heel adequaat de gegevens van de afgelopen maand ter beschikking kunnen hebben om te weten waar het goed en waar het niet goed gaat. Op basis van de afspraken die al gemaakt zijn met de VNG en die via de heer Winsemius gemaakt zijn met de grote vier steden, zal ik zo nodig zelf direct naar de betreffende gemeenten gaan om daar te gaan praten en te helpen aanjagen als wij dan op basis van accurate en recente cijfers zien dat het ergens niet goed gaat. Natuurlijk moet het op lokaal niveau gebeuren, maar ik wil er zelf graag op aanspreekbaar zijn dat het op alle lokale niveaus gebeurt en dat wij het dus ook nationaal voor elkaar krijgen.

De heer Leunissen heeft ook gesproken over het keurmerk en het budget. Ik kan hem geruststellen: er is een keurmerk inburgering, dat

is ingesteld door de branche zelf. Ik heb daar positieve stukken over gelezen. Het wordt in ieder geval gedragen door de branche. Het kabinet heeft op zich voldoende financiële middelen voor de periode 2008-2011 ter beschikking gesteld, namelijk 460 mln. Een van de dingen waarop wij goed moeten letten, is dat vrijvallende gelden voor de inburgering beschikbaar kunnen blijven. Dat zal vanwege alle regels misschien op een enkel onderdeel nog heel intensief overleg vragen met het ministerie van Financiën. Dat overleg zullen wij uiteraard netjes en op tijd voeren, opdat wij die extra inspanningen kunnen leveren om de doelstelling alsnog te halen.

De heren Yildirim en Leunissen hebben vragen gesteld over de sancties, met name het boete-instrumentarium. De wet geeft de gemeenten verschillende mogelijkheden om boetes op te leggen: voor het niet verschijnen bij de intake, het niet meewerken aan een vastgestelde inburgeringsvoorziening en het niet tijdig voldoen aan de inburgeringsplicht. Door de aanloopproblemen kunnen wij het niet volgen van een cursus of het niet voldoen aan die verplichtingen in redelijkheid meestal nog niet toerekenen aan de inburgeringsplichtige. Natuurlijk is gedogen een verkeerd signaal, maar in plaats van "gedogen" zou ik hier liever spreken van "de boel goed op orde hebben om dan duidelijk en zo nodig krachtig te kunnen handhaven". Nu is het echter beter om de verantwoordelijkheid eerst bij onszelf te zoeken. Boetes zijn uiteindelijk ook een uiterste middel en geen doel op zich. Zij zijn een stok achter de deur om de inburgering tot een succes te maken, maar nu hebben wij de boel op orde. De situatie doet zich wat ons betreft dus nu pas voor.

Mevrouw Meulenbelt vroeg aandacht voor de marktwerking. Zoals zij zelf al aangaf, wordt daar op dit moment onderzoek naar gedaan. Dat onderzoek komt in de loop van 2009 beschikbaar. Dan zullen wij daarover hier snel verder spreken. Ik heb wel gezien dat er veel aanloopproblemen waren die ook bij de aanbieders tot financiële problemen hebben geleid; dat is een van de zorgen van volgens mij iedereen. Ik werd geconfronteerd met de motie van de Tweede Kamer om dit in drie gelijke delen te verdelen over Rijk, gemeenten en taalaanbieders. Dat leek mij een heel redelijke afspraak. Ik ben wel geconfronteerd met de wens van sommige gemeenten -- juist gemeenten waar het om het grotere geld gaat -- om de ruimte te krijgen om er zelf uit te komen met de taalaanbieders, omdat zij nieuwe contracten moeten afsluiten om het verleden, het heden en de toekomst aan elkaar te verbinden. Dat leek mij een heel redelijk verzoek. Die gemeenten hebben daarom tot 16 januari de tijd om dat op die manier op te lossen, uitgaande van de gedachte dat wij slechts een derde zullen bijdragen -- u mag het woord "slechts" vergeten; wij zullen gewoon een derde bijdragen -- en dat zij het dan verder wel oplossen. Dat is dus een soort resultaatverplichting. Als dat niet lukt -- daar moet ik nu natuurlijk geen accent op leggen -- is de geest van de motie weer volop aan de orde.

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Ik wil de vraag over marktwerking nog wat verdiepen, zonder ervan uit te gaan dat wij daar nu een zwaar debat over hebben of dat u daar nu antwoord op geeft. Het is duidelijk dat er tekorten zijn ontstaan en dat daar een oplossing voor gezocht wordt. Het gaat mijn fractie er echter ook om dat net als in de zorg langzamerhand steeds meer mensen betwijfelen of marktwerking en concurrentie -- waarvan wordt gedacht dat zij altijd goed is, omdat het daardoor goedkoper wordt en sneller gaat -- de beste methode zijn, juist voor groepen die moeilijk te bereiken zijn en meer begeleiding nodig hebben. Het is heel jammer als die groepen geen aanbod krijgen doordat de aanbieders allemaal zoeken naar de goedkoopste en snelste methode. Dat hebben wij inmiddels gezien. Ik zou dus heel graag willen dat u ook die dieperliggende problemen meeneemt en niet alleen de vraag wie het uiteindelijke tekort betaalt.

Minister **Van der Laan**: Vanzelfsprekend. Ik denk dat het hele zoeken van iedere dag naar die betere inburgering ook met die vraag te maken heeft. Ik wilde de Kamer nu echter informatie geven over het oplossen van de oude problemen. Eén ding over de inhoud die u aan de orde stelt: ik beschouw het mislopen van met name 2007 maar toch ook een stuk van 2008 als een coproductie. Dat vind ik het voornaamste. Ik zie dat dus niet primair als een marktwerkingprobleem. Wij -- het Rijk, de gemeenten en taalaanbieders -- hadden een organisatieprobleem. Wij zijn bezig om dat op te lossen. Laten wij het dus in die volle omvang bespreken, waarbij ik het punt van de marktwerking zeker niet uit de weg ga. Mijn allereerste opmerking toen ik, komend uit het bedrijfsleven, met dit probleem werd geconfronteerd, was overigens: wat zeuren zij nou? Zij hebben ingeschreven en hebben het voor dat geld gekregen. Dat is dus ook ondernemingsrisico. Met marktwerking opereren biedt voor- en nadelen. Wij komen daar zeker op terug.

Vrijwel iedereen heeft het belang van participatie benadrukt, met name op het punt van werken en opvoeden. Wij hebben belangrijke stappen gezet om de participatie te bevorderen. Een van de dingen is het duale traject dat mogelijk is gemaakt. Via dat duale traject heb je aan de ene kant taalonderwijs en inburgering en aan de andere kant bijvoorbeeld de toeleiding naar werk, opvoedingsondersteuning en gezondheid. Dat soort combinaties is slim en werkt, omdat je dan twee vliegen in één klap slaat. De doelstelling voor 2008 is 20% duale trajecten en voor 2009 40% duale trajecten. Dat loopt op naar 80% van de inburgeringsvoorziening in 2011. Dat zou een geweldig goede stap voor de participatie zijn. Gemeenten hebben voldoende ruimte om dit adequaat vorm te geven. Het vergt natuurlijk wel grotere inspanningen van hen, maar die inspanningen ondersteunen wij financieel met een bijdrage van €1000 per voorziening. Dat noemen wij "een participatiebonus". De geluiden daarover zijn positief.

Ik hoop hiermee, naast de paar opmerkingen over het wetsvoorstel zelf, niet te diep maar wel diep genoeg te zijn ingegaan op de gemaakte principiële en reële opmerkingen. Ik geef zonder meer toe dat wij vandaag maar een stap, of misschien slecht een stapje, zetten in de richting van de perfecte uitvoering die wij allemaal willen. De inhoudelijke manier waarop er hier en in de Tweede Kamer over wordt gesproken, geeft mij veel vertrouwen voor de lange weg die wij nog voor de boeg hebben.

*N

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter, ik zat nog in mijn overpeinzingen. Ik herinner mij nu dat de vertegenwoordigster van de VVD-fractie andere verplichtingen had.

De **voorzitter**: Mevrouw Huijbregts had al eerder aangegeven dat zij niet aanwezig zou zijn.

**

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik dank de minister voor zijn beantwoording. Met hem ben ik van mening dat wij vanavond een belangrijke stap zetten. Het is bij lange na nog niet de perfectie die nodig is om mensen die van ver naar hier zijn gekomen, vaak al jaren geleden, de mogelijkheid te geven om op een goede manier deel te worden van deze samenleving.

De toon van dit wetsvoorstel vind ik -- dit debat heb ik eerder gevoerd met de voorvoorganger van deze minister, minister Verdonk -- nog te zeer een eenzijdige verplichting voor de migrant die moet inburgeren. Te weinig wordt benadrukt dat integratie -- in mijn inleiding heb ik verwezen naar het boek Komen en gaan -- een meerzijdig proces is. Een samenleving moet zeggen: wij zijn benieuwd naar wat een ander ons brengen kan, wij zijn nieuwsgierig naar wat wij van een ander kunnen leren. Enkel vanuit die houding appelleer je aan een nieuwkomer om ook nieuwsgierig te zijn naar onze samenleving en de manier waarop wij het doen. Overigens is dat bij lange na niet zo eenduidig. In Nederland zijn er altijd verschillen geweest, tussen rijk en arm, tussen traditioneel en vooruitstrevend, tussen stad en platteland, tussen delen van het land. Voor een nieuwkomer is het dan ook verdomme moeilijk om precies te weten hoe de finetuning van de Nederlandse samenleving eruitziet.

Ook de Nederlandse taal is moeilijk. Ik zal het modewoord van gisteren niet herhalen, want dat is niet echt een verrijking van de Nederlandse taal. Woorden en taal ontwikkelen zich voortdurend. Zo ontwikkelen ook mensen zich voortdurend. Zij oriënteren zich voortdurend op het realiseren van hun eigen talenten, hun eigen mogelijkheden, hun eigen ambities, hun eigen dromen. Dit is heel lastig als de samenleving met de rug naar je toe staat. Het is ook heel lastig als je wordt verplicht om binnen de tien seconden de honderd meter te rennen, ondanks dat je wel heel graag rent. Je bent al trots op jezelf als je het in dertien of vijftien seconden doet. Van belang is dat

je rent, dat je beweegt, dat je in beweging komt. Vandaar mijn hartstochtelijke pleidooi om niet op slechts twee niveaus de slaagplicht te koppelen aan of je geslaagd bent in het leven. Het boek dat ik noemde, is doorspekt met dit soort voorbeelden. Het lijkt erop dat mensen met te lage intellectuele of cognitieve mogelijkheden of te weinig vaardigheden te horen krijgen: liever niet dat u nu komt of blijft. Dat is toch een wat vervelend signaal.

Ik zou graag aan de hand van de door de minister toegezegde brief het debat verder voeren. Ik geloof en vertrouw hem. Niet alleen omdat hij lid is van een partij die altijd in haar waarden en normen heeft gehad dat de emancipatie van elk mens van belang is, zeker van de mensen die het meest kwetsbaar zijn. Het is niet gegarandeerd dat iedereen van die partij dat denkt. Was dat maar zo, dan was ik er ooit lid van gebleven. Ik vertrouw de minister als hij zegt: ik ben een emancipatoir denker en wil proberen om iedereen die hier is gekomen, lang of kort geleden en misschien van ver, de kans te geven om het in de Nederlandse samenleving te maken. Laten wij samen kijken wat er in die samenleving nodig is, opdat mensen die ontwikkeling kunnen meemaken.

Gezien het tijdstip wil ik het hierbij laten. Het debat wordt voortgezet. Ik kan nu al verzekeren dat wij stemming vragen over dit wetsvoorstel.

*N

Mevrouw **Meurs** (PvdA): Voorzitter. Ik dank de minister voor zijn beantwoording van onze vragen. Die gingen inderdaad wel wat verder dan deze reparatiewet.

De minister zegt zelf dat er sprake is van aanloopproblemen. Het is belangrijk om te beklemtonen dat de wet echt verbetering behoeft. Het gaat wel om iets meer dan alleen aanloopproblemen. Ik ben daarom blij dat de minister spreekt over de tweede en derde tranche aan wijzigingsvoorstellen. Daarover zullen wij graag met hem spreken. Ik hoop dat zowel de tweede als de derde tranche zullen worden gebaseerd op de ervaringen en de vele problemen die mensen op gemeentelijk niveau, bij de roc's en elders hebben ondervonden. Die waren niet gering. Dat heeft ook iets te maken met de techniek van de wet zoals die is voorgelegd.

Laat heel duidelijk zijn dat het mijn fractie bij het examen niet gaat om het verlagen van de eisen maar om het differentiëren van het examen, zodat de slaagkans wordt vergroot. Wij willen ervoor zorgen dat meer mensen het examen halen. Dat kan alleen als het is toegesneden op de verschillende mogelijkheden. Net zoals wij in Nederland verschillende opleidingsniveaus hebben, moet dat ook kunnen gelden voor het inburgeringsexamen. Het is belangrijk om hierop in februari terug te komen. Ik begrijp heel goed dat de minister zich daarop nog wat meer wil oriënteren en wil bezien hoe de commissie-Franssen te werk is gegaan en welke ervaringen in de praktijk zijn opgedaan. Laat hier helder zijn gezegd dat het de

PvdA-fractie vooral gaat om die differentiatie en niet om een verlaging van de eisen. Dat zijn echt twee verschillende dingen.

Dan nog iets over de verblijfsrechtelijke gevolgen. De minister spreekt over rechten en plichten. Daar ben ik het helemaal mee eens. Ik wil hem danken voor het feit dat die termijn nu is verplaatst naar 2010. Het was anders wel erg oneerlijk geworden. Ik wil toch nog eens zeggen dat de verblijfsrechtelijke gevolgen behoorlijk zwaar zijn, soms onevenredig zwaar. Ze kunnen leiden tot uitsluiting in plaats van insluiting. Als je je examen niet haalt -- niet zozeer omdat je niet wilt maar omdat je het niet kunt -- dan is het een zure zaak dat je voortdurend bent aangewezen op een tijdelijke verblijfstitel. Daar moet toch echt iets aan worden gedaan. Ik hoor graag van de minister of hij dit probleem op zijn minst erkent, zodat wij er in het voorjaar over door kunnen praten. Er zijn allerlei oplossingen, die ik nu niet zal noemen maar die de pijn wel kunnen verzachten door de verblijfsrechtelijke gevolgen te verminderen of meer in lijn brengen met het idee van de rechten en plichten.

Ik ben blij met de antwoorden van de minister over de eigen bijdrage. Ons punt is niet dat de eigen verantwoordelijkheid niet belangrijk is, maar dat die niet alleen vorm zou moeten krijgen in de eigen bijdrage. De nadelige effecten daarvan zijn eigenlijk groter dan de voordelen.

De minister sprak over de 20% duale trajecten in 2008. Volgens mij had ik in een van de brieven gelezen dat dit niet zou worden gehaald. Ik begrijp nu dat het in 2008 wel wordt gehaald. Dat is goed nieuws. Ik begrijp dat de minister voor de 40% gaat in 2009. Ik hoop dat deze doelstelling wordt gehaald. Wij moeten het echt van die duale trajecten hebben. Er is al zo veel wetenschappelijk onderzoek gedaan. Elke keer wordt weer duidelijk dat je de taal in context leert. Je leert het beste op basis van de praktijk waarin je die taal daadwerkelijk meteen moet gebruiken. Dat versterkt het belang van die duale trajecten. De minister zegt terecht: twee vliegen in één klap. Je participeert en doet mee en leert de taal veel beter dan wanneer je in het klaslokaal woorden moet leren zonder de context.

*N

De heer **Kuiper** (ChristenUnie): Voorzitter. Ik dank de minister voor de beantwoording en voor de prettige en open stijl waarin hij het debat voert. Dank ook voor de toezegging om terug te komen op de eigen bijdrage van de partner. Als ik het goed begrijp, voeren wij daarover in februari nader overleg. Ik zal straks nog iets zeggen over de vorm die dit verder zou moeten krijgen.

In mijn bijdrage heb ik de koppeling met de Wmo aangevoerd. Dat is ook een participatiewet. Verder noem ik het Handvest Burgerplichten. Ik vind het prima als wij dat betrekken bij het andere debat dat wij nog zullen hebben en dat over de breedte zal moeten gaan.

De minister zegt dat wij in februari overleg zullen voeren. Het zal nog gepland moeten worden,

denk ik. Wij hebben een Deltaplan Inburgering. Wij zullen daarover dan spreken, maar de minister heeft in zijn brief aan ons aangegeven dat hij zich oriënteert, en zijn eigen visie en standpunt nog verder wil ontwikkelen. Dat geeft hij vanavond eigenlijk ook aan. Mijn vraag is: in welke vorm keert dat terug en wordt het bij het overleg betrokken? Schrijft de minister ons nog een brief met zijn visie op de vraagstukken zoals die in het deltaplan staan? Komt de minister dan terug op het punt van de eigen bijdrage?

*N

Mevrouw **Meulenbelt** (SP): Voorzitter. Ook mijn fractie bedankt de minister voor de prettige en serieuze manier waarop wij vanavond met elkaar hebben gesproken over het onderwerp. Het is duidelijk dat het meer een uitwisseling is geworden van onze zorgen en de zorgen van de minister over de vraag hoe ver wij zijn, dan een debat. Dat vond ik ook passend voor de situatie waarin wij ons op dit moment bevinden. De andere woordvoerders hebben onderwerpen aan de orde gesteld waarbij mijn fractie zich zo kan aansluiten. Ik zou heel graag willen weten hoe de wat optimistische visie van de minister op het aantal mensen dat wel zal slagen valt te rijmen met de wat pessimistische visie van mevrouw Meurs. Het is gewoon echt belangrijk om te weten hoeveel mensen en welke mensen er uit de boot dreigen te vallen en om te bezien of het terecht is dat wij die mensen laten vallen of dat het terecht is dat wij voor hen andere maatregelen bedenken. Ik vind het uitstekend dat de minister heeft toegezegd dat wij daarover in februari verder doorpraten. Ik vind het ook uitstekend dat wij doorgaan op de kwestie die mij nog wel enigszins dwars zit, te weten de marktwerking.

Er zijn twee onderwerpen waarvan ik meen dat er langer over gesproken moet worden en waarvan ik vermoed dat wij het er misschien niet over eens zullen worden, terwijl er heel veel andere dingen zijn waarvan ik denk: de zorg daarover delen wij. Het is heel goed mogelijk dat wij daar in pais en vree uitkomen. Het eerste onderwerp is de didactische inhoud van een deel van de inburgeringstest die mensen moeten afleggen. Ik ga ervan uit dat sommige tests, zeker als het gaat om uit het hoofd geleerde antwoorden, meer gaan over de vaardigheden om een test af te leggen dan over de vaardigheden die mensen nodig hebben om in de samenleving verder te komen. Ik zou daarover graag willen spreken, want ik denk dat wat wij beogen met de inburgering te belangrijk is om het te vervangen door een test waarvan je moet zeggen, zelfs als mensen ervoor slagen: wat weten zij dan? Zij weten dan dat je een cadeautje niet meteen moeten uitpakken. Dit is anekdotisch, maar het gaat om de methodiek, in de trant van: hoe help je mensen om de weg te vinden? Het is bijvoorbeeld veel belangrijker dat mensen de vaardigheden hebben om de burens te vragen waar zij heen moeten, dan dat zij uit het hoofd hebben geleerd wat je allemaal zou moeten weten, maar

wat bijna nooit adequaat is voor wat er de komende week gaat gebeuren.

Het andere punt is de marktwerking. Het gaat mijn fractie werkelijk om de vraag of je juist de moeilijke groepen, waarin meer te investeren valt en die dus duurder zijn, omdat zij meer investering en meer tijd vragen, adequaat kunt bedienen als je het laat hangen van het aanbod van aanbieders die er commercieel uit moeten komen en goed gemotiveerd zijn om juist de snelle en succesvolle inburgeraars aan te pakken. Uit de zorg zijn er voorbeelden van hoe dat niet goed gaat en ik zou heel graag willen dat wij daaruit lessen trekken. Ik denk dat dit kan, niet alleen door er een ideologische discussie over te houden, maar ook door te bezien waar het goed en fout gaat. Voor welke mensen geldt dit aanbod? Misschien is het aanbod te scherp gecalculeerd, zodat de zorg die op het gebied van het begeleiden van mensen gegeven moet worden, niet gegeven kan worden. Ik zou heel graag zorgvuldig willen monitoren hoe dit gaat, om er conclusies uit te trekken. Dat is het belangrijkste wat ik aan de orde wilde stellen. Zoals gezegd, wij weten nog helemaal niet of wij het hierover met elkaar oneens zijn, maar ik wil daarover heel graag nog een keer verder spreken met de minister.

*N

De heer **Leunissen** (CDA): Voorzitter. De CDA-fractie dankt de minister voor de beantwoording van de vragen en voor de toezeggingen die in de eerste termijn door hem zijn gedaan. Ik ga die toezeggingen hier niet allemaal herhalen. Ik neem aan dat die netjes in de Handelingen worden opgenomen, zodat wij ze daarin kunnen teruglezen.

De CDA-fractie steunt deze wetswijziging, omdat de inburgeringscursus kan worden opgelegd. Wij vinden dat belangrijk. Wij hadden grote zorgen over de uitvoering van deze wetswijziging en over de financiering, en dus over de efficiëntie van deze inspanning. De minister heeft die zorgen voor een groot deel weggenomen en heeft middels zijn toezeggingen acties aangekondigd die wellicht tot een verbetering van de invoering van deze wet leiden en die ertoe bijdragen, de aanpassingen en wijzigingen die deze wet nu en in de toekomst ondergaat, gerealiseerd te krijgen.

Dit zeg ik met name tegen de achtergrond van het grote belang dat onze fractie hecht aan een goed lopende inburgeringswet. Ook wij hebben de standpunten gehoord van de andere fracties. De huidige opvattingen nopen tot een nadere overdenking en beschouwing van deze wet op korte termijn. Wij streven naar hetzelfde. De cursus moet leiden tot een goede inburgering en vervolgens tot optimale participatie in de Nederlandse samenleving. De maatschappij vraagt hierom en wij moeten daarvoor staan, samen met de minister.

Wij zijn van mening dat een integrale visie met concrete doelstellingen alleen via de ontwikkeling van adequate instrumenten kan leiden tot een succesvolle inburgering. Wij zijn blij met de toezegging van de minister dat wij deze weg op korte termijn zullen inslaan in het kader van nader beraad.

Ik heb nog twee punten waarop de minister niet direct antwoord heeft gegeven. De eerste vraag betreft de sancties tegen de gemeenten die nog onvoldoende in staat zijn om de mensen die in aanmerking komen voor de inburgeringscursus te traceren en hen te motiveren en te stimuleren om aan de inburgeringscursus te beginnen. Er zal een grote variatie in zijn, neem ik aan. De vraag is wat de minister doet aan de verschillen tussen de gemeenten. Hoe kunnen die gemeenten worden gestimuleerd om er echt werk van te maken?

Mijn laatste vraag was of er geen gemeenten zijn -- dat zou best kunnen -- waar de sociale spin-off wel heel duidelijk aanwezig is en waar sprake is van best practices. Zouden die best practices niet kunnen dienen als voorbeeld voor de aanpak in te toekomst, ook voor andere gemeenten?

*N

Minister **Van der Laan**: Voorzitter. Als ik het goed heb beluisterd -- ik heb ook op mijn horloge gekeken en dat heeft invloed op het luisteren -- wil de heer Thissen toch iets meer van mij horen over het emancipatoire verhaal in relatie tot het rechten-en-plichtenverhaal. Dat kan hij krijgen, zelfs nu. Ik hoop er voldoende nuance in te houden om niet in de hoek te worden gezet. Ik vind een van de slechte dingen van de discussie in het integratiedebat dat mensen elkaar niet beoordelen op wat zij zeggen en doen, maar ze een etiket geven vanuit veronderstelde motieven daarachter of de manier waarop zij er in zouden zitten in hun hoofd. Dat is weinig vruchtbaar. Ik ga dat in elk geval elke keer proberen te voorkomen bij mijzelf. Dan kunnen wij over de inhoud praten in plaats van over wat wordt verondersteld dat er is en met elkaar proberen om secuur en zorgvuldig te zijn. Desnoods kunnen wij het dan aan het eind, zoals mevrouw Meulenbelt terecht zei op het punt van marktwerking en de kwaliteit van examens, eens worden of niet. Als wij het niet eens zijn, is dat niet erg. Er is dan in elk geval onderweg niets aangericht.

Ik zal proberen op inhoudelijk niveau mijn antwoord, dat ook mijn geloofsverklaring mag worden genoemd, te geven. Ik zeg het een beetje schematisch en misschien een beetje retorisch, maar recht uit mijn hart: ik ben liever streng op de punten taal en opvoeding, natuurlijk goed en verantwoord. Ik ben graag op die punten een beetje stevig, samen met u allemaal, om te voorkomen dat wij overdreven moeten of willen zijn waar het gaat om de aanpak van Marokkaanse overlastplegers, Antillianen die niet op het rechte spoor te krijgen zijn en al die twintig of dertig andere dingen die ik heb gezien. Iedere keer dat ik iets lees over een incident waarvan ik denk dat dit inderdaad niet kan, is het eerste dat ik mij afvraag of het al misging bij taal en opvoeding. Helaas moet in bijna 99% gevallen het antwoord ja zijn. Dan wil ik graag met de Kamer in de slag over de vraag of wij niet te streng zijn op het punt van taal en inburgering. Over ons einddoel, namelijk dat wij in goede balans over de emancipatie van die jongens

praten, zijn wij het eens. De Kamer kan dan samen met mij incasseren op het punt van een genuanceerde aanpak van die overlastplegers, door steeds met mij terug te gaan naar dat begin. Ik hoop dat ik op dit punt een beetje een geloofsverklaring afgeef. Het is er iets te laat voor misschien, of juist heel erg op tijd. Ik vind het vervelend dat ik dat nu pas doe waardoor er niet op kan worden gereageerd. Ik had begrepen dat er zo min mogelijk zou worden geïnterrumpeerd vanavond.

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik kan er altijd op reageren, als de voorzitter mij dat tenminste toestaat.

De **voorzitter**: Zeker.
**

De heer **Thissen** (GroenLinks): Ik ben heel blij met uw geloofsverklaring of in elk geval uw betrokkenheid bij het onderwerp en uw wil om het op een manier te doen die uitnodigend is, ook in het bestraffend toespreken van hen die ontsporen, minister. Het is goed om ook daarin de nuance te blijven zoeken en zich niet te haasten in superlatieven om voorgangers te overtreffen dan wel Kamerleden aan de overzijde tevreden te stellen. Wij moeten ook de nuance blijven zien en kunnen zien dat dit ook groeistruipen kunnen zijn in een beweging die ertoe leidt dat uiteindelijk meer mensen kunnen meedoen in de samenleving. Integratie gaat nooit zonder "au". Dat bedoelde ik met dat meerzijdige proces.

Ik sta er namens de fractie van GroenLinks heel open in. Ik ben in voor allerlei suggesties en mogelijkheden die leiden tot het gewenste doel. Ik word zeker niet gehinderd door allerlei ideologische of dogmatische insteken. Die ken ik niet in mijzelf. Ik ben uit een instituut gestapt omdat het veel te dogmatisch was. Ik heb beloofd, gezegd en gezworen dat ik dat nooit meer zou doen.

Minister **Van der Laan**: Ik had u ook zeker niet dogmatisch ingeschat, mijnheer Thissen, laat staan dogmatisch genoemd. Die fout wil ik juist niet maken. Je kunt zeggen wat je wilt en je voornemens vertellen, maar soms is het geloofwaardiger om over je verleden te praten in termen van ervaringen of, met een walgelijk jargon, track record. Ik heb in de Amsterdamse gemeenteraad gezeten. Ik was zelfs het aanvoerdertje van de PvdA bij de verkiezingen van 1994. Toen was een van de punten het aanpakken van spijbelen. Een onderdeel daarvan was dat als ouders hun kind bij herhaling niet naar school stuurden, de leerplichtambtenaar erop af moest, die ouders naar de kantonrechter moesten en zij, toen nog, 100 gulden boete moesten betalen. Ik werd erop aangesproken of dat wel libertair genoeg was voor een sociaaldemocraat. Mijn antwoord daarop was ja, met volle overtuiging. Ik zag namelijk veel liever dat die ouders op dat moment honderd piek moesten betalen dan dat tien jaar later het jochie misschien een paar jaar de gevangenis in moest. Op dat soort punten kan je dus heel stevig zijn,

maar in die lijn ook volkomen aan de verheffing en de emancipatie werken. Dat is wat ik graag samen met iedereen wil doen. Het geeft helemaal niets als wij het niet altijd eens zijn, maar dat is hoe ik erin zit.

In antwoord op mevrouw Meurs zeg ik dat het voorstel dat vorige week bij de Tweede Kamer is ingediend niet het laatste is ten opzichte van dit als eerste bij de Eerste Kamer. Wij moeten natuurlijk niet aan de gang blijven. Ik ben mij ervan bewust dat wetgeven heel zorgvuldig moet gebeuren in de zin dat je nooit mag zigzagen, dus dat het ene wetsvoorstel nooit haaks op het andere mag staan en dat je zaken zo veel mogelijk moet bundelen. Ik verwacht echter dat er nog wel een derde tranche zal komen in de resterende kabinetsperiode.

Wat betreft differentiatie heb ik goed gehoord dat het niet om de verlaging gaat. Ik wil hier nog wel gezegd hebben dat de eis dat men de taal voldoende moet spreken het uitgangspunt is voor mijn eis aan alle 16 miljoen oude en nieuwe Nederlander, dus dat je daarin op zich niet moet differentiëren. Dan kom ik eerder bij het motto: wij trekken niemand voor, maar wie extra hulp nodig heeft, moet die kunnen krijgen. Wij moeten dus extra hulp organiseren zodat mensen de minimumnorm kunnen halen. Wij moeten relaxed zijn in de termijn en wij moeten de escape hebben waar mevrouw Meurs nog nadrukkelijk op terug kwam. Als iemand het niet kan, maar zich wel heeft ingespannen dan hebben wij de mogelijkheid om een ontheffing te verlenen. Als gemeenten dat niet uit zichzelf doen, wat ik mij nauwelijks kan voorstellen want het zijn hun inwoners, moeten wij hen helpen om dat vanzelf te laten gaan. Over de duale trajecten zijn wij het helemaal eens.

Ik verzuimde in te gaan op de vraag van de heer Kuiper naar de koppeling van deze wet met de Wmo. Ik beloof dat ik daar in mijn brief op terugkom. Ik weet dat er verbanden zouden kunnen zijn, maar -- ik mag dat van mijnheer Thissen geloof ik niet te veel zeggen -- hiervan weet ik op dit moment nog te weinig af. Ik kom daar op terug in februari. De heer Kuiper vroeg wat de bedoeling is. Ik stuur deze Kamer dezelfde brief als ik aan de Tweede Kamer stuur. Die kunnen wij hier bespreken. Ik wil daarin de eventuele derde tranche aankondigen of uitleggen waarom de voorstellen van Winsemius misschien net niet helemaal op de voorgestelde manier moeten worden uitgevoerd, aangeven hoe het er financieel voor staat, ingaan op recente ontwikkelingen en misschien een heel klein beetje uitleggen hoe ik erin zit. Er wordt natuurlijk wel van mij verwacht dat ik ook mijn eigen visie laat doorklinken in het beleid, zei hij een beetje overdreven bescheiden.

Ik kom nu op de twee punten van mevrouw Meulenbelt. Ik verheug mij op het inhoudelijke debat, al dan niet eindigend met overeenstemming. Ik heb daar vooralsnog echt vertrouwen in. Ik wil graag iets zeggen over de marktwerking. De zorg die mevrouw Meulenbelt verwoordt, ken ik. In de jaren negentig kwam het afrekenen op prestaties op en werd het een soort mantra en geloofsartikel. Wie goed keek achter de resultaten die werden

behaald, zag dat de moeilijkste groepen altijd werden weggeduwd in de hulpverlening. Als men de prestatie wilde leveren, moest men zich concentreren op de makkelijke groep. Als dat het effect is waarover mevrouw Meulenbelt zorgen heeft in het kader van deze taalcursussen, wil ik daar met haar natuurlijk alert op zijn. Er is wel één kleine geruststelling. De gemeenten zitten daar bovenop en zijn ook zelf verantwoordelijk voor de werving van de mensen, dus voor dat deel van het verhaal. Als het goed is, hebben zij dat niet in hun hoofd. Maar het zou ook best eens kunnen dat wij er ook bij hen niet helemaal gerust op moeten zijn. Dan is het geen marktwerkingverhaal, maar gewoon een verhaal hoe het wordt georganiseerd in relatie tot onze financieringssystemen. Werken wij bijvoorbeeld mee aan het eruit drukken van groepen die dat nu juist extra hard nodig hebben?

Op het punt van de didactiek en de methodiek kom ik terug nadat ik mij er echt van overtuigd heb hoe het zit. Ik wil over de cijfers van het examen wel één ding zeggen. Het ging meer over de kwaliteit. Ik had het misschien beter aan de vraag van mevrouw Meurs kunnen knopen, maar ik heb inmiddels de cijfers gekregen en ik geloof dat ik wel goed zit met de uitspraak dat het tussen de 80% en 90% ligt. Ik heb hier geen percentages, maar wel de getallen. In 2007 hebben 611 personen deelgenomen aan het examen, waarvan er 568 het hebben gehaald en 43 voor een of meer onderdelen zijn gezakt. Dan kom ik denk ik nog hoger uit. In de periode van 1 januari 2008 tot en met oktober 2008 hebben 6281 personen deelgenomen aan alle onderdelen van het examen en hebben 4956 het gehaald, terwijl 1325 personen zijn gezakt. Ik zeg hiermee niet dat het probleem niet bestaat, maar wij zitten wat de slagingscijfers betreft dus inderdaad rond de 85% tot 90%. Misschien zou ik er vroeger op school nog wel voor hebben getekend. Ik kom dus terug op het punt van de didactiek en de methodiek aan de hand van deskundige gegevens.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **voorzitter**: Wij hebben allemaal kunnen horen dat er om stemming is gevraagd. De stemming over het wetsvoorstel zal volgende week dinsdag plaatsvinden.

**

Sluiting 0.14 uur.

!Lijst van besluiten en ingekomen stukken!

*N

Lijst van besluiten:

De Voorzitter heeft na overleg met het College van Senioren besloten om de plenaire behandeling van de volgende (wets)voorstellen te doen plaatsvinden op:

6 december 2008 (hamerstuk):

Goedkeuring en uitvoering van het op 25 mei 2000 te New York totstandgekomen Facultatief

Protocol bij het Verdrag inzake de rechten van het kind inzake de betrokkenheid van kinderen bij gewapende conflicten (29976, R1780);

Goedkeuring van de op 8 juli te Wenen tot stand gekomen Wijziging van het Verdrag inzake de fysieke beveiliging van kernmateriaal (31449, R1857);

Wijziging van de Kernenergiewet, de Uitleveringswet en het Wetboek van Strafvordering ter uitvoering van de op 8 juli 2005 te Wenen tot stand gekomen Wijziging van het Verdrag inzake de fysieke beveiliging van kernmateriaal (Trb. 2006, 81) (31450);

Wijziging van de Wet schadeloosstelling, uitkering en pensioen leden Europees Parlement in verband met de totstandkoming van het Statuut van de leden van het Europees Parlement (31561);

Wijziging van de Politiewet 1993 in verband met het vervallen van de facilitaire diensten van het Korps landelijke politiediensten (31564).

Lijst van ingekomen stukken, met de door de Voorzitter ter zake gedane voorstellen:

1. de volgende door de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangenomen wetsvoorstellen:

Tijdelijke regels voor experimenten met een gebiedsgerichte bestemmingsheffing ten behoeve van aanvullende activiteiten van samenwerkende ondernemers mede in het publiek belang (Experimentenwet BI-zones) (31430);

Wijziging van het Wetboek van Strafvordering, het Wetboek van Strafrecht en enige andere wetten in verband met het verbeteren en versterken van de vaststelling van de identiteit van verdachten, veroordeelden en getuigen (Wet identiteitsvaststelling verdachten, veroordeelden en getuigen) (31436);

Uitvoering van verordening (EG) Nr. 1896/2006 van het Europees Parlement en de Raad van 12 december 2006 tot invoering van een Europese betalingsbevelprocedure (Pb EU L 399) (Uitvoeringswet verordening Europese betalingsbevelprocedure) (31513);

Wijziging van de Invoerings- en aanpassingswet Zorgverzekeringswet in verband met voortzetting van de subsidiëring van de MEE-organisatie (31550);

Wijziging van de Wegenverkeerswet 1994 in verband met een herziening en vereenvoudiging van de voertuigregelgeving, ter implementatie van richtlijn nr. 2007/46/EG betreffende de goedkeuring van voertuigen en enkele andere technische wijzigingen (31562);

Uitvoering van verordening (EG) nr. 861/2007 van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie van 11 juli 2007 tot vaststelling van een Europese procedure voor geringe vorderingen (Pb EU L199) (Uitvoeringswet verordening Europese procedure voor geringe vorderingen) (31596).

Deze wetsvoorstellen zullen in handen worden gesteld van de desbetreffende commissies;

2. de volgende regeringsmissives:

een, van de minister-president, minister van Algemene Zaken, ten geleide van een afschrift van zijn brief d.d. 9 december 2008 met bijlagen aan de Voorzitter van de tweede Kamer der Staten-Generaal inzake verlening van ontslag aan ing. A. Aboutaleb als staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en de benoeming van drs. J. Klijnsma tot staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (griffiennr. 142910);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken en de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van de geannoteerde agenda van de Raad Algemene Zaken en Externe Betrekkingen van 8 en 9 december 2008 (griffiennr. 142854);

een, van de minister van Buitenlandse Zaken, ten geleide van het AIV-advies "Universality of Human Rights: Principles, Practice and Prospects" (griffiennr. 142878);

een, van de staatssecretaris voor Europese Zaken, ten geleide van drie fiches die werden opgesteld door de werkgroep Beoordeling Nieuwe Commissievoorstellen inzake o.a. Richtlijn betreffende toezicht op elektronisch geld (griffiennr. 142883);

een, van alsvoren, ten geleide van de Nederlandse versie van het Europese Commissie wetgevings- en werkprogramma voor 2009 (COM(2008)712 definitief) (griffiennr. 142882);

een, van de minister van Justitie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, inzake kabinetsreactie op het advies van de commissie "Uitdragen kernwaarden van de rechtsstaat" (griffiennr. 142895);

een, van de minister van Justitie, inzake ontwerpbesluiten inzake Eurojust en EJM (griffiennr. 142810.01);

een, van alsvoren, inzake JBZ-verzoek om instemming betreffende de ontwerp-SIS installatie- en exploitatiebegroting voor 2009 (griffiennr. 142752.02);

een, van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, ten geleide van het advies van de Raad voor cultuur inzake de ontwerpbeleidsregel aanwijzing beschermde monumenten 2009 (griffiennr. 142881);

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarwerkplan 2009 van de Inspectie van het Onderwijs (griffiennr. 142889);

een, van alsvoren, ten geleide van het Onderwijsraadadvies De bestuurlijke ontwikkeling van het Nederlandse onderwijs (griffiennr. 142893);

een, van de staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, inzake het enquêterecht in de bve-sector (griffiennr. 142891);

een, van de minister van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, ten geleide van een afschrift van een brief aan de Tweede Kamer met Planningsoverzicht voor het proces op weg naar het definitieve Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) (griffiennr. 142630.01);

een, van alsvoren, ten geleide van het jaarverslag Fonds Luchtverontreiniging 2007 (griffiennr. 142848);

een, van de minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, inzake automatisering WIA (griffiennr. 140226.05).

De voorzitter stelt voor, deze missives voor kennisgeving aan te nemen. De bijlagen zijn neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

3. de volgende missive:

een, van de Nationale ombudsman, ten geleide van het rapport 2008/2009 over onderzoek van de Nationale ombudsman naar het zoekraken van persoonlijke documenten (griffiennr. 142892).

De voorzitter stelt voor, deze missive voor kennisgeving aan te nemen. De bijlage is neergelegd op de afdeling inhoudelijke ondersteuning ter inzage voor de leden;

4. de volgende geschriften:

een, van E. Lauxen te Velp, inzake rechtspraak in opspraak (griffiennr. 142818.02). Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Justitie en voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin; een, van H. de Jonge te Epe, inzake wetsvoorstel 31205 (Belastingplan 2008) (griffiennr. 141681.04);

een, van Benz Trading, inzake fiscale bijtelling oudere auto's (griffiennr. 141681.05); een, van F.Th.M. Bolsenbroek, inzake fiscale bijtelling zakenauto 15 jaar of 25 jaar (griffiennr. 141681.06);

een, van M. Hof te Heemskerk, inzake alsvoren (griffiennr. 141681.07);

een, van M. Hof te Heemskerk, inzake wijzigingen bijtelling waarde economisch verkeer (griffiennr. 142856.01);

een, van J. Han te Haarlem, inzake afschaffing bijtellingsregeling (griffiennr. 142856). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Financiën; een, van ir. W.B.P.M. Lases, inzake behandeling alternatieven commissie Nijpels (griffiennr. 141041.17).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissies voor Verkeer en Waterstaat en voor Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit;

een, van A. van der Sluis te Rotterdam, inzake klacht over Eneco (griffiennr. 142850). Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Economische Zaken;

een, van W. van Praag, inzake oorlogswetgeving vereenvoudigd (griffiennr. 142866).

Dit geschrift wordt van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid en voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin;

een, van D.A. Albrechtse te Rotterdam, inzake wetsvoorstel 31706 (Wet tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten) (griffiennr. 142401.10);

een, van M. van Mourik-Dingelhoff te Herveld, inzake het onder de aandacht brengen van fouten en misstappen van BJZ (griffienr. 142886). Deze geschriften worden van belang geacht voor de leden van de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport/Jeugd en Gezin.

Deze geschriften worden voor kennisgeving aangenomen.